

Autoarea bestsellerului internațional
Bastarda Istanbulului

POLIROM

Elif Shafak

Onoare

BIBLIOTECA POLIROM

Elif Shafak

Onoare

Traducere din limba engleză
și note de Ada Tanasă

POLIROM
2013

Scriitoare de origine turcă, ELIF SHAFK s-a născut în Franța, la Strasbourg, în 1971. Și-a petrecut copilăria și adolescența în Spania, apoi a revenit în Turcia, împreună cu familia sa. În prezent este profesor la Departamentul de Studii despre Orientul Apropiat al Universității din Arizona. A debutat în literatură în 1994, cu povestirea *Kem Gözler Anadolu*, însă a obținut succesul și recunoașterea publicului turc cu primul său roman, *Sufiștii*, publicat în 1997. Cel de-al doilea roman, *Oglinzile orașului*, publicat în 1999 și distins în 2000 cu premiul Uniunii Scriitorilor Turci, a impus-o definitiv în literatura turcă. Aceștia i-au urmat *Privirea* (2000) și *Palatul Păduchilor* (2002). La Editura Polirom i-au apărut romanele *Sfântul nebuniilor incipiente* (2009), *Bastarda Istanbulului* (2007, 2012), *Cele patruzeci de legi ale iubirii* (2011) și *Lapte negru* (2012). Cărțile ei, traduse în numeroase limbi, se bucură de un succes considerabil, iar presa internațională vede în autoarea turcă un rival promițător al marelui scriitor Orhan Pamuk.

Când aveam șapte ani, locuiam într-o casă verde. Unul dintre vecinii noștri, un croitor priceput, își bătea adesea nevasta. Seara ascultam strigătele, țipetele, înjurăturile. Dimineața ne vedeam de viețile noastre ca de obicei. Întregul cartier se prefăcea că nu auzise și nu văzuse nimic.

Acest roman este dedicat celor care văd și celor care aud.

„De când se știe, s-a simțit prințul familiei, iar pe mama sa a considerat-o un fel de binefăcător șovăielnic și protector neliniștit.“¹

J.M. Coetzee, *Copilărie. Scene de viață provincială*

¹. J.M. Coetzee, *Copilărie. Scene de viață provincială*, trad. de Irina Horea, Editura Humanitas, 2011, cap. 3, par. 2, p. 19.

Esma

Londra, 12 septembrie 1992

Mama a murit de două ori. Mi-am promis că nu-i voi lăsa povestea să fie dată uitării, dar n-am găsit niciodată răgazul sau voința să scriu despre ea. Adică, nu până de curând. Nu cred că voi deveni vreodată o scriitoare adevărată și mă simt împăcată cu asta acum. Am ajuns la o vârstă la care sunt mai împăcată cu slăbiciunile și eșecurile mele. Dar trebuia să spun povestea, fie și unui singur om. Trebuia s-o trimit într-un colț al universului unde să poată pluti liberă, departe de noi. I-o datoram mamei, libertatea asta. Și trebuia s-o termin anul ăsta. Înainte să iasă el din închisoare.

În câteva ore, voi lua halvaua cu susan de pe plită, o voi lăsa la răcit pe marginea chiuvetei și îmi voi săruta soțul, prefăcându-mă că nu-i observ privirea îngrijorată. Apoi voi ieși din casă împreună cu gemenele mele – șapte ani, trei minute diferență – și le voi duce cu mașina la o petrecere de aniversare. Se vor certa pe drum, însă măcar de data asta nu le voi dojeni. Se vor întreba dacă la petrecere o să fie un clovn sau, și mai bine, un magician.

— Ca Harry Houdini, voi spune.

— Harry și mai cum?

— Who-deeny, a zis, tâmpito!

— Cine-i ăsta, mamă?

Asta va dura. O durere ca o înțepătură de albină. Nu cine știe ce la suprafață, însă o arsură care crește înăuntru. Îmi voi da seama, ca de atâtea ori înainte, că nu știu nimic despre istoria familiei lor pentru că le-am povestit foarte puține. Într-o zi, când vor fi pregătite. Când voi fi pregătită.

După ce le voi duce pe fete, voi pălăvrăgi o vreme cu celelalte mame care au venit acolo. Îi voi reaminti gazdei că una dintre fetele mele e alergică la nuci, dar, fiindcă e greu să le deosebești pe gemene, e mai bine să fie cu ochii pe amândouă și să se asigure că nici una nu mănâncă nimic cu nuci, nici măcar tort. E puțin nedrept față de cealaltă fiică a mea, însă lucruri din astea se întâmplă uneori între surori, nedreptăți, adică.

Apoi mă voi sui din nou în mașină, un Austin Montego roșu pe care soțul meu și cu mine îl conducem cu rândul. Drumul de la Londra la Shrewsbury durează trei ore și jumătate. Probabil voi fi nevoită să mă opresc ca să merg la toaletă chiar înainte de Birmingham. Voi lăsa radioul deschis – muzica mă va ajuta să alung fantomele.

M-am gândit de multe ori să-l omor. Am pus la cale planuri complicate ce implicau pistoale, otravă sau, și mai bine, un briceag cu buton – un soi de justiție poetică. M-am gândit și să-l iert, pe deplin și cu adevărat. Până la urmă, n-am făcut nici una, nici alta.

Când voi ajunge în Shrewsbury, voi lăsa mașina în fața gării și voi face drumul de cinci minute până la clădirea sinistră a închisorii. Mă voi plimba în sus și-n jos pe stradă sau mă voi sprijini de zidul din fața intrării principale, așteptându-l să iasă. Nu știu cât va trebui să fac asta. Și nu știu cum va reacționa când va da cu ochii de mine. Nu l-am mai vizitat de mai bine de un an. Mă duceam să-l văd regulat, dar pe măsură ce se apropia ziua eliberării, am încetat pur și simplu să mai merg acolo.

La un moment dat, ușa masivă se va deschide și el va păși afară. Se va uita lung la cerul mohorât, nedepins să vadă această întindere vastă deasupra capului după paisprezece ani de închisoare. Mi-l închipui clipind în lumina zilei, ca o creatură a întunericului. Între timp, eu voi rămâne ținută-n loc, numărând până la zece sau până la o sută sau până la o mie. Nu ne vom îmbrățișa. Nu ne vom strânge mâinile. Un semn din cap și cel mai laconic salut, cu voci sugrumate. Îndată ce vom ajunge în gară, va sări în mașină. Voi fi surprinsă văzându-l atât de athletic. La urma urmei, e totuși un bărbat tânăr.

Dacă va vrea să fumeze o țigară, nu voi protesta, deși urăsc mirosul și nu-l las pe soțul meu să fumeze nici în casă, nici în mașină. Vom conduce prin zona rurală, trecând pe lângă pajiști liniștite și câmpuri neîngrădite. Va întreba de fetele mele. Eu îi voi spune că sunt bine și cresc repede. Va zâmbi, deși n-are nici cea mai vagă idee ce înseamnă să fii părinte. Eu nu-l voi întreba nimic în schimb.

Voi avea la mine o casetă. Cele mai bune melodii ale formației ABBA – toate cântecele pe care le fredona mama când gătea sau făcea curățenie sau cosea. „Take a Chance on Me“, „Mamma Mia“, „Dancing Queen“, „The Name of the Game“... pentru că ea ne va veghea, sunt sigură. Mamele nu se duc în rai când mor. Capătă învoire specială de la Dumnezeu să mai rămână prin preajmă o vreme și să-și vegheze copiii, orice s-ar fi petrecut între ei în timpul scurtei lor vieți de muritori.

În Londra, când vom ajunge în Barnsbury Square, voi căuta un loc de parcare, bombănind de una singură. Va începe să plouă – stropi mărunți de cristal. În sfârșit, vom găsi un loc în care să strecor mașina, după o grămadă de manevre. Mă pot amăgi că sunt o bună șoferiță până când vine vorba să parchez. Mă întreb dacă mă va lua în râs pentru că sunt ca toate femeile la volan. Altă dată ar fi făcut-o.

Vom merge împreună către casă, strada tăcută și lucioasă întinzându-se înaintea noastră. O clipă, vom compara împrejurimile cu cele ale vechiului nostru cămin din Hackney, casa din Lavender Grove, mirându-ne cât de diferite par lucrurile astăzi și cum a trecut timpul peste toate, chiar dacă noi n-am reușit.

Intrând în casă, ne vom da jos pantofii și ne vom pune papucii – unii negri, clasici, pentru el, o pereche de-a soțului meu, și unii roșu închis cu pompoane pentru mine. Se va încrunta la vederea lor. Ca să-l liniștesc, îi voi spune că sunt un cadou de la fetele mele. Se va destinde, dându-și seama dintr-odată că nu sunt ai ei. Asemănarea e cu totul întâmplătoare.

Mă va urmări din ușă cum fac ceai, pe care i-l voi servi fără lapte și cu mult zahăr, dacă închisoarea nu i-a schimbat cumva obiceiurile. Apoi voi scoate halvaua cu susan. Vom sta împreună lângă fereastră, cu ceștile și farfuriile de porțelan în mâini, ca niște străini ceremonioși, și vom privi ploaia căzând pe violetele din grădina din spate. Îmi va lăuda talentele de bucătăreasă, spunându-mi cât de mult i-a lipsit halvaua cu susan, însă va refuza politicos altă bucată. Îi voi spune că urmez

Întocmai rețeta mamei, dar niciodată nu iese așa de bună ca a ei. Asta îl va amuți. Ne vom țintui cu privirea, tăcerea grea plutind în aer. Apoi el se va scuza, zicând că e obosit și ar vrea să se odihnească, dacă nu mă deranjează. Îl voi conduce în camera lui și voi închide ușa încet de tot.

Îl voi lăsa acolo. Într-o cameră din casa mea. Nici prea departe, nici prea aproape. Îl voi ține închis între acei patru pereți, între ură și iubire, pe care nu mă pot împiedica să le simt, prizonier pentru totdeauna într-o cutie din sufletul meu.

E fratele meu.

El, un ucigaș.

Nume asemenea cuburilor de zahăr

Un sat de lângă Eufrat, 1945

Când s-a născut Pembe, Naze s-a simțit atât de tristă, încât a uitat de toate chinurile prin care trecuse în ultimele douăzeci și șase de ore, cu sângele prelingându-i-se dintre picioare, și-a încercat să se ridice și să fugă. Cel puțin, asta a spus toată lumea – toată lumea care era în camera de naștere în ziua aia agitată.

Totuși, oricât și-ar fi dorit să scape de-acolo, Naze n-a putut pleca nicăieri. Spre uimirea femeilor din cameră și a bărbatului ei, Berzo, care aștepta în curte, a fost ținută iar în pat de un nou val de contracții. Trei minute mai târziu, s-a ivit căpșorul unui alt copil. Păros, cu pielea roșie, umed și zbârcit. Altă fată, însă mai micuță.

De data asta, Naze n-a mai încercat să fugă. A suspinat slab, și-a îngropat capul în pernă și s-a întors spre fereastra deschisă, de parcă s-ar fi străduit să deslușească șoapta sorții, dulce ca laptele, în susurul vântului. Dacă asculta cu luare-aminte, se gândea, putea să audă un răspuns din ceruri. La urma urmei, trebuia să existe un motiv, o explicație necunoscută ei, însă – fără îndoială – limpede lui Allah, pentru care le mai dăruise două fete, când aveau deja șase, și încă nici măcar un singur fiu.

Așadar, Naze și-a strâns buzele ca pe tivul unei țesături, hotărâtă să nu scoată un cuvânt până când Allah nu-i explica, în amănunt și convingător, motivul ascuns al faptelor sale. Chiar și în somn ținea buzele bine strânse. În următoarele patruzeci de zile și patruzeci de nopți, n-a rostit un cuvânt. Nici când gătea năut cu grăsime din coadă de oaie, nici când își îmbăia celelalte șase fete într-un cazan mare de cositor, nici măcar când făcea brânză cu usturoi sălbatic și verdețuri, nici când bărbatul ei a întrebat-o ce nume ar vrea să le dea copilelor. A rămas la fel de mută precum cimitirul de lângă dealuri, unde erau îngropați toți strămoșii ei și unde avea să se odihnească și ea într-o zi.

Era un sat kurd, primitiv și îndepărtat, fără șosele, curent electric, doctor sau școală. Rareori vreo veste din lumea de-afară îi străpungea învelișul de izolare. Dezastrele celui de-al Doilea Război Mondial, bomba atomică... sătenii nu auziseră nimic despre toate astea. Și totuși erau convinși că se petrec lucruri stranii în univers, adică dincolo de malurile Eufratului. Lumea fiind cum era, n-avea rost să își dorească s-o descopere. Tot ce fusese și tot ce avea să fie vreodată era deja aici și acum. Oamenii erau sortiți să rămână neclintiți, precum copacii și bolovanii. Asta dacă nu erai din întâmplare unul dintre următorii trei: un mistic rătăcitor care-și pierduse trecutul, un smintit care-și pierduse capul sau un *majnun*¹ care-și pierduse iubita.

Lăsând la o parte dervișii, excentricii și îndrăgostiții, pentru restul oamenilor nimic nu era uimitor, totul era întocmai cum trebuia să fie. Dacă se petrecea ceva în vreun colț, afla îndată toată lumea. Tainele erau un lux pe care numai bogătașii și-l puteau îngădui, iar în satul acela numit Mala Çar Bayan, „Casa celor patru vânturi“, nimeni nu era bogat.

Bătrânii satului erau trei bărbați mărunței, singuratici și triști, care-și petreceau cea mai mare parte din timp în singura ceainărie a locului, cugetând la tainele Înțelepciunii Dumnezeiești și la

aiurelile politicianilor pe când își sorbeau ceaiul din pahare de sticlă la fel de subțire precum coaja de ou, la fel de fragilă precum viața. Când au auzit de jurământul tăcerii făcut de Naze, au hotărât să treacă s-o vadă.

— Am venit să te prevenim că ești pe cale să săvârșești un sacrilegiu, a zis primul bărbat, care era atât de bătrân, încât cea mai ușoară adiere l-ar fi putut doborî la pământ.

— Cum te poți aștepta ca Allah Atotputernicul să-ți dezvăluie căile sale, când e știut că n-a vorbit decât cu profeții? i-a atras atenția al doilea bărbat, care abia dacă mai avea câțiva dinți în gură. Și printre ei sigur nu era nici o femeie, a adăugat.

Al treilea bărbat și-a fluturat mâinile, la fel de țepene și noduroase ca rădăcinile copacilor.

— Allah vrea să te-audă vorbind. Altfel te-ar fi făcut pește.

Naze i-a ascultat, ștergându-și din când în când ochii cu capetele basmalei. O clipă s-a văzut în chip de pește – un păstrăv mare și maroniu în râu, cu aripioarele sclipind în soare, cu petele înconjurate de nimburi palide. Nici nu bănuia că, mai târziu, copiii și nepoții ei se vor simți, în unele momente ale vieții, atașați de feluri de pești și că afinitatea cu împărăția de sub ape va rămâne în familie generații la rând.

— Vorbește! a spus primul bătrân. E împotriva firii femeiești să tacă mâlc. Iar ce se pune împotriva firii se pune împotriva voii lui Allah.

Însă Naze tot n-a zis nimic.

După ce-au plecat preacinstiții oaspeți, s-a apropiat de leagănul în care dormeau gemenele. Lumina focului din vatră scâldea încăperea într-un galben auriu, dând pielii copilelor o strălucire blândă, aproape îngerească. Inima i s-a înmuiat. S-a întors spre cele șase fiice ale ei, care se înșiruiseră alături, de la cea mai înaltă la cea mai scundă, și a spus cu un glas deopotrivă aspru și sec:

— Știu cum o să le cheme.

— Zi-ne și nouă, mamă! au strigat fetele, bucuroase s-o audă vorbind iar.

Naze și-a dres glasul și a spus, cu o undă de înfrângere:

— Pe asta o s-o cheme Bext, iar pe cealaltă – Bese.

— Bext și Bese, au repetat fetele în cor.

— Chiar așa, copilele mele.

Zicând asta, a plescăit din buze, de parcă numele i-ar fi lăsat un gust puternic pe limbă, sărat și acru. Bext și Bese în kurdă, Kader și Yeter în turcă, Soartă și Destul în orice altă limbă. Țista era felul ei de a-i spune lui Allah că, deși se simțea împăcată cu soarta, ca o bună musulmană, avusese destule fete și, data viitoare când o să rămână grea, despre care știa că va fi ultima, pentru că împlinise deja patruzeci și unu de ani și trecuse de-acum de prima tinerețe, trebuia să-i dăruiască un fiu, numai și numai un fiu.

Chiar în seara aceea, când tatăl lor s-a întors acasă, fetele s-au grăbit să-i dea vestea cea bună:

— Tată! Tată! Mama vorbește.

Oricât de mulțumit ar fi fost să-și audă nevasta vorbind iar, Berzo s-a întunecat la față când a aflat ce nume le dăduse copilelor abia născute. Clătinând din cap, a rămas tăcut preț de câteva clipe apăsătoare.

— Soartă și Destul, a murmurat în sfârșit, ca pentru sine. În fapt, nu le-ai dat nume copiilor. Ai făcut o plângere către ceruri.

Naze a plecat privirea spre picioare, cercetând un deget care i se ițea printr-o gaură din ciorapul de lână.

— Numele ce ascund dușmănie ar putea să-l supere pe Făcător, a urmat Berzo. De ce să atragem mânia Domnului asupra noastră? Mai bine să rămânem la nume obișnuite și să fim în siguranță.

Spunând acestea, a lăsat să se-nțelegă că are în minte alte nume: Pembe și Jamila – Trandafiria și Frumusețea. Nume asemenea cuburilor de zahăr ce ți se topesc în ceai, dulci și supuse, fără asperități.

Cu toate că hotărârea lui Berzo era definitivă, alegerile lui Naze n-au fost ușor de înlăturat. Au stărui în amintirea tuturor, legate de arborele genealogic al familiei ca două zmee firave de hârtie încurcate între ramuri. Astfel, gemenele au ajuns să fie cunoscute sub amândouă numele: Pembe Kader și Jamila Yeter – Soartă Trandafirie și Destulă Frumusețe. Cine-ar fi putut spune că, într-o zi, aceste nume aveau să apară în ziarele din toată lumea?

[1](#). Nebun din dragoste (în arabă, în orig.).

Culori

Un sat de lângă Eufrat, 1953

Lui Pemble îi fuseseră dragi câinii încă din copilărie. Îi plăcea că erau în stare să vadă în sufletele oamenilor, chiar și când dormeau adânc, prin pleoapele închise. Cei mai mulți adulți credeau că nu pricep prea multe, însă ea era convinsă că nu-i adevărat. Ei pricepeau totul. Dar se arătau îngăduitori.

Cel mai drag îi era un câine de turmă cu urechi clăpăuge, bot alungit și blană mițoasă, cu pete negre, albe și cafenii. Era o ființă blândă, căreia îi plăcea să alerge după fluturi sau să se joace prinzând bețe și care mânca aproape orice. Îl strigau Kitmir, dar și Quto sau Dodo. Numele i se schimba întruna.

Într-o zi, din senin, animalul a început să se poarte ciudat, de parcă ar fi fost posedat de un djinn răutăcios. Când Pembe a încercat să-l mângâie pe piept, s-a repezit la ea mârâind și a mușcat-o de mână. Mai mult decât mușcătura ce-abia dacă îi zdrelise pielea, îngrijorătoare era schimbarea firii sale. De curând izbucnise o epidemie de turbare în ținut și cei trei bătrâni ai satului au stăruit ca Pembe să fie dusă la doctor, însă nu era nici unul pe o rază de 100 de kilometri.

Așa că Pembe și tatăl ei, Berzo, au luat întâi un microbuz și apoi un autobuz până la orașul cel mare, Urfa. Gândul de a-și petrece ziua despărțită de sora ei geamănă, Jamila, i-a stârnit un fior înghețat pe șira spinării, însă pe de altă parte era încântată să-l aibă pe tatăl ei numai pentru ea. Berzo era un bărbat solid, ciolănos, cu trăsături puternice și mustață stufoasă, mâini de țaran și păr încărunțit pe la tâmple. Ochii căprui, afundați în orbite, îi erau blânzi și, în afara clipelor de mânie, avea o fire liniștită – chiar dacă îl întrista adânc faptul că nu avea un fiu care să-i ducă numele mai departe. Deși era un bărbat scump la vorbă și chiar mai scump la zâmbet, se înțelegea mai bine cu copilele decât soția lui. În schimb, cele opt fiice ale sale se întreceau să-i câștige dragostea, ca puii care se reped să ciugulească un pumn de grăunțe.

Călătoria la oraș a fost distractivă și incitantă, pe când așteptarea la spital nu era nici una, nici alta. În fața ușii doctorului stăteau înșiruiți douăzeci și trei de pacienți. Pembe cunoștea numărul lor exact pentru că, spre deosebire de alte fetițe de opt ani din sat, ea și Jamila mergeau la școală – o clădire subredă, cu un singur cat, aflată la vreo patruzeci de minute de mers pe jos – și știa să numere. În mijlocul clasei era o sobă care mai mult scotea fum decât încălzea. Copiii mai mici stăteau de-o parte a ei, iar cei mai mari – de cealaltă. Fiindcă deschideau rareori ferestrele, aerul dinăuntru era stătut și gros precum rumeșul.

Înainte să meargă la școală, Pembe își închipuise cu naivitate că toți oamenii din lume vorbeau kurda. Acum înțelegea că nu era deloc așa. Unii oamenii nu știau boabă de kurdă. Învățătorul lor, de pildă. Era un bărbat cu părul rar, tuns scurt și privirea tristă, de parcă ar fi dus dorul vieții pe care o lăsase în urmă, în Istanbul, și ar fi detestat faptul că fusese trimis în acest loc rupt de lume. Se supăra când elevii nu înțelegeau ce spune sau făceau vreo glumă în kurdă pe seama lui. De curând, introdusese o serie de reguli noi: cine spunea un cuvânt în kurdă trebuia să stea într-un picior, lângă

tablă, cu spatele la colegii de clasă. Cei mai mulți elevi stăteau așa câteva minute și apoi erau iertați, cu condiția să nu repete greșeala, însă din când în când câte unul era uitat acolo și trebuia să rămână ore întregi în aceeași poziție. Regula asta le stârnise gemenelor reacții opuse. În vreme ce Jamila tăcea mâlc, refuzând să vorbească orice limbă, Pembe se străduia din greu să deprindă cât mai bine turca, hotărâtă să-și însușească limba învățătorului și astfel să-i câștige inima.

Între timp, mama lor, Naze, nu vedea ce rost avea să bată atâta drum ca să învețe cuvinte și numere care nu le erau de nici un folos, fiindcă tot urmau să se mărite curând. Dar soțul ei stăruia ca fiicele lui să primească o educație.

— În fiecare zi bat drumul până acolo și-napoi. Li se tocesc încălțărilor, a bombănit Naze. Și pentru ce?

— Ca să poată citi constituția? i-a răspuns Berzo.

— Ce-i aia? a întrebat ea bănuitoare.

— Legea, femeie proastă! Cartea cărților! Există lucruri care sunt permise și lucruri care sunt oprite, iar dacă nu știi să le deosebești, dai de necaz.

Naze a plescăit din limbă, deloc convinsă.

— Și cum o să le-ajute asta pe fetele mele să se mărite?

— Ce știi tu? Dacă într-o zi soții lor se poartă urât cu ele, nu trebuie să stea și să înghită. Pot să-și ia copiii și să plece.

— Aha, și unde să se ducă?

Berzo nu se gândise la asta.

— Pot să caute adăpost în casa tatălui lor, firește.

— Hmm, de asta bat atâta drum în fiecare zi și își umplu mintea cu lucrurile alea? Ca să se poată întoarce în casa unde s-au născut?

— Du-te și adu-mi un ceai, a repezit-o Berzo. Vorbești prea mult.

— Nici gând, a murmurat Naze îndreptându-se spre bucătărie. Nici o fată de-a mea n-o să-și părăsească soțul. Dacă face așa ceva, o zvânt în bătaie, chiar de-ar fi să ies din groapă. Stafia mea o să se-ntoarcă s-o bântuie!

Amenințarea asta, oricât de goală și pripită ar fi fost, avea să devină o profeție. Chiar și mult după moarte, Naze avea să se întoarcă să-și bântuie fetele, pe unele mai abitir decât pe altele. La urma urmei, era o femeie încăpățânată. Nu uita niciodată nimic. Și – spre deosebire de câini – nici nu ierta niciodată nimic.

Acum, pe când așteptau la spital, Pembe se zgâia cu ochii ei de copil la bărbații și femeile care stăteau la coadă pe coridor. Unii fumau, alții mâncau din lipiile pe care și le aduseseră de-acasă, alții își oblojeau rănile sau se văitau de durere. Peste toate plutea o duhoare grea – de sudoare, dezinfectant și sirop de tuse.

Cercetând starea fiecărui pacient, fata simțea o admirație crescândă pentru doctorul pe care avea să-l întâlnească. Omul care putea găsi un leac pentru atâtea boli trebuie să fie o persoană nemaivăzută, a hotărât. Un proroc. Un mag. Un vrăjitor fără vârstă cu degete miraculoase. Până să le vină rândul, ardea deja de curiozitate și l-a urmat nerăbdătoare pe taică-său în cabinetul doctorului.

Înăuntru totul era alb. Nu precum clăbucii ce se iscau la suprafața apei când își spălau hainele. Nu precum zăpada ce troienea afară în nopțile de iarnă sau zerul pe care-l amestecau cu usturoi sălbatic ca să facă brânză. Era o albeață cum nu mai văzuse niciodată – neînduplecată și nefirească. O albeață atât de rece, că îi dădea fiori. Scaunele, pereții, dalele pardoselii, masa de consultație, chiar și cănila și scalpelele erau acoperite de această culoare fără culoare. Lui Pembe nu-i trecuse niciodată prin minte că albul putea să fie atât de tulburător, de rece, de întunecat.

Ce-a uimit-o și mai mult a fost că doctorul era femeie – una diferită de mama, mătușile și vecinele ei. Așa cum încăperea era scaldată de-o lipsă a culorii, doctorița din fața ei nu avea nici una dintre trăsăturile femeiești cu care era deprinsă Pembe. Pe sub halatul lung purta o fustă gri, până la genunchi, ciorapi din cea mai moale și mai fină lână și ghete de piele. Avea o pereche de ochelari cu lentile atât de pătrate, încât îi dădeau înfățișarea unei bufnițe țâfnoase. Nu că fetița ar fi văzut vreodată o bufniță țâfnoasă, însă fără îndoială că așa trebuia să arate. Cât de diferită era de femeile care munceau din zori până-n noapte pe câmp, făceau riduri de-atâta mijit ochii la soare și turnau copii până când aveau destui băieți. Femeia asta era obișnuită ca oamenii, chiar și bărbații, să-i soarbă fiecare cuvânt de pe buze. Până și Berzo și-a scos căciula și și-a aplecat umerii în prezența ei.

Doctorița abia dacă le-a aruncat tatălui și fiicei o privire dușmănoasă. De parcă simpla lor existență ar fi obosit-o, chiar ar fi întristat-o. Erau cu siguranță ultimii oameni pe care-și dorea să-i trateze la sfârșitul acestei zile istovitoare. N-a vorbit prea mult cu ei, lăsând-o pe asistentă să pună întrebările importante. *Cum arăta câinele? Avea spume la gură? Se purta ciudat când vedea apă? Mai mușcase pe altcineva din sat? Fusesse examinat după aceea?* Asistenta vorbea foarte repede, de parcă pe undeva ticăia un ceas și timpul era pe sfârșite. Pembe se bucura că maică-sa nu venise cu ei. Naze n-ar fi fost în stare să urmărească discuția și ar fi făcut numai presupuneri greșite, îmboldită de teamă.

În timp ce doctorița scria rețeta, asistenta i-a făcut copilei o injecție în burtă, care i-a smuls hohote sfâșietoare de plâns. Încă se zguduia de plâns când au ieșit pe coridor, unde atenția străinilor i-a sporit suferința. Atunci, tatăl ei, cu capul drept și umerii înălțați – Berzo din nou –, i-a șoptit la ureche că, dacă înceta cu plânsul și se purta ca o fetiță cuminte, așa cum era de obicei, avea s-o ducă la cinematograful.

Pembe a tăcut numaidecât, cu ochii sclipind de speranță. Cuvântul „cinematograf“ îi suna ca dulciurile ambalate: nu știa ce era înăuntru, dar era sigură că trebuie să fie ceva bun.

*

În oraș erau două teatre. Pe cel mai mare îl foloseau mai mult politicienii în trecere decât actorii și muzicienii de prin partea locului. Înainte și după alegeri, se adunau acolo grămezi de oameni și se spuneau discursuri pătimașe, promisiunile și propaganda rotindu-se în aer ca un roi de albine zumzăitoare.

Cel de-al doilea era mai modest, însă la fel de popular. Rula și filme felurite, mulțumită gusturilor

proprietarului, care prefera aventurile tiradelor politice și le plătea contrabandiștilor un comision gras ca să-i aducă filme noi, dar și tutun, ceai sau alte bunuri de contrabandă. Astfel, locuitorii Urfei văzuseră câteva westernuri cu John Wayne, de pildă *Omul din Alamo* și *Iulius Cezar*, însă și *Goana după aur* și alte filme în care juca omulețul amuzant cu mustață neagră.

Astăzi rula un film turcesc alb-negru, pe care Pembe l-a urmărit de la început până la sfârșit cu gura ușor căscată. Eroina era o fată frumoasă și săracă, îndrăgostită de un băiat foarte bogat, răsfățat de toți. Dar s-a schimbat. Asta era magia iubirii. Pe când toată lumea – începând cu părinții băiatului – îi vorbea de rău pe tinerii îndrăgostiți și complota să-i despartă, ei se întâlneau în taină sub o salcie, pe malul unui râu. Acolo se țineau de mână și cântau cântece triste ca niște suspine.

Lui Pembe i-a plăcut totul la cinematograful – foaiorul bogat ornamentat, cortinele grele, cu falduri, întunericul adânc și primitiv. Abia aștepta să-i spună Jamilei despre această nouă minune. În autobuzul care-i ducea înapoi acasă, a cântat iar și iar tema muzicală a filmului.

*Numele ți-e scris în soarta mea
Prin vene-mi curge doar iubirea ta
Altcuiva de-o să zâmbești vreodată
O să m-omor sau întristarea o să mă răpună-ndată.*

Pembe își legăna coapsele și flutura din mâini, iar ceilalți călători băteau din palme și chiuiau. Când a tăcut în sfârșit, mai mult de oboseală decât din bună-cuviință, Berzo a râs, făcând riduri în colțul ochilor.

— Fetița mea talentată, a spus cu un strop de mândrie în glas.

Pembe și-a îngropat fața la pieptul lui lat, trăgând în nări parfumul uleiului de lavandă cu care-și pomădase mustața. Nu știa încă, dar acesta avea să fie unul dintre cele mai fericite momente ale vieții ei.

*

Când au ajuns acasă, au găsit-o pe Jamila într-o stare îngrozitoare – cu ochii umflați și fața tumefiată. Toată ziua așteptase la fereastră, jucându-se neliniștită cu părul, mușcându-și buza de jos. Apoi, din senin și fără nici un motiv, izbucnise într-un plâns dezlănțuit. Oricât încercaseră mama și surorile ei s-o potolească, nu se oprise din plâns.

— Ce oră era când s-a pus Jamila pe plâns? a întrebat Pembe.

Naze s-a gândit puțin.

— Cândva după-amiază, cred. De ce întrebi?

Pembe n-a răspuns. Aflase ce voia să știe. Ea și sora ei geamănă, deși la kilometri depărtare, plânseseră amândouă în momentul injectiei. Oamenii spun că gemenii sunt două trupuri cu un singur

suflet. Dar ele erau mai mult de-atât. Erau un singur trup și un singur suflet. Soartă și Destul. Când una închidea ochii, cealaltă orbea. Dacă una era rănită, cealaltă sângera. Iar când una dintre ele avea coșmaruri, inima celeilalte bătea nebunește în piept.

Chiar în seara aceea, Pembe i-a arătat Jamilei pașii de dans pe care îi văzuse în film. Imitând-o pe rând pe eroină, s-au învățat, s-au sărutat și s-au îmbrățișat ca o pereche îndrăgostită, chicotind.

— Ce-i hărmălaia asta?

Era Naze, cu glasul înăsprit de dispreț. Alegea orez pe o tavă.

Ochii lui Pembe se căscară de indignare.

— Dansam doar.

— Dar de ce, mă rog? i-a tăiat-o Naze. Sau v-ați hotărât cumva să vă faceți curve?!

Pembe nu știa ce-i aia „curvă“, dar n-a îndrăznit să întrebe. A simțit un val de revoltă străbătând-o din cap până-n picioare – de ce nu putea maică-sa să se bucure de cântece așa cum făcuseră călătorii din autobuz? De ce erau oamenii cu totul străini mai îngăduitori decât cele mai apropiate rude? Se gândea încă la asta când a auzit-o pe Jamila făcând un pas înainte, ca pentru a-și recunoaște greșeala, și murmurând:

— Iartă-ne, mamă, n-o să mai facem.

Pembe a fulgerat-o pe sora ei geamănă cu privirea, simțindu-se trădată.

— Pentru binele vostru spun ce spun. Dacă râdeți prea mult azi, o să plângeți mâine. Mai bine să vă simțiți rău acum decât mai încolo.

— Nu pricep de ce nu putem să râdem și azi, și mâine, și poimâine, a zis Pembe.

Era rândul Jamilei să-i arunce o privire mânioasă. Obrăznicia surorii ei n-o lua numai prin surprindere, ci o puneă și într-o situație jenantă. Și-a ținut respirația, temându-se de ce avea să urmeze: melesteul. Când vreuna dintre fete întrecea măsura, Naze le plesnea pe amândouă cu vergeaua din bucătărie. Niciodată peste față – căci frumusețea este zestrea unei fete –, ci peste spinare și peste fund. Fetelor li se părea ciudat că unealta pe care o detestau atât de amarnic făcea și plăcintele pufoase care le plăceau atât de mult.

Totuși, în seara aia, Naze n-a pedepsit pe nimeni. A strâmbat din nas, a clătinat din cap și s-a uitat în altă parte. Când a vorbit iar, glasul îi era liniștit.

— Modestia e singura pavăză a femeii, a zis. Băgați-vă bine în cap: dacă o pierdeți, n-o să mai faceți nici cât un *kuruş*¹ chior. Lumea e crudă. N-o să aibă milă de voi.

Cu ochii minții, Pembe s-a văzut aruncând o monedă în aer și privind-o cum îi cade în palmă. Erau mereu două fețe și numai două. Câștigi sau pierzi. Demnitate sau ocară și prea puțină mângâiere pentru cei care călcau strâmb.

Totul e rânduie astfel pentru că femeile erau făcute din batist subțire, a urmat Naze, pe când bărbații erau tăiați din stofă groasă, întunecată. Așa îi croise Dumnezeu: unul mai bun decât celălalt. Cât despre temeiul pentru care făcuse asta, nu aveau oamenii căderea să-l pună la îndoială. Ce conta era că pe negru nu se deosebeau petele, în timp ce pe alb se vedea și cel mai mărunț fir de murdărie. După același semn, femeile mânjite aveau să fie numaidecât băgate de seamă și despărțite de celelalte, așa cum e aleasă pleava de bob. Așadar, când o fecioară i se dăruia unui bărbat – chiar dacă era un

bărbat pe care îl iubea –, putea să piardă totul, pe când el n-avea absolut nimic de pierdut.

Așa se face că, în ținutul unde se născuseră Soartă Trandafirică și Destulă Frumusețe, „onoare“ era mai mult decât un cuvânt. Era și un nume. Puteai să-ți botezi copilul „Onoare“, atâta timp cât era băiat. Bărbații aveau onoare. Bărbații în etate sau între două vârste, chiar și băieții de școală care încă miroseau a lapte de mamă. Femeile nu aveau onoare. În schimb, aveau rușine. Și, așa cum știa toată lumea, „Rușine“ ar fi fost un nume jalnic.

Ascultând, Pembe și-a amintit de albeța rigidă din cabinetul doctoriței. Neplăcerea pe care o simțise atunci a revenit – numai că acum senzația era amplificată. S-a minunat de celelalte culori – albastru-saschiu, verde-fistic și maro-alună – și de celelalte stoffe – catifea, gabardină, brocart. Există o asemenea varietate în lume, cu siguranță mai multă decât găseai pe o tavă cu orez ales.

Faptul că lucrurile pe care ura să le audă din gura lui Naze avea să i le rostească, cuvânt cu cuvânt, fiicei sale, Esmă, mulți ani mai târziu, în Anglia, avea să fie una dintre multele ironii din viața lui Pembe.

[1.](#) Subdiviziune monetară de mică valoare (n.a.).

Askander... Askander

Un sat de lângă Eufrat, 1962-1967

Pembe era o femeie cu idei absurde și spaima neîntemeiate. Nu era o parte a firii sale care crescuse de-a lungul anilor. Devenise superstițioasă din senin, aproape peste noapte: în noaptea când se născuse Iskender.

Pembe avea șaptesprezece ani când devenise mamă și era tânără, frumoasă, temătoare. Iat-o stând într-o cameră aproape cufundată în întuneric și uitându-se țintă la leagăn, de parcă n-ar fi putut încă să creadă că copilul acela, cu degetele lui rozalii și fragile, pielea străvezie și o pată sângerie pe nasul cât un bumb sfidase soarta și supraviețuise, că de-acum înainte avea să fie copilul ei, numai al ei. Iată un fiu – fiul după care maică-sa tânjise și pe care se rugase toată viața să-l primească.

Naze mai rămăsese însărcinată o dată după nașterea lui Soartă Trandafirie și Frumusețe Destulă. De data asta trebuia să fie un băiat – altă posibilitate nu exista. Allah îi datora asta – *îi era dator*, și-a spus ea, chiar dacă știa că hulește cumplit. Era o înțelegere tainică între ea și Creator. După atâtea fete, avea să se revanșeze față de ea. Era atât de încredințată de asta, încât și-a petrecut luni întregi împletind păturele, șosețele și vestuțe de un albastru mai întunecat decât nopțile cu furtună, toate pentru băiețelul ei perfect. N-a vrut să asculte de nimeni – nici măcar de moașa care a văzut-o după ce i s-a rupt apa și i-a spus, cu o voce la fel de liniștită ca adierea vântului, că bebelușul nu era așezat cum trebuie și că mai bine se ducea să nască la oraș. Încă era timp. Dacă porneau spre spital în clipa aia, puteau ajunge acolo înainte să înceapă contracțiile.

„Prostii“, a răspuns Naze fulgerând-o pe moașă cu o privire feroasă.

Totul era bine. Totul era în mâinile Domnului. Avea patruzeci și nouă de ani, iar acesta urma să fie copilul ei minune. Avea să nască acolo, în casa ei, în patul ei, așa cum născuse fiecare copil, doar că de data asta urma să fie un băiat.

Era o naștere pelviană. Copilul era prea mare și așezat anapoda. Ceasurile au trecut. Nimeni nu le-a numărat, pentru că ar fi adus ghinion. Pe deasupra, numai Allah era stăpânul timpului, Ceasornicarul Celest. Un timp chinuitor de îndelungat pentru muritorii de rând era doar o clipită pentru el. Astfel, ceasul din perete a fost acoperit cu o bucată de catifea neagră, la fel și toate oglinzile din casă, căci erau fiecare o poartă către necunoscut.

— Nu mai e în stare să împingă, a spus una dintre femeile din încăpere.

— Atunci trebuie s-o facem noi în locul ei, a răspuns moașa hotărâtă, deși ochii îi trădau spaima ascunsă.

A vârât mâna în pânțele lui Naze până a simțit copilul moale și alunecos mișcându-i-se sub degete. Inima îi bătea slab, ca o lumânare sfârâitoare ce stătea să se stingă. A încercat să întoarcă, încetișor, dar fără șovăială, copilul în pânțe. O dată. De două ori. A treia oară a fost mai neînduplecată, mânată de un soi de grabă nestăpânită. Copilul s-a răsucit în sensul acelor de ceasornic, însă nu de-ajuns. Capul îi apăsa cordonul ombilical, gâtuind periculos cantitatea de oxigen care trecea

prin el.

Naze pierduse atâta sânge, încât pâlea văzând cu ochii, albă la față ca neaua. Trebuia făcută o alegere. Moașa știa că avea să fie ori mama, ori copilul. Nu-i stătea în putere să-i salveze pe amândoi. Cugetul îi era tăcut ca o noapte fără lună și la fel de întunecos. Dintr-odată s-a hotărât. Avea să aleagă femeia.

În clipa aceea, Naze, zăcând cu ochii strâns închiși, luptând cu moartea, sângerând ură, a ridicat capul și a țipat:

— Nu, târfo!

Era un țipăt atât de ascuțit și puternic, că nu părea să fi ieșit dintr-o făptură omenească. Femeia de pe pat se preschimbase într-o fiară hămesită și sălbatică, gata să sară la oricine i-ar fi stat în cale. Alerga printr-o pădure deasă, unde soarele arunca sclipiri aurite și arămii pe frunze – liberă cum nu mai fusese vreodată. Cei aflați destul de aproape ca s-o audă își închipuiau că-și pierduse mințile. Numai nebunii țipă așa.

— Taie-mă, cățea ce ești! Scoate-l din mine, i-a poruncit Naze și apoi a râs, de parcă ar fi trecut deja pragul dincolo de care totul era o glumă. E băiat, nu vezi? Mi se naște un fiu! Târfă nemernică și pizmașă. Adu o foarfecă! În clipa asta! Taie-mi pânțele și scoate-mi fiul la lumină!

Roiuri de musculițe bâzâiau în încăpere precum vulturii ce se rotesc deasupra prăzii. Era prea mult sânge peste tot. Prea multă furie și ranchiună mânjeau covoarele, cearșafurile, pereții. Aerul dinăuntru devenise greu, încremenit. Muștele... măcar de-ar putea alunga muștele.

Naze n-a scăpat cu viață. Nici copilul n-a mai trăit mult – pruncul despre care se înșelase tot timpul crezând că-i băiat. Cea de-a noua odraslă a ei, copilul care a ucis-o și apoi s-a stins pe tăcute în pătuțul lui, era tot o fată.

Așadar, în acea zi de noiembrie din 1962, pe când zăcea trează în patul de la maternitate după miezul nopții, tocmai gândul că Dumnezeu putea fi atât de capricios o frământa pe Pembe. Iat-o pe ea, la numai șaptesprezece ani, hrănindu-și deja fiul. Nu putea să nu-și închipuie că de undeva din ceruri, scăldată într-o lumină apoasă, maică-sa o privea plină de invidie. *Opt nașteri, cinci pierderi de sarcină, un copil mort și nici un băiat... Și iată că îi dăruiești deja un fiu sănătos fiicei mele nesăbuite. De ce, Doamne? De ce?*

Glasul lui Naze a răsunat în urechile lui Pembe până când a devenit un ghem de furie care i s-a rostogolit în piept și i s-a cuibărit în pânțele. Oricât s-ar fi străduit să-și izgonească temerile, nu făcea decât să dea naștere altora noi. I se învărteau neconținut în minte, ca un titirez, și dintr-odată n-a mai avut unde să se ascundă de deochiul iscat de privirea mamei moarte. Odată ce-a început să dea atenție privirii sale, o zărea pretutindeni. În semințele și nucile-de-caju pe care le zdrobea într-o piuă de piatră, le prefăcea într-o pastă și le mânca pentru a-și îngrășa laptele. În apa de ploaie ce șiroia pe geamuri, în uleiul de migdale cu care își ungea părul după baie și în supa groasă de iaurt ce bolborosea pe plită.

Dumnezeule Milostiv, te rog, fă-o pe mama să închidă ochii acolo în groapă, și pe fiul meu să crească puternic și sănătos, se ruga Pembe legănându-se înainte și-napoi, de parcă ar fi trebuit să se adoarmă pe ea, nu pe copil.

În noaptea când s-a născut Iskender, Pembe a avut un coșmar – ca de multe ori în timpul sarcinii. Însă acesta a părut atât de real, încât o parte din ea nu avea să-și mai revină niciodată, nu avea să se mai întoarcă niciodată din tărâmul fluid al viselor.

S-a văzut stând culcată pe un covor ornamental, cu ochii deschiși, cu pânțelele umflat. Pe cerul de deasupra alunecau câțiva nori. Era foarte cald, mult prea cald. Apoi și-a dat seama că covorul era întins pe apă, un râu zgomotos învolburându-se sub greutatea ei. *Cum de nu mă scufund?* s-a întrebat. În loc de răspuns, cerul s-a deschis și din înalt a coborât o pereche de mâini. Erau mâinile Domnului? Sau mâinile mamei sale moarte? N-ar fi putut spune. I-au despicat pânțelele. Nu simțea nici o durere. Doar groaza de-a fi conștientă de ce se petrecea. Apoi mâinile au scos copilul. Era un băiețel dolofan, cu ochii de culoarea pietricelelor negre. Înainte chiar ca Pembe să-l poată atinge, ori să-l dezmiardă, mâinile au lăsat copilul să cadă în apă. A pornit-o la vale pe un buștean plutitor, ca profetul Moise în coșul lui.

Pembe n-a împărtășit coșmarul decât unei singure persoane, cu ochii sticlind și arzând pe măsură ce se destăinuia, de parcă ar fi avut febră. Jamila a ascultat-o și, fie pentru că o credea cu adevărat, fie pentru că voia să-și elibereze sora de teroarea stafiei lui Naze, a născocit o explicație.

— Probabil ai fost blestemată de un djinn.

— Un djinn, a repetat Pembe.

— Da, draga mea. Djinnilor le place să tragă un pui de somn pe scaune și canapele, nu știi? Djinnii maturi o șterg în grabă când zăresc apropiindu-se vreun om, însă copiii lor nu sunt așa de iuți. Iar femeile gravide sunt grele, stângace. Probabil că te-ai așezat pe vreun prunc de djinn și l-ai strivit.

— O, Doamne!

Jamila a strâmbat din nas de parcă ar fi simțit un miros greu.

— Probabil că mama a venit să se răzbune și a aruncat un blestem asupra ta.

— Ce-o să mă fac?

— Nu-ți face griji. Se găsește întotdeauna o cale să împaci un djinn, oricât de mâniat ar fi, a spus Jamila cu glas stăpânit.

Așadar, pe când Pembe își alăpta copilul, Jamila a pus-o să zvârle pâine uscată unei haite de câini vagabonzi și să se îndepărteze repede, fără să se uite înapoi; să arunce un pic de sare peste umărul stâng și un pic de zahăr peste umărul drept; să meargă prin câmpuri arate de curând și pe sub pânze de păianjen; să toarne apă de trandafiri sfințită în fiecare crăpătură din casă și să poarte un talisman la gât vreme de patruzeci de zile. Spera ca astfel s-o vindece pe Pembe de frica de mama lor moartă. Dar n-a făcut altceva decât să deschidă ușa superstițiilor – o ușă despre care Pembe știuse întotdeauna că există, dar dincolo de care nu îndrăznise niciodată să pășească.

Între timp Iskender creștea. Cu pielea de culoarea nisipului cald, părul negru și ondulat strălucind

ca praful de stele, ochii plini de neastâmpăr și semnul din naștere dispărut de mult, el surâdea întruna, cucerind inimile. Cu cât fiul ei se făcea mai chipeș, cu atât se temea Pembe mai tare de lucruri asupra cărora nu avea nici un control – cutremure, alunecări de teren, inundații, incendii, boli molipsitoare, mânia stafiei lui Naze, răzbunarea unei mame-djinn. Lumea fusese întotdeauna un loc nesigur, dar dintr-odată pericolul părea prea real, prea aproape.

Pembe își făcea atâtea griji, încât a refuzat să-i dea un nume fiului ei. Era o cale de a-l apăra de Azrael, Îngerul Morții. Dacă copilul nu are nici o legătură de rudenie, își spunea ea, Azrael nu-l poate găsi, chiar să vrea. Așadar, băiatul și-a petrecut primul an pe pământ fără nume, ca o scrisoare fără adresă. La fel și pe-al doilea, al treilea și-al patrulea. Când trebuiau să-l strige, spuneau: „Fiule!“ sau „Hei, băiete!“.

De ce soțul ei, Adem, nu se împotriva acestei nerozii? De ce nu pune piciorul în prag și nu-i dădea un nume moștenitorului său, ca oricare alt bărbat? Ceva îl reținea, ceva mai puternic decât firea lui iute și mândria de bărbat, o taină pe care n-o știa decât ei doi și care o întărea pe Pembe și îl slăbea pe Adem, izgonindu-l departe de casă, către o lume clandestină din Istanbul, unde putea să joace jocuri de noroc și să fie rege, chiar dacă pentru o singură noapte.

Abia când băiatul a împlinit cinci ani, Adem a luat frâiele în mâinile sale și-a anunțat că nu puteau s-o țină așa la nesfârșit. Fiul lui urma să meargă în curând la școală și, dacă nu primea un nume până atunci, ceilalți copii aveau grijă să-i dea unul cât mai ridicol cu putință. Pembe s-a învoit, călcându-și pe inimă, dar numai cu o singură condiție. Avea să ducă copilul în satul ei natal, ca să primească binecuvântările surorii sale gemene și ale familiei. Ajungând acolo, se va sfătui cu cei trei bătrâni ai satului, care erau acum bătrâni precum străvechiul munte Ararat, însă împărțeau încă sfaturi înțelepte.

*

— A fost un lucru cuminte să vii la noi, a spus primul bătrân al satului, care era acum atât de firav încât, dacă se trântea vreo ușă prin apropiere, curentul stârnit îl zdruncina până în rărunchi.

— A fost bine și că n-ai stăruit să-i dai tu însăși un nume copilului, cum fac unele mame în ziua de azi, a observat al doilea bătrân, care mai avea doar un singur dinte în gură – o mică perlă ce sclipea ca întâiul dinte al unui țânc.

Apoi a vorbit al treilea bătrân, însă glasul îi era atât de stins și vorbele atât de bolborosite, că nimeni n-a înțeles ce-a spus.

După ce-au mai discutat puțin, bătrânii au luat o hotărâre: copilul avea să fie botezat de un străin – cineva care nu știa nimic despre familie și, prin urmare, nici despre stafia lui Naze.

Oarecum încrezătoare, Pembe a îngăduit planul. La câțiva kilometri depărtare era un râu care aproape seca vara și curgea vijelios în primăvară. Țăranii treceau apa într-o barcă improvizată, prinsă cu un cablu de sârmă întins între cele două maluri. Traversarea era nesigură și în fiecare an câțiva oameni cădeau în râu. S-a hotărât ca Pembe să aștepte în locul unde trăgea barca la mal și să-l roage

pe primul om întâlnit să-i boteze fiul. Bătrânii satului aveau să stea ascunși în tufișuri între timp și să intervină numai dacă era nevoie.

Așadar, Pembe și fiul ei au așteptat. Ea era gătită cu o rochie roșu aprins care îi ajungea până mai jos de glezne și un șal negru din dantelă. El purta singurul lui costum și arăta ca un bărbat în miniatură. Timpul trecea încet și copilul s-a plictisit. Pembe îi spunea povești ca să-l amuze. Una dintre ele avea să-i rămână întipărită în minte pentru totdeauna.

— *În copilărie, Nastratin Hogeia era mărul din ochiul mamei sale.*

— Avea mere în ochi? a întrebat el.

— E o expresie, sultanul meu, și înseamnă că mama lui îl iubea foarte mult. *Trăiau amândoi într-o casă drăguță de la marginea orașului.*

— Tatăl lui unde era?

— Plecase la război. Acum ascultă. *Într-o zi, mama lui a trebuit să meargă la bazar și i-a spus: „Stai acasă și păzește ușa. Dacă vezi că încearcă să intre vreun hoț, pune-te pe țipat din toate puterile. Asta o să-l sperie. Mă întorc înainte de amiază“. Nastratin a făcut întocmai, neluându-și ochii de la ușă nici o clipă.*

— Nu trebuia să facă pipi?

— Avea o oliță cu el.

— Nu-i era foame?

— Mama lui îi lăsase de mâncare.

— Plăcinte?

— Și halva de susan, a răspuns Pembe cunoscându-și bine fiul. *După vreun ceas, s-a auzit un ciocănit în ușă. Era unchiul lui Nastratin, care venise să vadă cum o mai duc. L-a întrebat pe băiat unde era mama lui, după care i-a zis: „Păi, fugi și-i spune mamă-tii să se întoarcă repede să pregătească prânzul. Familia mea o să vină în vizită“.*

— Dar păzește ușa!

— Exact. *Nastratin era încurcat. Mamă-sa îl sfătuiuse să facă un lucru, iar unchiu-său – altul. Nu voia să se arate neascultător față de nici unul dintre ei. Așa că a scos ușa din țâțâni, a pus-o în spinare și a plecat după mamă-sa.*

Băiatul a chicotit, însă a redevenit repede serios.

— Eu n-aș face așa ceva. Aș asculta-o întotdeauna pe mama, nu pe unchiul meu.

Nici n-a apucat bine să termine, că au auzit un zgomot. Cineva trecuse râul și se apropia de ei. Spre uimirea lui Pembe și a bătrânilor satului, s-a dovedit a fi o femeie în vârstă. Avea un nas grozav de coroiat, obrajii supti sub pomeții zbârciți și niște dinți încălecați. Ochii mici, ca două mărgele, se mișcau întruna, refuzând să se oprească asupra vreunui lucru.

Pembe i-a spus că fiul ei avea neapărată nevoie de un nume și a întrebat-o dacă ar binevoi s-o ajute, fără să mai dea amănunte despre stafia lui Naze sau despre bătrânii satului ascunși în tufișuri. Femeia n-a părut deloc surprinsă. Sprijinindu-se în toiag, a cântărit ceva în sinea ei, liniștită și înțelegătoare, de parcă o rugăminte ca asta era cel mai obișnuit lucru din lume.

— Mamă, cine-i asta? a întrebat copilul.

— Şşşt, leul meu, doamna asta drăguţă o să-ţi dea un nume.

— Dar e urâtă.

Prefăcându-se a nu fi auzit, femeia s-a apropiat un pas şi l-a cercetat pe băiat.

— Carevasăzică nu ți-ai găsit încă un nume, să-nţeleg.

Copilul a ridicat sprâncenele subţiri, refuzând să răspundă.

— Bine, hmm, mi-e sete, a spus bătrâna arătând cu degetul către locul unde cursul râului forma un golfuleţ. Te duci să-mi aduci o cană cu apă?

— Nu am cană.

— Atunci adu-mi în căuşul palmei, a stăruit bătrâna.

Băiatul s-a uitat la femeie încruntându-se, apoi la maică-sa şi din nou la străină.

— Nu, a spus cu o voce şi mai tăioasă. De ce nu te duci să-ţi iei singură apă? Nu sunt servitorul tău.

Bătrâna şi-a înclinat capul într-o parte, de parcă vorbele lui ar fi fost o lovitură de care trebuia să se ferească.

— Nu-i place să servească pe nimeni, așa-i? Vrea doar să fie servit.

Pembe era deja convinsă că nu aleseseră omul potrivit. Ca să domolească lucrurile, a spus pe tonul cel mai împăciuitor cu putinţă:

— Mă duc eu să-ţi aduc apă.

Dar femeia n-a băut apa pe care i-a adus-o Pembe în căuşul palmelor, ci i-a *citit* într-înşa.

— Fiica mea, copilul ăsta o să rămână multă vreme un băieţaş şi o să crească abia după jumătatea vieţii. O să se maturizeze foarte târziu.

Pembe a scos un icnet. Avea senzaţia clară că femeia urma să-i spună un secret, ceva ce nu trebuia dezvăluit.

— Unii copii sunt ca Eufratul, năvalnici şi gălăgioşi. Părinţii nu pot ţine pasul cu ei. Mi-e teamă că fiul tău o să-ţi sfâşie inima.

Vorbele au căzut între ele ca o piatră ivită de nicăieri.

— Dar nu asta te-am rugat, a spus Pembe cam încordată. Te-ai gândit la un nume pentru el?

— Da, m-am gândit. I s-ar potrivi două nume, însă depinde la ce te aştepţi. Unul e Saalim. Odată, cândva a trăit un sultan cu numele ăsta. Era poet, başca un muzician iscusit. Fie ca şi fiul tău să înveţe să preţuiască frumuseţea dacă va primi numele ăsta.

— Şi celălalt?

Pembe şi-a ținut respiraţia, plină de speranţă. Până şi băiatul părea interesat acum de discuţie.

— Celălalt e numele unui mare comandant, care a mers totdeauna în fruntea oştenilor lui, a luptat ca un tigrul, a câştigat toate bătăliile, şi-a nimicit duşmanii, a cucerit ținut după ținut, a unit Estul cu Vestul, răsăritul cu apusul şi tot nu i-a ajuns. Fie ca şi fiul tău să fie neînfrânt şi hotărât şi să conducă alţi oameni dacă va primi numele ăsta.

— ăsta pare mai bun, a zis Pembe luminându-se la faţă.

— Păi, atunci, eu mi-am făcut treaba.

Zicând asta, bătrâna și-a apucat toiagul și a început să se îndepărteze pe drum, cu pași uimitor de sprinteni. Lui Pembe i-au trebuit câteva clipe ca să-și adune gândurile înainte să fugă după ea.

— Dar care e?

— Care e ce?

Femeia s-a întors și a scrutat-o de parcă ar fi uitat cu totul cine era.

— Numele! Nu mi-ai spus care e.

— O, e Askander.

— Askander... Askander..., a repetat Pembe încântată.

Când s-au întors în Istanbul, băiatul a fost trecut în registrul de stare civilă. Deși abia câțiva ani mai târziu și cu o mită considerabilă existența lui a fost recunoscută legal. Numele scris în carnetul lui când a început școala era Iskender Toprak.

— Un nume demn de un conducător, a spus Pembe, căci până atunci aflase cine a fost Alexandru cel Mare.

Așa se face că întâiul ei născut, mărul din ochiul ei, a ajuns să fie numit Askander în kurdă și Iskender în turcă. După ce familia a emigrat în Londra, pentru colegii de școală și profesori, era Alex – și sub acest nume avea să fie cunoscut la Închisoarea Shrewsbury, de paznici și deținuți deopotrivă.

Un prinț în copac

Istanbul, 1969

În primăvara când nu împlinise încă șapte ani, Iskender a fugit de un bărbat pe care nu-l mai văzuse niciodată, dar despre care auzise multe. Deși bărbatul era altfel decât și-l închipuise, asta nu-l făcea mai puțin înspăimântător. Avea ochelari cu rame groase care-i alunecau în jos pe nas, o țigară neaprinsă între buze și un sac mare de piele, despre care se zvonea că ar conține unelte ascuțite și câte o bucată de piele luată de la fiecare dintre victimele sale.

La vederea lui, Iskender a simțit un fior de groază coborându-i pe șira spinării. Și-a vărsat șerbetul de coacăze pe mână, stropi roșii picurându-i pe cămașa albă ca sângele pe zăpadă. A încercat să șteargă pata, mai întâi cu mâinile goale și apoi cu poalele pelerinei. Degeaba. Frumosul lui costum era distrus.

Cu sau fără pată, era încă un prinț în mantia lui argintie și lungă și cu bereta presărată cu mărgele strălucitoare, ținând în mână un sceptru atât de lustruit, că devenise aproape străveziu. Toată după-amiaza stătuse într-un scaun înalt, ca un nobil care-și cercetează pământurile – deși, fiind un pic cam scund pentru vârsta lui, toate scaunele erau înalte pentru el. În stânga lui se aflau patru băieți, mai mari și mai înalți, dar gătiți la fel. De parcă i-ar fi cântărit din ochi ca să se bată cu ei, Iskender îi măsurase pe toți din cap până-n picioare și hotărâse că costumele lor nu erau la fel de impresionante ca al lui.

Pe când ceilalți prinți înfulecau dulciuri și se țineau de glume, Iskender aștepta, bălăbănindu-și picioarele. Cum puteau fi atât de proști când știa ce urma să se întâmple? Ochii lui au rătăcit neliniștiți prin încăperea. Erau mulți oameni acolo, însă putea să bage mâna-n foc că nimeni n-avea să-i sară în ajutor, nici măcar maică-sa, Pembe, mai ales ea. Plânsese toată dimineața, spunându-i cât de mândră era că băiețelul ei devenea bărbat. Căci asta devii când ești circumcis: bărbat.

Iskender nu pricepea în ruptul capului cum o tăietură de cuțit avea să-l facă bărbat. Era o enigmă greu de dezlegat. Cu mai puțin devenea mai mult. Nici nu putea înțelege de ce i se spunea să nu plângă, când era limpede că avea să-l doară – pe când maică-sa putea să bocească după pofta inimii, deși nu pățise absolut nimic.

Cu coada ochiului, l-a privit pe bărbatul cu sacul de piele, observând o cicatrice care se întindea de pe obrazul stâng până la maxilar. Poate că fusese rănit de vreunul dintre băieții pe care-i operase. O clipă s-a lăsat în voia acestui gând, închipuindu-și cum, chiar când bărbatul se pregătea de circumcizie, avea să se smucească din mâinile lui, să înșface cuțitul și să spintece obrazul drept al torționarului său. Apoi avea să-i ajute pe ceilalți băieți să se ridice în picioare și împreună să se năpustească victorioși pe ușă. Dar fantezia a pălit și încăperea s-a animat iar – un *hafiz*¹ orb recitând din *Coran*, o femeie servind ceai și marțipan, oaspeții pălăvrăgind cu glas scăzut și clipa cea mai de temut apropiindu-se tot mai mult.

Iskender s-a lăsat să alunece încetișor de pe scaun. Picioarele i-au atins podeaua, covorul s-a lăsat

sub greutatea lui. A făcut un pas și și-a ținut răsuflarea, așteptând să-l întrebe cineva – oricine – unde se ducea, însă nu l-a întrebat nimeni nimic. A trecut tiptil pe lângă patul dublu așezat într-un colț – tăblie de fier forjat, împodobit cu perne, talismane împotriva deochiului și o cuvertură din satin albastru-cobalt. Albastrul era culoarea preferată a lui Iskender. Era o culoare pentru băieți, ceea ce însemna că cerul era băiat. La fel râurile și lacurile. Și oceanele, cu toate că nu văzuse încă nici unul.

Simțindu-se tot mai ușor și căpătând curaj cu fiecare pas, s-a strecurat pe ușa din spate. Ajuns afară, a început să alerge tot mai repede pe măsură ce și croia drum prin grădină, pe după havuz, în josul drumului de pietriș. Costumul i se murdărise, dar nu-i păsa. Nu-i mai păsa deloc.

Iskender s-a gândit la mâinile mamei lui – pieptănându-și părul castaniu ondulat, făcând iaurt în ulcele de lut, mângâindu-i obrazii, modelând figurine din aluat de prăjituri. Până când a ajuns la stejar, s-a gândit la imaginile astea și la nimic altceva.

Era un copac bătrân, ale cărui rădăcini o apucau în patru părți pe deasupra pământului și ale cărui ramuri se întindeau până la norii ondulați. Gâfâind, a început să se cațare iute și cu atenție. De două ori mâinile i-au alunecat și era cât pe ce să se rostogolească jos, însă de fiecare dată a reușit să-și recapete echilibrul. Nu se mai cățăraseră niciodată atât de sus și se simțea dezamăgit că nu era nimeni prin preajmă care să-i vadă isprava. De acolo cerul i se părea atât de aproape, că putea să-l atingă. Stătea mulțumit și mândru sub o pătură de nori, până când și-a dat seama că nu știa cum să coboare.

Un ceas mai târziu, o mierlă s-a așezat la câțiva pași de el. Era o pasăre splendidă, cu inele galbene în jurul ochilor și pete roșii, strălucitoare precum rubinele, pe aripi. A scos un ciripit sfios și firav, dar plin de viață. Dacă pasărea s-ar mai fi apropiat puțin, Iskender ar fi putut s-o prindă între palme și să-i asculte inimioara, bătând lipită de pielea lui. Ar fi putut s-o adăpostească, s-o iubească și s-o ocrotească, dar și să-i sucească gâtul într-o clipită.

Nici nu i-a trecut bine gândul ăsta prin cap, că a și simțit durerea remușcării. În iad erau cazane uriașe, clocotitoare, pentru aceia care nutreau astfel de gânduri păcătoase. Ochii i s-au umezit. Fusesse convins că maică-sa avea să-i observe lipsa și să trimită oamenii să-l caute, însă nu se zărea nici țipenie. Avea să moară acolo, răpus de frig și foame. Ce-o să zică oamenii când vor afla că nu murise de vreo boală sau în vreun accident, cum părea să facă toată lumea, ci de frică?

Poate îl căutaseră numai unde nu trebuia și își spusese că era mort. Poate se gândiseră că fusese atacat de lupi, nu că ar fi fost vreunul prin zonă. Și-a închipuit o moarte cumplită, sfârtecat de ghearele și colții unor animale fioroase. Oare maică-sa o să fie distrusă sau o să se bucure în taină că avea o gură mai puțin de hrănit?

Gândindu-se la mâncărurile mamei sale, și-a dat seama cât de foame îi era. Dar și mai rău îi venea să facă pipi. Nu se mai putea ține, așa că și-a tras pantalonii în jos și și-a apucat cocoșelul, pricina tuturor necazurilor. Abia începuse să se ușureze când a auzit pe cineva strigând:

— Hei, e aici, sus! L-am găsit!

După câteva clipe a apărut un bărbat, apoi altul, apoi încă zece. Au rămas lângă copac, privindu-l. Sub ochii lor, Iskender continua să se ușureze, de parcă vezica era de două ori mai plină. În cele din urmă și-a tras fermoarul și tocmai se gândea să le ceară ajutorul ca să coboare, când l-a zărit în mulțime pe bărbatul cu sacul de piele.

Atunci s-a întâmpat cel mai ciudat lucru: Iskender a înlemnit. Mădularele i s-au muiat, limba i-a înțepenit și în loc de pânțece parcă avea un pietroi. Îi auzea pe oameni implorându-l să coboare, dar nu era în stare să răspundă. Stătea nemișcat, de parcă ar fi devenit parte din copac. Un băiat-ghindă.

Mai întâi cei ce priveau de dedesubt au crezut că face pe mortul, dornic să capete mai multă atenție. Abia când s-au dumerit că nu se preface și că era ca paralizat, au început să chibzuiască cum să-l dea jos. Un bărbat s-a apucat să se cațăre, însă n-a reușit să ajungă până la creanga pe care stătea cocoșat Iskender. Un altul și-a încercat și el dibăcia, cu aceeași lipsă de succes. Între timp, ceilalți erau ocupați să țină întinse niște pături pentru ca băiatul să cadă pe ele sau să facă lațuri, cu toate că nimeni nu avea habar cum le-ar putea folosi. Nimic nu mergea. Scările erau prea scurte, funiile prea subțiri și băiatul îndărătnic.

Atunci o voce a sfâșiat văzduhul.

— Ce face acolo? a strigat Pembe urcând dealul în fugă.

— Nu se poate da jos, a lămurit-o cineva.

— A, nu? E băiat mare, a zis Pembe uitându-se la picioarele subțiri ca niște bețe ale fiului ei, care se bălăbăneau pe creangă. Dă-te jos în clipa asta!

Precum gheața care se topește la soare, Iskender și-a simțit întreg trupul dezmoțindu-se.

— Dă-te jos, împielitătule! L-ai făcut de râs pe taică-tău. Toți băieții au fost circumciși. Tu ești singurul care s-a purtat ca un țânc.

Oricât ar fi încercat, Iskender nu reușea încă să se miște. S-a uitat în schimb în jos și a zâmbit. Poate dacă făcea haz de necaz, avea să-i fie mai ușor. Dar se petrecu tocmai pe dos. Tot năduful care creștea înăuntrul maică-sii a izbucnit într-un val de furie când l-a văzut zâmbind.

— Pușlama răzgâiată! Dă-te jos în clipa asta sau îți rup oasele! Nu vrei să fii bărbat?

Iskender a chibzuit puțin.

— Nu, a răspuns hotărât.

— Dacă rămâi copil, n-o să ai niciodată mașina ta.

El a ridicat din umeri. O să meargă pe jos unde are nevoie. Sau o să ia autobuzul.

— Nici casa ta.

Iskender a ridicat iarăși din umeri. O să trăiască într-un cort, cum văzuse el că fac țigani.

— Nici o nevastă drăguță.

Pe fața copilului s-a așternut o expresie încurcată. Voia să aibă o nevastă, una care să semene cu maică-sa, dar să nu-l dojenească. Și-a mușcat buza, chibzuind. După o așteptare care a durat parcă o veșnicie, și-a adunat voința și curajul și s-a uitat în ochii ei – verzi închis ca două liane de iederă care-l trăgeau încet, dar ferm, către ea.

— Bine, a spus Pembe oftând, mă dau bătută. Ai câștigat. N-o să fii circumcis. N-o să las pe nimeni să se atingă de tine.

— Promiți?

— Promit, sultanul meu.

Glasul îi era cald, liniștitor. Pe când ea îi vorbea, Iskender și-a simțit spaima risipindu-se. Și-a

mișcat degetele de la mâini, apoi pe cele de la picioare și a reușit să coboare câteva crengi, până în locul unde aștepta un bărbat suit pe ultima treaptă a unei scări proptite de copac. Când a ajuns în siguranță pe pământ, a dat fuga la maică-sa, plângând cu sughițuri.

— Fiul meu, a spus Pembe, de parcă ar fi avut nevoie să fie încredințată, și l-a strâns în brațe cu atâta putere, că îi simțea inima bătând în piept. *Malamin*², sultanul meu.

Iskender era fericit să simtă pământul sub picioare și chiar mai fericit că îi lipsise atât de mult mamei sale – totuși îmbrățișarea ei avea ceva sufocant, greșos de dulce. Buzele ei pe obraz, răsuflarea și îmbrățișarea ei îl strângeau ca un sicriu.

Ca și când i-ar fi citit gândurile, Pembe și-a apucat băiatul de umeri, împingându-l ușor înapoi ca să-l poată privi în ochi, și l-a plesnit zdravăn.

— Să nu mă mai faci niciodată de rușine! i-a spus. Apoi, întorcându-se pe jumătate către bărbatul cu sacul de piele, a adăugat: Ia-l!

Iskender s-a albit la față. Era mai curând uluit decât supărat. Maică-sa îl amăgise dinaintea tuturor. Și îl plesnise. Nu-l mai lovise niciodată până atunci. Nici măcar nu-i trecuse prin cap că ar fi putut s-o facă. S-a chinuit din răputeri să vorbească, dar cuvintele se preschimbaseră în bile de sticlă, oprindu-i-se în gât.

Seara, toți l-au lăudat pe Iskender pentru că fusese curajos în timpul circumciziei. Spuneau că nu vărsase nici o lacrimă. Dar el știa că purtarea lui n-avea nimic de-a face cu curajul. Fiindcă se gândea încă la ce făcuse maică-sa și de ce o făcuse, nu fusese deloc agitat în timpul operației. Nu-i trecuse niciodată prin minte că puteai să înșeli pe cineva drag. Până în ziua aia, nu știuse că puteai să iubești pe cineva din toată inima și totuși să fii gata să-l rănești. Era întâia lui lecție despre complicatele însușiri ale iubirii.

¹. *Hafiz* („gardian“) – termen folosit de musulmanii moderni pentru a desemna o persoană care a memorat în întregime *Coranul*.

². Casa, locuința mea (în kurdă, în orig.) (n.a.).

Fântâna dorințelor

Un loc de lângă Eufrat, 1977

Pembe nu mai era acolo acum, imaginea ei în oglindă, reflecția ei în apele liniștite. Dormea sub un alt cer și din când în când îi trimitea Jamilei scrisori și vederi înfățișând autobuze roșii cu etaj și turnuri cu ceas imense. Când a venit acasă în vizită, hainele îi miroseau diferit și erau catifelate la atingere. Aceasta a izbit-o cel mai mult pe Jamila: s-o privească pe sora ei cum își deschide valiza, lăsând să se reverse dinăuntru arome, gusturi și stofe din țărâmuri străine. Pembe plecase cu credința nerostită că totul avea să fie neschimbat la întoarcere. Dar nimic nu mai era ca înainte. Nici dacă ea s-ar fi întors pentru totdeauna.

Pembe îi trimisese ani de zile scrisori Jamilei, povestindu-i despre viața în Anglia. Chiar și copiii mângăliseră din când în când câteva rânduri, Yunus mai mult ca oricare. Jamila păstra misivele lor sub pat, într-o cutie de ceai din tablă, ca pe-o comoară. Le răspundea regulat, deși avea mai puține de spus, ori așa își închipuia. De curând îl întrebuse pe Yunus dacă o văzuse pe regină și, în caz că da, cum arăta. El îi răspunsese.

Regina trăiește într-un palad. Așa de mare, că se rătăcește prin el. Dar o găsesc și-o pun din nou pe tron. Poartă în fiecare zi altă rochie și o pălărie caraghioasă. Trebuie să fie de aceeași culoare cu rochia. Mâinile îi sunt catifelate, fiindcă poartă mănuși, se dă cu multe cremi și nu spală vasele. I-am văzut fotografia la școală. Pare drăguță.

Jamila nu pricepea cum putea familia să trăiască pe insula *aia* de atâta vreme și să n-o vadă pe regină decât în reviste și ziare. Uneori se îndoia că Pembe se aventurase afară din cartierul în care locuia. Dacă tot ajungea să fie închisă între niște pereți, ce rost avea să călătorească într-o țară îndepărtată? De ce nu puteau oamenii să trăiască și să moară acolo unde se născuseră? Jamila găsea orașele mari sufocante și se speria numai gândindu-se la locuri necunoscute – clădiri, bulevarde, mulțimi apăsându-i pieptul, făcând-o să gâfâie după aer.

În scrisori, de obicei aproape de ultimul paragraf, Pembe scria: „Ești supărată pe mine, surioară? Poți să mă ierți în adâncul inimii?”. Dar știa deja care avea să fie răspunsul. Jamila nu era supărată nici pe soră-sa geamănă, nici pe altcineva. Și totuși era conștientă că întrebarea trebuia pusă iar și iar, ca o rană ce avea nevoie să fie pansată regulat.

Era numită Kiz Ebe – Moașa Fecioară. Se zicea că e cea mai bună moașă pe care o avusese ținutul acela kurd sărac în ultimii o sută de ani. Femeile gravide se simțeau ușurate când se ocupa de ele, de parcă prezența ei ar fi fost garanția unei nașteri ușoare, ținându-l departe pe Azrael. Soții lor dădeau din cap cu înțeleș și spuneau: „Moașa Fecioară e la cârmă. Totul o să meargă bine. Mai întâi mulțumită lui Allah și apoi ei“.

Asemenea vorbe nu însemnau nimic, doar adânceau frica Jamilei de-a nu face lucrurile precum se așteptau ceilalți. Știa că e pricepută – atât de pricepută pe cât putea ajunge cineva înainte să decadă din pricina bătrâneții, a vederii slabe sau pur și simplu a ghinionului. Ca fiecare moașă, își dădea bine

seama de pericolul ca numele ei să fie rostit împreună cu cel al lui Allah. Când îi auzea pe țărani spunând asemenea blasfemii, murmura în barbă: *Tövbe, tövbe*¹. Nu era nevoie s-o audă ei, era de-ajuns dacă o auzea Dumnezeu. Trebuia să-I explice clar că nu râvnea la puterea Lui, nu se lua la întrecere cu El, unicul dătător de viață.

Jamila știa pe ce gheață subțire pășește. Credeai că ești priceput și că știi multe până dădeai peste o naștere care te umplea de groază, făcându-te să te simți din nou ca un novice. Din când în când, ceva mergea anapoda, cumplit de anapoda, cu toate eforturile ei. Alteori nu reușea să ajungă la timp la o naștere și, când ajungea în sfârșit, descoperirea că mama născuse singură, uneori chiar tăiase cordonul ombilical cu un cuțit tocit și-l legase cu câteva fire de păr. Jamila lua aceste întâmplări ca pe niște semne de la Dumnezeu, prin care îi reamintea de limitele ei.

Oamenii veneau s-o caute din sate îndepărtate și ținuturi uitate de lume. Aveau și alte moașe mai aproape de casă, însă veneau tot la ea. Era destul de faimoasă în partea asta de lume. Zeci de fete fuseseră botezate după ea – „Destulă Frumusețe“.

„Să poarte numele tău și să fie măcar pe jumătate la fel de neprihănită ca tine“, se rugau tații fetelor pe care le aducea pe lume.

Jamila dădea din cap, fără să spună nimic, dându-și seama unde băteau. Voiau ca fetele lor să fie modeste și virtuozose și totuși să se mărite și să facă copii la timpul cuvenit. Numele și înclinațiile fiicelor lor puteau să semene cu ale moașei, dar sortile lor trebuiau să fie deosebite.

Apropiindu-se de fereastră, cu un șal împletit pe umeri și o lampă în mână, Jamila și-a mijit ochii și a scrutat întunericul. Sub mantia neguroasă a nopții, valea dormea, stearpă și golașă, cu tufișurile încurcate și pământul său arid abia deslușite. Mereu își închipuise că sub acest peisaj aspru se ascundea o anumită blândețe, asemănându-l cu un bărbat dur în pieptul căruia bătea o inimă duioasă. Dar nu trebuia să trăiască de una singură într-un loc atât de îndepărtat. Ar fi putut să plece și ea. Undeva. Oriunde. Nu că ar fi avut mijloacele necesare sau rude dornice să o ajute s-o ia de la capăt în altă parte. Având deja treizeci și doi de ani, trecuse de prima tinerețe și de vârsta potrivită pentru căsătorie. Era prea târziu să se apuce să-și întemeieze o familie. *Un pântece uscat e ca un pepene stricat: frumos pe dinafară, sec pe dinăuntru și bun de nimic*, spuneau țărani despre femeile ca ea.

Chiar și așa, s-ar putea mărita cu un bărbat schilod sau bătrân ori s-ar putea învoi să devină a doua soție a cuiva – sau a treia sau a patra, deși așa ceva era destul de rar. Firește, numai soția dintâi era recunoscută de lege și putea să se ducă la spital sau la tribunal sau la un birou de încasare a impozitelor și să pretindă că e o femeie măritată, cu copii legitimi. Dar în partea asta de țară nimeni nu ajungea oricum în astfel de locuri, atâta vreme cât nu avea necazuri serioase sau murea de vreo infecție sau se smintise, iar atunci ce mai conta dacă erai prima sau a patra soție?

Casa ei – dacă puteai numi așa coliba aia – era adăpostită într-o scobitură, în apropierea unei râpe, dincolo de marginea satului Mala Çar Bayan. Dedesubt se zărea un pâlț de stânci ce aduceau din depărtare cu niște uriași împietriți și scânteiau precum rubinele când soarele își revărsa razele asupra lor. Umblau multe legende despre stâncile astea și în spatele fiecăreia se ascundea o poveste de iubire interzisă. De veacuri, creștini și musulmani, zoroastrieni și *yazidi*² trăiseră, iubiseră și muriseră cot la cot. Dar nepoții lor plecaseră de mult prin alte ținuturi. În zonă nu mai rămăsese decât o mână de

țărani – și Jamila.

Locurile părăsite, care odinioară erau pline de viață, aveau un soi de tristețe, o durere fantomatică ce plutea în vânt, pătrunzând în fiecare crăpătură. Poate de aceea, după o vreme, oamenii din locurile părăsite începeau să semene și ei cu peisajul: tăcuți, supuși și ursuzi. Însă asta se vedea la suprafață, iar când venea vorba de oameni, ca și de pământ, suprafața și miezul erau rareori unul și același lucru.

Sub straturile de haine pe care le purta ca să nu-i fie frig, se afla o altă Jamila – tânără, drăguță, veselă, cu un răs precum clinchetul de pahare. Ieșea rareori în ultima vreme, ascunzându-se îndărătul femeii practice care tăia lemne, cosea iarba, scotea apă din fântână și făcea poțiuni. Uneori se temea că nu mai e în toate mințile. Poate că în cele din urmă singurătatea o copleșise, măcinându-i mintea puțin câte puțin.

Când bătea dinspre munții din depărtare, vântul aducea miresme de flori sălbatice, ierburi proaspete și tufe în floare. Dar uneori aducea și o duhoare dulceagă de carne friptă ce plutea peste tot, intrându-i în piele. Prin împrejurimi mișunau tâlhari și contrabandiști – hălăduiau prin peșteri sau râpe, nerămânând vreodată în același loc mai mult de-o zi. În nopțile fără lună le zărea focurile licărind în întuneric ca niște stele date uitării. Mirosurile din aer se schimbau în funcție de ce mâncau și de cât de aproape se aflau.

Mai erau și lupi. Jamila îi auzea în timpul zilei, seara târziu, în toiul nopții. Mârâiau și chelălăiau, iar uneori scoteau lătrături ascuțite sau urlau în cor. Din când în când se iveau în pragul ușii sale, atât de aproape, furișându-se, amușinându-i singurătatea. Apoi plecau, cu fălcile încleștate fioros și dezamăgiți, de parcă n-ar fi găsit-o destul de ispititoare ca să se înfrupte din ea. Jamila nu se temea de lupi. Nu-i erau dușmani. Cât despre contrabandiști, ei căutau prăzi mai bogate decât ea. Pe deasupra, Jamila credea din toată inima că primejdia venea întotdeauna de unde te așteptai mai puțin.

Grămada ce ardea mocnit în cămin a prins viață dintr-odată când o crenguță a luat foc. Chipul Jamilei scânteia, chiar dacă restul casei era cufundat în întuneric. Simțea că țărani n-o iubeau, dar o respectau. Călare pe cal, măgar sau catâr, i se îngăduia să pătrundă acolo unde nici o femeie nu pusese piciorul. Era însoțită adesea de oameni pe care-i cunoștea, dar și de unii cu desăvârșire străini.

Un bărbat pe care nu-l mai văzuse în viața ei putea să-i bată la ușă târziu în noapte și s-o roage stăruitor: „Vino repede, te implor! Soția mea stă să nască în satul cutare. Trebuie să ne grăbim. Nu se simte bine“.

Putea să mintă. Exista întotdeauna posibilitatea, chiar dacă una infimă, ca răul să vină la ea sub înfățișarea binelui. Pe când îl urma pe bărbat în liniștea nopții, Jamila își dădea seama că putea s-o răpească, s-o violeze sau s-o omoare. Dar trebuia să aibă încredere. Nu în el, ci în El. Deși era foarte adevărat că existau legi nescrise după care nici un bărbat zdravăn la minte nu îndrăznește să siluiască o femeie. O moașă, cineva care aducea copii pe lume, era pe jumătate sfântă. Pendula între lumea nevăzută și cea văzută atârând de o ață la fel de subțire precum firul de mătase dintr-o pânză de păianjen.

După ce a băgat mai multe lemne în sobă, Jamila a pus la foc un *cezve*³ de aramă. Apă, zahăr și cafea – toate astea se găseau greu. Însă familiile îi aduceau întruna daruri – henna, ceai, biscuiți,

șofran, fistic, alune și tutun de contrabandă de peste graniță. Jamila știa că, de-ar fi luat bani, ar fi fost plătită o dată și-atât. Dar dacă primeai tot soiul de mărunțișuri, plata ținea o viață.

A mestecat încet în cafea, cu grijă. *Cafeaua e ca iubirea*, se spune, *cu cât ai mai multă răbdare cu ea, cu atât are gust mai bun*. Însă Jamila nu știa mare lucru despre asta. Fusesse cândva îndrăgostită și iubirea îi lăsase un gust acru și neplăcut. După ce-și fripsese limba, nu mai vorbise niciodată despre asta.

Cu ochii pe spuma care creștea, a ciulit urechile, ca să prindă zgomotele apropiate sau îndepărtate. Valea era înțesată de spirite. Făpturi nu mai mari decât un bob de orez, nevăzute cu ochiul liber, însă puternice și periculoase. Păsările ciocăneau în ferestre, găzele săreau pe apa din găleți de parcă ar fi alunecat pe oglinda unui lac. Totul avea o limbă, credea ea. Furtuna, roua dimineții, furnicile care se cățărau în castronașul cu zahăr... Uneori i se părea că înțelege ce spun.

Nimic nu-i plăcea mai mult decât să fie moașă. Era menirea ei, singurul ei noroc. Așa se face că – pe ceață sau pe un soare arzător ori pe nămeți până la brâu, la orice oră din zi sau din noapte – ea era pregătită, așteptând să bată la ușă. Nimeni nu știa lucrul ăsta, însă în adâncul inimii Jamila era deja căsătorită. Era căsătorită cu destinul ei.

*

Afară, vântul nopții se izbea în geamuri. Jamila a luat cafeaua de pe foc și a turnat puțină într-o ulcică de lut cu toarta ciobită. A băut-o cu înghițituri mici. Focul semăna într-o câțva cu viața ei, mocnind pe dinăuntru, nelăsând pe nimeni să se apropie prea mult, clipele prețioase prefăcându-se în cenușă precum visele muribunde.

În depărtare a țipat o pasăre – o bufniță, pe care oamenii din partea locului o numeau „piază-rea“. A buhăit din nou, de data asta cu mai multă îndrăzneală. Jamila stătea așezată, cu ochii strâns închiși, cu gândurile aiurea. În ciuda greutăților, își amintea de copilărie ca de o perioadă fericită. Uneori, una dintre gemene se prefăcea că e mama, iar cealaltă – copilul. Deși mai în vârstă cu trei minute, Pembe era întotdeauna copilul, în timp ce Jamila era mama, încercând s-o constrângă, s-o controleze și s-o consoleze. Își legăna micuța, îngânând cântece de leagăn, spunând povești. Privind în urmă la jocurile acelea, Jamila era uimită să vadă cât de serioase fuseseră.

Și-a amintit cum odată, tatăl lor, Berzo, le-a dus într-un oraș unde au descoperit o fântână a dorințelor. Femeile care își doreau copii, soacrele care voiau să le facă farmece nurorilor și fecioarele care tânjeau după bărbați cu stare veneau aici, aruncând monede în apă. Când plecase toată lumea, Pembe își ridicase poalele, sărise în fântână și culesese monedele. Apoi fugiseră amândouă cât le-au ținut picioarele, ținând de încântare, către cel mai apropiat magazin, de unde își cumpăraseră bomboane și acadele în formă de bețișoare.

Oricât i-ar fi plăcut Jamilei aventura, după aceea s-a simțit vinovată. Erau niște hoațe. Ba chiar mai rău. Să fure dorințele oamenilor era mult mai josnic decât să le fure portofelele.

— Nu fi sentimentală, a spus Pembe când Jamila i-a mărturisit temerile ei. Aruncaseră deja monedele alea și noi le-am vârât în buzunar, asta-i tot.

— Da, dar erau însoțite de rugăciuni. Dacă cineva ți-ar fura dorința secretă, ai fi supărată, nu-i așa? Vreau să zic, eu aș fi.

Pembe a rânjit.

— Ei, care-i dorința *ta* secretă?

Jamila a șovăit, simțindu-se încolțită. Adevărat, voia să se mărite într-o zi – o rochie de mireasă și un tort cu cremă de unt ca acelea făcute în oraș ar fi fost minunate –, dar nu era așa de important. I-ar fi plăcut să aibă copii, dar tânjea într-adevăr după ei ori și-i dorea pentru că toată lumea îi spunea că ar trebui? Ar fi frumos să aibă o fermă și să cultive pământul, dar era mai degrabă o toană decât o pasiune. Chibzuind mai adânc, Jamila se bucura că era doar o hoață și nu o vizitatoare a Fântâniei Dorințelor. Dacă i s-ar fi dat o monedă ca să-și pună o dorință, s-ar fi putut să nu găsească nici una.

Pembe a pufnit disprețuitor cu ochii sticlind, văzându-i ezitarea.

— Eu o să mă fac marinar și o să călătoresc prin toată lumea. În fiecare săptămână o să mă trezesc în alt port.

Jamila nu s-a simțit niciodată mai singură. A înțeles că, oricât de aidoma erau în toate cele, ceva le deosebea ca pământul de cer: ambiția. Pembe voia să vadă lumea de dincolo de Eufurat. Avea curajul să-și urmeze inima și să nu ia în seamă părerile altora despre ea. Preț de o clipă dureroasă, Jamilei i-a devenit limpede că ea și sora ei geamănă erau sortite să-și petreacă viața departe una de cealaltă.

Tatăl lor spunea că gemenii identici sunt pe cât de binecuvântați, pe atât de urgisiți. Sunt binecuvântați pentru că vor avea întotdeauna pe cineva pe care să conteze. Dar sunt și urgisiți, pentru că, dacă unul va trece printr-o mare deznădejde, sunt sortiți să sufere împreună și, prin urmare, de două ori mai mult. Astfel stând lucrurile, s-a întrebat Jamila, ce avea să le pricinuiască mai multă suferință – pasiunile surorii ei sau faptul că ea însăși părea să fie cu totul lipsită de așa ceva?

[1.](#) Retrag vorbele astea, retrag vorbele astea (în kurdă, în orig.) (n.a.).

[2.](#) Grup etno-religios kurd ale cărui credințe combină elemente de zoroastrism și sufism islamic. Kurzii *yazidi* cred că Dumnezeu a creat lumea și a dat-o în grija a șapte îngeri, mai-mare peste aceștia fiind Melek Taus (Îngerul Păun).

[3.](#) Ibric (în tc., în orig.).

Amintiri

Londra, decembrie 1977

Luând o mână de biscuiți cu ovăz de pe banda transportoare și băgându-i în următoarea cutie de tablă, Adem Toprak a avut o revelație: nu mai era în stare să-și aducă aminte chipul mamei lui. S-a oprit o clipă, un fior străbătându-i trupul și făcându-i pielea de găină – o pauză din cauza căreia a ratat următoarea grămăjoară de biscuiți. Bilal, stând în picioare la câțiva metri mai încolo în josul liniei de ambalare, i-a observat greșeala și a acoperit-o în tăcere. Dacă și-ar fi dat seama de cele întâmplate, Adem i-ar fi mulțumit cu un semn din cap prietenului său, însă în clipa aia se chinuia încă să-și aducă aminte cum arăta mama lui.

Zărea o femeie într-un cotlon al minții, îndepărtată și încețoșată, de parcă ar fi stat în picioare într-o burniță fină. Era înaltă și slabă, cu fața ca de marmură, cu ochii spălăciți, liniștiți și preocupați. O rază de soare ce pătrundea printr-o fereastră zăbreliță îi cădea pe ceafă, lăsându-i jumătate din față în umbră. Părul îi era brun-arămiu, de culoarea frunzelor tomnatice. Dar pe măsură ce lumina scădea, căpăta o nuanță atât de închisă, încât părea negru precum tușul. Buzele îi erau pline și rotunde. Sau poate că nu – Adem nu era sigur. Poate avea buze subțiri, cu colțurile întoarse în jos. Femeia părea să-și schimbe înfățișarea cu fiecare clipă. Chipul îi era modelat din ceară topită.

Sau poate confunda amintirea femeii care-i dăduse viață cu imaginea soției sale. Părul acela lung, castaniu și ondulat, pe care îl vedea acum era al lui Pembe, nu al mamei sale, Aisha. Oare soția lui devenise o parte atât de inseparabilă a vieții sale încât îi umbrea toate amintirile – chiar și acelea de dinainte de-a se fi cunoscut? S-a mutat de pe un picior pe altul și a închis ochii.

I-a venit în minte altă amintire. Se afla împreună cu mama lui într-un câmp verde ca smaraldul, ce dădea spre un baraj. Trebuie să fi avut opt ani. Maică-sa își desfăcuse părul, pe care vestitul *poyraz*¹ al Istanbulului i-l sufla peste față. Dinaintea lor, cerul era de un albastru generos, cu scânteieri de aur, cositor și argint străbătând fulgerător câmpurile din depărtare. Doar câteva dintre multele porți ale barajului erau deschise și apa din lac scăzuse. Băiatul a simțit că îl cuprinde amețeala privind apele cum se năpusteau prin ele. În orice altă zi, maică-sa l-ar fi prevenit să nu se apropie prea mult de margine, însă – lucru ciudat – nu și în ziua aceea.

— Șeitan așteaptă pe margine să tragă în jos pe oricine se apropie prea mult.

De aia cădeau oamenii tot timpul – copii care se aplecau peste grilajul balconului, gospodine care se suiau pe pervaz ca să spele geamurile sau coșari care tropăiau pe lângă streșini. Șeitan îi apuca cu ghearele de glezne și îi îmbrâncea în golul de dedesubt. Numai pisicile scăpau, fiindcă aveau nouă vieți și le dădea mâna să moară de opt ori.

Mână în mână, au coborât dealul până au ajuns la zidurile imense ce se înclinau în jos pe o latură a barajului. Aisha a oftat pe marginea râpei, mișcându-și buzele. Părea să fi uitat că Necuratul pândește prin preajmă. Sau poate că nu, pentru că, luând aminte la vorbele ei, băiatul și-a dat seama că se ruga – ca să izgonească ghinionul, fără îndoială. S-a simțit ușurat, însă numai pentru o clipă. Dacă diavolul se

ascundea undeva după tufişuri, gata să-i împingă în gol? Mânat de un impuls fugar, şi-a tras mâna dintr-a maică-sii şi s-a uitat împrejur până s-a încredinţat că nu mai era nimeni acolo. Când a întors din nou capul, ea nu mai era alături.

Puţin câte puţin, clipă cu clipă, a privit-o căzând.

*

Adem a deschis ochii şi l-a văzut pe Bilal holbându-se la el aproape cu spaimă.

— Ce-i cu tine, măi omule? l-a întrebat tare, acoperind huruitul maşinilor. Ai ratat peste o duzină de încărcături.

— Nimic, a răspuns Adem ducând mâna dreaptă la inimă şi bătându-se uşor pe piept. Sunt bine.

Bilal i-a aruncat un zâmbet molatic, dar sincer. Dând din cap, s-a întors la treaba lui, la fel ca Adem. În restul după-amiezii a reuşit să ambaleză toţi biscuiţii. Însă cei care-l cunoşteau bine simţeau că îl sâcâie ceva. Dincolo de stăpânirea de sine, dincolo de puterea lui, o nelinişte dureroasă i se strecura în suflet, sumbră ca un nor de furtună.

Ştia ce este: frica unui animal încolţit. Se simţea hăituit, ținuit la pământ, de parcă i s-ar fi injectat o otravă care nu ucide, ci doar amorţeşte prada. Oriunde se întorcea vedea umbrele hăitaşilor săi. Nu era cale de scăpare – decât dacă părăsea Anglia pentru totdeauna. Dar nu se putea ascunde, atâta timp cât soţia şi copiii contau pe sprijinul lui. Şi dacă voia să-şi ia familia cu el, trebuia să facă rost de bani. O grămadă de bani. Era la mare strâmtoare. Chinezii îşi dădeau şi ei seama de asta. De aia nici nu se oboseau să-l țină sub observaţie în fiecare zi. Ştiau că îl pot găsi oricând doreau – oricând sărea peste vreo plată. Dar mai era un motiv pentru care Adem nu putea pleca nicăieri: Roxana.

*

În urmă cu şase săptămâni, Adem se trezise într-o dimineaţă cu o senzaţie de bucurie şi avânt atât de intensă, încât parcă ar fi plutit într-un vis. Prevestirile erau bune. Semnele nu-l înşelaseră niciodată. Avea o mâncărime în palme, inima îi bătea mai iute decât de obicei, ochiul stâng i se zbătea uşor din când în când. Nimic supărător. Doar un spasm slab, care apărea şi dispărea, ca un mesaj cifrat din ceruri. O zi obișnuită în alte privințe, dar sentimentul nu l-a părăsit. Întreaga după-amiază, toată lumea a fost politicoasă cu el, iar el a fost politicos cu toată lumea. Era o zi frumoasă şi însorită, iar albastrul cerului care se oglindea în apele Tamisei era intens şi plin de promisiuni.

După asfinţit s-a dus la cazinou. Într-o zi, nu peste mult timp, va înceta să facă asta. Se va dezbăra de acest obicei, şi-l va reteza din trup, așa cum ai tăia o ramură uscată dintr-un copac sănătos. Întocmai cum copacului îi era cu neputinţă să facă din nou ramura să crească, nici el n-avea să mai

simtă vreodată imboldul acela. Dar nu acum. Nu era încă pregătit să renunțe la el. *Astăzi e în regulă, s-a încredințat. Astăzi semnele sunt bune.*

Era la subsolul unei case cu două caturi din Bethnal Green, cu o arhitectură veche splendidă. Totuși înăuntru se deschidea o altă lume. Erau cinci încăperi: în fiecare dintre ele, bărbații jucau snooker ori se strângeau în jurul meselor de ruletă, blackjack sau pocher. Cei cu mai mulți bani sau mai puțină teamă stăteau în camera din spate. Din dosul ușii bine închise, puteai auzi rumoarea glasurilor, din când în când icnete și mormăieli, huruitul roții ruletei.

Era un loc pentru bărbați. Cele câteva femei care se fâțâiau pe-acolo erau deja luate și prin urmare inabordabile. Existau legi nescrise pe care toată lumea le respecta. Indieni, pakistanezi, indonezieni, bengalezi din Bangladesh, caraibieni, iranieni, turci, greci, italieni... Toți vorbeau englezește, dar înjurau, complotau și se rugau în limba lor maternă. „Bârlogul“, îl numeau. Conducător de o familie de chinezi tăcuți care trăiseră în Vietnam câteva generații și fuseseră siliți să-l părăsească după război. Adem nu se simțise întotdeauna stingherit în prezența lor. Chinezii nu se protejau unii pe alții ca italienii, nici nu erau iuți din fire ca irlandezii. Purtările lor aveau întotdeauna un aer necunoscut. Precum vremea, erau înclinate să se schimbe dintr-o toană.

În seara aceea, Adem a jucat blackjack și câteva runde de zaruri, apoi a trecut la ruletă. A pariat prima oară pe negru. A fost un început promițător. Apoi a făcut un pariu combinat. A câștigat din nou, însă nu cine știe ce. A dat-o pe roșu și a câștigat de trei ori la rând, pariind de fiecare dată câștigurile de dinainte. Era una dintre clipele acelea magice când putea să *simtă* roata ruletei. Exact ca el, ruleta nu avea o memorie durabilă. Puteai să repeți același pariu la nesfârșit și șansele de câștig erau aceleași. Ruleta nu respecta nici un fel de tipare recunoscute. Așa că a jucat fără memorie, concentrându-se asupra fiecărui pariu de parcă ar fi fost primul și ultimul.

Bărbații din încăpere îl aclamau, îl băteau pe umăr și îi șopteau cuvinte de încurajare. Era un sentiment extraordinar să fie respectat de străini. Să fie admirat și invidiat. A mai jucat o rundă, cu același succes. Acum mulțimea din jurul mesei se îndesise. Un sfert de oră mai târziu, încă mai privea bila învârtindu-se în jurul roții, încă mai câștiga. Dealerul a cerut o pauză.

Simțind nevoia să ia o gură de aer, Adem a ieșit în stradă. Un marocan înalt și masiv, pe care îl știa de la fabrică, stătea de unul singur pe trotuar.

— Ești un om norocos, a remarcat marocanul.

— *Kismet.*² Nu toate zilele sunt așa.

— Poate că Allah te pune la încercare, a zis bărbatul, după care s-a oprit, aruncându-i o privire fugară. Știi cum se spune. *Cine vrea să călărească un armăsar iute poate să-și frângă spinarea, însă calul trebuie să galopeze.*

— Ce înseamnă asta?

— Nu știu, dar îmi place cum sună.

Au râs amândoi și glasurile lor au răsunat în aerul nopții.

— Să-ți spun una bună, a zis Adem. *Poți să fugi până la capătul lumii, dar de dosul tău nu poți să scapi.*

— Mhmm.

Marocanul se pregătea să ridice paharul, când a băgat de seamă că tovarășul lui avea mâinile goale.

— Nu beau, a zis Adem drept explicație.

Asta i-a smuls celuilalt un chicotit.

— Nu zău. Uită-te la tine! Ești împătimit după jocuri de noroc, dar când vine vorba de băutură, te preschimbi într-un musulman pios.

Chipul lui Adem s-a închis ca un chepeng. Nu era un împătimit. Putea să renunțe la jocurile de noroc când voia. Cât despre motivul pentru care nu bea, asta era ceva despre care vorbea rareori, mai ales cu străinii. Dar în seara aceea a făcut o excepție.

— Tata era un bețiv, a spus pe un ton placid.

Nici nu se întorsese bine la subsol, că luminile s-au stins. Altă pană de curent. A treia în săptămâna aia. În ultima vreme, Londra era cenușie dimineața din pricina norilor de ploaie și întunecată seara din cauza penelor de curent. *Magazinul ăla de lumânări din Hackney trebuie să facă o grămadă de bani*, și-a zis Adem. Se scoteau bani frumoși vânzând lumânări – o afacere care devenise la fel de vitală precum comerțul cu pâine și lapte.

Adem și-a încordat privirea pe coridorul pe jumătate cufundat în întuneric până a ajuns în camera din spate. La masă, lângă o lampă cu parafină, stăteau îmbufnați trei chinezi – oameni scumpi la vorbă și cu fețe de nepătruns. Adem știa că era timpul să plece. Trebuia să se mulțumească cu ce câștigase. Și-a înșfăcat haina, i-a lăsat un bacșiș dealerului și era gata să iasă pe ușă, dar apoi s-a oprit.

Mai târziu, de câte ori avea să-și aducă aminte de momentul ăla, adică destul de des, avea să se gândească la semnalele de alarmă din trenuri. Nu încercase niciodată să tragă de vreunul, însă știa că, dacă cineva trăgea de ele, trenul se oprea brusc. În noaptea aia se oprise ca și când ar fi avut agățat de spinare un astfel de semnal și cineva ar fi tras de el cu disperare.

O femeie tânără intrase în încăpere, ca o apariție din tărâmul umbrelor. În lumina slabă a lămpii, părul ei de culoarea nisipului avea o lucire stranie, buclându-se sub urechile mici și delicate. Fustă de piele scurtă, bluză albă de mătase cu spatele gol, pantofi cu toc cui în picioare. Fiecare centimetru al feței sale în formă de inimă dădea de înțeles că nu-i făcea nici o plăcere să se afle acolo, preferând să fie undeva, departe. A privit-o cum se așază lângă unul dintre chinezi – un bărbat chel, masiv, care se purta de parcă ar fi fost șeful, și poate chiar era – și îi șoptește ceva la ureche. Bărbatul a schițat un zâmbet și a mângâiat-o pe coapsă. Ceva s-a rupt înăuntrul lui Adem.

— Deci ești încă aici. Vrei să joci încă o rundă, prietene?

Bărbatul pusese întrebarea fără să ridice capul și să se uite la cineva anume. Totuși Adem a știut, la fel ca toți cei din încăpere, că îi era adresată. Putea să simtă privirile tuturor, însă numai ochii ei – o pereche de safire albastre – i-au străpuns inima. Nu mai văzuse ochi atât de mari, de strălucitori și de albaștri. Dacă ar fi întâlnit-o pe femeia asta, soția lui s-ar fi temut de deochi. Fiindcă Pembe credea că, dacă cineva cu asemenea ochi se uita la tine, fie și pentru o clipă, trebuia să dai fuga acasă și să arzi sare pe plită.

Fața lui Adem ardea. Și-a dat seama chiar în momentul ăla că era gata să facă cea mai cumplită

greșeală din cariera lui de jucător, dacă nu din viața lui: să se lase provocat. Dar să înțelegi asta e una și s-o accepți – cu totul alta. Cu o înclinare din cap, a răspuns:

— Da, o să joc.

A pariat din nou, deși de data asta era altfel. Energia din jurul lui se schimbase. El și roata ruletei erau acum două entități separate, între ei nu mai exista nici o armonie. Totuși nu s-a clintit. A rămas întins în scaun, privind-o pe zeiță cum urmărește bila care se învârtea.

Luminile s-au aprins iarăși. A luat lucrul acesta ca pe un semn bun și a continuat să parieze. A câștigat iar și iar. Mizele erau mari. Era periculos. Era o nebunie. Chinezii se străduiau să pară netulburați, însă nervozitatea lor începea să iasă la iveală. Adem a zărit în mulțime ochii marocanului, fruntea lui brăzdată de neliniște. Bărbatul a clătinat din cap, spunând tare:

— Ajunge, frate!

Dar Adem nu era în stare să renunțe. Ea îl privea din celălalt capăt al mesei, cu buzele ei pline și ispititoare ca niște cireșe, și atunci a simțit că avea șansa – una dintr-o mie, însă o avea – să-i cucerească inima continuând să câștige la ruletă. Câteva clipe mai târziu, a auzit pe cineva strigând-o și așa i-a aflat numele: Roxana.

*Straight*³. Și-a pus toate fisele pe numărul paisprezece. Bila s-a învârtit în sens invers față de roată, precum cei doi curenți din viața lui, familia și libertatea, trăgându-l în direcții diferite. Un cor de suspine s-a ridicat din piepturile spectatorilor – mici valuri spărgându-se de țărnam. Bila a trepidat înainte să se oprească definitiv într-o fantă. Roata s-a mai învârtit o dată. Chipul ei s-a luminat de uimire și prețuire și încă un lucru pe care Adem l-a asemănat cu admirația. N-avea nevoie să se uite ca să-și dea seama: câștigase.

Atunci, unul dintre chinezi a murmurat în barbă, însă destul de tare:

— Nu te așteaptă familia, prietene? Trebuie să fie îngrijorați. S-a făcut târziu.

Amenințarea voalată și cuvântul *familie* au tras o perdea groasă între el și ruletă, între el și încăperea, între el și ea. Adem și-a aruncat fisele într-o cutie, le-a încasat și a ieșit cu pași mari. Jumătate din drum l-a dus un cunoscut cu mașina, iar cealaltă jumătate a mers pe jos.

Pe străzile din East London erau mormane de gunoarie; resturi putrezite zăceau peste tot, risipite la întâmplare. Lumea o luase razna. Toți erau în grevă: pompierii, minerii, brutarii, infirmierii, gunoierii. Nimeni nu mai voia să joace. Nimeni în afară de împătimiții jocurilor de noroc.

Era patru dimineața când a ajuns la casa din Lavender Grove. A fumat pe canapea, țigara prefăcându-i-se în scrum între degete, cu grămada de bani caldă și prietenoasă alături. 1640 de lire. Cum toată familia dormea adânc, nu avea cui să povestească despre victoria lui. Trebuia să mai aștepte. A rămas întins în living, cu ochii deschiși, stăpânit de un sentiment de singurătate atât de profund, încât părea de neînvinș. Auzea respirația șuierătoare a soției sale. Și pe-a celor doi fii ai săi, pe-a fiicei lui, chiar și pe a peștelui din acvariu... Cu toții erau învăluși într-o seninătate misterioasă.

Lucrul ăsta îl observase pe când își făcea stagiul militar acasă, în Turcia. Dacă mai mult de trei oameni dormeau într-un spațiu strâmt, mai devreme sau mai târziu, răsuflările lor se sincronizau. Poate era felul lui Dumnezeu de-a ne spune că, de-am putea renunța la noi înșine, am fi în sfârșit în pas cu ceilalți și n-ar mai exista certuri. Gândul era o noutate pentru Adem și s-a bucurat o vreme de

el. Dar chiar dacă undeva exista o armonie, n-ar putea să facă parte din ea. I-a trecut prin minte, așa cum i se mai întâmplase și în alte rânduri, că era un om ca toți ceilalți, nici mai bun, nici mai rău, dar că îi dezamăgea pe cei la care ținea. S-a întrebat, pentru a nu știu câta oară, dacă copiilor săi – carne din carnea lui – le-ar fi mai bine fără el.

Neputând să doarmă, a plecat de-acasă în zori. A luat banii cu el, deși își dădea seama că era un lucru nesăbuit. Hackney gema de hoți și pungăși, care nu s-ar fi dat în lături să-i rupă spinarea pentru o ditamai pleașca. A grăbit pasul, tresărind și înghețând de fiecare dată când vreun străin se apropia de el pe stradă.

La fabrica United Biscuits a fost tratat ca un rege. Toată lumea aflase. În pauza de prânz, fratele lui, Tariq, a trecut să-l felicite... și să-i ceară o favoare.

— Știi cum e nevastă-mea, a zis Tariq, coborând vocea până la o șoaptă confidențială. Mă bate la cap de nu știu când cu bucătăria.

Tariq avea o teorie despre bucătăriile britanice: erau făcute dinadins strâmte și întunecoase pentru ca toată lumea să fie silită se mulțumească cu mâncarea la pachet. Arhitecții erau complici la această conspirație, la fel și politicienii, consiliile și sindicatele, toate mituite cum se cuvine de către patronii de restaurante, iar diatriba lui continua la nesfârșit.

Adem a încuviințat binevoitor, deși simțea că fratele lui mai mare avea să împrumute de la el cât de mulți bani reușea și, după ce cheltuia o sumă modestă pe bucătărie, avea să păstreze restul în contul lui de economii. Tariq era tot timpul strângător și econom. Părea greu de crezut că era același om care în tinerețe își întreținuse cu generozitate cei doi frați. Când tatăl lor murise, Tariq muncise pe brânci, având grijă de Adem și Khalil. Totuși, în ultimii ani devenise tot mai econom, tăind tuburile de pastă de dinți ca să stoarcă și ultima picătură, decupând cupoanele de pe reclame, închizând boilerul, refolosind frunzele de ceai, cumpărând totul second-hand și interzicând familiei sale să cumpere ceva fără să-l întrebe mai întâi, cu toate că, atunci când era întrebat, răspundea întotdeauna: „Nu e nevoie“.

Răsuflând andânc, Adem a zis:

— Te gândești vreodată la mama?

Într-o zi obișnuită, Adem nu s-ar fi încumetat niciodată să vorbească despre așa ceva. Dar acum, când fratele lui îi ceruse o favoare, simțea că îl are la mână. Merita să audă câteva amintiri în schimbul unui împrumut. Totuși întrebarea a fost atât de neașteptată, încât Tariq n-a știut ce să răspundă. O cută adâncă i s-a ivit între sprâncene, întinzându-se spre fruntea presărată cu câteva pete albe – o boală de piele pe care o avea din copilărie. Când a vorbit, glasul îi era aspru, răgușit:

— De ce-aș face așa ceva? Nu era bună de nimic.

Nu vrei să știi dacă trăiește, dacă a avut alți copii, cum o duce, dacă i-a fost vreodată dor de noi? voia să-l întrebe Adem și era cât pe ce s-o facă. În schimb, în tăcerea găunoasă care s-a lăsat, a zis cu o voce îngroșată:

— O să trec pe la tine deseară ca să-ți aduc banii. Spune-i cumnată-mii că își va avea bucătăria de vis.

După asfințit, i-a trecut prin minte că, dacă ar juca și ar câștiga din nou, ar avea de două ori mai

mulți bani decât în clipa aia. Atunci ar putea să împrumute oricât lui Tariq și altora și n-ar mai trebui să ceară un penny înapoi. Motivat de o cauză nobilă, a coborât în subsolul din Bethnal Green și a văzut-o pe femeia cu ochi albaștri. A privit-o din nou cum urmărea bila învârtindu-se în jurul roții. A riscat din nou. Și a pierdut. Totul.

Închisoarea Shrewsbury, 1990

Nu m-am bâlbâit niciodată până în marțea aia. 14 noiembrie 1978. Ziua în care am hotărât să-mi cumpăr un cuțit.

Eram la cantina școlii. Eu și amicii mei. Tăvi de plastic albastre, musaca, ruladă cu gem, căni de apă din metal, flecăreala obișnuită. O clipă făceam glume, iar în următoarea mă bâlbâiam ca un tâmpit. S-a întâmplat atât de brusc – atât de repede, încât toți și-au închipuit că-mi băteam joc de ei.

Vorbeam despre meciul de-a doua zi. Chelsea juca cu Dinamo Moscova. Arshad – un pakistanez scund și îndesat, care visa să ajungă fundaș la Nottingham Forest – spunea că pariază pe bocancii noi ai lui Doc Martens că băieții noștri în albastru o să câștige – e floare la ureche, zicea –, însă știam cu toții că vorbește prostii.

Supărat că nu era luat în serios, Arshad s-a întors spre mine cu o sclipire în ochi și a rânjit, cum făcea mereu când voia ceva.

— Hei, îmi dai mie budinca aia?

Am clătinat din cap.

— Nn... nu, ni... niici... gă... găâ... gând! La... laa... ss-o baaltă.

Arshad s-a oprit, uitându-se mirat la mine. La fel și alții, de parcă m-ar fi văzut prima oară. Apoi cineva a pomenit de un tont din altă clasă, care se bâlbâia așa de rău, că nimeni nu vorbea cu el. Crezând că îl maimuțăream, au izbucnit în râs. Am râs și eu. Dar în adâncul sufletului am simțit un val de spaimă. Am împins tava spre Arshad, făcându-i semn din cap că putea să ia ce mai rămăsese. Îmi pierdusem pofta de mâncare.

Când s-a terminat pauza, m-am întors deprimat în clasă. Cum puteam să capăt din senin un defect de vorbire? Nimeni din familia mea nu era bâlbâit. Chestiile de genul ăsta nu trebuiau să fie genetice? Poate că nu. Putea să fie o simplă pasă, o întâmplare. O dereglare temporară, ca un soi de delir. Poate că avea să dispară la fel de brusc cum apăruse. Trebuia să aflu. Așa că mi-am băgat ceasul în buzunar și m-am apropiat de două fete ca să le întreb ce oră era. Dar n-am izbutit să scot decât un sunet sugrumat.

Fetele au chicotit. Capete seci! Probabil și-au închipuit că îmi picaseră cu troc. M-am îndepărtat, cu obrajii arzând. Cu coada ochiului, îmi vedeam iubita urmărindu-mi fiecare mișcare. După ce-a început ora de istorie, Katie mi-a aruncat un bilețel.

Maggie, Christine, Hilary. Dacă-i băiețel, Tom.

Am motololit hârtia și am vârât-o în buzunar. Mi-a aruncat imediat alt ghemotoc. Ce-i cu tine?

Am ridicat din umeri, dându-i de înțeleș că nu era nimic important. Dar, chiar dacă a prins mesajul, Katie n-a părut convinsă. Așa că i-am răspuns. Îți spun mai târziu!

Toată ora m-am temut îngrozitor că profesorul o să mă întrebe ceva. Aș fi ajuns de râsul întregii clase. Din fericire, n-a pus întrebări. De îndată ce s-a terminat tortura, mi-am înșfăcat rucsacul și m-am îndreptat spre ușă. Am hotărât să chiulesc de la restul orelor și să mă duc acasă devreme de data asta.

*

Era trei și jumătate când am ajuns acasă și am sunat la ușă. Așteptând să-mi deschidă cineva, ochii mi-au alunecat pe numele de sub sonerie:

ADEM TOPRAK

Sora mea, Esma, îl caligrafiasse cu scrisul ei înflorat. Călcându-și pe inimă. „Și noi locuim aici”, bombănise. „De ce să scriu doar numele tatei?”

Esma e o fată plăpândă, dar însuflețită mereu de idei mari: aceleași oportunități pentru toți, justiție socială, drepturile femeilor... Prietenii mei cred că ori e țicnită, ori e comunistă. Dacă ar fi fost după ea, ar fi scris cu siguranță:

FAMILIA TOPRAK

Sau poate:

ADEM, PEMBE, ISKENDER, ESMA, YUNUS & PEȘTIȘORUL AURIU

Mie nu-mi păsa oricum nici cât negru sub unghie. Eu, unul, n-aș fi scris nici un nume pe plăcuță. Ar fi fost mai potrivit și mai sincer. Ar fi fost felul meu de-a spune că acolo nu locuiește nimeni. Nu de-adevărat. Nu locuiam în apartamentul ăla, eram doar în vizită. „Acasă” nu era pentru noi ceva prea diferit de un hotel de o stea unde mama spăla așternuturile în locul menajerelor și micul dejun era în fiecare dimineață același: brânză albă, măsline negre, ceai în pahare micuțe – niciodată cu lapte.

Arshad ar putea să joace într-o zi în Liga Întâi, după câte îmi dau seama. Ar putea să-și umple buzunarele cu poze ale reginei și mașina cu păsări splendide, însă oamenii ca noi vor rămâne mereu niște străini. Noi, cei din neamul Toprak, suntem doar în trecere prin acest oraș – o familie pe jumătate turcă, pe jumătate kurdă aruncată într-o parte greșită a Londrei.

Am sunat din nou. Nici un semn de viață. Unde era mama? Nu putea să fie la Crystal Scissors. Își părăsise slujba cu câteva zile în urmă. Eu eram capul familiei de când tata ieșise din peisaj și nu voiam s-o las să mai lucreze. A plâns o grămadă, dar nu s-a împotrivit. Știa că am motivele mele. Oamenii bârfeau. Fără foc nu iese fum. Așa că i-am spus să stea acasă. Trebuia să sting flăcările.

Nimeni de la școală nu știa ce se petrece. Voiam ca lucrurile să rămână așa. Școala era una, iar casa – alta. Katie nu știa nici ea nimic. Iubita era una, iar familia – alta. Unele lucruri trebuie ținute separat. Ca apa și uleiul.

M-am gândit că mama ar fi putut să se ducă la cumpărături sau ceva de genul ăsta. Trebuia să am o discuție cu ea și despre asta. Mi-am scos cheia, am băgat-o în broască și am încercat s-o răsucesc într-o parte și-n alta, dar nu s-a clintit. Yala era blocată. Dintr-odată am auzit pași pe hol.

— Cine e? a întrebat glasul mamei.

— Eu su... sunt, ma... mamă.

— Iskender, tu ești?

În glas i se simțea o urmă de spaimă, de parcă urma să se întâmple ceva rău. Am auzit o șoaptă, scăzută și grăbită, și am știut că nu vorbea mama. Inima a început să-mi bubue și plămâni mi s-au golit parcă de aer. Nu puteam să mă mișc, așa că am continuat să mă lupt cu cheia. Asta a mai durat vreun minut, poate mai mult, apoi ușa s-a deschis.

Mama bloca intrarea. Buzele îi erau răsfărânte într-un zâmbet, dar privirea îi era ciudat de tăioasă. Am observat că o șuviță de păr îi ieșise din coadă, iar unul dintre nasturii de la bluza albă era încheiat greșit.

— Iskender, fiule. Ai venit acasă.

M-am întrebat ce o surprindea mai tare – că venisem acasă cu aproape trei ore mai devreme sau că eram fiul ei.

— Te simți bine? m-a întrebat mama. Nu arăți prea grozav, sultanul meu.

Nu-mi mai spune așa, am vrut să-i strig. Nu-mi mai spune în nici un fel. În schimb, m-am descălțat și mi-am făcut loc pe lângă ea, aproape dărâmand-o. M-am dus direct în camera mea, am trântit ușa și am blocat-o cu un scaun, ca să nu poată intra nimeni. M-am întins în pat, mi-am tras cearșaful pe cap și m-am concentrat să respir – așa cum ne învățaseră la cursurile de box. Inspiră. Expiră. Inspiră...

Afară se auzeau zgomote înfundate: scândurile podelei scârțâiau, vântul șuiera și o ploaie mărunță cădea peste oraș. Printre zgomotele amestecate, am auzit ușa de la intrare deschizându-se și pe cineva ieșind, tăcut ca un șoarece.

Altădată mă iubea mai presus de orice – întâiul ei copil, întâiul fiu, roniya chavemin⁴. Acum totul era altfel. Năruit. O lacrimă mi s-a rostogolit pe obraz. M-am palmuit ca să încetez. Dar n-a ajutat la nimic. M-am palmuit din nou, și mai tare.

I-am auzit pașii apropiindu-se pe hol, ușori și cadențați precum bătăile inimii. S-a oprit în fața ușii mele, însă n-a îndrăznit

să bată. Puteam să-i simt mișcările, să-i ating vinovăția, să-i adulmec rușinea. Am rămas așa Dumnezeu știe cât, ascultându-ne răsuflarea, întrebându-ne ce ar putea să gândească celălalt. Apoi a plecat – de parcă n-ar fi avut nimic de spus, de parcă nu mi-ar fi datorat nici o explicație, de parcă părerea mea n-ar fi contat oricum, sau furia, sau durerea mea. S-a îndepărtat de mine.

Atunci am știut că ce-mi spusese unchiul Tariq despre mama era adevărat. Atunci mi-a trecut prin minte să cumpăr cuțitul. Plăsele de lemn, lamă retractabilă, cu vârful curbat. Ilegal, desigur. Nimeni nu voia să aibă probleme cu poliția vânzând un briceag cu buton, mai ales unui individ ca mine. Dar știam cum să fac rost de unul. Cunoșteam chiar omul potrivit.

Nu aveam de gând să rănesc pe nimeni. Voiam doar s-o sperii – sau să-l sperii.

Iskender Toprak

1. Vânt ce bate din direcția nord-est, aducând adesea ploaie (n.a.).
2. Noroc, soartă, destin (în tc., în orig.).
3. Cel mai simplu pariu la ruletă; o persoană pariază pe un singur număr și câștigă dacă bila nimerește locașul corespondent numărului pariat.
4. Lumina ochilor mei (în tc., în orig.) (n.a.).

Picnicuri la soare

Istanbul, 1954

Adem își petrecuse întreaga copilărie împărțit între doi tați: *baba* cel treaz și *baba* cel beat. Amândoi trăiau în același trup, însă erau la fel de diferiți unul de altul ca ziua de noapte. Contrastul dintre ei era atât de izbitor, încât Adem își închipuia că băutura pe care tatăl lui o dădea pe gât în fiecare seară era un soi de poțiune magică. Nu prefăcea broscoi în prinți sau dragoni în vrăjitoare, dar îl preschimba pe omul pe care îl iubea într-un străin.

Baba (Cel Treaz) era un bărbat gârbovit și vorbăreț, căruia îi plăcea să-și petreacă timpul cu cei trei fii (Tariq, Khalil și Adem) și avea obiceiul să-l ia pe unul dintre ei oriunde se ducea, o loterie a iubirii și atenției. Băiatul norocos își însoțea tatăl în vizită la prieteni, în plimbări pe bulevardul Istiklal și uneori la locul de muncă – un garaj de lângă Piața Taksim, unde era mecanic-șef. Mașini mari, cu nume complicate trăgeau acolo fie pentru reparații, fie pentru schimbarea unor piese. Chevrolet Bel Air, Buick Roadmaster, Cadillac Fleetwood sau noul MercedesBenz. Nu toată lumea din oraș își putea permite asemenea modele – proprietarii erau în cea mai mare parte politicieni, afaceriști, patroni de cazinou sau jucători de fotbal. Pe pereții garajului atârnavă fotografiile înrămate în care mecanicii zâmbeau larg alături de clienții lor influenți.

Uneori, Adem îl însoțea pe Baba la ceainăria din partea locului, unde își petreceau ziua bând *sahlep*¹, ceai de tei sau ceai negru și uitându-se la bărbații de toate vârstele care jucau table sau dame. Politica era un subiect fierbinte. Alături de fotbal și de poveștile din tabloide. Cum se apropiau alegerile generale, ceainăria vuia de discuții. Prim-ministrul – întâiul lider ales pe cale democratică din istoria țării – susținea că Partidul Democrat condus de el avea să obțină o victorie răsunătoare. Nimeni nu putea ghici că urma să fie într-adevăr reales pentru un nou mandat, la sfârșitul căruia avea să fie spânzurat de o juntă militară.

În acele după-amiezi leneșe, Adem îl imita pe Baba (Cel Treaz), punându-și sub limbă un cub de zahăr și ținând paharul de ceai cu degetul mic ridicat în aer. Înăuntru era atâta fum, încât – când se întorceau acasă – părul îi duhnea ca o scrumieră. Încruntând întotdeauna ușor din sprâncene, maică-sa, Aisha, îl zorea spre baie. Își dorea să-l fi lăsat în pace. Mirosul de tutun din păr îl făcea să se simtă bărbat în toată firea. Când i-a mărturisit asta tatălui său, Baba a râs și a spus: „Sunt două lucruri pe lume care fac un băiețandru să devină bărbat. Primul e dragostea unei femei. Al doilea e ura altui bărbat“.

Baba (Cel Treaz) i-a explicat că cei care îl cunoșteau doar pe primul se înmuiau și ajungeau niște pământuri, iar cei care îl cunoșteau doar pe-al doilea deveneau duri ca piatra, însă cei care le încercau pe amândouă aveau ce le trebuia ca să devină o Spadă Oțelită. Așa cum știau toți artizanii iscusiți, cea mai bună cale de-a căli un metal era să-l încălzești în foc și apoi să-l răcești în apă. „Așa e și cu bărbații. Trebuie să-i încălzești la focul iubirii și să-i răcești în apa urii“, a încheiat Baba, oprindu-se pentru ca lecția să fie însușită.

Adem își făcea griji căci nu avusese niciodată emoții atât de profunde, însă ținea astfel de neliniști pentru sine. Chiar în același an a avut prima criză de astm – o boală care va dispărea în anii adolescenței, dar nu-i va părăsi niciodată cu adevărat trupul, urmărindu-l întreaga viață.

Din când în când, Baba (Cel Treaz) aducea acasă resturi de la un abator din apropiere – hălci de carne, oase și măruntaie. În astfel de ocazii împrumuta camioneta șefului său, scoțând familia la un picnic cu grătar. Adem și cei doi frați ai lui ședea pe patul din spate, laudându-se cu cât de mulți cârnați sau picioare de vițel puteau mânca odată. Baba stătea în față, cu soția alături, și glumea sau, dacă era foarte vesel, cobora geamul și cânta. Melodiile erau întotdeauna siropoase, însă avea un fel atât de vesel de-a le cânta, încât nimeni nu-și dădea seama. Cu camioneta plină de oale, tigăi și așternuturi, cu inimile ușoare și voioase, se îndreptau spre dealurile de dincolo de Bosfor. Îi neliniștea faptul că în vecinătate se afla un cimitir. Totuși nu prea aveau de ales. Într-adevăr, din vremuri pe care nimeni nu și le mai amintea, morții din Istanbul ocupaseră cele mai înverzite zone, cu cele mai bune priveliști din oraș.

Când ajungeau acolo, băieții căutau un loc potrivit la umbră. Totuși, înainte de-a se așeza, mama lor se ruga pentru sufletele răposaților, cerându-le voie să petreacă puțin timp pe pământul lor. Din fericire, morții erau întotdeauna îngăduitori. După ce aștepta câteva clipe, Aisha încuviința din cap și întindea covorașele pentru ca toată lumea să stea jos. Apoi aprindea grătarul și aducea lucrurile de care avea nevoie ca să pregătească mâncarea. Între timp, băieții zburdau fericiți prin preajmă, stârpind mușuroaie de furnici, fugind după greieri și jucându-se de-a strigoi. Când mirosul de carne de vită sfârșitoare umplea văzduhul, Baba bătea din palme, arătând că venise momentul să deschidă prima sticlă de *raki*.

Uneori începea încet și întetea treptat ritmul. Alteori pornea rapid, dând pe gât trei pahare în timpul care îi trebuia în mod normal ca să golească unul. Dar, într-un fel sau altul, până la sfârșitul prânzului era întotdeauna beat criță.

Nici nu termina bine prima sticlă, că dădea deja semne de limbariță. Se încrunta mai des, blestemându-se singur, și la fiecare câteva minute îi certa pe băieți pentru ceva atât de neînsemnat, că nimeni nu-și mai aducea aminte după aceea despre ce fusese vorba. Orice îl făcea să-i sară țandăra: mâncarea era prea sărată, pâinea – prea veche, gheața nu era destul de rece. Mai deschidea apoi o sticlă, să se liniștească.

Spre sfârșitul picnicului, pe când soarele începea să apună și pescărușii țipau, timpul părea să se oprească în loc, iar un miros puternic de anason stăruia în aer. Baba puneă puțină apă în băutură, privind cum lichidul translucid devenea de un gri lăptos, la fel de încețoșat ca gândurile lui. După o vreme, se scula stângaci în picioare, cu ochii serioși și bărbia ridicată, și toasta spre cimitir.

— Băieți, sunteți al dracu' de norocoși, spunea. Nu aveți chirie de plătit, nici benzină de cumpărat, nici guri de hrănit. Nici neveste care să vă cicălească. Nici șefi care să vă tragă un perdaf. Nici nu știți cât sunteți de binecuvântați.

Mormintele ascultau, un vânt jos învârtejea frunzele moarte încolo și-ncoace.

— Din țărână suntem făcuți, declama Baba, și în țărână ne întoarcem.

Pe drumul spre casă, insista ca băieții să stea în față cu ei. Oricât de grijulii ar fi fost, înăbușindu-și orice icnet, controlându-și orice cuvânt, ceva se întâmpla întotdeauna, ceva îndeajuns de îngrozitor pentru ca pe tatăl lor să-l apuce pandaliile. Hârtoapele de pe șosea, un indicator lipsă, un câine vagabond care trecea în goană pe dinaintea camionetei, știrile de la radio. Tipul ăsta nou, Hrușcirov, nu părea să știe ce face; mintea îi era tulburată de vodcă, o băutură vulgară, care nici nu se putea compara cu *raki*-ul; Nasser aștepta prea multe de la arabi, care vorbeau aceeași limbă, dar nu se ascultau niciodată unul pe altul; și de ce nu divorța șahul Iranului de nevasta aia a lui de-a doua, care – evident – nu era în stare să-i dăruiască un moștenitor?

— Ce harababură! Ce lume de rahat!

Baba (Cel Beat) înjura municipalitatea, pe primar și pe politicieni. Preț de câteva minute fericite, supărarea lui se îndrepta spre lumea de-afară, scutindu-i familia. De obicei, cineva din camionetă făcea sau spunea ceva care-l deranja. Unul dintre copii se bâțâia, sughița, râgâia, trăgea un vânt sau râdea zgomotos.

În ziua aia, Aisha l-a rugat stăruitor să conducă mai încet.

— Ce dracu' e cu tine? a zis el pe un ton atât de calm, încât se potrivea cu greu cu severitatea întrebării. Nu pot să am o clipă de liniște? Hmm? Vrei să explodez? Asta vrei?

Nu i-a răspuns nimeni. Băieții își priveau genunchii micuți sau se uitau după o muscă ce intrase pe geam și acum nu mai putea să iasă.

Baba a ridicat glasul.

— Mă spetesc muncind. În fiecare zi afurisită. Ca un catâr! Doar ca să aveți voi ce mânca. Eu sunt neghiobul familiei?

Cineva a spus *Estağfurullah*² – o jalnică încercare de-a împăca lucrurile, având în vedere ce-a urmat.

— Sunteți toți niște vampiri, îmi sugeți sângele. (A luat mâinile de pe volan ca să-și arate încheieturile, subțiri și pământii.) Mai am vreun strop de sânge ca să vă hrănesc? Mi-ați mai lăsat vreunul?

— Te rog, pune mâinile pe volan, a șoptit soția lui.

— Ține-ți gura aia afurisită! Doar n-o să mă înveți tu să conduc.

Lui Adem nu putea să nu-i pară rău pentru Baba, care, nu era nici urmă de îndoială, era o victimă, un martir. Vinovăția îi măcina fiecare fibră. O făcuseră din nou. Îl supăraseră, cu toate că îi prevenise iar și iar. Cât ar fi vrut Adem să-l împace, să-i sărute mâna și să-i promită că nu-i va mai suga niciodată sângele.

— Eu îți spun ție cum să gătești linteă? Sigur că nu. Pentru că nu-i treaba mea. Iar condusul nu-i treaba *ta*, femeie! Ce știi tu despre mașini?

Altă dată a călcat frâna atât de tare, încât camioneta s-a învârtit de parcă s-ar fi aflat pe gheață. Au zburat peste șosea, direct într-un strat de flori, evitând un șanț doar cu câțiva metri. Adem a deschis ochii într-o liniște pe care n-o mai cunoscuse până atunci – tăcerea desăvârșită care se lasă după un accident. A observat, pentru prima oară, susurul vântului, săgețile de lumină din aer. Fratele lui, Tariq,

Îl ținea de cot, strâmbându-se de durere, cu buzele rotunjite într-un geamăt care nu i-a mai ieșit din gură. Baba a deschis încet portiera din dreptul lui și a ieșit din camionetă, cu buza de sus sângerând. A ocolit-o și a deschis portiera din dreptul soției.

— Dă-te jos!

— Oh, te rog, a spus Aisha, pământie la față.

— Am zis să te dai jos!

Apucând-o de braț, Baba a târât-o până la capota camionetei, care se deschisese când se opriseră.

— Dacă te pricepi așa de bine la mașini, repară asta! i-a spus.

Nici un mușchi nu s-a clintit pe chipul ei. Baba i-a împins capul spre motor și s-a oprit doar când fruntea ei s-a izbit de acesta cu o bufnitură.

— Ce? Nu poți s-o reperi?

Ea a bâiguit câteva vorbe – atât de gătuite, încât nici Adem, nici frații lui n-au priceput o iotă. Dar l-au auzit cu toții pe Baba anunțând:

— Atunci pune-ți lacăt la gură și nu-mi mai spune cum să conduc.

Împreună, Baba și cei doi băieți au împins camioneta afară din stratul cu flori. Tariq i-a privit fără o vorbă, ținându-și strâns brațul rupt. Mama lor a așteptat și ea pe margine, plângând. Era întotdeauna la fel. Fiecare picnic începea cu speranțe mari și se sfârșea cu cineva plângând sau rănit.

Noaptea, Adem își reamintea că celălalt *baba* spumega și zbiera, la fel cum celălalt *baba* izbea volanul / pereții / mesele / ușile / dulapul cu vase de porțelan și, când asta nu ajuta, îi bătea cu cureaua, iar odată îi trăsese nevستی-sii un șut în vintre de zburase în jos pe scări. Lucrul ăsta îl ajuta să-și aducă aminte că nu era vorba de același om. Nu că asta i-ar fi micșorat durerea sau frica, însă așa îi venea mai ușor a doua zi să-l iubească din nou pe Baba (Cel Treaz).

[1.](#) Băutură tradițională turcească servită iarna și făcută din lapte, zahăr și scorțișoară (n.a.).

[2.](#) Însemnând la origine „Să-ți fie de bine, cu plăcere“, cuvântul este acum folosit cu sensul de „Sigur că nu“ (n.a.).

O fărâmbă de adevăr

Londra, decembrie 1977

Era un foaiier pentru artiști în culise. Nu că altcineva i-ar fi spus așa – doar Roxana. Numai ei îi plăcea să se gândească la garderoba friguroasă și înghesuită, care mirosea a țigară, pudră de talc, parfum și sudoare, ca la un loc unde artiștii se puteau relaxa înainte de-a urca pe scenă. Asta nu însemna că se gândea la ea însăși ca la o *artiste*, fiindcă n-o făcea. Dacă era nevoie, folosea alte cuvinte ca să-și descrie profesia – *interpretă, dansatoare, animatoare, dansatoare exotică*.

Era deja miezul nopții. În mai puțin de un sfert de oră avea să fie rândul ei să apară pe scenă. Cercetându-și costumul, și-a presărat sclipici argintiu pe piept. Pentru primul număr era îmbrăcată ca o dansatoare de samba. O tiară cu pene mov scânteietoare, un sutien împodobit cu strasuri și paiete, pantaloni de un argintiu metalic și, pe dedesubt, cel mai mic slip tanga – care urma să fie scos la iveală la sfârșitul show-ului. Cu o ușurință de expertă, a deschis trusa de machiaj și a aranjat dischetele demachiante și periile de diverse mărimi. Era o trusă veche, uzată, care fusese folosită în multe rânduri, de multe femei. Aplicatoarele cu burete căpătaseră o culoare nesănătoasă de ciupercă, periile pentru rimel prinseseră o crustă groasă și unele culori din paletă lipseau, cercurile lor holbându-se la ea ca niște orbite goale. Nu mai era turcoaz, de pildă, nici platină, nici șampanie – nuanțele preferate ale Roxanei –, așa c-a ales ametistul. Din nou.

Când a terminat cu fața, și-a dat pe buze cu un ruj de culoarea piersicii glasate. La urmă, și-a ridicat sânii și i-a aranjat în așa fel încât să pară mai mari, mai plini, în sutienul dantelat. În Anglia nu li se spunea niciodată „sâni“. Ce nume caraghioase le dădeau în schimb – balcoane, țâțe, bidoane, ugere.

Dansase odată în particular pentru un domn în vârstă – un parlamentar conservator care, după cum se zvonea, era și comerciant de blănuri – și-l auzise zicând: „Scutură-ți jeleurile pentru mine, iubire“. Îi trebuiseră câteva secunde ca să-și dea seama despre ce părți ale corpului ei vorbea.

Engleza ei se îmbunătățise remarcabil cu trecerea anilor, deși avea încă un accent puternic, recalcitrant. Uneori îngroșa dinadins *r*-urile, lungea *u*-urile, înlocuia *w*-urile cu *v*-uri. Dacă tot nu izbutea să scape de accent, îl făcea și mai exagerat, și mai pregnant, așa cum se aștepta toată lumea din Anglia să vorbească o rusoaică – pentru că asta le spunea Roxana tuturor celor cu care făcea cunoștință, că era din Rusia.

De fapt, era din Bulgaria. Dar în Anglia, chiar și în Londra, unde auzeai atâtea limbi și dialecte pe stradă, oamenii nu știau prea multe despre țara ei natală. Balcanii erau un puzzle cu miriade de piese, fiecare la fel de enigmatică, de excentrică. Dacă Roxana spunea că e din Bulgaria, oamenii dădeau din cap cu mult tact și nu mai întrebau nimic. Dar de fiecare dată când pomenea că e născută și crescută în Rusia, o copleșeau cu un tir de întrebări. Era straniu și oarecum romantic să fii din ținutul zăpezii, vodcii, caviarului și, lucru curios, al spionilor KGB.

„Fetele care țintesc cel mai sus cad cel mai jos“, spuneau mereu oamenii. Dar, chiar dacă era

adevărat, chiar dacă avea să se poticnească până la urmă, chiar dacă visul ei era sortit să fie mai scurt decât viața unui fluture, conta totuși că făcuse o încercare, nu-i așa? Roxana era propria ei creație. Își găsisese un nume (Roksana, Roxane sau Roxie, cum îi tot spuneau bărbații), o naționalitate, un trecut, un viitor și o poveste de depănat. Adevărul, adevărul ei, nu era ascuns sub nenumărate straturi, ca juponul unei doamne din epoca victoriană. El era alcătuit din suma tuturor născocirilor care o făceau ce era – o fată dintr-un oraș somnoros din Bulgaria, care se dădea drept rusoaică și dansa sambe braziliene într-un club de striptease din inima Londrei.

*

În culise, după cortinele fucsia care nu mai fuseseră spălate de ani de zile, Roxana aștepta acum pregătită, machiată în întregime. A aruncat o privire printre cortine și a văzut că localul era plin. Altă seară ocupată. Erau acolo clienții obișnuiți, câțiva noi: burlaci, logodnici, proaspăt divorțați și soți de cursă lungă. Negri, mulatri, albi. Tineri și bătrâni, dar cei mai mulți între două vârste.

Apoi l-a zărit la bar, bându-și încet sifonul. Turcul brunet, cu o expresie de infinită disperare, care-și purta teama ca pe-o haină mâncată de molii. Prima oară îl văzuse la bârlogul împătimiților după jocuri de noroc, unde fusese invitată de unul dintre patronii chinezi. Acolo îi aflase numele, Adem. Îl văzuse câștigând o sumă fabuloasă la ruletă și știa că orice alt bărbat ar fi ieșit imediat și ar fi făcut praf și ultimul penny. Însă el se întorsese a doua zi, riscase și mai mult și pierduse toți banii. O parte din ea îl disprețuia pentru prostia lui. Totuși, altă parte îi aplauda nechibzuința.

De atunci își făcuse apariția la fiecare dintre spectacolele ei și de fiecare dată o invitase la un pahar după aceea. Fusese neliniștit, punându-i întrebări despre trecutul ei, așteptându-se să audă cele mai triste mărturisiri. Singura fărâmă de adevăr pe care a lăsat-o să-i scape a fost despre obiceiul tatălui ei de-a trage la măsea.

— Adevărat? a zis Adem. Deci tatăl tău era exact ca al meu, așa-i? Baba a murit din cauză că i s-a umflat ficatul.

Atunci s-a tras înapoi, de parcă s-ar fi izbit de un obstacol nevăzut. Nu voia să afle povestea tristă a acestui bărbat. Nu voia să afle povestea tristă a nimănui. Tot ce voia era să-și născocească propriile povești, mângâindu-se cu gândul că nu erau – și nu aveau să fie niciodată – reale.

O să-i întoarcă spatele, o să-i spună să se țină departe de ea. Asta s-ar putea să-l rănească, însă va fi mai bine pentru el – și pentru familia lui. Poate că atunci o să-i fie fidel nevastă-sii, cu toate că se îndoia. Bărbații ca el, odată ce începeau să frecventeze locul ăsta și să fantazeze despre escapadele romantice pe care viața le ținuse departe de ei, nu se întorceau acasă până când nu treceau prin ceva atât de îngrozitor de li se ducea buhul.

Marele jurământ

Londra, octombrie 1977

Yunus era singurul dintre copiii familiei Toprak care se născuse în Anglia. Vorbea engleza fluent, turca – poticnit, kurda – nu știa boabă. Avea păr castaniu-roșcat, care se sfârșea în cârlionți, câțiva pistrui pe obraji și urechi mari, care îi dădeau un farmec copilăros. Capul îi era puțin disproporționat față de trup și cam mare pentru vârsta lui, *de la prea mult gândit*, după cum spunea maică-sa. Nuanța ochilor lui trecea de la verde-mușchi la mirt, după hainele pe care le purta sau după dispoziție. Fusesse botezat după Iona, prorocul fugar: prorocul care, aflând că trebuia să le vestească oamenilor adevăruri pe care nu erau pregătiți să le audă, a pornit spre dealuri, nădăjduind să scape de misiunea pe care Domnul voia să i-o încredințeze; prorocul care fusesse înghițit de o balenă și silit să îndure trei zile și trei nopți în întuneric, singur și plin de căință.

La șapte ani, lui Yunus îi plăcea să asculte povestea asta, cu fața luminată de curiozitate pe când își închipuia burta peștelui – întunecoasă, adâncă și plină de apă. Dar mai era un motiv pentru care chinurile profetului îl interesau: întocmai ca el, Yunus avea obiceiul să o ia la sănătoasa. Când nu-i plăcea la școală, o ștergea, iar când nu-i plăcea acasă, fugea de familia lui. La cel mai mic semn de plictiseală, sărea în picioare, gata să-și din nou zborul. În ciuda eforturilor neînduplecate ale lui Pembe, petrecea atâta timp pe-afară, bătând străzile lăturalnice și aleile dosnice din Hackney, că putea să le dea îndrumări taximetriștilor.

Pembe spunea că nu pricepe cum de copiii ei puteau să fie așa de diferiți unul de altul, iar Yunus chiar era diferit. Era copilul introvertit. Filosoful. Visătorul. Sihastrul care trăia într-o peșteră imaginară numai a lui, descoperind bogății în lucrurile obișnuite, tovărășie în singurătate, frumusețe pretutindeni. Pe când Iskender și Esma îi invidiau pe alții pentru norocul lor și se revoltau, fiecare în felul lui, împotriva situației lor, Yunus nu ura pe nimeni și își aparținea doar lui însuși. Deși toți cei din familie se simțeau ca niște paria, chiar dacă din motive diferite, Yunus se simțea cel mai bine în pielea lui. Când se retrăgea în sine, era atât de împlinit, că nu mai avea nevoie de nici o distracție. Ar fi putut să trăiască în burta unui pește și să se simtă bine.

Pembe credea că ieșise așa pentru că nici nu stătuse în pânțele ei, nici nu supsesse destul. Yunus era singurul dintre copiii ei care se născuse prematur și care, fiindcă nu primise sânul, trebuise hrănit cu lapte praf. „Vedeți rezultatul? L-a făcut distant, insensibil“, se plângea ea.

Pe când Iskender tânjea să stăpânească lumea, iar Esma s-o schimbe o dată pentru totdeauna, Yunus voia s-o înțeleagă. Atâta tot.

*

La începutul toamnei lui 1977, Yunus a observat cel dintâi că ceva nu era în regulă cu mama lui.

Părea retrasă, dusă pe gânduri. De câteva ori uitase să-i dea bani de buzunar. Pe deasupra, nu-l mai îndopa, nu-i mai îndesa atâta mâncare în gură, lucru care i-a dat de bănuț lui Yunus că ceva nu era deloc în regulă. Pembe nu uita niciodată să-l îndoape; chiar dacă ar fi fost dimineața apocalipsei, s-ar fi îngrijit ca el să meargă în rai cu burta plină.

Nu că pe Yunus l-ar fi deranjat; întotdeauna își făcea griji pentru alții. Găsise oricum o cale de-a face rost de bani de buzunar. Mai mulți chiar decât i-ar fi dat Pembe vreodată.

Era o casă pe Moulins Road, la câteva străzi depărtare de școala lui, înspre nord-vest. O casă victoriană impunătoare, singuratică, părăsită și bătută de stafii, după spusele localnicilor. Avea un acoperiș foarte înclinat, verandă de jur împrejur și ferestre cu ogivă. Yunus o descoperise într-una din nenumăratele sale explorări prin cartier. Acolo locuia un grup de tineri squatterii¹. Punkiști, anarhiști, nihilști, pacifiști, marginali și devianți cu tot felul de vederi și mulți fără nici o apartenență. Erau o adunătură pestriță, mai ales în nuanțe de roșu și negru. Nimeni din familia Toprak nu știa cum îi cunoscuse Yunus, dar squatterii îl plăceau – băiețelul serios care era. Îl trimiteau să le facă tot soiul de comisioane când erau sleiți sau pur și simplu n-aveau chef să se miște. Pâine, brânză, lapte, șuncă, ciocolată, cutii cu tutun, foițe pentru țigări Rizla... Yunus învățase de unde să le ia pe fiecare cât mai ieftin.

Din când în când, îl rugau și să ridice pachete de la un asiatic cu față morocănoasă care locuia într-o clădire prost luminată, la zece minute cu bicicleta de-acolo – o însărcinare de care Yunus se temea în taină, cu toate că bărbatul îi dădea bacșiș și nu punea întrebări. În locuința lui plutea o duhoare supărătoare – de putreziciune și boală. Casa squatterilor duhnea și ea – uneori chiar mai rău. Și totuși, sub mirosul greu care îi învăluia pe toți și toate se ghiceau alte arome: de flori, mirodenii și frunze – vieți în tranziție.

Înăuntru era o scară de lemn care șerpuia pe trei etaje, atât de abruptă și șubredă, că se zgâlțâia de fiecare dată când cineva urca sau cobora. Pereții interiori de la parter și de la etajul întâi fuseseră dărâmați, creându-se spații deschise care erau folosite ca niște mari dormitoare – chiar și căzile fuseseră transformate în paturi. Etajul al doilea era numit *agora*. Squatterii se întâlneau regulat acolo, precum vechii greci dintr-un oraș-stat, ca să discute, să voteze și să confirme hotărârile comunității.

Cea mai mare parte a mobilei din casă era destinată *agorei*: lămpi strânse de prin magazine de vechituri, fotolii și scaune cu spătar – în toată casa nu erau două la fel – canapele cu arsuri de țigară peste tot. Era acolo și un covor stacojiu, cu un model oriental complicat. Nimeni nu știa de unde apăruse. Era cam ros pe ici-pe colo, dar încă în stare bună, părea să fie cel mai prețios obiect din toată casa. De jur împrejur zăceau teancuri de cărți, reviste și fanzine și o harababură de căni de cafea, pahare de vin, biscuiți de mult uscați, muzicuțe și un casetofon stricat, pe care nimeni nu se chinuia să-l repare... Toate erau ale tuturor și puține ale unuia singur.

Numărul celor ce-o locuiau se schimba de la o săptămână la alta. Yunus descoperise lucrul ăsta la a doua vizită, când văzuse fețe noi și aflase că unii dintre cei pe care îi întâlneau înainte se mutaseră.

— E o casă plutitoare, i-a explicat un bărbat cu un rânjel cherchelit. Țasta e vaporul nostru și navigăm spre Marele Necunoscut. Unii pasageri debarcă de-a lungul călătoriei, alții urcă la bord.

Părul bărbatului era vopsit în galben-canar și răsucit în țepi ce semănau cu niște flăcări, arătând de

parcă i-ar fi luat foc.

— Da, o arcă, a spus o irlandeză tânără, cu ochi migdalați, părul negru ca smoala și un zâmbet radios. S-a întors spre băiat și apoi s-a prezentat:

— Bună, eu sunt...

Dar Yunus n-a apucat să-i audă numele. Nici atunci, nici mai târziu. Era ocupat să se holbeze la inelul ei din buză, la piercingurile din sprâncene și la tatuajele care îi acopereau brațele, umerii și partea de sus a pieptului. Observându-i uluirea, i-a făcut semn să se apropie și i-a arătat fiecare tatuaj aflat la vedere de pe trupul ei, ca un colecționar de artă care se laudă cu tablourile lui la o petrecere.

Pe brațul stâng avea un arcaș, semnul zodiei ei – Săgetător. Iar pentru că nu voia ca arcașul să se simtă singur și nefericit, își tatuase alături un înger cu o harfă aurie. De la ceafă, întinzându-se spre amândoi umerii, pornea o floare de lotus, albă și vernil, ale cărei rădăcini îi coborau pe tot spatele. Pe brațul drept avea un trandafir roz înflorit și, sub el, un cuvânt: *Tobiko*.

— Ce-nseamnă?

— O, i-o poveste lungă, a răspuns ea ridicând din umeri.

— Sora mea spune că nu există povești lungi. Doar povești scurte și povești pe care nu vrem să le spunem.

— Mhâm, mișto. Ce face sora ta?

— Vrea să ajungă scriitoare. Vrea să scrie romane în care nimeni nu se îndrăgostește, pentru că dragostea e pentru proști.

Fata a râs. Apoi i-a spus povestea tatuajului ei. Mai demult își tatuase deasupra încheieturii numele prietenului ei, „Toby“. *Era muzician, tot timpul pilot*. Dar îl iubea oricum. Într-o zi i-a spus că e gravidă, chiar dacă nu era adevărat: voia doar să vadă ce reacție avea. Bărbații o apucau pe-o cale sau alta când auzeau asemenea vești. Nu aveai cum să știi. Se schimbau – cei mai drăguți reacționau cu cruzime, pe când cei mai distanți deveneau docili și atenți, *absolut zen*.

— Cum a reacționat prietenul tău?

— O, a înnebunit. A luat-o razna de tot, bețivu' și nenorocitu' dracului!

Toby a zis că nu crede că-i copilul lui. Și, chiar dacă era, i-a spus, tot ea trebuia să *rezolve încurcătura aia*. Atunci l-a lăsat baltă, oricât de puternic ar fi fost impulsul de a n-o face. Să ștergi un tatuaj nu era o treabă ușoară și avea să-i rămână întotdeauna o cicatrice. Nu era împotriva cicatricilor – făceau parte din viață –, dar nu voia cicatricea *lui* pe trupul ei. Așa că s-a dus la un maestru în tatuaje și l-a rugat să schimbe „Toby“ în „Tobiko“.

— Uau! Și ce înseamnă?

— O, e un fel de mâncare japoneză, i-a explicat ea. Icre de pește zburător.

— Icre de pește zburător, a șoptit Yunus, de parcă n-ar fi vrut să rupă vraja.

Prin fața ochilor lui, zeci de pești zburători țâșneau din apă și alunecau grațios spre soarele la asfințit. Yunus, băiatul numit așa după profetul care supraviețuise în burta balenei, era îndrăgostit.

De atunci venea în casa squatterilor cu orice prilej. Îl lăsa să stea acolo, chiar dacă nu aveau nici un comision pentru el. Se așeza lângă Tobiko, sorbindu-i fiecare cuvânt, deși rareori putea urmări

conversația. *Șomaj, falsă conștiință, drepturile muncitorilor, hegemonia culturală...* Dacă rămâneai în afara sistemului capitalist, era imposibil să faci vreo schimbare semnificativă înăuntrul lui. Dar dacă deveneai o parte din acea ordine, ea îți distrugea sufletul. *Deci, cum schimbi ceva din interior și rămâi în același timp detașat, amice?* Yunus chibzuia adânc pe când bea ceai aburind și uneori câte o gură de vin, dar – oricât de departe și-ar fi lăsat mintea să cutreiere – n-a putut găsi un răspuns.

Noaptea, Yunus visa cum casa squatterilor plutea în derivă pe o mare perfectă, care parcă se contopea cu cerul, unde pescărușii se avântau în zbor și se năpusteau în picaj. Îi vedea pe squatterii bălăcindu-se în apă, gălăgioși și goi, ca niște sirene vesele. Tobiko avea să fie acolo, stând pe o stâncă, cu părul lung și negru fluturând în vânt pe când îi făcea cu mâna – pură încântare. Yunus avea să-i facă și el cu mâna, să simtă soarele mângâindu-i chipul, să se cufunde adânc în apa albastră și să înoate până când îl dureau mușchii.

Dimineața se trezea în patul ud.

*

Nu se prea gătea în casa squatterilor, în afară de specialitatea lor: *chilli con carne*. Carne tocată, roșii din conservă și punji cu fasole. În loc de cină, mâncau biscuiți, ciocolată, mere, banane și produse de patiserie de la supermarket care stăteau să expire. Dacă avea chef, Tobiko se apuca să coacă briose cu ce găsea prin bucătărie, presărând în aluat cantități generoase de hașiș.

Consiliul local din Hackney încerca de mult să-i evacueze pe squatterii, astfel încât casa să poată fi renovată și vândută cu un profit sănătos. Cele două grupuri erau permanent în conflict. De curând, LEB², descoperind că squatterii găsiseră o cale de-a se branșa la rețeaua de electricitate, trimisese pe cineva să taie curentul. Acum erau lumânări și lămpi cu gaz la fiecare etaj, umbre lugubre târându-se pe pereți. Toaleta se înfunda întruna, iar duhoarea era adesea cumplită. Yunus nu înțelegea de ce Tobiko locuia mai departe acolo. Dacă ar fi fost mai mare și ar fi avut apartamentul și serviciul lui, ar fi rugat-o să se mute cu el. Însă probabil că l-ar fi adus pe Căpitan cu ea, iar Căpitanul ar fi invitat toată banda, doar conducătorii au nevoie de oameni pe care să-i conducă, și toată lumea ar fi ajuns să se mute în apartamentul lui, care ar fi arătat în câteva săptămâni exact cum arăta acum casa lor.

Bărbatul căruia toți îi spuneau „Căpitanul“ era un tip slab ca scândura, cu părul căzând pe ochii cenușii ca silexul, cu dinții puțin îngălbeniți de tutun și câte un inel pe fiecare deget, chiar și pe cele mari. Avea tendința de-a spune tare tot ce-i trecea prin cap. Îi plăcea să vorbească, vocea lui aspră devenind tot mai înflăcărată cu fiecare clipă, iar publicul – vrăjit. Căpitanul era primul care îi spusese lui Yunus „osmanlâu“. Băiatul nu mai auzise cuvântul înainte și nu-i plăcea deloc.

— Nu-ți face probleme, a zis Tobiko atunci când Yunus i-a împărtășit îngrijorarea sa. În ciuda aparențelor, nu e rasist. Cum ar putea fi rasist când e antifascist, nu-i așa?

Yunus a clipit.

— Vreau să spun, îi place să categorisească oamenii, ca să știe unde se încadrează fiecare. Așa

funcționează mintea lui.

— Și sora mea, Esma, e îndrăgostită de cuvinte, a zis Yunus, știind că era un comentariu prostesc, dar făcându-l oricum.

Tobiko a zâmbit.

— Căpitanul nu e îndrăgostit de cuvinte. Face dragoste cu ele.

Invidia și disperarea trebuie să se fi zugrăvit pe chipul băiatului, fiindcă Tobiko l-a tras spre ea și l-a sărutat pe frunte.

— Dragule, cât aș vrea să fii cu zece ani mai mare!

— O să fiu, a spus Yunus firesc, chiar dacă roșise până în vârful urechilor. Peste zece ani.

— Da, dar peste zece ani eu o să fiu uscată ca o prună, bătrână și zbârcită.

I-a ciufulit părul – un gest preferat al ei pe care Yunus nu-l putea suferi, deși nu era în stare să recunoască asta în sinea lui.

— O să îmbătrânesc repede, a îndrăznit el să adauge.

— O, sunt convinsă. Deja ești cel mai bătrân băiat pe care l-am cunoscut vreodată.

Apoi l-a sărutat iar, de data asta pe buze, un sărut ușor și umed. S-a simțit de parcă ar fi sărutat ploaia.

— Să nu te schimbi niciodată, i-a șoptit Tobiko. Să nu lași sistemul capitalist cel lacom să pună mâna pe tine.

— OK.

— Promite-mi. Nu... stai așa. Promite-mi pe ceva care contează într-adevăr pentru tine.

— Pe *Coran*? a întrebat Yunus timid.

— O, da. Grozav.

Atunci și acolo, cu buzele tremurând și inima bubuind, Yunus cel de șapte ani a jurat solemn dinaintea lui Allah că nu va lăsa niciodată sistemul capitalist să se apropie de el, deși n-avea nici cea mai vagă idee ce însemna asta.

Închisoarea Shrewsbury, 1990

A sosit în sfârșit. Posterul cu Harry Houdini. Omul care nu putea fi înlănțuit sau încătușat. Sau întemnițat, la drept vorbind. Idolul meu. E una dintre fotografiile lui de tinerețe. Alb-negru, cu multe nuanțe de gri. Houdini e tânăr, un magician slab și musculos, cu o frunte lată și ochi uluitori. Mânele smochingului îi sunt suflecate, dând la iveală vreo șase cătușe în jurul încheieturilor. Nici o urmă de teamă pe chip. Doar un aer vag melancolic. Ai fi putut crede că se dezmeticea dintr-un vis.

L-am pus pe perete. Hal îl vede și rânjește. Numele colegului meu de celulă e Patrick, dar nimeni nu-și amintește lucrul ăsta. De câte ori vede ceva care-i atrage atenția – ceea ce se întâmplă destul de des, chiar și într-un loc plicticos ca ăsta –, exclamă: „E halucinant, frate!”. De unde i se trage și numele.

Hal e mai tânăr decât mine și un pic mai scund. Pământiu la față, cu un început de chelie în frunte, ochi căprui și gene dese. Orice vârstă ar avea un pușcăriaș, maică-sa crede că e un băiat bun pe care l-au stricat prietenii depravați. De obicei, astea-s aiureli. Dar în cazul lui Hal e adevărat. Un flăcău de treabă din Stafford care s-a încurcat cu niște pușlamale. Nostim e că tâmpiții ăia n-au fost condamnați, pe când Hal e închis pe zece ani. Așa stau lucrurile. Lichelelor nu li se întâmplă nimic.

Numai cei care se prefac că sunt lichele sunt prinși. Nu spun că noi am fi mai buni. Uneori, să te dai drept o lichea e mai rău decât să fii într-adevăr una.

Nu i-am spus-o niciodată, dar ochii lui Hal îmi amintesc de-ai lui Yunus. De el îmi e cel mai dor. Nu i-am fost niciodată un frate adevărat. N-am fost acolo când a avut nevoie de mine, prea ocupat să mă bat pentru cauze greșite.

Yunus e bărbat în toată firea acum. Un muzician talentat. Așa spune lumea. N-a venit să mă vadă decât de două ori în doisprezece ani. Esma mă mai vizitează din când în când, deși nu în ultima vreme. Vine să-mi spună cât îmi duce dorul, cât mă compătimește și cât mă urăște, în ordinea asta. Nu și Yunus. El a luat-o la sănătoasa, așa cum a făcut întotdeauna. Nici măcar cuvintele cele mai tăioase ale Esmei nu mă dor atât de mult ca absența fratelui meu mai mic. Mi-ar plăcea să mă ierte. Mă rog, dacă l-ar lăsa inima. Nu pentru că m-aș aștepta să mă iubească. Țasta e un vis deșert. Vreau să mă ierte pentru binele lui. Ura e nocivă – poate provoca chiar cancer. Oamenii ca mine sunt obișnuiți cu ea, dar Yunus merită mai mult.

— Cine-i ăla? mă întrebă Hal arătând cu degetul spre perete.

— A fost un mare magician. Cel mai mare.

— Chiar?

— Mda, unele dintre trucurile lui sunt încă un mister.

— Putea să facă oamenii să dispară?

— Putea să facă să dispară un ditamai elefantu'.

— Uau, e halucinant!

Ne petrecem după-amiaza vorbind despre Houdini, cu capetele pline de povești și, în cazul lui Hal, de droguri. Îmi place să fumez din când în când o țigară cu hașiș. Dar asta-i tot. Fără pilule, fără heroină. Nu le-am încercat niciodată și nici n-am de gând. Nu vreau s-o apuc pe drumul ăsta. Când îi amintesc lui Hal că trebuie să se lase, vâra degetul în gură și îl sughe, zicând:

— Nu sunt copil de țată.

— Tacă-ți fleanca!

Rânjește ca un băiat neastâmpărat, drogatul. Dar nu sare calul. Își dă seama că numai el poate să-mi vorbească așa și știe care-mi sunt limitele.

Îndată după apelul de seară, Martin își face apariția împreună cu un om scund și îndesat, pe care nu l-am mai văzut niciodată. Bărbatul are o gropiță în bărbie și părul atât de negru, încât mă întreb dacă și-l vopsește.

— Azi e prima zi a gardianului Andrew McLaughlin. Vizităm câteva celule.

Martin se pensionează în curând și vrea să se asigure că o să-l respectăm pe tânărul venit să-l înlocuiască. Se lasă o tăcere apăsătoare, de parcă am fi toți stânjeniți și n-am ști ce să spunem. Dintr-odată, lui Martin îi cad ochii pe posterul din spatele meu.

— A cui a fost ideea? murmură și, fără să aștepte vreun răspuns, se întoarce spre mine. A ta, așa-i?

Martin e un actor jalnic. A văzut deja posterul. Dacă n-ar fi fost de acord, nu l-aș fi primit niciodată. Însă acum se poartă de parcă l-ar vedea prima oară. Doar ca să-i arate băiatului celui nou că, deși a ajuns la vârsta pensionării, nu-i scapă nimic. Spune că în toți anii ăștia a văzut bărbați atârând pe pereți tot soiul de chestii – poze cu soțiile și familia lor, icoane, staruri de cinema, fotbaliști, jucători de crichet, iepurași Playboy –, dar pe Houdini, asta întreține orice.

— Poate că-ți pierzi mințile, zice Martin chicotind.

— Poate, răspund.

Gardianul McLaughlin se apropie și adulmecă aerul din jurul meu, ca un câine de vânătoare care ia o urmă.

— Sau poate se gândește să evadeze. Houdini era un maestru al evadărilor.

De unde i-o fi venit ideea asta? Vena de pe frunte mi se zbate ușor.

— De ce aș face așa ceva?

— Mda, zice Martin cu o privire dintr-odată mai dură. De ce ar face așa ceva? Apoi se întoarce spre paznicul cel nou și-i explică: Alex e aici din '78. Mai are de stat numai doi ani.

— Un an și zece luni, îl corectez.

— Mda, spune Martin și încuviințează din cap, de parcă asta ar rezuma totul.

Pe chipul lui, ca de obicei, se înfruntă două sentimente – repulsie și respect. Cel dintâi a fost acolo din prima zi și n-a dispărut niciodată – dispreț pentru un bărbat care a comis cea mai cumplită crimă imaginabilă și a distrus singura viață pe care i-a dat-o Dumnezeu. Respectul a venit mult mai târziu și cu totul neașteptat. Avem un trecut comun, Martin și cu mine.

Dar fața gardianului McLaughlin e cu totul altă poveste.

— Cred că știu cazul tău, spune fără vreo inflexiune în glas. Îmi amintesc că am citit despre el și m-am întrebat cum poate

să-i facă cineva așa ceva propriei mame.

Îmi dau seama că suntem de aceeași vârstă. Nu doar atât. Suntem făcuți din aceeași stofă. S-ar putea să fi bătut aceleași străzi în adolescență, să fi sărutat aceleași fete. Mă cuprinde un sentiment ciudat – de parcă m-aș privi într-o oglindă distorsionată. McLaughlin e omul care aș fi putut deveni dacă aș fi apucat-o pe altă cale. Iar eu sunt condamnatul care ar fi putut deveni dacă n-ar fi reușit să evite lucrul ăsta în ultima clipă.

— Paisprezece ani, hm? Ce păcat! spune el.

Martin tușește nervos. Nu-i amintești în treacăt unui om despre crima pe care a comis-o, ca și cum ai pălăvrăgi despre vreme. O faci doar atunci când îți ajunge cuțitul la os. De obicei, nimeni nu amintește nimănui despre ce s-a petrecut înainte. Un om aflat în pușcărie e oricum un om întemnițat în trecut.

— Alex a ieșit cu bine din criză în ultimii ani, s-a băgat Martin în vorbă, ca un ghid turistic. A trecut prin momente grele și acum și-a revenit.

Dragul de Martin. Ce optimism. Am trecut printr-un iad, e adevărat. Dar el știe, ca și Hal, ca și mine, ca și stafia mamei mele, că sunt încă acolo.

Aveam o reputație îngrozitoare. Bănuiesc că o mai am încă. Îmi sărea imediat țandăra. Era greu să prevezi ce avea să mă supere. De cele mai multe ori, nici măcar eu nu știam să spun. Când o luam razna, deveneam violent. Pumnul meu stâng era greu ca o cărămidă, așa se zicea. Uneori răbufneam pur și simplu. Singurii condamnați care mai făceau asta erau drogații. Când tânjeau după marfă și nu aveau nici o rezervă, își pierdeau mințile. Dar eu nu sunt dependent de droguri. Asta mă face probabil mai înfricoșător. Așa mă port când sunt treaz. Îmi făceam rău singur. Mă dădeam cu capul de pereți. Pentru că nu-mi plăcea ce era înăuntru. Îmi ardeam palmele cu țigara. Se umflau ca niște ochi buhăiți. Mă tăiam pe picioare. Aveam carne vie pe picioare, coapse, genunchi, glezne. O sumedenie de posibilități. La Shrewsbury, o lamă e la fel de prețioasă ca un rubin, dar nu la fel de imposibil de găsit.

— Voi doi o să vă cunoașteți mai bine cu timpul, spune Martin.

— Sunt sigur, răspunde McLaughlin.

Hal urmărește stingherit tensiunea crescândă. Știe ce se întâmplă. A mai văzut așa ceva înainte. Câteodată unui gardian i se pune pata pe tine și nu poți face nimic. Ai parte de un început prost și lucrurile nu se mai schimbă în bine.

Ghidul turistic face o nouă încercare de reconciliere.

— Alex e boxer. E atletul nostru. A câștigat o medalie când era la școală.

E ciudat să spui așa ceva în apărarea mea și n-are rost să mai pomenesc că nimeni nu râde. Vreau să-i mulțumesc lui Martin pentru că mă susține, dar – dacă-mi iau ochii de la tânărul gardian fie și pentru o clipă – rămân descoperit.

Trebuie să vadă că nu sunt un fricos. Ultima oară când m-am lăsat stăpânit de frică a fost cu mai bine de douăzeci de ani în urmă. Eram un băiat într-un copac, fugind de circumcizie. Nu mi-a ajutat la nimic. De atunci n-am mai dat nici un semn de slăbiciune. Am făcut greșeli. Greșeli îngrozitoare. Dar n-am dat niciodată vreun semn de slăbiciune. Așa că nu mă clintesc, nu clilesc, ci mă uit țintă în ochii lui McLaughlin, care se uită țintă într-ai mei, probabil din aceleași afurisite de motive.

Apoi paznicii pleacă.

*

Mă trezesc în toiul nopții cu o tresărire. Întâi mă gândesc că m-a vizitat mama, dar – oricât aș încerca – nu-i simt prezența. Nu se aude nici un foșnet ca de frunză căzătoare, nu se zărește nici o strălucire slabă, ca de rază de lună ascunsă de nori. Nu e decât Hal, sforăind, trăgând vânturi, scrâșnind din dinți, înfruntându-și demonii.

Stau în capul oaselor în pat și mă uit în jur ca să-mi dau seama ce m-ar fi putut trezi. Apoi o văd. Pe jos e o hârtie. Cineva trebuie s-o fi strecurat prin grilajul ușii. În lumina slabă ce vine de pe coridor, o ridic. E o tăietură din ziar. Din Daily Express.

UN BĂIAT ȘI-A OMORÂT MAMA ÎN NUMELE „ONOAREI“, 2 DECEMBRIE 1978

Un băiat de 16 ani de origine turco-kurdă și-a înjunghiat mortal mama în Hackney, făptuind o crimă de onoare. Iskender Toprak a înjunghiat-o pe Pembe Toprak în fața casei familiale din Lavender Grove.

Se presupune că mama, în vârstă de 33 de ani, avea o relație extraconjugală. Vecinii au declarat că,

deși încă erau căsătoriți, Adem și Pembe Toprak nu mai trăiau împreună. „Dar, când tatăl lipsește, onoarea mamei e apărată de fiul mai mare, în acest caz de Iskender“, a spus un martor ocular. Poliția investighează acum dacă adolescentul, aflat încă în libertate, a acționat singur sau a fost folosit drept pion de alți membri ai familiei pentru a duce la îndeplinire un plan criminal colectiv.

Purtătoarea de cuvânt a Scotland Yardului a declarat pentru ziarul *The Times* că acest caz nu a fost nici primul și nu va fi nici ultimul de acest gen din UK și din Europa. De asemenea, a anunțat că în prezent investighează 150 de morți care ar putea avea legătură cu crime de onoare. „Din păcate, numărul lor s-ar putea să fie mai mare, fiindcă nu toate cazurile ajung pe mâinile poliției“, a spus ea. „Membrii familiei și vecinii știu mai multe decât vor să mărturisească. Apropiatii victimelor sunt cei care ascund informații prețioase.“

„E un cancer tot mai răspândit în societatea modernă“, a adăugat purtătoarea de cuvânt, „având în vedere că, în numeroase comunități, onoarea familiei e mai importantă decât fericirea indivizilor.“

Mâinile îmi tremură atât de tare, încât tăietura din ziar flutură ca în bătaia unui vânt puternic. Mor după o țigară. Sau ceva de băut. Ceva tare și sec. Tata n-a știut niciodată, dar eu și băieții obișnuiam să bem din când în când câte un cidru sau câte o bere. Totuși, niciodată un whisky. Era de altă categorie. L-am gustat prima oară sub acoperișul ăsta. Poți găsi orice în pușcărie, dacă știi să te învârti.

Pliez hârtia în două, îndoind colțurile spre mijloc. Un pătrat, două triunghiuri, un dreptunghi... Unesc colțurile, desfac triunghiurile și iată: o barcă de hârtie. O pun pe dușumea. Nu există apă care s-o facă să plutească. Nici vreo rafală de vânt care să-i umfle pânzele. Ai crede că a fost făcută din ciment. Nu pleacă nicăieri. Ca durerea din pieptul meu.

Iskender Toprak

- [1.](#) Persoane care ocupă, fără aprobare, o locuință abandonată, ce urmează să fie demolată.
- [2.](#) London Electricity Board – companie de utilități din sectorul public care se ocupă de aprovizionarea cu electricitate a Londrei.

Esma

Londra, decembrie 1977

Locuiam în Hackney, pe o stradă numită Lavender Grove. Mama se simțea grozav de dezamăgită că prin preajmă nu erau tufe de levănțică, ci doar numele. Nu înceta niciodată să spere că într-o zi va găsi una, în grădina altcuiva sau după colț, un desiș uitat, o mare de vioriu.

Îmi plăcea cartierul. Saloanele de coafură afro, cafeneaua jamaicană, brutăria evreiască, băiatul algerian, în spatele tarabei sale cu fructe, care îmi pronunța numele într-un fel caraghios și avea mereu câte un mic cadou pentru mine, muzicienii lefteri de după colț, care repetau toată ziua cu geamurile deschise și m-au inițiat, fără s-o știe, în muzica lui Chopin; pictorul care făcea portrete pe cinci șilingi în Ridley Road Market și odată mi-a făcut și mie unul doar pentru un zâmbet. Oameni de toate credințele și culorile.

Înainte de casa de-acum, aveam un apartament în Istanbul – locul în care Iskender și cu mine ne-am petrecut primii ani ai copilăriei, însă acela aparținea deja unui alt timp, unei alte țări. Acolo locuise familia noastră înainte să se mute în Anglia, în mai 1970, puțin mai devreme de nașterea lui Yunnus. Ca mulți expatriați, mama avea și ea o memorie selectivă. Din trecutul pe care îl lăsase în urmă, își amintea în cea mai mare parte, dacă nu chiar în întregime, numai lucrurile bune: vremea călduroasă, piramidele de mirodenii din piață, mirosul de alge din aer. Pământul natal rămânea imaculat, un Shangri-La, un posibil refugiu la care să te întorci, dacă nu în viața reală, măcar în vise.

Totuși amintirile mele erau amestecate. Probabil copiii și părinții nu-și amintesc niciodată aceleași părți din trecutul pe care-l împărtășesc. Din când în când, mintea îmi fuge înapoi la demisolul acelei case: la mobilele cu tapițerie de culoarea azurului; la milieurile croșetate, albe, rotunde, de pe măsuțele de cafea și rafturile de bucătărie; la colonia de mucegai de pe pereți; la ferestrele înalte ce dădeau spre stradă... Apartamentul întipărit în amintirea mea era un loc slab luminat, unde un aparat de radio pârâitor mergea fără oprire toată ziua și un miros ușor de putreziciune stăruia în aer. Înăuntru era întotdeauna întuneric, indiferent dacă era dimineață sau după-amiază.

Aveam doar câțiva ani când locul acela era *acasă* pentru mine. Stăteam cu picioarele încrucișate pe covorul din living și mă uitam cu gura pe jumătate deschisă la ferestrele care erau aproape de tavan. Prin ele vedeam o forfotă frenetică de picioare în stânga și-n dreapta. Oameni mergând la serviciu, întorcându-se de la cumpărături sau ieșind la plimbare.

Să privim picioarele trecătorilor și să încercăm să ghicim ce fel de viață duceau era unul dintre jocurile noastre preferate – unul cu trei jucători: eu, Iskender și mama. De pildă, vedeam o pereche de pantofi cu toc cui lucioși mergând cu pași sprinteni, grăbiți, cu baretele bine încheiate și tocurile țcănind pe trotuar. „Cred că se duce să se întâlnească cu logodnicul“, spunea mama și apoi scornea o uluitoare poveste de dragoste și suferință. Iskender era și el bun la jocul ăsta. Zărea o pereche de mocasini uzați și murdari și născocea o poveste cum că ar fi fost ai unui om care își pierduse slujba de ceva vreme, iar acum era atât de disperat, că voia să jefuiască banca de după colț, unde avea să fie

împuşcat de un paznic.

Deşi în demisol nu pătrundea destulă lumină, ploaia intra din plin. Burniţa nu era o ameninţare, însă când apa de ploaie de pe străzi depăşea cinci centimetri, scurgerile din casă dădeau pe dinafară, preschimbând camera din spate într-un lac murdar şi întunecat. Scrumierele de lemn, spatulele, ramele de tablouri şi coşurile de bambus erau bune înotătoare. Tăvile de copt, tocătoarele, ceainicele, pisăloagele şi piuliţele erau pierdute. Pe când vaza de sticlă de pe masă se scufunda încet, florile de plastic din ea pluteau. Apoi mai era scărpinătoarea de spate... Mi-aş fi dorit să se scufunde şi ea, dar n-o făcea niciodată.

Părinţii discutaseră în multe rânduri să se mute din apartament, dar – chiar dacă ar fi avut bani şi ar fi găsit un demisol mai însořit în acest cartier sărac – nu exista nici o garanţie că ar fi suportat mai bine aversele de ploaie din Istanbul. Poate că se şi ataşaseră de apartament cu trecerea anilor. Poate că era întunecos şi umed, totuşi era căminul lor.

Istanbul... În străfundul vârtejului lin al amintirilor, numele oraşului se detaşa limpede dintre alte sute pe care le memorasem de-a lungul vieţii. Am pus cuvântul pe limbă, sugându-l încet şi lacom, de parcă ar fi fost o bomboană. Dacă Londra ar fi o bomboană, atunci ar fi o caramelă – bogată, intensă, tradiţională. Istanbulul ar fi însă un jeleu cu lemn-dulce şi cireşe – un amestec de gusturi contradictorii, în stare să preschimbe acreala în dulceaţă şi dulceaţa în acreală.

*

Mama s-a apucat să lucreze prima oară la scurt timp după ce tata risipise pe jocuri de noroc salariul pe două luni. Dintr-odată aveam mare nevoie de bani, mai mult decât oricând. Când Iskender era la şcoală, mama a început să se ducă pe la casele bogaţilor ca să aibă grijă de puştii lor, să le gătească, să le facă curat prin camere, să le frece oalele, să le calce hainele şi să le ofere din când în când un umăr pe care să plângă. Pe mine mă lăsa în grija unei vecine, o bătrână cu limba ascuţită şi tare de ureche, însă altfel destul de drăguţă.

Seara, mama ne povestea, de parcă ar fi fost poveşti de spus înainte de culcare, despre viaţa din vilele unde fiecare copil avea camera lui sau a ei, iar bărbaţii moderni îşi invitau soţile să bea un pahar împreună cu ei. Odată văzuse o pereche punând muzică de jazz la un aparat şi dansând – i s-a părut mare păcat, căci călcau cu pantofii plini de praf pe covor, întărindu-i credinţa că bogaţii aveau tot felul de ciudăţenii în cap. Altfel, de ce şi-ar arunca toţi măslina verzi în paharele cu băutură, ar distruge covoarele moi şi ar ronţa cuburi de brânză în care sunt înfipite scobitori?

După ce a lucrat pentru câteva familii, mama şi-a găsit o slujbă cu normă întreagă. Patronii ei erau nişte celebri. Femeia era actriţă şi născuse de curând o fată. Cât despre soţul ei, n-am ajuns niciodată să aflăm ce învârtea exact, însă era tot timpul ocupat şi călătorea des, măcar atâta ştiam. Treaba mamei era să aibă grijă de casă şi de copil, dar şi de actriţă, care nu părea să facă faţă prea bine schimbărilor din viaţa ei. Chinuită de colici şi capricioasă, copila plângea întruna. Dar şi proaspăta

mamă plângea la fel de ușor, dacă nu chiar mai rău. Era frumoasă – ochi migdalați, păr negru ca smoala, nas sculptural, mâini subțiri, cu vene cât un fir de ață. Dacă fanii ei ar fi văzut-o așa, ar fi fost dezamăgiți, dar mama a simțit un val de duioșie pentru ea când a văzut-o atât de abătută și neîngrijită.

Cam la vremea aia, bătrâna doamnă care avea grijă de mine s-a îmbolnăvit și mama a început să mă ia cu ea. Pe când eu mă jucam de una singură, ea își vedea de treburi și presăra în taină semințe de nucșoară în jurul patului actriței, ca s-o apere de djinni. Apoi luam un autobuz și un *dolmush*¹ și ne întorceam acasă, tocmai când cerul atârna jos și întunecat peste oraș. A trecut o lună întreagă. Mama aștepta să-și ia salariul de la o zi la alta, dar nimeni nu pomenea nimic de asta, iar ea era prea timidă ca să întrebe.

Într-o după-amiază, pe când mama gătea și eu mă jucam sub masa din bucătărie, a apărut bărbatul femeii. Răspândea un miros ușor acru – aftershave și whisky. Ochii îi erau injectați, însă ciudat de amuzați. Neștiind că sunt acolo, s-a împleticit până la mama și a apucat-o de șolduri.

— Șșșt, a zis bărbatul ducând degetul la buze. Dorm toți.

Dorm toți. N-au cum să ne vadă. Dorm toți. Așa că putem să dormim și noi. O să-ți cumpăr lucruri drăguțe. Pantofi, geți, haine, o pereche de cercei de aur. Ești o femeie bună, o sfântă. Ai milă de mine. Nevastă-mea n-o să afle niciodată. Nici soțul tău n-o să afle. Dorm toți. Nu sunt un om rău. Dar sunt bărbat, ca toți ceilalți, și am nevoile mele. Soția mea nu mai e femeie. S-a schimbat de când cu copilul, bocește și se vaită întruna. Tot orașul doarme.

Mama l-a împins la perete; în starea lui de beție, abia dacă s-a opus.

Mâinile i s-au bălăngănit pe lângă șolduri, trupul i s-a chircit de parcă ar fi fost gol pe dinăuntru, ca o jucărie moale. Apucându-mă cu o mână și înșfăcându-și geanta cu cealaltă, mama a alergat pe hol, însă apoi și-a dat seama că nu avem destui bani ca să ne întoarcem acasă.

— Domnule..., a spus. Nu mi-ați dat salariul.

El stătea în picioare lângă ușă, clătinându-se ușor.

— Vrei bani? a întrebat surprins.

— E sala...

— Te porți așa cu mine și după aia îmi ceri bani? Curvă ce ești!

Am ieșit din casă. Am luat autobuzul, am coborât la stația noastră obișnuită și am hotărât să mergem pe jos restul drumului. Dar mama nu era atentă încotro ne îndreptam. Pas cu pas, ne-am îndepărtat de străzile principale și am apucat-o pe străduțe întortocheate, care păreau să nu ducă nicăieri. Se întuneca. Ne-am trezit la țărnul mării, într-o zonă în care nu mai puseserăm niciodată piciorul. De-a lungul țărnelui erau stânci negre uriașe, de care se spărgeau valurile. Stăteam acolo, trăgându-ne sufletul, privind splendoarea orașului și nepăsarea sa față de noi.

Zărind scoici micuțe pe plajă, m-am ridicat să le culeg. Mă plimbam încă pe țărnm când am văzut doi bărbați apropiindu-se de mama. Mâncau semințe de floarea-soarelui și scuipau cojile, lăsând o dâră în urmă, ca în povestea cu Hansel și Gretel.

— Bună seara, surioară, pari foarte tristă, a zis primul. Ce caută o femeie ca tine aici la ora asta?

— Mda, pari să ai nevoie de ajutor, a adăugat celălalt.

Mama n-a răspuns. A scotocit prin geantă după o batistă, încă smiorcăindu-și nasul. Câteva agrafe,

cheile de-acasă, facturi de plătit, un pumn de alune pe care le luase cu ea și uitase să mi le dea, o fotografie cu copiii ei și o oglindă în care își vedea tristețea, însă nici o batistă.

— Ai unde să te duci în seara asta? De ce nu vii cu noi?

— O să avem grijă de tine, a zis celălalt obraznic.

— N-am nevoie de ajutorul vostru, a răspuns mama cu o voce în care se simțea iritarea. Apoi s-a întors spre țărniș și a strigat: Esmă, vino aici, imediat!

Bărbații au fost surprinși să mă vadă, însă n-au bătut în retragere, ci ne-au urmat în tăcere. Era un joc. Mama rezista. Ei insistau. Mama rezista. Ei insistau. Mama ceda.

— Plecați! Nu vedeți că sunt femeie măritată?

Unul dintre bărbați s-a uitat la ea neliniștit, dar celălalt a râs și a dat ochii peste cap, ca pentru a spune: „Și ce?”.

Se lăsase un întuneric cețos, prin preajmă erau tot mai puțini trecători, iar traficul devenea din ce în ce mai rar. Ne-am grăbit, având grijă să evităm colțurile de stradă, unde luna desena contururi cenușii pe copaci. Am zărit una sau două femei plimbându-se împreună cu soții sau frații lor, bucurându-se de protecție, de onoare. Trecuseră deja vreo zece minute sau chiar mai mult când am dat peste un bătrân cu un băiat.

— *Selamün aleyküm.*² Sunteți bine?

Fără să aștept ca mama să răspundă, am lăsat să-mi scape:

— Ne-am rătăcit.

Dând cu blândețe din cap, bătrânul mi-a zâmbit.

— Și încotro e casa voastră, drăguță?

Mama a șoptit numele unui cartier, însă – din politețe – a spus că nu trebuia să-și facă griji pentru noi.

— Ei, aveți noroc. Nepotul meu și cu mine mergem tot într-acolo.

— Ba nu mergem, a protestat băiatul, care era puțin mai mare decât mine.

Bătrânul l-a strâns pe nepot de umăr.

— Uneori, calea cea mai scurtă e să conduci un prieten.

Apoi s-a întors spre cei doi bărbați din urma noastră și le-a aruncat o căutătură atât de mânioasă, încât aceștia și-au ferit privirile, dintr-odată stânjeniți.

Astfel am pornit spre casă – mama, eu, bătrânul și băiatul. Am tras în nări mirosul de sare pe care vântul îl aducea dinspre mare, recunoscătoare pe vecie necunoscuților care se transformaseră atât de neașteptat în tovarăși de drum. Când am ajuns pe strada noastră, mama l-a întrebat pe bătrân cum îl chema pe nepotul lui.

— Yunus, a răspuns el cu mândrie. O să fie circumcis luna viitoare, *inshallah*³.

— Dacă Dumnezeu îmi mai dăruiește vreun fiu, a promis mama, o să-mi amintesc de voi și o să-l numesc Yunus, ca să fie la fel de binevoitor cu necunoscuții cum ați fost voi cu mine.

Întors în apartamentul de la demisol, stând sub ferestrele pline acum de un gol de culoarea ardeziei, tata ne aștepta, fumând țigară după țigară. În clipa când a auzit cheia răsucindu-se în broască, a sărit în picioare.

— Unde-ați fost?

— A trebuit să mergem pe jos, i-a răspuns mama încruntându-se la mine. Esmă, scoate-ți haina și du-te în camera ta.

M-a împins în hol și a trântit ușa așa de tare, că s-a deschis iar și a rămas ușor crăpată.

— N-am avut bani pentru *dolmush*.

— Cum adică n-ai avut bani? Cât ți-au dat?

— Nimic. N-o să mai lucrez pentru ei.

— Ce naiba tot spui? a întrebat tata ridicând puțin glasul, dar nu mai mult. Am datorii, știi doar.

— Nu m-au plătit...

Aproape un minut n-am auzit un sunet. Apoi, de parcă ar fi ieșit la suprafață din adâncuri întunecate ca să ia o gură de aer, tata a tras zgomotos aer în piept.

— Vii acasă la ora asta și-ți închipui că o să-ți înghit minciunile. Unde-s banii, târfo?

Pe canapea era o scărpinătoare de spate. O unealtă rece, galbenmuștar, făcută dintr-un corn de berbec. Într-o clipită, a înșfăcat-o și a aruncat cu ea în mama, care era așa de năucită de vorbele lui, că n-a reușit să se ferească la timp. Unealta a lovit-o pieziș, într-o parte a feței, cu o bufnitură, zdrelindu-i gâtul.

Nu, tatăl meu, Adem Toprak, nu-și bătea nevasta și copiii. Totuși, în noaptea aceea, ca și în alte nopți din anii ce-au urmat, își ieșea ușor din fire și albăstrea aerul cu vorbe pline de fiere și venin; spărgea lucruri de pereți, urând în același timp pe toată lumea pentru că îl împingea spre nebunie, unde se temea că îl așteaptă fantoma tatălui său, să-i spună că, la urma urmei, s-ar putea să nu fie atât de diferit de el.

[1.](#) Microbuz (în tc., în orig.) (n.a.).

[2.](#) Pacea fie cu tine (în tc., în orig.).

[3.](#) Cu voia Domnului (în arabă, în orig.).

O cutie cu baclava

Un sat de lângă Eufrat, 1961

Născut și crescut în Istanbul, Adem părăsise pentru prima oară orașul abia când avea optsprezece ani. Luând cu el o valiză plină cu lenjerie curată, colonie de lavandă și o cutie cu baclava, s-a suit într-un autobuz și a ajuns, douăzeci și patru de ore mai târziu, sleit și derutat, într-un orășel din sud-vest despre care nu știa mare lucru. De acolo, a călătorit în remorca unui camion spre un sat de lângă granița nordică a Siriei. Aici își făcea fratele lui Khalil serviciul militar de vreo cinci luni.

Khalil avea fața arsă de soarele vărativ și mai slăbise, însă cel mai mult își schimbase purtarea. O licărire gânditoare i se ivise în ochi și părea neobișnuit de reținut, de parcă faptul că purta uniformă îi schimbase caracterul. Chiar și când a acceptat bucuros lenjeria și colonia, părea mai degrabă gânditor decât vesel. Adem l-a cercetat curios, pentru că și el avea să devină soldat în vreun an. Serviciul militar fiind obligatoriu, hotărâse să-l îndeplinească de îndată ce termina liceul. Facultatea nu era de el și oricum nu și-o permitea. Când se întorcea din armată, avea să-și găsească un serviciu, să se însoare și să facă șase copii – trei băieți și trei fete. Asta era, pe scurt, viața pe care și-o închipuia pentru el.

După ce s-au încheiat orele de vizită, Adem l-a lăsat pe fratele lui la garnizoană și s-a întors, pe spinarea unui măgar, până în satul din apropiere. Cât vedeai cu ochii, se întindea numai pământ înghețat, de culoarea terciului. Aici natura era aspră, neîmblânzită. Abia când cerceta peisajul și-a amintit că uitase să-i dea lui Khalil cutia cu baclava.

„*Kismet*“, și-a zis. „Poate că era pentru altcineva.“

Când sosise în sat, Adem îl găsisse pe *muhtar* – primarul.

Printr-o coincidență fericită, tatăl lui făcuse afaceri cu el în trecut. Deși cei doi bărbați nu se mai văzuseră de mulți ani, ținuseră legătura prin prieteni comuni. Așadar, înainte de-a porni în excursia asta, Adem îi trimisese o vedere cunoștinței tatălui său, ca să-și anunțe sosirea. Spre îngrijorarea lui, nu primise nici un răspuns.

— Vedere? Ce vedere! a strigat primarul când Adem a bătut la ușa lui. N-am primit nimic.

Era un bărbat oacheș, așa de înalt că trebuia să se aplece ca să intre sau să iasă pe vreo ușă. O mustață deasă i se cârlionța deasupra buzelor, iar favoriții îi erau pomădați ca să stea în jos cu o chestie ce semăna cu uleiul.

— Îmi... Îmi pare rău... Atunci mai bine plec, a îngăimat Adem.

— Unde crezi că te duci?

— Păi... Păi, uite...

— Nici un oaspete n-a fost izgonit de sub acoperișul ăsta, a zberlat primarul.

Treptat, Adem s-a lămurit că bărbatul kurd nu era supărat pe el. Nici nu țipa. Glasul îi era de la natură tunător și răgușit, iar turca lui – atât de neexersată, că îl făcea să pară furios chiar și când nu era.

— Păi, mulțumesc. E doar pentru o noapte, zău.

— O noapte? Nu poți să pleci așa de repede! Peste două zile e o nuntă. Trebuie să vii cu noi. Altfel, familia mirelui se va supăra.

Cum s-ar putea supăra dacă nici măcar nu mă cunoaște? a vrut să întrebe Adem. Dar obiceiurile erau diferite prin părțile astea și mult mai adânc înrădăcinate. Pe deasupra, n-avea nici un motiv să se grăbească să plece înapoi la Istanbul. Nu-l aștepta nimeni cu disperare să se întoarcă.

Nunțile, oricât de vesele ar fi fost, fuseseră multă vreme o pricină de tristețe pentru Adem, fiindcă îi amintea întotdeauna de mama lui, Aisha. Numele nu-i mai era pomenit în casă; fotografiile cu ea fuseseră distruse, de parcă nici n-ar fi existat. Milieurile pe care le croșetase, batistele pe care le brodase, colierele care îi împodobiseră odată gâtul lung, bluzele, ciorapii, agrafele de păr pe care le purtase – toate fuseseră arse într-un foc mare de Baba (Cel Beat).

Așa se face că Adem a primit invitația primarului și a rămas în sat, ghiftuindu-se cu unt proaspăt, smântână și miere. În după-amiaza următoare, primarul moțăia după masa de prânz, nevasta și fiicele sale erau ocupate până peste cap cu lustruirea vaselor de cupru din casă, iar fiii erau prinși într-un campionat de table. Adem își văzuse fratele de dimineață. A doua vizită fusese mai scurtă, deși nu mai puțin sentimentală. Uitase din nou de baclava. Acum, nefiind interesat de table și neavând nimic mai bun de făcut, a hotărât să iasă la plimbare. A umblat agale prin sat, privind casele șubrede, crăpăturile din pereți, copiii cu pământ pe sub unghii, făgașele lăsate de căruțe și convoaie care trecuseră pe acolo, fără să se mai întoarcă vreodată. Era un ținut sărac și aspru, dar ciudat de fascinant. A dat peste o haită de câini vagabonzi tolăniți în țărână, iar unul dintre ei, un dulău cu blană roșcată și ochi injectați, și-a arătat colții. Ceilalți câini s-au luat după el, rânjind și mârâind, cu urechile lăsate pe spate. Adem s-a întors și s-a pus pe fugă, deși știa că asta va îmboldi haita să-l urmărească. Gâfâind, alerga poticnit prin noroi, fără să știe încotro, până a ajuns la o casă din chirpici cu o grădină plină de pui și găini în față. Pe zidul grădinii stătea cineva – pe jumătate fată, pe jumătate femeie – care, la o cercetare mai atentă, râdea pe înfundate de spaima lui. Adem s-a năpustit spre ea și a intrat în grădină fără să ceară voie, căutându-și adăpost în încrederea ei în sine.

După câteva clipe, câinii au ajuns la grădină și l-au încolțit din toate părțile. Unul s-a apropiat periculos de mult, ghemuindu-se la pământ. Tocmai când era gata să atace, fata a bătut din palme și a strigat, cu o voce în care se amestecau autoritatea și amuzamentul, niște cuvinte pe care Adem n-a izbutit să le-nțeleagă. Efectul a fost fantastic. Unul câte unul, animalele s-au așezat, cu capetele plecate, cu cozile între picioare.

Adem s-a uitat cu mirare la salvatoarea lui, supărat că fusese ajutat de o fată, însă grozav de ușurat. Aceasta avea o gropiță pe obrazul stâng și ochi mari și limpezi, de culoarea unui lac fără fund, alcătuiind cu restul feței un tot armonios. Ținea în mână un soi de plăcintă, din care s-a apucat din nou să înfulece cu lăcomie. Nu mai văzuse niciodată o fată cu asemenea poftă de mâncare.

— Ți-e frică de câini? a întrebat ea.

Nu i-a răspuns.

— Dacă simt asta, atunci te sperie. Istețe animale! Soră-mii îi plac grozav, a zis ea. Apoi s-a

aplecăt înainte, de parcă ar fi dezvăluit un secret: Mie nu.

Vorbea turca, însă cu un accent foarte pronunțat. *O fată kurdă ignorantă*, și-a zis el. *Probabil plină de păduchi*. A aruncat o privire iute la părul ei împletit cu grijă în cozi, castaniu cu sclipiri de aur și ambră. Atât de mare era impulsul de a-i atinge cozile, încât a ridicat mâna, însă apoi s-a oprit cu ea în aer.

— Cum de știi turcă, deși cei mai mulți oameni din sat nu știu? a întrebat el.

— Am învățat-o la școală. Toate surorile mele au învățat. Tata a stăruit.

Ochii lui Adem au scrutat casa, cercetând rochiile, fustele și șosetele atârdate la uscat pe frânghie.

— Câte surori ai?

— Eu sunt a opta fată din familie.

— Uau! Și nici un băiat?

Clătinând din cap, ea a schimbat subiectul.

— Hei, vrei? Eu le-am făcut.

El a luat o bucată de plăcintă și și-a înfipt dinții în aluatul moale și pufos. Nu se aștepta să fie atât de bun. Căinii se uitau în sus cu jind, dând din coadă. Sub ochii lor plini de reproș, cei doi au mâncat în tăcere, neștiind ce să mai spună.

— Eu stau în Istanbul, a zis Adem când și-a recăpătat în sfârșit glasul.

— Chiar? Toată lumea spune că e frumos acolo.

— Adevărat, a răspuns Adem cu o urmă de mândrie.

Hotărâse că începea să-i placă de ea. Avea un fel de-a fi firesc pe care îl găsea fascinant, iar ușurința cu care vorbea îl liniștea.

— Pot să te întreb ceva? a zis ea dintr-odată și, fără să aștepte vreun răspuns, a continuat. E adevărat că pietrele de pavaj din Istanbul sunt de aur?

Ce fel de fată era asta, s-a minunat Adem – destul de curajoasă ca să înfrunte o haită de câini, însă îndeajuns de naivă ca să creadă asemenea aiureli. Totuși era fascinat de farmecul ei și s-a auzit spunând:

— Da, sunt. Dacă te-ai mărita cu cineva ca mine, ai putea să vii la Istanbul și să vezi cu ochii tăi.

Ea a roșit.

— De ce m-aș mărita cu tine?

— Pentru că te pot duce departe.

— Nu vreau să plec departe. Aici am mai mult decât îmi trebuie.

Încă se gândea ce să răspundă, când au auzit un glas de femeie venind din casă. Ea a sărit în picioare și a rămas dinaintea lui, privindu-l pătrunzător în ochi. Apoi s-a întors spre câini și, fluturând un deget, a strigat:

— Lăsați-l în pace.

De îndată ce-a dispărut, Adem a înaintat pas cu pas spre ieșire. Șeful haitei îi urmărea atent toate mișcărilor și, tocmai când trecea pe lângă el, a mârâit, speriindu-l atât de tare, că a scăpat pe jos ce-i mai rămăsese din plăcintă. Îngrozit, s-a uitat la bucata pufoasă de pe jos, pe care zahărul se amesteca rapid cu țărâna.

Nu existau pavaje de aur în Istanbul. Ori altundeva în lume. Nici vise de împlinit. Astfel de lucruri existau doar în basme și legende. Lumea reală, cu oamenii ei reali, semăna cu un amestec de zahăr și țărână și avea, mai mult sau mai puțin, același gust. Oare ea nu știa asta?

*

În ziua următoare, Adem a luat parte la nuntă, care nu semăna cu nimic din ce văzuse înainte. O curte plină ochi cu bărbați de toate vârstele care stăteau în semicerc, un muzicant care bătea toba în timp ce altul cânta la clarinet, copii alergând nesupravegheați și femei privind de pe acoperișurile plate, cu fețele acoperite pe jumătate și mâinile pictate cu henna. Adem a observat că bărbații neînșurați aveau grijă să nu se uite în sus și a făcut la fel, privind drept înainte.

Dincolo de intrare se aflau tatăl mirelui și tatăl miresei, stând alături fără să schimbe o vorbă. Rudele erau așezate de o parte și de cealaltă, în funcție de stare sau de gradul de rudenie. Mireasa și mirele se aflau în mijloc, unde toată lumea putea să-i cerceteze după pofta inimii. Mirele era proaspăt ras și zâmbea adesea. Nu puteai ști cum se simțea mireasa, pentru că fața îi era ascunsă de un văl stacojiu scânteietor. Din când în când, o femeie se apropia în vârful picioarelor, aducându-i ceva de băut. Ridicau împreună vălul, numai cât să poată bea fără să verse ceva pe haine și să fie văzută.

Adem plănuia să se așeze într-un colț ferit, când primarul l-a zărit și a zbierat, bătând cu palma locul de lângă el:

— Ei, orășeanule, vino și stai lângă mine.

Așa a făcut. A stat acolo vesel, bucurându-se de sărbătoare, până când bărbatul de-alături și-a scos pistolul și a început să tragă în aer. Alții i-au urmat îndată exemplul. Zgomotul era asurzitor. Unul dintre gloanțe a nimerit acoperișul unei case din apropiere și l-a găurit, o ploaie de praf curgând dintre scânduri. Temându-se să nu fie împușcat, Adem s-a uitat înspăimântat în jur și, în învâlmășeală, i s-a tăiat răsuflarea când a văzut-o, stând pe un acoperiș plat și uitându-se la el, liniștită și netulburată, de parcă și-ar fi dat seama că era singurul lucru senin într-o lume scăpată din frâu.

De îndată ce-au încetat împușcăturile, Adem a cerut îngăduința să caute o toaletă, deși voia de fapt să găsească o cale de-a intra în vorbă cu ea. Nici n-a ieșit bine pe poarta mare, că a zărit-o stând lângă o fântână, absorbită de pregătirea unei oale uriașe cu *ayran*¹. Când coborâse de pe acoperiș?

— Mă bucur să te văd din nou, a zis el.

Fata i-a aruncat o privire de gheață.

— Ce tot vorbești acolo?

Lui Adem i-a trecut prin minte că se prefăcea doar că nu-l mai văzuse înainte, din modestie și decență, două lucruri care i se cereau – fără îndoială – unei fete într-un loc ca ăsta. A hotărât să se prindă în joc.

— Îmi pare rău, n-ar fi trebuit să te deranjez. Nu mă cunoști, desigur. Numele meu e Adem. Pot să-l aflu pe-al tău?

— De ce ți-aș spune numele meu? l-a repezit ea, strâmbând supărată din buze, cu o gropiță pe obrazul drept.

Ochii îi erau altfel astăzi, aceiași și totuși alții, luminați de o scânteie de bunăvoință, sau cel puțin așa i s-a părut. S-a scuzat și a pornit agale mai departe.

Când s-a întors, după ce se ușurase în dosul unui tufiș și se mai liniștise, fata nu mai era lângă fântână. Mireasa pornea către noua ei casă, pe spinarea unui cal alb ca fildeșul, tras de un băiat pentru ca și ea să aibă fii. Coama animalului era împodobită cu funde stacojii și cu mărgelile împotriva deochiului și coada îi era împletită. În vreme ce un pâlc de copii și câteva femei mergeau în urma calului, jelind și bătând din palme, bărbații se pregăteau să se așeze la ospățul festiv. Tablale mari, rotunde, de aramă erau purtate înăuntru de flăcăi. Pe când se înapoia fără grabă, Adem simțea mirosul de lipie și de carne. Intrând în curte, a văzut-o din nou. Părea grăbită, cărând o fetiță care plângea.

— Ești supărată pe mine? a întrebat-o tăindu-i calea.

— Ce? De ce să fiu supărată pe tine? a zis ea cu un hohot de râs.

Chiar și fetița din brațele ei părea nedumerită, fiindcă a tăcut dintr-odată.

— Atunci de ce nu mi-ai spus cum te cheamă?

Vârându-și o șuviță de păr sub basmaua legată lejer, fata a zâmbit.

— Păi, nu m-ai întrebat. Dar, fiindcă mă întrebi acum, mă cheamă Jamila.

El a dat recunoscător din cap.

— Pe tine?

— Păi, ți-am spus acum un minut, a răspuns Adem cu o șoaptă guturală.

O umbră de uimire i-a străbătut chipul.

— Poate ai vorbit cu Pembe, sora mea geamănă. Când ai văzut-o?

Parcă stârnite de întrebare, împușcăturile s-au pornit din nou. Fetița a izbucnit în plâns, iar Jamila a trebuit s-o scoată degrabă din curte. Adem a rămas pe loc, simțindu-se oarecum amețit, dar și ușurat. O soră geamănă! Da, asta lămurirea lucrurilor. Purtarea plină de asprime, privirea de gheață. Acea nu era Jamila. Nu era Jamila *lui*.

Seara, Adem s-a așezat la fereastră și a privit luna alunecând peste acoperișuri, aruncând raze argintii prin tot satul. Luminile caselor semănau cu licăririle mucerilor de țigară în întuneric. I se făcuse dor de Istanbul și se bucura că avea să plece curând. Totuși, ce se făcea fără Jamila?

S-a dus să-l vadă pe primar, pe care l-a găsit îmbrăcat în pijamale, fumându-și pipa. Alături era o lampă ce arunca umbre pe pereți, făcându-i cearcăne sub ochi.

— Vreau să-ți dăruiesc baclavaua asta și să-ți mulțumesc pentru ospitalitate...

— A, nu pot să mănânc așa ceva. Mi-aș dori să pot, a spus primarul obosit. Dar am diabet.

Adem s-a uitat la cutia din mâinile lui. Poate că-i era destinată altcuiva. A tras adânc aer în piept. Se gândea să abordeze subiectul pe ocolite, însă acum își dădea seama că nu avea cum să facă asta.

— Astăzi, la nuntă, am văzut o fată.

— O fată?

Adem a cercetat pe îndelete fața bărbatului pe când ridica din sprâncene, pricepând ce voia să

spună. *O, Doamne! Băiatul s-a îndrăgostit.*

— Povestește-mi despre fata asta, l-a îndemnat primarul. Cum o cheamă?

— Jamila, a răspuns Adem, simțind cum roșește.

— Jamila... Nu știu nici o Jamila.

— Păr lung, castaniu. Ochi mari și verzi.

Trăgând fumuri scurte din narghileaua lui, primarul a clătinat din cap.

— Nu. Nu e nici o fată ca asta pe-aici.

— Vorbește turca.

— O... Cred că știu la cine te referi. Fetele lui Berzo. Au mers toate la școală. Te gândești la

Destulă Frumusețe?

— Destulă Frumusețe?

— Da, ea și soră-sa au primit două rânduri de nume. Soartă Trandafirie și Destulă Frumusețe, a zis primarul, fără să-i ofere însă vreo altă lămurire. Ei, ești prea tânăr ca să știi asta, dar iubirea unui bărbat îi oglindește pe deplin firea.

Adem asculta, neștiind ce să înțeleagă din toate astea.

— Dacă bărbatul e arțăgos, iubirea lui e presărată cu certuri. Dacă e pașnic și blând, iubirea lui e un balsam. Dacă-și plânge întruna de milă, iubirea lui se va face praf. Dacă e un om vesel, iubirea lui va fi plină de vioioșie. Înainte să te îndrăgostești de o femeie, trebuie să te întrebi ce fel de iubire poți să-i dăruiești.

— Păi, sunt un bărbat bun, a zis Adem.

— Singurul bărbat bun pe care-l cunosc e profetul, pacea fie asupra-i, a spus primarul. Oricum, Berzo are prea multe fete. Datina cere s-o mărite întâi pe cea mai mare. Iar Jamila e cea mai mică. Totuși, cred că s-ar putea să fie o pereche perfectă. Familia a trecut prin multe greutăți. Mama, Naze, a murit la facere, biata femeie. Voia așa de mult să aibă un băiat. Berzo s-a însurat din nou. Dar noua soție nu i-a născut încă nici un copil. Și-apoi, fata cea mai mare, Hediye...

— Ce-i cu ea?

— Omul e blestemat, fiule. Poate vrea să-și mărite fetele repede. Poate Jamila nu trebuie să aștepte.

Adem a zâmbit larg. Exista o speranță, la urma urmei, oricât de mică.

— Dar nu uita că sunt săraci. Tatăl și frații tăi s-ar putea să nu fie de acord cu o mireasă kurdă, o țărăncă. Pe de altă parte... familia voastră nu are cea mai bună reputație de când maică-ta a fugit cu alt bărbat. Poate e mai bine să alegi pe cineva de-aici, de departe.

Chipul lui Adem s-a întunecat dintr-odată. Nu avusese idee că bărbatul știa despre rușinea familiei lui. Cuvintele, asemenea triburilor nomade, nu rămâneau într-un loc. Călătoreau în lung și-n lat, risipindu-se pe pământ.

1. Băutură preparată din iaurt, apă rece și sare (în tc., în orig.).

O iubire asemenea unei cozi de cometă

Un loc de lângă Eufrat, decembrie 1977

În liniștea nopții, Jamila picotea lângă vatră, cu capul într-o rână. Mâna stângă îi atârna peste marginea scaunului, iar în cea dreaptă ținea strâns o scrisoare. Adormise citind-o pentru a cincea oară.

Era un somn lipsit de tihnă, bătuit de neliniști. Culoarea îi urcase în obraji și un strat ca un puf de sudoare îi făcea fața să lucească. În vis era într-un oraș care i se părea deopotrivă ciudat de familiar și diferit de orice alt loc din lume. Prin mijlocul lui trecea un fluviu, întins și năvalnic, cu vapoare de toate mărimile legate la cheiuri, legănându-se în sus și-n jos. Jamila era singură pe mal, aruncând pe furiș o privire înăuntrul unuia dintre vasele de pescuit. În cabină se strânseseră mai mulți oameni, cu chipuri posace, cu trupuri elastice și vâscoase, de parcă ar fi fost făcuți din ceară. Vorbeau cu aprindere despre... ea.

Jamila a lăsat să-i scape de pe buze un sunet – pe jumătate geamăt, pe jumătate suspin. Cineva din grup – un bărbat care semăna ciudat de mult cu Adem – a observat-o și i-a alertat pe ceilalți. Mânioși și înverșunați fără noimă, au sărit îndată din barcă pe chei, urmărind-o. Ea a alergat cât de repede era în stare pe străduțe întortocheate și prin piețe pavate, însă curând a obosit, simțindu-și picioarele mai grele ca niște blocuri de ciment. Avea să se trezească peste puțin timp: pe când următorii ei o încolțeau într-o fundătură, avea să se catapulteze, cu toată forța, afară din vis, gâfâind. Dar deocamdată era încă acolo, în orașul coșmarului ei.

Aerul din colibă era stătut, prăfos. Ultimul buștean din vatră a trosnit și s-a aprins cu vâlvătaie, aruncând în jur o ploaie de scânteii aurii, precum praful dintr-o baghetă magică. Afară, în vale, o pasăre țipa. Se auzeau pași, însă erau îndepărtați, nedeslușiți. Jamila nu-i auzea. Nu încă. Alerga să-și salveze viața și tocmai cotise pe o străduță înfundată.

În clipa asta, chipul Jamilei părea mai îmbătrânit decât al unei femei de treizeci și doi de ani. Avea riduri pe gât, linii răsucite ce semăneau cu o scriere ocultă dăltuită în lemn. Adevărul e că încetase să se mai simtă tânără cu mulți ani în urmă.

Cu o tresărire, trupul Jamilei a fost tras înapoi și s-a trezit, cu modelul de pe spătarul scaunului gravat pe obraz. Umărul stâng o durea atât de rău, încât la început n-a îndrăznit să se miște. Și-a masat ușor mădularele amorțite cu o mână, ținând încă scrisoarea în cealaltă. O clipă s-a zgâit la hârtie fără s-o vadă, de parcă ar fi uitat ce era. Dar, spre deosebire de vapoarele din visul ei, scrisoarea era reală. Era la fel de reală ca munții ce o înconjurau și la fel de amenințătoare. Jamila s-a apucat s-o citească din nou.

Sora mea,

De când am venit pe insula asta, deși încă n-am văzut marea, mi-am dorit de multe ori să fii lângă mine. Dar niciodată atât de mult ca acum. Dacă ai fi aici, mi-aș odihni capul în poala ta și ți-aș spune că mă prăbușesc. Mă vei prinde?

Adem nu mi-e soț. Nu mai vine acasă. Și-a găsit altă femeie. Copiii nu știu. Țin totul ascuns în mine. Mereu. Inima mi-e

plină de cuvinte nerostite, lacrimi nevărsate. Nu-l învinovățesc. Mă învinovățesc pe mine. A fost cea mai mare greșeală a vieții noastre că i-am fost eu mireasă în locul tău. E adevărat, nu m-a iubit niciodată așa cum te-a iubit pe tine. E un bărbat care are multe regrete și nici un strop de curaj. Mi-e milă de el.

Cât îmi doresc să fim iar copii, tu și cu mine. Furând monede din fântânile dorințelor. Dacă am fi știut atunci ce știm acum.

Ți-am povestit ce mi-a spus Adem odată? „Mi-aș dori să am o baghetă magică”, a zis. „Sunt atâtea lucruri pe care aș vrea să le schimb.” Și, cu toate că nu mi-a mărturisit-o, știu că se referea și la noi. N-ar fi trebuit să mă mărit niciodată cu el. Nu stătea în puterea mea, dar nici n-am încercat s-o împiedic. Nu cu adevărat. Voiam așa de mult să plec din sat. Era biletul meu spre alte meleaguri. Jamila, trebuie să fii supărată pe mine, nu-i așa? Eu aș fi, în locul tău.

Te gândești vreodată la sora noastră, Hediye? Zilele trecute am făcut halva pentru sufletul ei. Am împărțit-o vecinilor. Au fost puțin surprinși, nefiind obișnuiți cu datinile noastre. E păcat că n-am jelit-o așa cum se cuvenea. Nu crezi la fel?

Jumătatea ta iubitoare, Pembe

Jamila s-a ridicat, frecându-și bătăturile din palme. S-a apropiat de fereastră și a privit în noapte. I se părea că auzise un zgomot, dar – ascultând mai atent – a început să se îndoiască. Oftând, s-a întors în încăpere și a pus ceainicul pe foc ca să-și facă ceai.

*

— Sunt atâtea stele pe cer în seara asta, a zis Adem.

Era o seară rece – un frig ce te pătrundea până-n măduva oaselor – din 1961.

Aplecându-se mai mult spre ea și scrutându-i chipul, Adem i-a spus că unele iubiri erau precum cele mai strălucitoare stele. Le făceau cu ochiul oamenilor, umplându-le inimile de speranță și bucurie, chiar și când erau vremuri grele. Alte iubiri semănau cu Calea Laptelui, cu spiritele strămoșilor târându-se în urmă, într-o fâșie de lumină stinsă.

— Dar iubirea ta? a întrebat Jamila. E și ea o stea?

Adem a tresărit văzând ușurința cu care privea cuvântul. Se gândise îndelung cum să-i spună că o iubea, dar iată că o spunea chiar ea. Era mai iute ca el și mai îndrăzneță. Pentru el totul se întâmpla prea repede, lăsându-l uimit și intimidat deopotrivă. Totuși nu aveau timp să aștepte momentul potrivit. Nici să se plimbe de mână, nici să schimbe sărutări furișe, nici să se cunoască mai bine.

A arborat un zâmbet galant, zicând:

— Iubirea noastră e ca o stea cu o uriașă coadă despăcată. Știi ce-i asta?

Jamila a clătinat din cap.

— Se numește cometă.

— Cometă.

Încă repetând cuvântul, Jamila a sărit în picioare, a dat jos secera de pe perete și și-a tăiat o șuviță din părul lung.

— Pentru mine? a întrebat Adem surprins.

— O să-ți amintească de mine. Poart-o întotdeauna asupra ta.

Pe chip i se citeau tandrețea și îngrijorarea și încă un lucru pe care nu-l mai văzuse la nimeni: încrederea.

— Nu-i nevoie s-o port asupra mea: vei fi tot timpul lângă mine, a spus el.

Totuși a pus darul în buzunar, de parcă n-ar fi crezut în propriile cuvinte.

Ani mai târziu, Jamila avea să afle mai multe despre comete, despre felurile în care se ciocneau una de alta. Deși Adem nu-și dăduse seama de asta la vremea aceea, ea ajunsese să înțeleagă că, întocmai ca două comete, se îndreptaseră cu o viteză uimitoare spre dezastru, trăgând în urmă povara promisiunilor încălcate și a visurilor neîmplinite.

*

Jamila a luat ceainicul de pe foc și a turnat ceaiul într-un pahar mic. Înainte să soarbă prima înghițitură, a aruncat un cub de zahăr în gură și l-a supt gânditoare. Apoi a apucat, strângând prea tare în mână, un stilou, așa cum fac mulți oameni neobișnuiți cu scrisul. Spre deosebire de sora ei geamănă, care scria pe jumătate în turcă, pe jumătate în kurdă, ea se limita doar la kurdă.

Draga mea Pembe, carne din carnea mea și sânge din sângele meu, cealaltă jumătate a mea, dorul meu fără margini,

Nu sunt niciodată supărată pe tine. Viețile noastre sunt făurite de Allah și numai de El.

În ultima vreme mă trezesc cu un sentiment apăsător. Ceva se petrece. Nu mai reușesc să dorm în patul meu. Picotesc pe scaun. Nimic nu mi-e de ajutor. Am coșmaruri. O să-mi treacă, firește. Nu ai de ce să-ți faci griji.

Jamila a lăsat stiloul jos; parcă i se scursesese toată vlaga din mână, iar fruntea îi era încruntată. Auzea niște oameni apropiindu-se dinspre nord-vest – trei sau patru vizitatori, a socotit ea. Deslușea trosnetul crenguțelor sub bocancii lor grei și zornăitul pietricelelor pe care le împingeau în valea de dedesubt.

Puteau să fie soldați. Puteau să fie bandiți. Puteau să fie orice. Jamila a aruncat o privire spre ușă. Era zăvorâtă, iar obloanele mâncate de cari de la ferestre erau închise. Și-a pus basmaua și a dat pușca jos din cui. Nu mai putea face nimic altceva.

Voia să-și încheie scrisoarea. Trebuia să-i spună lui Pembe mai multe despre sentimentul acela care o măcina pe dinăuntru și s-o prevenă să nu facă nimic necugetat sau nepotrivit în legătură cu căsătoria ei. Dar Pembe fusese oare vreodată prevăzătoare? Sora ei geamănă, fata aceea slabă care puneă întotdeauna întrebări imposibile – voia chiar să știe de ce rădăcinile copacilor erau în pământ și nu în aer, când puteau bea apă de ploaie în schimb –, fata aceea crescuse, dar nu se schimbase.

Cântărind lucrurile în adâncul inimii, o îngrijora și faptul că fața surorii sale era ca o carte deschisă. Pembe proiecta în afară tot ce simțea, de la cea mai mărunțică bucurie la o umbră de mâhnire. Dacă nu-și putea ascunde cele mai simple emoții, cum și-ar fi putut tăinui de toată lumea indiferența față de propria căsătorie?

Afară, pașii s-au apropiat până când s-au oprit la ușa ei. S-a auzit o bătaie ușoară, timidă, dar repetată. Jamila a tras adânc aer în piept, a murmurat o rugăciune scurtă și a deschis.

Erau trei bărbați, cu câțiva câini în urmă. Erau contrabandiști, își dădea seama. Așchii de gheață le

atârnau de bărbi precum țurțurii de streșini. Unul dintre ei a făcut un pas în față. Un bărbat masiv, cu ochi afundați în orbite și un dinte de aur. Îl cunoștea: era șeful contrabandiștilor.

— Soția mea, a spus scurt bărbatul. Trebuie să vii cu noi.

— Când au început durerile?

— De vreo două ceasuri, poate mai mult.

Dând din cap, Jamila și-a luat haina și pușca și i-a urmat.

Ceva mai târziu în noaptea aceea se afla într-o casă șubredă, cu găuri de gloanțe în ușă și un acoperiș de tablă deasupra, cu fața șiroind de sânge și sudoare, ținând în mâini cel mai ciudat copil pe care-l văzuse.

Era o fetiță sau, mai curând, una și jumătate. Avea un băiețel lipit de piept și abdomen. Își începuseră călătoria în pântecul mamei ca gemeni, însă unul se dezvoltase, iar celălalt se oprise la jumătate, de parcă s-ar fi temut de lumea ce avea să vină și s-ar fi răzgândit. Copilul nedezvoltat rămăsese prins de sora lui geamănă.

— Trebuie să mergi la oraș, a spus Jamila. Doctorii trebuie s-o opereze. Să îndepărteze al doilea trup. Atunci, fetița ta va fi bine.

Contrabandistul rămăsese încremenit, cu ochii îngustați într-un fel care nu exprima nici neîncredere, nici încuviințare.

— E un semn rău?

Jamila se aștepta pe jumătate la întrebarea asta și i-a răspuns cu blândețe:

— Nu, nu e un semn rău. Astfel de nașteri sunt rare, dar se mai întâlnesc. Unii gemeni nu se pot despărți.

— Era o capră cu cinci picioare. Chiar așa, a zis el, de parcă n-ar fi auzit un cuvânt din ce-i spusese.

— Copila asta e deosebită. Are nevoie de iubirea ta, a zis Jamila, dându-și seama cât de puține cuvinte reușea să găsească pentru a-l alina pe acest om al munților. Dacă cineva îți spune altceva, acela nu ți-e prieten. Înțelegi?

Bărbatul și-a ferit privirea.

Totuși, când s-a întors în căsuța ei, sleită, însă tot fără somn, Jamila s-a întrebat dacă nu fusese într-adevăr un semn. Nu pentru bandit și pentru familia lui, ci pentru ea. S-a așezat și a terminat scrisoarea către sora ei.

Tocmai m-am întors de la o naștere grea. Gemeni siamezi. Unul mort, unul viu. Dacă ai fi aici, ai întreba: „De ce lasă Allah să se-ntâmpale așa ceva? E nedrept”. Dar eu nu văd lucrurile așa. Eu mă abandonez cu totul, necondiționat, fac tot ce-mi stă în puteri ca să ajut oamenii.

Draga mea, nu putem șterge trecutul. Nu ne stă în puteri. Nu sunt – și n-am fost niciodată – supărată pe tine sau pe Adem. Poți oare să oprești un vânt vijelios să bată? Poți să faci zăpada să nu mai fie albă? Acceptăm cu ușurință că nu avem nici o putere asupra naturii. De ce să nu admitem că nu ne putem schimba destinele? Nu e ceva atât de diferit. Dacă Allah ne-a călăuzit pe două drumuri separate, trebuie să fi existat un motiv pentru asta. Tu ai viața ta acolo; eu am viața mea aici. Trebuie să acceptăm asta. Dar mă îngrijorează căsnicia ta. Nu te poți strădui mai mult s-o faci să meargă? Trebuie, de dragul copiilor tăi.

Ai pomenit de Hediye. Ce ciudat, și eu m-am gândit la ea, mai mult ca niciodată în ultima vreme.

*Sora ta mereu iubitoare,
Jamila*

Nu există înțelepciune fără nerozie

Un sat de lângă Eufrat, 1961

După-amiază, chemarea muezinului plutea prin întregul sătuc kurd. Adem asculta, cu o senzație crescândă de spaimă în golul stomacului. Timpul se târa chinuitor de încet și totuși parcă prea repede. Își amânase cu câteva zile plecarea la Istanbul, însă nu-și mai putea întârzia întoarcerea. A mers împreună cu primarul la moschee și s-a rugat pentru prima oară de când maică-sa fugise de-acasă.

— Allah, Dumnezeul meu, știu că nu mă rog destul de des, a șoptit stând pe covorașul de rugăciune. Ramadanul trecut n-am postit. Nici cel de dinainte. Dar, te rog, ajută-mă. Fă astfel ca Jamila să nu mai aibă ochi pentru altcineva. Niciodată!

— Ești bine, băiete? l-a întrebat primarul când au ieșit la lumina zilei senine. Deși era soare, aerul era rece.

— Trebuie să mă însor cu ea.

— Nu ești cam tinerel pentru asta?

— Sunt destul de copt ca să mă logodesc.

— Da, dar n-ai nici măcar o slujbă. Nu ți-ai făcut armata. De ce te grăbești așa?

Cu o zi înainte, Adem se dusesse să-l vadă pe fratele său Khalil la cazarmă și, cu ajutorul lui, îi trimisese o telegramă lui Tariq la Istanbul.

*FRATE AM ÎNTÂLNIT O FATĂ STOP EA E ALEASA STOP ȘTIU CĂ SUNT TÂNĂR STOP DAR ASTA-I VOIA
DOMNULUI STOP MĂ ÎNSOR CU EA STOP NEVOIE DE BINECUVÂNTAREA TA STOP ȘI DE BANI STOP*

Adem nu i-a spus nimic din toate astea primarului. I-a spus în schimb:

— Pentru că am găsit fata pe care o așteptam și o să mor dacă n-o pot avea.

— Atunci trebuie să vorbești cu tatăl ei.

— Dar dacă spune că nu vrea să mă primească?

— Nu-ți face griji, o să-ți pun o vorbă bună pe lângă Berzo. N-o să te mănânce.

— De ce mă ajuți? l-a întrebat Adem după o clipă de tăcere.

Primarul a chicotit.

— Pentru că trebuie s-o facă cineva. Nu pari să fii în stare de prea multe fără ajutor.

Să obțină o întrevvedere cu tatăl Jamilei a fost mai ușor decât își închipuise Adem; totuși, să aducă vorba despre căsătorie părea imposibil. Niciodată prea vorbăreț din fire, Berzo devenise și mai scump la vorbă după moartea soției și a fiicei sale, Hediye. Așadar, când Adem a vizitat casa Jamilei, cu primarul alături și cutia cu baclava sub braț, a dat peste un bărbat ursuz, cu sprâncenele încruntate și privirea sticloasă.

— Am venit să vorbim despre fiica dumitale, a spus Adem după ce au fost serviți cu ceai și cu smochine uscate. Apoi, amintindu-și că bărbatul avea o mulțime, a adăugat: Fiica dumitale Jamila,

vreau să spun. Destulă Frumusețe.

— Nu chema așa la ea! I-a oprit bărbatul într-o turcă poticnită.

— Îmi pare rău..., a bolborosit Adem.

Tatăl Jamilei a slobozit un șuvoi de vorbe în kurdă, pe care primarul le-a tradus pe scurt astfel:

— Zice că numai răposata mamă a fetei poate să-i spună Destulă Frumusețe.

Adem a simțit că îl cuprinde o milă de sine care se învecina cu disperarea. Din fericire, primarul i-a luat apărarea.

— Tânărul ăsta e un străin, adevărat. Dar e un om cinstit și vine dintr-o familie onorabilă. Îl cunosc pe tatăl lui. Adem are intenții bune. Vrea să se însoare cu fiica ta.

Tatăl Jamilei a vorbit din nou în kurdă; vorbele i-au fost din nou traduse doar în parte:

— Ce fel de cerere în căsătorie mai e și asta? Unde-ți sunt părinții?

— Mama a murit, a mințit Adem. Iar Baba e bolnav. (Cel puțin asta era adevărat.) Am doi frați. Cel mare, Tariq, mi-e ca un tată. I-am trimis deja o telegramă.

Cufundându-se într-o tăcere stânjenitoare, și-au sorbit ceaiul și-au terminat smochinele.

În cele din urmă, tatăl Jamilei a spus:

— Nu te poți căsători cu ea. E deja promisă.

— Ce? a lăsat Adem să-i scape. De ce nu-i spusese? S-a uitat la primar, care și-a ferit privirea.

Trecând din nou la turca lui poticnită, Berzo a continuat:

— E logodit cu rubedenie de-a nostru. Se căsătoresc la anu'.

— Dar...

— Dacă vrei să însori fiică la mine, ia-o pe Pembe. Sunt la fel. Dacă place una, place și cealaltă.

Adem a clătinat din cap, aruncându-i o privire sfidătoare.

— Nu, o vreau pe Jamila. Ea mi-a rămas în inimă. Dă-o pe Pembe rubedeniei.

Deja întrecea măsura, dar nu se putea abține.

Berzo și-a sorbit ultima gură de ceai, plescăind din buze cu un mormăit ușor.

— Nu se poate. ăsta ultimul meu cuvânt.

Când cei doi au ieșit în grădină, Adem și-a aruncat mâinile în sus, zbierând la primar.

— Ce se petrece aici? Îmi datorezi o explicație. Ce-mi ascunzi?

Primarul și-a scos punga cu tutun și s-a apucat să-și răsucescă o țigară.

— Anul trecut, Kamile, sora mai mare a Jamilei, era pe cale de-a se căsători. Chiar înainte de nuntă, cele două familii s-au certat. Nici măcar nu-mi mai amintesc de ce, dar a ieșit urât. Berzo a anulat nunta. Cei din familia mirelui s-au supărat așa de rău, că au răpit-o pe Jamila drept răzbunare.

— Ce? s-a enervat Adem.

— Au ținut-o undeva vreo câteva zile. Apoi Berzo a trimis să-i cheme și și-a dat încuviințarea pentru nunta lui Kamile. În schimb, aceștia au adus-o înapoi pe Jamila.

— S-au... atins de ea?

— Hmm, nimeni nu știe sigur. Ei zic că n-au atins-o nici cu un deget, dar sunt niște șmecheri și fata n-a dat nici un fel de explicație. A văzut-o o moașă. A zis că Jamila nu are himen, dar că unele fete se nasc așa.

Adem tremura.

— Vestea bună e că familia soțului lui Kamile o acceptă de mireasă pentru o rubedenie mai în vârstă. Un văduv. Onoarea îi e salvată.

Zguduit de ce auzea, Adem l-a fulgerat cu privirea.

— Ai știut lucrul ăsta de la bun început.

— Un primar știe tot ce se întâmplă în satul lui.

— De ce nu mi-ai spus?

— Mai aveai o șansă s-o capeți. Iar, dacă nu, trebuia să afli singur.

Adem nu asculta cu atenție, orbit de furie.

— Credeam că-mi ești prieten. Un om înțelept!

— Nimeni nu e înțelept, a răspuns primarul. Suntem cu toții pe jumătate nerozi, pe jumătate înțelepți. Nu există înțelepciune fără nerozie. Nici mândrie fără rușine.

Dar Adem se îndepărta mânios, aproape alergând, de parcă ar fi fost urmărit. A găsit-o pe Jamila în casa unei vecine, ținând un covor împreună cu femeii de diferite vârste. Când l-au văzut uitându-se pe fereastră, femeile au început să chicotească și și-au acoperit fețele. Jamila a sărit numaidecât în picioare și s-a năpustit afară.

— Ce cauți aici? Mă faci de rușine! i-a strigat.

— Rușine, da, exact, a râs Adem. Țasta-i cuvântul pe care-l căutam.

— Despre ce tot vorbești?

— Păi, spune-mi tu. Se pare că ai de dat niște explicații.

Privirea Jamilei s-a înăsprit dintr-odată.

— Bine, atunci hai să vorbim.

Au mers în dosul casei, unde nu demult cineva făcuse lipii la *tandoor*¹ și, cu toate că focul se stinsese, câteva scânteii mai sclipeau încă în cenușă. În jur erau petice de iarbă, fâșii de verde, ca niște vestitori ai primăverii.

— Tatăl tău spune că s-ar putea să nu fii fecioară.

Nu voise s-o spună atât de pe șleau, dar așa îi ieșise.

— Ți-a spus el asta? a zis Jamila ferindu-și privirea.

Adem se așteptase ca ea să reacționeze mai dramatic, protestând la o asemenea obrăznicie, plângând cu sughituri. Dar era ciudat de liniștită când a ridicat capul și s-a uitat la el.

— Și tu? a întrebat ea.

— Și eu ce?

— Și tu ce-ai zis?

Nu se aștepta la întrebarea asta.

— Vreau să știu adevărul! a spus el.

— Adevărul e ceea ce înțelegi din el.

Furia i s-a ridicat în gâtlee precum fierea.

— Încetează. Nu te mai juca cu mine.

— Nu mă jucam. Mă vei iubi așa cum sunt?

Nu i-a răspuns. Ar fi vrut să spună „Da“, însă cuvântul nu i s-a desprins de pe buze. A privit către munți și a auzit-o murmurând, înainte de-a se îndepărta:

— Hmm, cred că până la urmă n-o să văd pietrele de pavaj din aur de la Istanbul.

Adem și-a petrecut după-amiaza plimbându-se prin satul kurd și certându-se cu sine. Picioarele îi clefăiau zgomotos prin noroi, dând ocol unui dâmb de unde se zărea casa Jamilei. Vedea curtea în care o întâlnește întâia oară. Trecuseră cinci zile de când venise în satul ăla uitat de Dumnezeu. Viața lui se schimbaseră atât de mult în cinci zile, încât nu credea că avea să mai fie vreodată la fel.

O parte din el își dorea, chiar se ruga fierbinte, să meargă la tatăl Jamilei și să-i spună că nu-i păsa. O iubea și, după cât își putea da seama, fata îi întorcea iubirea. Doar asta conta. Orice altceva era neînsemnat. Avea să se însoare cu ea și s-o ducă de acolo, așa cum făgăduise.

Totuși, cealaltă parte a sa era tulburată, plină de îndoieli. Jamila nu se apăraseră și nu se jurase că era fecioară. Tăcerea ei îl neliniștea. Dacă nu era fecioară? Cum ar fi putut trăi cu îndoiala asta tot restul vieții? Ce avea să spună fratele lui, Tariq, când avea să afle că își găsise o soție întinată, copia fidelă a mamei lor.

Tariq! Ce avea să-i spună? Până acum citise deja telegrama. Numai gândul că trebuia să-l înfrunte pe fratele lui mai mare era de-ajuns ca să simtă un gol în stomac. Nu putea să se întoarcă la Istanbul și să spună că era doar o mare neînțelegere. Câteva ceasuri mai târziu, când a intrat în casa primarului, l-a găsit pe acesta fumându-și luleaua și așteptând.

— Ei, orășeanule, te-ai întors! Nu-ți mai arde de fata de la țară, așa-i?

— Nu-i adevărat. Nu m-am răzgândit, a spus hotărât Adem. Chiar vreau să mă însor.

— Zău? s-a mirat primarul, cu ochii scânteind de prețuire. Mă uimești, băiete, credeam că n-o mai vrei pe Jamila.

— N-o vreau, a răspuns Adem după o clipă de tăcere. O s-o iau pe cealaltă.

— Ce?

— Sora ei geamănă. O s-o iau pe ea.

În adâncul inimii, sub îndrăzneala despre care pretinsese că-i stătea în fire, Adem știa că ar trebui să se simtă îngrozitor din pricina întorsăturii pe care o luaseră lucrurile. Deși era ciudat, nu se simțea. De fapt, nu simțea absolut nimic. Oare o așchie de lemn suferă când e purtată la vale de un râu năvalnic? Oare o pană se neliniștește când e suflată încolo și-ncoace de vânt? Așa i-a fost în acea zi și în multe altele ce aveau să vină.

Închisoarea Shrewsbury, 1991

Hal a avut o zi proastă. Aici sunt zile proaste și zile nu chiar așa de proaste... și mai sunt și „zile tulburi“, când te simți ca o mașină avariata. În ciuda felului în care le descriu, ele nu sunt cele mai rele. O zi tulbure e ca una dintre nopțile alea când ești

atât de drogat, că nu poți nici să dormi. În asemenea momente, zaci ca o legumă și nu faci, nu gândești sau nu simți absolut nimic. Inert ca un nap. Într-o astfel de zi, ești prea deprimat ca să-ți dai seama că ești distrus. Dacă are cineva grijă de tine sau nu, oricum nu-ți pasă. Iar zilele nu-chiar-așa-de-proaste sunt mai degrabă pasabile. Zilele proaste sunt cele mai rele – cele care te doboară și îți rănesc sufletul.

Calendarul e o invenție prostească. Dacă timpul zboară, cum se spune, n-o face cu aceeași viteză în fiecare clipă. Măcar de-ai avea cum să judeci separat fiecare zi a săptămânii. Să zicem că o zi nu-chiar-așa-de-proastă e marcată cu alb și are un punct. Atunci, o zi tulburătoare e marcată cu roșu și are două puncte. Iar o zi proastă e marcată cu negru și are trei puncte.

Un om care are treizeci de zile proaste la rând îmbătrânește de trei ori mai repede decât unul care are o lună plină de zile nu-chiar-așa-de-proaste. Fă un calcul și o să-ți dai seama de ce unii oameni îmbătrânesc mai repede. Eu, unul, am avut atâtea zile proaste, una după alta, de când sunt aici, că tot calendarul meu e mângălit cu negru. Mi-aduce aminte de koholul pe care-l folosea mama pentru conturul ochilor.

Soția lui Hal a cerut divorțul. Știa, știam și eu, orice bărbat din pușcăria asta știa că avea să se întâmple, mai devreme sau mai târziu, și totuși am fost cu toții uluiți și îngroziți. Nu că ar fi ceva șocant sau îngrozitor în asta. Divorțurile și despărțirile sunt destul de frecvente în tagma noastră. Totuși am fost îngrijorați peste măsură de soarta lui Hal. Când auzi că pe un prieten l-a părăsit nevasta, nu te-apuci să spui: „Mda, la naiba, am știut de la-nceput că o să se-ntâmple așa“. L-ai face să se simtă ca un idiot, ca un ratat.

Dar dacă spui: „Rahat, când s-a întâmplat chestia asta? Cu femeile nu poți ști niciodată, așa-i?“ sau ceva de genul ăsta, atunci împărtășești durerea amicului. O să se simtă ca un ratat, însă numai în sinea lui.

Îi aducea lui Hal șarlote, pe care paznicii i le dădeau rareori, dar ea le cocea oricum. O femeie slăbuță, cu părul arămiu, pielea albă ca laptele, pistrui pe brațe și o expresie de infinită răbdare. O iluzie, desigur. Nimeni n-are atâta răbdare.

Astăzi a venit să-i spună chiar ea. Și nu poți să n-o admiri. Ar fi putut să trimită un bilet sau chiar să nu trimită nimic, cum fac unele soții. Dar a venit chiar ea și i-a explicat, în felul ei, vocea ei răgușită de fumătoare rostind cuvinte cu gust de cenușă. I-a spus că întâlnește pe cineva și cât de bun era cu copiii, care aveau nevoie de un model masculin, mai ales fiul lor, care acum împlinise cinci ani. I-a spus că puștii o să vină în continuare să-l viziteze, fiindcă era tatăl lor și nimic nu putea schimba asta. Apoi l-a sărutat pentru ultima oară, i-a lăsat o șarlotă și dusă a fost. Zdrang!

Mă întreb adesea cum e să ai o soție. O femeie care să-ți cunoască slăbiciunile și eșecurile mai bine chiar decât tine, toate spațiile moarte, care să aibă harta sufletului tău desenată în palmă și să te iubească totuși. Cineva care să-ți sădească în inimă o viață de lucruri atât de plăcute, însă atât de mici, încât să nu-ți dai seama cât depinzi de ele până când le pierzi. Allah știe cât regret că n-am cunoscut toate astea.

Dar nu regret că fiul meu, Tom, îi spune tată altui bărbat. Aș fi fost un model masculin groaznic, oricum, un tată lamentabil. Un tată lamentabil e ca un os de pește care îți rămâne în gât. Nu știi prea bine cum te pricopsești cu el, însă când reușești să scapi, rămâne ceva, o cicatrice permanentă pe care nimeni n-o vede din afară, dar pe care o simți întotdeauna acolo. Nimeni n-are nevoie de o asemenea porcărie.

Țin minte că am întrebat-o odată pe mama de ce s-a măritat cu tata. Atât am îndrăznit să mă apropiu de întrebarea dacă îl iubea sau nu.

S-a întors și m-a privit drept în față. Lumina ferestrei îi scotea în evidență irizațiile din ochii verzi. Ambră și aur. Am văzut cât de frumoasă era. De obicei, nu observi frumusețea mamei tale. Dar în ziua aceea am văzut-o limpede. M-a tulburat. În clipa aceea m-a cuprins un sentiment straniu, care nu mi-a plăcut.

„Pe vremuri, lumea era cu totul altfel“, mi-a spus. „Nu seamănă deloc cu viața voastră de-aici, din Londra. Voi, tinerii, sunteți grozav de norocoși.“

Nu era răspunsul pe care voiam să-l aud. Nu tu batiste brodate cu inițialele celuilalt. Nu tu inimi tremurând de dulci dorințe. Nu existau jurăminte de iubire șoptite pe-ntunerice în trecutul părinților mei. Iubirea era o posibilitate atât de îndepărtată, încât nici măcar nu se osteneau să se prefacă. Sora mea știa asta. Își dădea seama că toți trei ne aflam aici numai din datorie, supunere și indiferență, nu din iubire. De asta eu eram nesupus, Esma era rebelă și Yunus – receptiv.

Esma și cu mine vorbeam tot timpul.

„Vă curg vorbele din gură mai dihai ca stropii de ploaie“, spunea mama. „Ploaie în casă, ploaie afară!“

Probabil că i-am spus Esmei lucruri pe care nu le-am mai împărtășit nimănui – nici măcar băieților sau lui Katie. Îmi inspira încredere, pentru că avea întotdeauna ceva interesant de spus. Se pricepea de minune la vorbe. Dar și pentru că, în adâncul inimii, știam că era singura din familie destul de implicată ca să înțeleagă cum stau lucrurile și destul de detașată ca să rămână pe dinafară. Îmi plăcea asta – și a ținut până în toamna anului 1978. Ceva s-a frânt în mine atunci și n-a mai putut fi reparat niciodată.

Hal își petrece restul după-amiezii într-o tăcere mormântală. Fața îi e galbenă ca pișatul stătut. S-a ținut tare în sala de vizite. I-a spus soției că o înțelege, o înțelege foarte bine, și i-a urat mult noroc în viață. Nema problema! I-a mulțumit că l-a susținut și s-a arătat plină de generozitate în toți aniiăștia. Apoi i-a făcut semn paznicului că vizita lui se încheie, a condus-o la ușă și a sărutat-o de rămas-bun, zicând în glumă că o să-i lipsească șarlotele ei.

Acum stă cu spatele la perete, cu gura încleștată și ochii încremențiți. Și-a dat seama de realitate și acum crede că e o cățea cu inima de piatră care l-a înjunghiat pe la spate. Așa e firea omului, să urască cel mai mult ce iubește cel mai mult.

— M-am săturat de toate astea, spune Hal fluturând din mână de parcă ar smulge o grămadă imaginară de bălării.

— O să treacă.

— La naiba! Sigur c-o să treacă.

Încerc o abordare diferită.

— Îmi repeți întruna că afară sunt tone de oameni nefericiți. Toți au căcaturile lor.

Hal nu mă bagă în seamă.

— Sunt sigur că așteaptă un plod. De la nemernicul ăla.

— De unde știi?

— Pur și simplu știu, ce pizda mă-sii! strigă el.

Sare în picioare și începe să se plimbe încolo și-ncoace. Ochii îi cad pe posterul cu Houdini. Pentru o clipă, am senzația că o să-l smulgă de pe perete și o să-l facă bucăți. Dar n-o face. În schimb, o expresie abătută îi trece peste chip. Apoi se aruncă înainte cu toată puterea și izbește cu pumnul în perete.

Bufnitura e răsunătoare, profundă, sinistră. Îmi amintesc brusc un moment în timp. Tata și cu mine. Mergeam pe stradă, certându-ne. Tremurul nărilor lui, străfulgerarea din ochii lui – sau eu eram cel furios? Da, m-am enervat și m-am izbit cu capul de un zid. Iar și iar. Oamenii au venit în fugă, bodyguardul clubului era furios foc.

A doua lovitură a lui Hal mă face să-mi vin în fire. Încerc să intervin, dar mă îmbrânțește cu atâta putere, că aterizez pe spate. Până când îl prind de brațe și îl potolesc, reușește să mai lovească zidul de vreo câteva ori.

— Dacă o ții așa, o să apară toți paznicii aici. M-auzi?

Încheieturile degetelor îi sângerează și răsuflarea îi e întretăiată. Îi țin capul între coate și aștept să-i treacă furia.

— N-ai nevoie de așa ceva, îi spun.

— De parc-ai ști tu.

— Știu.

— Trebuie să-mi vărs furia pe ceva, protestează Hal.

— Atunci ar trebui să-ți aducem un sac de box.

Hal strânge din buze. Știu la ce se gândește. Un sac nu e bun de nimic. Fără viață, nesimțitor, mut. Vrea să simtă carnea sub încheieturile degetelor, să audă oasele trosnind. Dacă în seara asta ar fi un om liber, ar intra într-un bar, ar bea ca un porc și s-ar vâri într-o încăierare de toată frumusețea. Fiind un ins sfrijit, ceilalți l-ar bate măr. Dar asta i-ar oferi un subiect de glumă pentru a doua zi. Un lucru asupra căruia să se concentreze. Ținându-l încă de brațe, las capul pe spate și îl privesc în ochi.

— Dă în mine.

— Ce? exclamă și glasul i se frânge.

— Șșșt, mai încet..., îl opresc. Sunt boxer profesionist. Ai uitat?

Îi văd nedumerirea risipindu-se de pe chip.

— Ești țicnit, spune râzând, însă știm amândoi că asta înseamnă „Da“.

Un soi de frenezie pune stăpânire pe mine. Îmi scot tricoul și îl arunc deoparte. Trag adânc aer în piept și îl eliberez încet. Mă concentrez asupra respirației o vreme, fără să mi-o țin vreodată prea mult. Inspir, expir, inspir, expir...

Cu umerii trași în spate și abdomenul împins înainte, îmi încleștez mâinile și îmi încordez mușchii. Ai nevoie de spațiu. Între tine și adversar, pumn și organele interne, individ și societate, trecut și prezent, amintiri și inimă... În orice faci sau ți se întâmplă în viața asta, ai nevoie de spațiu. Acest spațiu te va apăra. Șmecheria în a încasa un pumn este să știi cum să creezi un spațiu în plus.

Hal mă urmărește cu o sprânceană ridicată, ca întotdeauna când se confruntă cu un lucru pe care nu-l înțelege.

— Ce aștepti, lepădătură? Îl ațâț.

Prima lovitură e puțin șovăitoare, piezișă. Probabil că l-a durut mai mult decât pe mine. Scot un fluierat lung și înfundat.

— Ce e? Întreabă Hal enervat.

— Nimic, zic eu, lăsând un zâmbet compătitor să-mi brăzdeze chipul.

Hal urăște să-i zâmbească oamenii compătitor. Pur și simplu nu se poate abține. Îi fierbe sângele în vine. De fapt, nimeni din pușcăria asta nu se înnebunește după zâmbete compătitoare.

Abdomenul mi-e întărit după atâția ani de antrenament, însă forța loviturii următoare mă ia pe nepregătite. Simt un junghi ascuțit sub cutia toracică, unul care mă ia și mă lasă. Hal se oprește și se holbează la mine, surprins de propria forță.

Îmi vine în cap altă amintire. Țin minte că într-o zi m-am dus cu mama la un hamam în Istanbul. Trebuie să fi avut vreo șase ani. Aburul, căldura, ecourile, femeile goale cu picioarele depărtate, o bătrână cu țâțele lăsate. Îngrozit, m-am năpustit afară. Mama m-a prins și m-a zgâlțâit zdravăn.

— Unde pleci?

— Nu-mi place aici.

— Nu fi prostuț. Doar nu-ți spun degeaba „sultanule”. Poartă-te ca un sultan sau de-acum înainte o să-ți spun „clovnule”. Spațiu. Am nevoie de mai mult spațiu între mine și amintirea ei. Mă înnebunește.

Zâmbesc din nou compătitor.

— Hai, clovnule! Fac pe mine de frică!

Următoarele lovituri ale lui Hal sunt puternice, concentrate. Nu e un tip masiv, dar nu e nici o „mămăligă”. Îmi amintește de un câine de vânatoare – slab, zvelt, fără un dram de grăsime, dar încăpățânat, neînduplecat.

O ținem așa o bucată bună de timp. La un moment dat, Hal se lasă luat de val și îmi trage un pumn care mă face să aterizez în bărbie, însă în afară de asta lovește în același loc. Undeva în spatele aceluși mușchi dormitează apendicele meu, încovrigat ca un vierme – un organ inutil. Cu toate că nu e bun de nimic, a reușit totuși să-l omoare pe Houdini.

În câteva minute, ușile de fier de la capătul coridorului se deschid și luminile sunt aprinse. Cineva dintr-o celulă din apropiere chicotește de parcă s-ar bucura de agitație și trei paznici vin în fugă. Se năpustesc înăuntru, crezând că ne batem. Hal își trece brațul pe după umerii mei pentru a le dovedi că nu e cazul. Suntem prieteni buni. Le aruncă un zâmbet plin de mândrie. Asta pune capac la toate. Zâmbetul. Cum spuneam, nimănui nu-i plac zâmbetele. Înainte să ne dăm seama, suntem potopiți de strigăte, înjurături, amenințări și îmbrânceli, un teatru al autorității, un spectacol al puterii și prea multă lumină, orbitoare și pătrunzătoare, ațintită asupra noastră. Hal și cu mine ne facem mici, ca doi gândaci-de-bucătărie când se aprinde becul noaptea.

— Nu pricepeți? Nu ne băteam! zbiară Hal din rărunchi.

— Atunci ce făceați? zice unul dintre ei. Dansați?

Hal se uită la mine, nedumerit pe moment, de parcă m-ar întreba: „Mda, ce făceam? Ce naiba ne-a apucat?”.

În dimineața următoare, ne vizitează gardianul Andrew McLaughlin, cu vanitatea urmându-l ca un câine hămesit. S-a obișnuit cu slujba, însă nu și cu mine. A citit rapoartele despre noaptea trecută și spune că trebuie să fi fost drogați, fiindcă nici un om întreg la cap nu sare la bătaie fără motiv. Sub pretextul că ar căuta ascunzătoarea unde ținem drogurile, le ordonă oamenilor lui să nu lase nimic necercetat – cărțile, păturile, pozele copiilor lui Hal, carnetul meu, chiar și interiorul saltelelor de pe priciuri.

Hal își mușcă obrajii pe dinăuntru ca să-și înăbușe zâmbetul. Amândoi ne gândim la același lucru. Suntem miraculos de curați. Dacă percheziția ar fi avut loc acum câteva zile, paznicii ar mai fi găsit ceva bunătăți. Dar acum s-au terminat. Nu avem de ce să ne facem griji.

Chiar când par pe punctul de-a pleca, McLaughlin se oprește. Are ceva în mână și întreabă:

— Ce-i asta?

E o vedere cu un carusel dintr-un parc de distracții. Căluți de lemn, luminițe în fundal. Nu apare nici un om în poză, doar un balon roșu care zboară și sugestia unei forțe nevăzute stând la pândă, probabil vântul.

— Nu vă aud! zice McLaughlin.

Nici Hal, nici eu nu răspundem. Gardianul McLaughlin începe să citească tare, prefăcându-și glasul astfel încât să imite în bațjocură timbrul unei femei.

Dragă frate... sau n-ar trebui să-ți mai spun așa? Atunci, cum aș putea să-ți spun? Askander? Iskender? Alex? Sultanule? Ucigașule? Ții minte caruselul la care ne-a dus mama când am venit prima oară la Londra? Nu era grozav? Yunus nu se născuse încă și tata cine știe pe unde umbla. Eram doar tu, eu și mama.

N-o să te iert niciodată pentru ce-ai făcut. Poți să putrezești în închisoare sau să arzi în focul iadului, însă nici pedeapsa reginei, nici pedeapsa lui Dumnezeu n-o să-ți spele vreodată păcatul în ochii mei. N-o să te sprijin în sala de judecată. Orice-

ar spune unchiul Tariq, o să depun mărturie împotriva ta. De azi înainte, jelesc două morți: pe cea a unei mame, dar și pe cea a unui frate...

Esmă

— Sora ta e cool, spune McLaughlin ducându-și mâna la inimă de parcă ar fi fost rănit. E plăcut să vezi că măcar unul din clanul vostru deosebește binele de rău.

Nu se uită la nimeni când vorbește, însă de cum termină, ochii i se pironesc într-ai mei. Întind mâna să iau vederea, însă el o flutură prin aer, de parcă ar avea chef de joacă.

— Țț-țț, țățâie din buze. Mai întâi trebuie să-mi răspunzi: de ce l-ai pus pe Hal să te lovească?

Văzând că tac, gardianul McLaughlin ridică din umeri și-și cercetează unghiile.

— Bine. Vă las deocamdată, zice în cele din urmă. O să iau vederea asta drăguță cu mine, Alex. Când ai chef să spui adevărul, vino să mă vezi și o să ți-o dau înapoi.

Nu-i nevoie să țin vederea în mână ca să văd ce scrie pe ea. Nu știe că am învățat pe dinafară fiecare cuvânt de pe ea. Fiecare „nu”, fiecare virgulă, fiecare „mamă”.

După ce pleacă gardianul McLaughlin, zac fără să fac nimic. Simt un nod în gât, iar ochii mi se umezesc. Oricât aș încerca să rămân nemișcat, să-mi țin firea, o iau razna din nou. Îmi trag palme. Nu ajută. Îmi trag palme din nou. O să fie o zi proastă, pot să bag mâna-n foc.

Iskender Toprak

1. Cuptor din lut ars, de forma unui borcan, construit de regulă în pământ.

Rasism și budincă de orez

Londra, decembrie 1977

Din ziua când se născuse – cea de-a șaptea fiică a unei femei care tânjea după un fiu –, Pembe ajunsese să vadă lumea ca pe un focar de favoritisme și inegalități, dintre care pe unele le accepta ca fiind imposibil de schimbat – *felul de-a fi al oamenilor*. Dar nu fusese niciodată pusă în fața unei ostilități fățișe pentru ceea ce era. Până în ziua aceea de decembrie din 1977 – ziua în care l-a cunoscut.

Mai era doar o clientă la Crystal Scissors – bibliotecara pensionată care părea să nu se grăbească nicăieri – și Pembe i-a cerut patroanei, Rita, o pauză ca să facă niște cumpărături. Yunus tânjea de multă vreme după desertul lui preferat – budincă de orez cu flori de portocal – și voia să-i facă o surpriză în seara aia.

— Rita, e vreo problemă dacă plec o oră?

Rita nu era numai patroana ei, ci și o prietenă dragă. O femeie de culoare înaltă, cu sâni uriași, dinți ciobiți, cea mai voluminoasă coafură afro din oraș și un zâmbet vesel precum cerul văratic, Rita vorbea întruna despre locul de unde venise. *Jamaica*. Lui Pembe, numele îi suna ciudat și crocant, ca niște nuci caju prăjite.

— Du-te, scumpo, a spus Rita. Mă ocup eu de bibliotecară. Pariez că vrea să-mi povestească totul despre vacanța ei în Italia.

Pembe a părăsit salonul cu inima ușoară și grea în același timp. Ușoară, fiindcă avea o oră întregă numai pentru ea. Grea, fiindcă lucrurile nu mergeau prea bine în ultima vreme. Esmă umbla tot timpul îmbufnată, cu o carte în mână, trecând printr-o altă fază. Cu Iskender lucrurile stăteau și mai rău. Venea acasă seara târziu și se temea să nu se fi împrietenit cu niște oameni nepotriviți; iar soțul ei... ei bine, nu voia să știe în ce anume se băgase de data asta, dispărând săptămâni în șir și aducând cu el acasă mirosul altei femei.

Adem era un bărbat trist. Vorbea adesea despre copilăria lui, pomenind iar și iar aceleași gânduri căzute în uitare, incapabil să se elibereze de ele. Era ca unul din snackurile alea despre care știi că nu sunt bune, însă pe care nu te poți opri să le ronțai nici măcar atunci când te simți plin. Distrat, aproape fără să-și dea seama, începea să vorbească despre trecut. Cât despre Pembe, sperând că timpul sau rugăciunile ei vor rezolva lucrurile, mergea înainte fără un murmur de protest, asigurându-se că era mai bine așa – ori măcar se va dovedi cândva că era mai bine. Pentru ea, viitorul era un tărâm al făgăduinței. Nu fusese încă acolo, dar spera să fie frumos și luminos. Era un loc cu posibilități nesfârșite, un mozaic cu plăcuțe schimbătoare, când într-o ordine fără cusur, când într-o ușoară neorânduială, pentru că se recrea neconținut.

Pentru el, trecutul era un altar. Sigur, solid, neschimbat și, mai presus de toate, trainic. Îi permitea să vadă începutul tuturor lucrurilor; îi dădea un sentiment de echilibru, coerență și continuitate. Îl vizita cu devotament și în repetate rânduri, mai puțin de nevoie cât dintr-un simț al datoriei – de parcă

s-ar fi supus unei forțe superioare. Pe când Adem era plin de venerație față de trecut, Pembe era plină de credință în viitor.

Spre deosebire de vremea blândă și însorită de dimineață, la începutul după-amiezii se făcuse rece și bătea vântul. Pembe purta haina gri, încheiată cu nasturi, care o făcea să arate mai în vârstă și totodată ca o fată în vreme de război care trebuie să chibzuiască cu grijă orice penny amărât, ceea ce și făcea de fapt. Și-a făcut repede cumpărăturile la Tesco, luând ingredientele de care avea nevoie. Chiar când trecea pe lângă brutăria de după colț, a zărit în vitrină niște ecleruri cu ciocolată. Nu dintre cele mari, groase și umplute cu cremă, ci unele mici și glazurate, exact cum îi plăceau ei.

Deși rareori ceda tentației, s-a dus întins la ecleruri și a intrat în magazin, unde clopoței de pe ușă au scos un clinchet vesel. Înăuntru, brutăreasa – o femeie corpulentă, cu picioarele pline de vene varicoase și sprâncene atât de subțiri, că aproape nu le vedeai – discuta aprins cu o cunoștință. Între timp, ajutorul ei îi servea pe clienți. Un bărbat slab, care n-avea mai mult de douăzeci de ani, cu ochi albaștri ca două mărgele, obraji rumeni ce trădau o piele extrem de sensibilă și păr tuns atât de scurt, că era greu să-i ghicești culoarea. Fruntea îi era plină de pete și avea mai multe tatuaje pe brațe și pe încheieturile degetelor, printre care și o svastică mare.

Pentru că în fața ei mai era o clientă – o doamnă bătrână, bine îmbrăcată –, Pembe a trebuit să aștepte. Un minut mai târziu, clopoței au zdrăngănit iar și în magazin a intrat un bărbat între două vârste, însă abia dacă i-a aruncat o privire.

Bătrâna era cam mofturoasă și se răzgândea la fiecare câteva secunde. Voia chifle simple, trei, hmm, poate patru, ce-ar fi să cumpere și niște fursecuri cu stafide negre, nu, dacă se gândea mai bine, ar vrea chiflele cu fructe, vă rog. Tartele cu căpșuni păreau și ele demne de luat în seamă, însă erau oare proaspete, dar pateurile crocante, se întreba, fiindcă, dacă da, s-ar putea să vrea să ia tartele în locul chiflelor, care erau puțin cam prea obișnuite. Și tot așa.

De fiecare dată când se răzgândea, ajutorul puneă produsul înapoi pe tava unde trebuia să stea și lua următoarea prăjitură cerută, i-o arăta și aștepta să-i dea aprobarea. Când s-a hotărât în sfârșit, oprindu-se la vreo șase chifle glazurate, au început să discute cum să le împacheteze – era mai bine să le pună într-o pungă de hârtie, care era subțire și ușoară, dar se putea rupe pe drum, sau să le pună într-o cutie, care era mai sigură, firește, dar mai greu de cărat. Ridicând ochii de după vitrina de sticlă, ajutorul i-a măsurat cu privirea pe ceilalți cumpărători, zăbovind asupra lui Pembe. Ea n-a remarcat ura din ochii lui, însă bărbatul din spatele ei a băgat-o de seamă.

În cele din urmă, bătrâna doamnă a plecat, mișcându-se atât de încet încât clopoței n-au scos nici măcar un clinchet când a deschis ușa. Acum, că îi venise rândul, Pembe a dat din cap către ajutor, însă acesta a ignorat-o și s-a dus să aranjeze produsele. Apoi s-a apucat să așeze tăvile de metal, scoțând cutiile și punându-le la loc.

— Scuzați-mă, a zis Pembe arătând către eclerurile cu ciocolată. Puteți să mi le dați pe acestea... două, vă rog?

— Așteptați la rând, a mormăit ajutorul, frecând un clește.

Uluită mai mult de tonul decât de cuvintele lui, Pembe a șovăit o clipă. Atunci a intervenit celălalt cumpărător.

— E rândul doamnei.

A funcționat. Lăsând cleștele jos, ajutorul s-a apropiat de ei, cu ochii țintă la Pembe.

— Deci, *dumneavoastră* ce doriți?

Pembe nu mai avusese niciodată de-a face cu un rasist și ideea că un om l-ar putea urî pe altul din cauza culorii pielii, religiei sau clasei sociale îi era la fel de străină ca ninsoarea în august. Nu că nu i s-ar fi întâmplat ca oameni total necunoscuți să se poarte urât cu ea sau s-o înjosească, dar momentele acelea erau mai degrabă pricinuite toate de izbucniri trecătoare, sau cel puțin așa păruseră, decât de idei preconcepute asupra cărora nu avea nici un control. Își dădea seama cât de diferiți erau cei din familia Toprak de vecinii lor englezi, însă turcii și kurzii erau și ei diferiți unii de alții, iar unii dintre kurzi erau cu totul diferiți de alți kurzi. Chiar și în sătucul ei de lângă Eufrat, fiecare familie avea altă poveste și în sânul fiecăreia nu existau niciodată doi copii la fel. Dacă Allah ar fi vrut să creeze oamenii aiodoma, ar fi făcut-o cu siguranță. Pembe nu știa de ce adusesse atâta diversitate în creație, totuși avea încredere în intențiile sale. Să accepte oamenii așa cum se născuseră însemna pentru ea să respecte planul divin.

Adevărul e că se arăta destul de tolerantă când venea vorba de diferențe înnăscute. Cu variațiile aduse mai târziu nu se putea obișnui. Un punkist cu părul țepos ca un arici, un tânăr cu piercinguri în sprâncene, un cântăreț tatuat din cap până-n picioare sau pasiunea Esmei de-a purta pantaloni și bretele – acestea erau lucrurile care i se păreau greu de înghițit. Logica ei liniară o pune uneori în încurcătură. Când întâlnea un homosexual, de pildă, voia să înțeleagă dacă se născuse așa sau ajunsese așa cu timpul. Dacă era lucrarea Domnului, atunci i se părea în regulă; dacă era lucrătura acelui om, nu putea fi de acord cu ea. Dar fiindcă, la urma urmei, totul era lucrarea Domnului și numai a lui, nu putea să nutrească prea multă vreme sentimente de dispreț față de cineva. Așa că, atunci când ajutorul a întrebat-o ce dorea, Pembe a auzit doar întrebarea, nu și tonul disprețuitor pe care îl ascundea. S-a grăbit să-i răspundă ascultătoare:

— Vreau asta și asta, vă rog.

Ajutorul se uita în spațiul de dincolo și de deasupra capului ei, de parcă ar fi fost invizibilă pentru el.

— Nu au nume? a întrebat-o.

Crezând că bărbatul nu înțelesese, Pembe s-a apropiat pieziș de tăvile cu produse de patiserie și a arătat din nou spre ecleruri, fără să-și dea seama că tivul hainei îi atinge rulourile cu scorțișoară.

— Hei, nu atingeți produsele alea, a țipat ajutorul, după care a luat unul dintre rulouri și l-a cercetat. Nah, de-acum nu mai pot să le vând.

— Cum?

— Vedeți scamele astea? a mormăit el. Sunt de la haina dumneavoastră. Trebuie să cumpărați toată tava acum.

— Scamele? A repetat Pembe țuguindu-și buzele de parcă cuvântul necunoscut îi lăsase un gust acru în gură. Nu, nu, nu vreau toată tava.

În zăpăceala ei, a ridicat mâinile și una dintre pungile de cumpărături a dărâmat un coș cu

fursecuri crocante, împrăștiindu-le pe jos.

Ajutorul a clătinat din cap.

— Aoleu, sunteți o catastrofă umblătoare.

Agitația atrăsese deja atenția patroanei, care s-a apropiat târșâindu-și picioarele să vadă ce se întâmplă.

— Femeia asta a distrus rulourile și a răsturnat fursecurile. I-am spus că trebuie să le cumpere, dar nu vrea să priceapă.

Lui Pembe i-au luat foc obrazii sub privirea scrutătoare a patroanei.

— Nici nu cred că știe engleză, a adăugat ajutorul.

— Ba știi, a protestat Pembe.

— Atunci ați înțeles cu siguranță ce vi s-a spus, i s-a adresat patroana, vorbind foarte rar și inutil de tare, de parcă Pembe ar fi fost surdă.

— Dar spune să cumpăr toată tava. Nu am prea mulți bani.

Încrucișându-și brațele pe piept, ajutorul a remarcat:

— Atunci va trebui să chemăm poliția.

— Poliția, de ce?

Pembe începea să intre în panică.

— Hmm, a tușit teatral cumpărătorul din spatele ei și toți ochii s-au întors spre el, spectatorul tăcut. Am urmărit criza eclerurilor, a început el, și mă simt obligat să spun câteva cuvinte. Dacă amestecăm legea, o să fiu singurul martor.

— Și? a zis ajutorul.

— Și o să le spun tuturor cealaltă versiune a poveștii.

— Care cealaltă versiune?

— Că v-ați purtat urât cu doamna și nu ați servit-o cum trebuie. Ați fost încet, nepoliticos, necooperant, dificil, chiar agresiv.

— Ei-ei, domnilor, a spus patroana, cu un zâmbet împăciuitor pe buze, dându-și seama că situația scăpa de sub control. Să nu facem din țânțar armăsar. Nu s-a întâmplat nimic grav. Nu-i nevoie să chemăm poliția.

Încet, de parcă s-ar fi mișcat prin apă, Pembe s-a întors spre celălalt cumpărător, văzându-l – văzându-l cu adevărat – pentru prima oară. Purta o jachetă din catifea reiată sepia, cu petice de piele la coate, peste un pulover bej pe gât. Avea fața prelungă, nasul mare și păr castaniu-deschis, cu o tentă aurie la lumină și cam rar pe părți. Ochii îi erau blânzi, deși puțin cam obosiți, și aveau culoarea vremii de furtună, cenușii și atenți în spatele unei perechi de ochelari care îl făcea să arate ca un profesor universitar – sau cel puțin așa i se părea ei.

Ajutorul îl cerceta și el, însă cu dușmănie. A șuiert printre dinți:

— Păi, cum pot să vă ajut atunci?

— Mai întâi pe doamna, a spus cumpărătorul. Nu ați ajutat-o încă.

Au ieșit împreună din brutărie – doi străini uniți de întâmplare. Părea firesc să facă măcar câțiva pași împreună, retrăind experiența, reînnoindu-și camaraderia. El a insistat să-i ducă plasele și asta a părut ceva la fel de firesc, deși nu i-ar fi permis niciodată dacă s-ar fi aflat în cartierul ei.

Au mers până când au ajuns la locul de joacă din apropiere, care era pustiu, probabil din cauza vremii urâte. Vântul bătea deja atât de tare, încât ici și colo frunzele cădeau rotindu-se, de parcă ar fi fost prinse într-un vârtej. Totuși, pentru prima oară de când venise în Anglia, lui Pembe i-a trecut prin minte că vremea avea ceva încântător – dincolo de vânt, ploaie și nori, se întrezărea un soi de seninătate cu care se obișnuise și pe care ajunsese s-o iubească fără să-și dea seama. A devenit gânditoare.

El o urmărea cu coada ochiului, observând că nu era deloc machiată și părul ei, care scăpase de sub batic, avea culoarea toamnei – castaniu lucios cu șuvițe de un roșcat atât de discret, încât poate nici măcar ea nu știa de existența lor. Buzele ei pline și gropița din obraz i s-au părut foarte atrăgătoare, dar și-a ținut gândurile pentru sine. Loteria naturii era atât de stranie. Femeia asta, dacă s-ar îmbrăca și s-ar purta altfel, ar întoarce multe capete pe stradă. Totuși poate era mai bine că frumusețea îi era pe jumătate ascunsă.

— Băiatul era nebun, a zis Pembe, gândindu-se încă la ce se petrecuse în patiserie.

— Nu era nebun, a protestat bărbatul. Doar rasist.

Ea a tăcut, uluită. *Rasiștii erau oameni cărora nu le plăceau negrii – cei care erau împotriva Ritei.*

— Nu sunt negresă, a spus.

El a râs de gluma ei. Apoi, când și-a dat seama că nu glumea, a privit-o uimit.

— Nu trebuie să fii negru ca să se ia un rasist de tine. Sunt multe feluri de rasism, deși toate se reduc la același lucru, dacă mă întrebi pe mine.

L-a ascultat, străduindu-se să-i înțeleagă accentul, care era destul de diferit de tot ce auzise de când venise acolo.

— Sunt albi care îi urăsc pe negri, a continuat el încercând s-o ajute. Apoi sunt albi care îi urăsc pe ciocolatii. Ca să complice și mai mult lucrurile, unii negri îi urăsc pe ciocolatii și unii ciocolatii îi urăsc pe negri, ca să nu mai pomenim de negrii, ciocolatii și albi care se urăsc între ei și de negrii, ciocolatii și albi care urăsc practic pe toată lumea. Apoi mai e religia, desigur, marea ruptură. Unii musulmani îi urăsc pe toți evreii și unii evrei îi urăsc pe toți musulmanii. O, și sunt și unii creștini care îi urăsc pe toți la un loc.

— De ce să-i urască?

Nu l-a surprins atât întrebarea, cât felul în care a fost pusă – cu cea mai mare simplitate și inocență, aproape copilărește. Era absolut sinceră, a remarcat. Șomajul în creștere, sărăcia, xenofobia, disputele ideologice, crizele petrolului... Pe moment, nici unul dintre aceste răspunsuri n-a fost de ajuns pentru o întrebare atât de simplă și esențială. Iar el, un sceptic veteran, un necredincios dedicat, un pesimist fără pereche, un om care nu credea ce se spunea la știri sau în jurnale și privea totul cu

îndoială, chiar și propriile adevăruri, și nu nutrea nici un fel de speranțe privind viitorul omenirii, a repetat ca un ecou venit de la mare depărtare:

— Hmm, adevărat. De ce să-i urască?

Mai târziu, nici unul dintre ei nu avea să-și amintească cine fusese cu idea să stea jos la locul de joacă. Pembe i-a spus, în engleza ei poticnită, că lucra la un salon de coafură și că luase o scurtă pauză ca să cumpere ingredientele pentru o budincă de orez. Nu reușise să găsească alune de pădure, i-a mărturisit, ca acelea pe care le folosea în Istanbul și trebuise să se mulțumească în schimb cu niște migdale. Spre uimirea ei, a ascultat-o plin de înțelegere. Nu se gândise niciodată că un bărbat, orice bărbat, putea să arate atâta interes pentru gătit.

— Deci ești turcoaică? a întrebat-o el.

Nu i-a trecut prin minte să-i spună că de fapt era kurdă, pentru că nu-și amintea niciodată. Mereu îi lua ceva timp să-și dezvăluie originea kurdă, de parcă ar fi fost un gând întârziat. Așa că a încuviințat din cap.

— *Lokumcu geldi hanım, leblebilerim var*¹, a spus el cu voce târăgănată.

Pembe l-a privit cu ochii măriți, fără să-nțeleagă. Spre uimirea ei, bărbatul a râs, zicând:

— Mi-e teamă că asta-i tot. Știu doar câteva cuvinte.

— Cum se face că le știi?

— Bunica era grecoaică, i-a răspuns el. Locuia în Istanbul. M-a învățat câteva cuvinte. O, cât iubea orașul ăla!

Nu i-a spus că bunica lui părăsise Istanbulul pe vremea fostului Imperiu Otoman, măritându-se cu un negustor levantin, și că, până în ziua când se stinsese din viață, dusesse dorul vecinilor și casei ei din apropiere de Bosfor. A încercat în schimb să-și amintească mai multe cuvinte comune limbilor turcă și greacă: *cacik-caciki*, *avanak-avanakis*, *ispanak-spanaki*, *çiftetelli-tsifteteli*²... Accentul lui a făcut-o să chicotească, plecând capul și închizând gura – gestul universal al oamenilor care se simt stânjeniți fie din cauza dinților, fie din cauza fericirii lor.

A privit-o lung, apoi a zis:

— Nici măcar nu știu cum te cheamă.

Pembe și-a dat la o parte câteva șuvițe de păr din ochi și, cu toate că rareori pomenea multele ei nume împreună și nu le traducea niciodată în engleză, s-a auzit spunând:

— Pembe Kader. Asta înseamnă Soartă Trandafirie.

El n-a ridicat din sprâncene, nici n-a râs pe înfundate, așa cum se aștepta ea. În schimb, a privit-o de parcă i-ar fi dezvăluit cel mai trist secret. Apoi a zis:

— Numele tău e plin de poezie.

Pembe știa cuvântul „poezie“ în engleză. Da, îl știa. A zâmbit. Pentru prima oară după multă vreme.

Desfăcând punga de la brutărie, a scos eclerurile cu ciocolată, i-a oferit lui unul și l-a păstrat pe celălalt pentru ea. La rândul lui, el a împărțit cu ea checul cu fructe. Au mâncat, la început în tăcere, apoi rostind cuvinte șovăitoare precum „dacă“, „poate“, „nu știu sigur, dar...“. Încet-încet, au încheiat o conversație, pornind de la discuția de mai înainte despre rasism și budinca de orez.

Numele lui era Elias. Ca și ea, venise de aproape opt ani la Londra. Îi plăcea orașul și nu îl deranja că se simțea ca un străin, pentru că asta era în sufletul lui: un străin pretutindeni. Ascultându-l, Pembe și-a dorit de vreo câteva ori să știe mai multă engleză. Dar nu e nevoie să știi la perfecție o limbă ca s-o poți vorbi, așa-i? Ea și soțul ei vorbeau aceeași limbă, însă rareori comunicau într-adevăr, dacă o făcuseră vreodată.

— Deci ești grec? l-a întrebat Pembe.

Nu i-a spus ce părere avea cumnatul ei Tariq despre greci sau toate lucrurile rele pe care le auzise despre ei.

— Păi, nu chiar. Sunt un sfert grec, un sfert libanez, un sfert iranian și un sfert canadian.

— Cum vine asta?

— Păi, vezi, bunica s-a căsătorit cu un libanez și a avut-o pe mama. Apoi mama l-a întâlnit pe tata. Părinții lui erau cetățeni canadieni originari din Teheran. Eu m-am născut la Beirut, însă am crescut în Montréal, iar acum sunt londonez. Deci, ce-ar trebui să fiu?

Atâtea călătorii, atâtea rupturi și noi începuturi în locuri necunoscute. Nu îl speria faptul că era înconjurat de atâta nesiguranță? Pembe și-a amintit cum visase să se facă marinar, să ajungă în porturi îndepărtate de pe cele șapte continente, însă asta se întâmpla de mult.

De parcă i-ar fi ghicit îndoielile, el a zâmbit și a spus:

— Ei, nu e chiar așa de rău. Unii oameni sunt de pretutindeni.

Și-a desprins privirea de la verigheta pe care o zărise dintr-odată pe degetul ei. Totuși ea n-a observat urma ștersă de pe degetul lui, acolo unde fusese verigheta, umbra unei soții care nu mai era acolo, dar care nu dispăruse încă de tot.

— Lucrezi? l-a întrebat.

— Mda. Sunt bucătar.

Auzind asta, fața i s-a luminat.

— Chiar?

— Da, a răspuns el. Pariez că pot să fac o budincă de orez la fel de bună ca a ta.

Pembe și l-a închipuit tocând ceapa sau punând niște dovlecei la prăjit într-o tigaie. Ideea i s-a părut atât de ciudată, că a lăsat să-i scape un chicotit, însă aproape imediat a tăcut, fiindu-i teamă să nu-o jignească. Bărbații pe care îi cunoștea abia dacă treceau pragul bucătăriei să-și ia un pahar cu apă, așa își educase și ea cei doi fii, dacă se gândea mai bine, mai ales pe Iskender.

— Soția ta norocoasă, a spus.

— Soția mea și cu mine ne-am despărțit, a zis Elias, gesticulând de parcă ar fi rupt o bucată de pâine.

Pembe a îndreptat cu iscusință discuția în altă direcție.

— Ce-a spus tatăl tău? A spus că e în regulă să gătești?

Era o întrebare bizară, totuși una cât se poate de potrivită. Tatăl lui nu-i vorbise ani de zile, i-a explicat el, cu glasul urcând și coborând, însă mai târziu s-au împăcat. I-a povestit că interesul pentru gătit i s-a trezit când, băiat fiind, căuta lucruri care să ridice moralul surorii sale, Cleo.

— Sora ta era bolnavă?

— Nu, era diferită.

I-a spus că puștii din cartier foloseau alt cuvânt pentru asta: retardată. Se născuse cu o formă severă de sindrom Down și era întârziată fizic și mintal. În timp ce el mergea la o școală din zonă, fiind repartizat într-o clasă pentru copii dotați, Cleo era nevoită să meargă foarte mult în fiecare zi, până la o instituție specială din afara orașului. Era adesea țâfnoasă, stresată, aruncând jucăriile, smulgându-și părul, mâncând țărână. Singurul lucru care o liniștea, descoperise Elias, era mâncarea gustoasă. O plăcintă cu mere abia scoasă din cuptor îi aducea zâmbetul pe buze, ajutând-o să fie din nou ea însăși. Și așa, încet-încet, învățase să pregătească delicatese pentru Cleo. Cu timpul își dăduse seama că nu el o ajuta pe sora lui, ci ea îl ajuta pe el să-și urmeze inima.

Când frământai pâinea, pământul îți pătrundea în vene, solid și puternic. Când frigeai carnea, spiritul animalului îți vorbea și trebuia să înveți să-l respecti. Când curățai pește, auzai vuietul apei în care înota odată și trebuia să-l marinezi cu delicatețe, astfel încât să-i ștergi memoria râului de pe aripioare. Pembe îl asculta vrăjită, fără să priceapă multe cuvinte, dar – spre surprinderea ei – înțelegându-l.

*

— O, Doamne, trebuie să plec..., a spus Pembe sărind în picioare, fiindcă abia atunci și-a dat seama cât timp trecuse.

— Să te ajut să cari plasele până la salonul de coafură?

— Nu, nu..., a zis ea cu hotărâre. Mă descurc.

I-a trecut fulgerător prin minte că vreun trecător ar putea să-i vadă împreună și să spună altcuiva. Oamenii ar bârfi și totul ar ajunge la urechile familiei ei. A înțeles, cu inima grea, că nu exista nici o șansă să-l revadă pe bărbatul acela. Neștiind ce gânduri îi treceau prin minte, el a scos din buzunar o carte de vizită:

ELIAS STEPHANOS ROBERT GROGAN
CHEF

Ea s-a uitat la cuvinte, uimită să vadă că avea atâtea nume, la fel ca țările din trecutul lui. Pe spatele cărții de vizită era scris numele restaurantului.

— Dacă vii seara, n-o să pot ieși din bucătărie. Nici la prânz nu e un moment bun. Dar dacă treci după patru, voi fi încântat să-ți arăt locul și să gătesc pentru tine.

Ea nu i-a dat nimic în schimb. Nici o hârtie. Nici o adresă. Nici o promisiune.

El s-a aplecat s-o sărute pe obraz, dar ea s-a tras înapoi, un gest care l-a nedumerit și l-a făcut să se simtă stânjenit, apoi ei i-a părut cumplit de rău și i-a întins mâna, însă el nu i-a strâns-o, preocupat încă de faptul că nu-l lăsase s-o sărute pe obraz. În zăpăceala lor, până la urmă el i-a atins ușor

încheietura, iar ea l-a bătut pe umăr. Stinghereala momentului ar fi făcut un spectator să izbucnească în râs, însă pentru ei era mai degrabă jenantă, așa că s-au îndepărtat unul de celălalt, de parcă ar fi atins un cablu electric, și apoi și-au văzut repede de drum.

- [1.](#) Strigătul vânzătorilor stradali: „Doamnă, avem rahat turcesc, năut prăjit...” (în tc., în orig.) (n.a.).
- [2.](#) Supă de iaurt / tsatsiki, măgar, spanac, dans din Anatolia (în tc. și gr., în orig.).

Frumoasa și Bestia

Londra, decembrie 1977

Era ziua lui Tobiko. Cu nici un an înainte ca viața familiei Toprak s-o ia cu totul razna, Yunus – care împlinise acum șapte ani – se afla în casa squatterilor, în chinurile iubirii.

Tobiko împlinise douăzeci de ani. „Sunt o Săgetătoare tipică“, o auzise Yunus spunând, deși n-avea idee dacă era ceva bun sau rău. Yunus era Leu, dar nici asta nu însemna cine știe ce pentru el. Singurul lucru care conta într-adevăr era că diferența de vârstă dintre el și Tobiko se mărise, iar șansele lui de-a o ajunge din urmă erau acum mai slabe ca niciodată.

Așa că stătea acolo încruntat, ronțâind pop-corn cu unt dintr-un castron de plastic. Se uita la squatterii – veseli și în formă – cum îi făceau cadouri sărbătoritei: piercinguri din argint, ace de siguranță, o zgardă ghintuită, brățări împletite, o curea cu ținte, ciorapi-plasă ruți și o pereche de bocanci militari. Mai erau și o pătură din petice cu cuvintele *Marijuana medicinală* brodate pe margine, câteva coliere cu embleme, un poster cu Patti Smith, cărți (*The Shining*, de Stephen King, și *South of No North*, de Charles Bukowski), o cască de polițist (furată de la un polițai care o lăsase un moment pe masa unei cafenele din zonă), un poster pe care scria *Plictiseala e revoluționară* și un tricou negru cu poza unei formații punk – The Damned.

Yunus se ținea departe de agitație, fiindcă voia să fie ultimul care să-i dea cadoul lui Tobiko. Avea două motive pentru asta. Mai întâi, spera să rămână singur cu ea, măcar câteva minute. Dar, pe de altă parte, nu era sigur dacă avea să-i placă vreun pic cadoul pe care-l alesese – o bănuială care se întărea tot mai mult văzând amestecătura de lucruri primite de la alții.

Ros de îndoieli, băiatul stătea îmbufnat într-un colț când a intrat Căpitanul, purtând cei mai strâmți blugi pe care îi văzuse Yunus vreodată, o geacă de piele care părea cu cel puțin două măsuri mai mică și bocanci de motociclist. Nu i-a adus nici un cadou lui Tobiko. Doar un sărut umed și o promisiune: „O să fii a mea mai târziu, iubito“.

Pentru o clipă, cu inima grea, Yunus s-a gândit să facă același lucru. Putea să se ridice, să se apropie de Tobiko cu pași înceți și hotărâți, în pantalonii de școală gri și puloverul albastru pe care i-l împletise maică-sa, și să-i spună: „O să fii a mea mai târziu, iubito“.

Ce-ar face Tobiko atunci? I-ar zâmbi așa cum îi zâmbise Căpitanului? Yunus nu era prea convins. A închis ochii, simțind nervozitatea cum i se strânge ca un ghem în stomac. Maică-sa îl prevenea mereu: „Ai grijă cu fetele. Băieții sunt simpli, fetele nu. O să te joace ca pe un *saz*¹“. Dacă era adevărat, dacă Tobiko îl juca pe degete ca pe un instrument, melodia ce se revărsa din Yunus în ziua aia era tristă, deprimantă și puțin cam falsă.

— Hei, amice, vrei un fum?

Yunus a deschis ochii și a văzut un tânăr cu *dreadlock*-uri groase întins la picioarele lui. Ochii foarte apropiați îi erau pironiți într-un punct invizibil de pe tavan și ținea în mână un joint abia aprins. Pe braț avea un tatuaj: *Când bogații se luptă, săracii mor*. Băiatului i-a trecut prin minte că, dacă

maică-sa l-ar fi văzut, ar fi fost îngrozită. *Cum se spală pe cap?* ar fi întrebat Pembe și apoi ar fi adăugat, când și-ar fi dat seama: *Se spală pe cap, nu-i așa?*

Ei, Yunus băuse o gură de bere și trăsesese dintr-un chiștoc aruncat pe jos până atunci, însă nu fusese nici măcar pe-aproape de a se droga. Era un subiect extrem de controversat în casa squatterilor. Unii (suporteri ai mișcării Panterelor Negre, feministe radicale, marxiști, troțkiști) erau cu totul împotriva drogurilor și îi disprețuiau pe cei care se drogau; alții (hipioți și foști hipioți) preferau anumite droguri – canabis, de exemplu –, însă nu și altele; și mai erau și unii (punkști, nihilști, situaționiști), care desconsiderau iarba în favoarea pilulelor și chimicalelor ce îți dădeau mai multă energie, mai multă furie. Totuși, nu divergențele permanente din casă îl ținuseră pe Yunus departe de droguri atâta timp, ci teama de mânia maică-sii.

Însă acum, când i se oferise *doar un fum*, băiatul n-a văzut de ce-ar trebui să-l refuze. Politicos, a luat jointul și a tras fumul în piept atât de adânc, încât a început imediat să tușească și l-a scos tot afară.

— Vă învață cântecul ăsta la școală? a întrebat tipul-cudreadlock-uri înainte să se apuce de fredonat: *Rulează, rulează, rulează un joint, ușor-ușor rulează.*

Yunus a chicotit și a mai tras un fum.

*Ia naibii un fum din jointul meu și fă-ți creierii varză.*²

Yunus a mai tras un fum și a chicotit iar. Făceau împreună atâta gălăgie, că au atras curând atenția celorlalți, printre care și lui Tobiko. Aceasta s-a apropiat de ei cu o privire tristă și surprinsă.

— Nu face asta, scumpule, a spus înșfăcând jointul din mâna băiatului și vârându-l între buze. De ce te chinui să fii ca toată lumea? Ești diferit. Asta te face special.

Observându-i neastâmpărul din ochi și teama din glas, Yunus a înghițit cu greutate. În loc să rostească cuvintele laconice pe care plănuiise mai devreme să i le spună, a lăsat să-i scape:

— Am un cadou pentru tine.

— Chiar? a zis Tobiko, prefăcându-se surprinsă. Pot să întreb ce e, scumpule?

Yunus s-a ridicat, ținând capul sus și scoțându-și pieptul în afară, ca un soldat gata să execute ordinele. I-a întins lui Tobiko pachetul pe care îl ținuse la el toată seara – cutie aurie, ambalaj auriu, fundă aurie.

Înăuntru era un glob de zăpadă muzical – roz, violaceu, perfect. Două figurine – o prințesă și un căpcăun – stăteau în fața unui castel încântător, ținându-se în brațe. Ea purta o rochie splendidă, pe când monstrul mătăhălos stătea lângă ea timid și stingher. Când învărteai cheița, începeau să danseze pe o melodie cristalină, de parcă prin apropiere trecea o camionetă de înghețată. De cum îl văzuse și aflase că melodia era din *Frumoasa și Bestia*, Yunus își amintise că lui Tobiko îi plăcea foarte mult o melodie de David Bowie care avea același titlu. Dacă îi plăcea melodia aia, se putea să-i placă și cadoul lui.

De fapt, prima oară, Yunus avusese de gând să cumpere alt glob de zăpadă, unde niște fulgi de orez cădeau ca o ploaie peste un mire și o mireasă care se sărutau în fața unei biserici, însă apoi se îndoise că lui Tobiko i-ar plăcea așa ceva. Era împotriva căsătoriei, împotriva religiei și, din câte știa, se putea să fie și împotriva risipei orezului, aruncându-l în aer în felul ăsta. Așa că a ales celălalt glob de

zăpadă – chiar dacă era mai scump și îl usca de toți banii puși deoparte.

În ochii lui, Tobiko nu se deosebea cu nimic de prințesă, minunată și desăvârșită, pe când el aducea puțin cu monstrul. Era Bestia, în costumul ei elegant, conducând-o pe ringul de dans – eroul neverosimil din poveste, care nu este încă bărbat, însă are mari șanse să devină într-o zi. Băiatul își purta copilăria ca pe-o vrajă rea, sperând zadarnic că aceasta va fi ruptă curând.

Naivitatea izbitoare a obiectului a luat-o pe Tobiko prin surprindere. Ținând globul între palme de parcă ar fi fost un pui de pasăre, s-a îmbujorat de plăcere.

— O, e fantastic!

Yunus radia. Avea să se însoare cu ea.

— Ce e *fan-tas-tic*? a întrebat Căpitanul din capătul celălalt al camerei, dar Tobiko nu i-a răspuns.

Zâmbetul lui Yunus s-a lărgit tot mai tare – ajungând atât de larg, încât s-a preschimbat într-o manta ce a învăluit casa, ascunzând pânzele de păianjen, moliile ce se roteau pe lângă flăcările lumânărilor, termitile din scaunele de lemn, totul și orice își dorea să dispară, chiar și potențialii rivali.

*

Seara s-a scurs cu muzică din The Clash, Cockney Rejects și Sex Pistols și cu un tort uriaș cu banane, ciocolată și hașiș. Nu avea lumânări ca Tobiko să poată sufla în ele, însă felinarele din alamă și cositor, șterpelite dintr-un magazin chiar în ziua aceea, dădeau încăperii aerul sărbătoresc de care era nevoie.

Yunus luase deja mai multe guri de bere și mâncase câteva felii din tortul dubios. Nu putea spune că i se învârtea capul, dar stomacul i se învârtea cu siguranță. Străduindu-se din răspuțeri să nu vomite, s-a lăsat pe spate, scanând pereții cu privirea. În lumina pâlpâitoare, a observat o poză pe care n-o mai văzuse înainte. Un bărbat cu umeri vânjoși, nas proeminent, barbă căruntă și un păr ce avea mare nevoie să fie pieptănat. Fiindcă era ziua lui Tobiko, a presupus că bărbatul avea o legătură cu ea.

— E bunicul tău? a întrebat-o arătând spre poză.

Înainte ca Tobiko să priceapă despre ce vorbea și să apuce să-i răspundă, bărbatul cu *dreadlock*-uri a prins întrebarea din zbor și s-a întors către ceilalți, strigând vesel:

— Hei, băiatul întreabă dacă Karl Marx e bunicul ei!

A izbucnit un val de râsete.

— E bunicul nostru, al tuturor, a remarcat cineva pe un ton glumeț.

— Și bunicul nostru va schimba lumea, a adăugat Căpitanul vădit amuzat.

Dându-și seama că spusese o prostie, Yunus a roșit până în vârful urechilor. Totuși trebuia să-l înfrunte pe Căpitan, așa că a întrebat:

— Nu e cam bătrân pentru asta?

— E bătrân și înțelept, a venit răspunsul.

— Și cam umflat, nu s-a lăsat Yunus.

Asta a stârnit alt val de chicoteli, însă Căpitanul a devenit serios, cu ochii îngustați brusc ca două fante.

— N-ar trebui să fii ceva mai respectuos, prietene? Tipul ăla a fost de partea ta. A luptat pentru drepturile oamenilor ca tine.

— Era turc? a întrebat Yunus fără să vrea.

Squatterii au râs așa de tare, că unul dintre ei a căzut de pe canapea. Ștergându-și lacrimile și hohotind încă, ascultau cu atenție, dornici de mai mult.

— Prin *oameni ca tine* vreau să spun neavuți, l-a lămurit Căpitanul.

— Ce sunt ăia?

— Oameni cărora li s-a refuzat dreptul de-a avea ceva, astfel încât avuții să poată avea mai mult decât ar trebui să aibă.

Yunus și-a mușcat buza de sus, încruntându-se.

— Nici o altă specie de pe fața pământului nu e așa de arogantă, crudă și lacomă ca oamenii, a continuat Căpitanul. Toată economia capitalistă e construită pe exploatarea sistematică a celor neavuți de către cei avuți. Voi, eu, micul nostru prieten aici de față și familia lui suntem oameni din popor! Sarea pământului! Marii nespălați!

— Mama face tot timpul curat prin casă, a spus Yunus, asta fiind singura obiecție care îi venea în minte la cele zise.

Squatterii au râs, însă râsul lor era diferit acum. Avea ceva blând – un amestec de milă și simpatie.

Totuși, lăsându-se furat de propria justețe, Căpitanul n-a observat că dispoziția ascultătorilor săi se schimbaseră.

— Deschide ochii, băiete! a spus. Oameni ca părinții tăi sunt exploatați tot timpul pentru ca alții să-și poată umple buzunarele.

Înăbușindu-și un icnet, Yunus a sărit în picioare, puțin cam șovăitor.

— Părinții mei nu sunt exploatați și nu suntem nespălați. Fratele meu e boxer.

Nu numai mândria îl făcea să vorbească astfel. Yunus nu se gândise niciodată că familia lui era *săracă*. Adevărat, maică-sa se plângea uneori că abia reușea s-o scoată la capăt. Dar acasă nimeni nu se referea la sine ca fiind *nevoiaș*, *sărac*, *din clasa de jos* sau, dacă tot vorbim despre asta, *neavut*.

De data asta n-a râs nimeni. Afară se întuneca și mai tare. Undeva, nu foarte departe, Pembe aștepta lângă fereastra din bucătărie, bolnavă de îngrijorare, întrebându-se pe unde umbla fiul ei cel mic, cu trupul învăluit în tăcere și singurătate, ca o figurină dintr-un glob de zăpadă.

— Ei, n-am vrut să te jignesc, a spus Căpitanul, chicotind scurt, astfel încât următoarele lui cuvinte să nu fie luate drept reproș. Bănuiesc că ești prea tânăr.

Aceste ultime cuvinte însumau toate lucrurile pe care le ura Yunus cel mai mult: vârsta și nepotrivirea lui, imposibilitatea iubirii. S-a lăsat pe un scaun, deprimat.

— Nu-l băga în seamă, i-a șoptit Tobiko. Se face târziu. Poate ar trebui să te duci acasă.

— Așa e, mai bine plec, a încuviințat Yunus cu fața încruntată iar și o senzație ciudată în stomac.

— Noapte bună, iubitele.

Yunus i-a salutat pe toți, nu ducând mâna la inimă, așa cum îl învățaseră tatăl și unchiul lui, ci ridicând arătătorul și mijlociul într-un V, așa cum făceau squatterii. N-a făcut nici un pas, că încăperea a început să se învârtă cu el. Luminile s-au încețoșat, contopindu-se într-o strălucire perlată blândă, și a alunecat într-un alt tărâm. Fără veste și în fața tuturor, băiatul a vomitat nu pe jos, ci pe rochia de ocazie a femeii pe care o iubea. „O, nu“, s-a tânguit înainte să închidă ochii, dându-și seama cu durere că acum n-avea să-l mai iubească niciodată.

În noaptea aia, squatterii l-au cărat pe Yunus până acasă. Au sunat la ușă și au fugit cu numai câteva secunde înainte ca Pembe, cu totul răvășită, să deschidă ușa și să-și găsească fiul sforăind fericit pe prag.

[1.](#) Instrument cu coarde popular în Anatolia (n.a.).

[2.](#) În original, *Roll, roll, roll a joint, gently down the line / Have a whiff from my spliff, blow your fucking mind* – variantă parodică a melodiei pentru copii *Row, row, row your boat, gently down the stream / Merrily, merrily, merrily, merrily, life is but a dream* (Vâslește, vâslește, vâslește, pe râu în jos vâslește întins / Voios, voios, voios, voios, viața e un vis).

Un cardigan pufos

Londra, 18 decembrie 1977

De la începutul trimestrului, Kate Evans se trezise că îi picase cu tronc Iskender, aproape împotriva voinței ei. *Alex. Alexander. Mă rog. Un dobitoc făcut grămadă. Al naibii de plin de el. Toată ziua cu fanii lui, își închipuie că e șef de bandă.* Dar era destul de bine făcut, trebuia să recunoască, cu tenul ușor măsliniu și ochii lui scânteietori. În cele din urmă, și-a adunat curajul și l-a întrebat dacă ar vrea să iasă cu ea, iar Iskender i-a răspuns scurt: „OK“. I-a spus că duminică trebuia s-o ajute pe maică-sa de dimineață și după aceea avea antrenament la box de la unsprezece la două. Apoi era liber să se întâlnească cu ea, dacă asta își dorea.

Cu câteva ore înainte de întâlnire, Katie se afla în camera ei, încercând hainele una după alta și încruntându-se în fața oglinzii. Puloverele de mohair în culori atât de pastelate – fucsia, piersică, lavandă, spumă de mare – pe care le cumpărase împreună cu mama ei i se păreau ridicol de vulgare. La fel și fustele Laura Ashley, rochiile în bie și pantofii Mary-Jane. Și-a văzut garderoba prin ochii lui Iskender și s-a îngrozit dându-și seama cât era de sclivisită și *copilăroasă*. După multe frustrări și căutări, s-a hotărât la un look sport. O pereche de blugi, teniși și un hanorac bleumarin. Și-a prins părul în coadă de cal și s-a fardat numai puțin, sperând că el îi va lua stilul ca pe un semn de încredere în sine sau de modestie sau, chiar mai bine, amândouă odată.

Katie a ajuns la cafenea cu cinci minute mai devreme, privindu-se în oglinda fiecărei vitrine de magazin de pe drum. Patruzeci de minute mai târziu, Iskender tot nu venise. Prea mândră ca să se recunoască deja înfrântă, i-a făcut semn chelnerului și i-a cerut încă o Coca-Cola. Inițial voise să-și ia un milkshake, cu căpșune și banane, preferatul ei. Dar apoi se răzgândise, gândindu-se că ar putea părea o chestie *copilăroasă*.

Cea de-a doua Cola a lui Katie era pe sfârșite, la fel și răbdarea ei, când ușa s-a dat de perete și a intrat Iskender, mestecând gumă și cărând o geantă pe umăr, cu părul încă ud de la duș. Vedea bine că nu se grăbise, pieptănându-și părul ca la carte, nu dăduse deloc zor spre întâlnire.

— Ce mai faci, iubire? a întrebat-o.

Iar cuvântul acela, cuvântul acela simplu și prostesc, *iubire*, i-a risipit cu totul furia. Culoarea i-a urcat în obraji.

— Aștepti de mult?

— E în regulă.

A măsurat-o cu ochii lui negri, cercetându-i părul, buzele, topul larg ce îi ascundea forma sânilor. De ce nu se gătise mai mult? s-a întrebat.

— Cum a fost la box?

— Trăsnet, a răspuns Iskender. Antrenorul meu e fantastic. Tare ca fierul. E un fost parașutist, a luptat în Irlanda de Nord. Tipul ăsta a văzut o grămadă de chestii îngrozitoare.

— A pus vreodată mâna pe-o pușcă?

Iskender a râs disprețuitor. *A pus vreodată mâna pe-o pușcă?* Trebuie să fi distrus cel puțin vreo zece. S-a ales cu răni urâte în urma luptelor și împușcăturilor. Tipul ăsta a învățat să boxeze dând piept cu greutatea.

Katie a pălit ușor. Dintr-odată era bucuroasă că nu purta unul dintre puloverele ei pufoase.

— Deci, ce bei? a întrebat-o Iskender arătând spre paharul gol.

— Am băut două sticle de Coca-Cola. Vrei și tu?

— Nah, urăsc Coca-Cola, mă face să mă simt balonat. E ceva în neregulă cu formula aia cu bule secretă. Prefer milkshakeurile.

Nici un mușchi de pe fața lui Kate nu s-a mișcat cât l-a urmărit pe Iskender cum îi face semn chelnerului și comandă două băuturi – încă o Coca-Cola pentru ea și un milkshake pentru el, cu banane și căpșuni. Au pălăvrăgit despre școală și despre puștii care nu se spălau niciodată, despre profesorii pe care nu-i sufereau. Ea începea să se simtă bine, când Iskender s-a întunecat brusc la față, posomorât.

— Katie, ce cauți aici cu mine?

Privirea fetei a șovăit puțin înainte să se oprească din nou asupra lui. Putea oare să-i spună că își petrecuse noaptea trecută strângând în brațe casetofonul sub plapumă și ascultându-i iar și iar pe cei de la Bee Gees cum cântau „How Deep is Your Love“?

— Păi, mai... vorbim și noi...

— Uite ce-i, nu mă înțelege greșit. Cred că ești minunată, pe bune, însă chestia asta n-o să meargă, tu și cu mine. Știm amândoi. Vreau să zic... Nu sunt tipul potrivit pentru tine. Lumea mea e diferită.

Ea își mușca buza de jos, mai-mai să izbucnească în plâns, de parcă i se fura ceva de preț. Și pentru că o respingea atât de deschis, fiind incredințat că sunt incompatibili, pentru că era atât de inaccesibil, să-i cucerească inima a devenit dintr-odată cel mai important țel al vieții ei.

— Dar nu mă cunoști deloc, i-a răspuns ea, trăgând o linie între afecțiune și confruntare.

— Ai, n-am vrut să te supăr, a zis Iskender, deși nu dădea vreun semn că i-ar părea rău.

Era o surpriză drăguță s-o vadă *pe îngâmfata de Katie Evans* atât de nesigură pe ea, de vulnerabilă și, după cum bănuia, îndrăgostită de el.

— Știi ce? Mi se pare c-am pornit cu stângul. Ce-ar fi să încercăm din nou? S-a aplecat înainte și i-a luat mâna. Bună, ce faci? Numele meu e Iskender. Poți să-mi spui Alex.

Buzele ei abia dacă s-au desfăcut când a zis:

— Mă bucur să te cunosc.

Înainte să plece de-acolo, Iskender s-a scuzat ca să meargă la toaletă. La jumătatea scării, a dat peste un tânăr sfrijit, ras în cap, cu ochi ca două mărgele albastre și pete pe toată fața. Bărbatul, care lucra ca ajutor la o brutărie din zonă, l-a măsurat o clipă pe Iskender, o sclipire discretă ivindu-se sub zâmbetul lui încordat.

Când Iskender a intrat în toaletă, la pisoare era un bărbat de culoare, așa că s-a îndreptat degajat spre un separeu, fluierând o melodie veselă. A închis ușa și a amuțit, surprins de ce-a văzut. Pe ușă era desenată o svastică de mai bine de jumătate de metru, iar alături erau mângălite o mulțime de slogane

rasiste și obscenități. Sub ea scria: *Puterea albă*. Unele cuvinte fuseseră scrijelite cu un obiect din metal, pe când restul fuseseră scrise în grabă cu un spray. Iskender a cercetat vopseaua. Cine făcuse asta nu plecase de mult.

A ieșit repede din separeu și l-a salutat din cap pe bărbatul care se spăla acum pe mâini, cu un aer intimidat. Urcând scările spre Katie, își dorea grozav să fi fost acolo cu un minut în urmă, când făptașul mai era încă în preajmă.

*

S-au plimbat, ceea ce a fost o ușurare pentru Katie, care băuse deja trei Coca-Cola. Mergând fără țintă, au trecut pe lângă aprozar, farmacie și casa de pariuri, urmăriți de ultimele raze de soare. Deși era o zi cu vânt și cerul părea o manta mohorâtă, erau mulți oameni pe străzi, văzându-și de treburile lor.

În parcul Victoria, au stat pe malul iazului, urmărind porumbeii. Iarba de sub tălpile lor era plăcută, proaspătă și promițătoare. A cuprins-o pe fată cu brațul, trăgând-o mai aproape, a sărutat-o. Ei i-au plăcut mirosul lui, gustul buzelor lui și faptul că n-a încercat să-și strecoare mâinile sub hainele ei ca să-i atingă sânii, așa cum făceau alți băieți, în speranța de-a merge mai departe. I-a observat interesul din glas, îndrăzneala din privire, foamea din suflet. S-au ținut de mâini, s-au așezat pe bancă și au privit trecătorii șoptindu-și la ureche comentarii deochete despre fiecare persoană singură care trecea pe lângă ei. *Abțiguit. Băbătie. Pungaș*. Câțiva oameni le-au zâmbit, fericiți să vadă încă un cuplu tânăr și îndrăgostit. Alții și-au ferit privirea.

— Ce zici de tipul de acolo? a spus Katie. Nu pare cam periculos?

Iskender s-a uitat într-acolo și a văzut un bărbat brunet, uscățiv, care se apropia de ei. Spinarea i s-a crispat imediat, iar brațele lui și-au slăbit strânsoarea.

— Ce e? Îl cunoști?

Fără un cuvânt, Iskender s-a întors cu spatele la drum și și-a ridicat gulerul, ca să-și ascundă mai bine fața. Bărbatul, căruia toată lumea îi spunea Oratorul, a trecut pe-alături câteva clipe mai târziu, fără să arunce măcar o privire spre cuplul de pe bancă.

— Ce se petrece? E cineva pe care nu vrei să-l vezi? a întrebat Katie.

— E OK. Dar aș prefera să nu mă vadă cu tine.

Katie era intrigată de felul în care Iskender se închidea ca o capcană de oțel oricând i se punea o întrebare la care nu voia să răspundă, de pildă, despre familia și copilăria lui. Avea laturi pe care nu le putea înțelege. Era în tip liniștit, și-a zis, dar predispus la accese de furie. Data viitoare când se vor întâlni – fiindcă era sigură că avea să existe o dată viitoare –, se va purta mai frumos cu ea. De asta era sigură.

Miracole

Londra, 24 decembrie 1977

Într-o bucătărie spațioasă, bine luminată, plină de bucătari și ajutoare, Elias – proprietarul și bucătarul-șef de la Cleo's – stătea aplecat asupra unei mașini de gătit enorme, pe care sfârâiau tot felul de tigăi. A amestecat încet un sos gros, cremos, de ciuperci. Era aproape gata, însă nu chiar perfect. Adăuga întotdeauna un pic de nucșoară înainte să ia tigaia de pe foc. Era micul său secret. Iar astăzi totul trebuia să fie ca la carte. La urma urmei, era Ajunul Crăciunului.

Creștin ortodox prin naștere, agnostic din propria alegere, adora spiritul Crăciunului: colindele, petrecerile în familie, bucuria împărtășită, împărțirea cadourilor, dar mai ales credința în miracole. Asta era partea de care se simțea cel mai legat. În copilărie, sfântul lui preferat fusese Andrei din Creta – nu pentru că era mai pios și mai virtuos decât alții, ci pentru că, spre deosebire de mulți dintre aceștia, era el însuși un miracol viu. Sfântul Andrei fusese mut din naștere și rămăsese astfel până în ziua când, la doar șapte ani, începuse să rostească adevăruri prea mari pentru vârsta sa. Micului Elias îi plăcuse mult povestea, închipuindu-și cu o încântare diabolică uluirea de pe fețele oamenilor din jurul copilului când acesta rostise primele cuvinte. S-a bucurat că sfântul rămăsese în istorie atât ca un bun orator, cât și ca autor de imnuri religioase. Dacă un băiat mut putea să facă asta, se putea ca viața să nu fie atât de înfiorătoare pe cât părea uneori.

După ce-a pus nucșoara în tigaie, Elias a mai amestecat o dată sosul și a oprit aragazul. Ajutorul lui s-a ivit lângă el și a vărsat cu grijă sosul într-un vas de porțelan, unde avea să se răcească înainte să fie turnat peste cincizeci și cinci de porții de file de vită.

Elias s-a uitat la ceas înainte de-a se apuca să lucreze la felul următor: tort de pere cu mirodenii, nuci pecan și sirop de arțar. Nu folosea niciodată ustensile din metal când își prepara rețetele. Era încă unul dintre secretele lui. Totul trebuia să fie din lemn. Metalul era rece, lucios, perfect. Nu crea legături, doar controla. Pe când lemnul era stângaci și grosolan, dar sincer.

Mai erau doar șapte ore până la Crăciun. Și, după socoteala lui, nu mai aveau mult până treceau în 1978. Elias nu avea mari așteptări de la anul care stătea să vină. Mă rog, doar una – să nu fie la fel de îngrozitor ca acela care se încheiase.

Ultimele douăsprezece luni fuseseră cele mai dure din cele cinci decenii de viață ale sale. Elias începuse anul cu o carieră în plin avânt, o soție atrăgătoare, o casă spațioasă în Islington și mai multă treabă decât putea duce la restaurant. După șapte luni era singur și locuia într-un apartament micuț, aproape nemobilat. În afară de câțiva prieteni, abia dacă mai socializa – rostogolindu-se din vârful unui divorț pentru care nu fusese pregătit. Își compara starea emoțională cu un tren de jucărie care rămăsese fără baterii înainte să urce un deal. Spre sfârșitul căsătoriei se străduise tot timpul, înaintând cu greu și clătinându-se, cu o energie pe care n-o mai avea, până când sărise de pe șine. Divorțul fusese urât, amândoi purtându-se de parcă n-ar mai fi fost ei înșiși. Se pomenise adesea dezbătând problemele financiare mai mult decât pe cele emoționale și până la urmă renunțase – la ea, la pensia

alimentară, la amintiri.

Își iubise soția, într-un fel o mai iubea încă. Cu trupul ei subțire, umerii înguști, tenul palid, accentul britanic clar și ideile ei sclipitoare, Annabel era motivul pentru care se mutase acolo. Pentru că era *mai englezoaică decât regina* și foarte atașată de familia ei din Gloucestershire și pentru că slujba lui era mai flexibilă decât a ei – era fondatoarea unui centru inovator de asistență juridică pentru femei –, li s-a părut firesc ca, după o scurtă lună de miere la Ibiza, să se stabilească la Londra.

Deși Elias nu se împotrivise în nici un fel planului, mutarea nu se dovedise deloc ușoară. La începutul anilor '70, Londra era departe de-a fi un paradis culinar. Existau doar câteva restaurante de prima mână; iar modurile inovatoare de abordare a mâncării, ca să nu mai vorbim de bucătăria transculturală, erau privite cu o suspiciune nedisimulată. Bucătăria indiană era destul de populară, însă aromele sale nu semănau cu cele pe care voia Elias să le folosească. În general, găsea bucătăria engleză greoaie și limitată, iar clienții i se păreau refractari la gusturi noi – la tot ce voia să le propună.

Până la urmă, căsătoria lor se încheiase exact cum începuse: cu un sentiment de lucru făcut la repezeală și o nevoie de a înfrunta o provocare. Odată semnate actele de divorț, tot ce-i rămăsese lui Elias după șapte ani de căsnicie era o pisică persană bătrână și leneșă pe nume Magnolia, câteva albume cu fotografii pe care nu voia să le mai vadă și amărăciunea amintirilor și uneori a viselor.

Pe la mijlocul verii, a primit un telefon de la mama lui, care îl anunța că taică-său suferise un al doilea atac de cord și că de data asta nu supraviețuise. Elias nu știuse nimic de primul.

— Vorbea zilnic despre tine, i-a zis ea. Tatăl tău te respecta și respecta ce ai realizat acolo. Era însă prea mândru ca să ți-o spună.

Legătura era atât de proastă, încât Elias nu putea fi sigur că o auzea bine.

— Vin acasă, mamă.

— Nu acum, dragul meu, l-a oprit ea. O să vii să ne vezi pe mine și pe Cleo când te simți mai bine și când mă simt și eu mai bine. Acum nu ne suntem de nici un ajutor. Așa ar fi preferat și tatăl tău.

Dar chiar și fără vorbele ei, Elias știa că hotărâse deja să nu părăsească Londra. Avea să lucreze și iar să lucreze, devorându-și trecutul la fel de lacom și tenace ca o omidă care mănâncă orice frunză ieșită-n cale, iar apoi avea să aștepte să-l tragă cineva afară din acest cocon, miraculos transformat. Singurul lucru care mersese bine în 1977 fusese afacerea lui. Restaurantul prospera – plănuia să deschidă încă unul în Richmond –, parcă pentru a compensa haosul din toate celelalte sfere.

Elias se obișnuise deja cu durerea. Începuse ca un nod în stomac și urcase spre cutia toracică, cuibărindu-i-se în piept, împiedicându-l să râdă, uneori chiar și să respire. Prietenii îl sunau întruna, bătându-l la cap să înceapă din nou să iasă în lume. Îi lăsau mesaje la robotul telefonic, îi aranjau întâlniri cu femeii necunoscute care fie se adorau, fie se disprețuiau. Adevărul era că, în ultima vreme, Elias căuta din ce în ce mai des scuze ca să rămână singur. Singurătatea, acel sentiment trist de care se temuse aproape toată viața, devenise acum palpabilă și materială, ca un lichid. Îi pătrundea în toți porii, îmbibându-i fiecare vas de sânge și țesut din corp, așa cum apa intră într-un burete uscat. Mai ciudat era că nu i se părea așa de rea.

Soartă Trandafirie – așa spusese că o cheamă. Elias nu se putea împiedica să observe cât de

diferite erau ea și Annabel. Dacă fosta lui soție ar fi întâlnit-o pe Pembe, ar fi zâmbit atotștiutor, găsind-o simplă și nesofisticată. Nu asta își doreau toți bărbații în adâncul inimii? ar fi spus ea. O femeie *necompliată* – cineva care să nu-i ia la întrebări, cicălească, înfrunte sau să-i critice. Chiar și așa, ar fi adăugat Annabel, era o falsă fantezie, fiindcă o astfel de femeie necompliată nu exista. Erau doar femei fățiș complicate sau femei care ascundeau lucrul ăsta.

Cu toată cicăleala lui Annabel, într-un cotlon al minții, Elias se gândise întruna la Pembe. La început sperase că o să-l viziteze și o să vorbească despre lucrurile care le plăceau, poate chiar să gătească unul pentru celălalt. O discuție prietenească. Nimic mai mult. Avusese mai multă grijă la înfățișarea lui, însă pe măsură ce săptămânile treceau, intuiția că n-o să vină luase locul acelei speranțe. De ce-ar fi venit? După toate probabilitățile, trăise atâta timp doar în mintea lui, că începuse să nu mai înțeleagă ce era real sau posibil.

Munca l-a liniștit, ca întotdeauna. În seara asta trebuia să gătească nu numai pentru afluența de oameni din restaurant, ci și pentru două evenimente de prestigiu. Întregul personal dăduse zor cu treaba și se bucura că nimeni nu avusese ocazia să-l întrebe de ce adăugase încă un fel la meniu: budincă de orez cu flori de portocal.

Jumătate de oră mai târziu, în timp ce cotletele stăteau încă la marinat în suc de lămâie, unul dintre noile ajutoare s-a apropiat de el.

— Șefule, ai un vizitator.

Elias a ridicat din sprâncene, dezmeticindu-se din gânduri.

— Mmm?

— Cineva întreabă de dumneata.

— Mai târziu, a zis Elias. Acum n-am timp nici să mă piș.

Uitându-se la ajutor cum ridică din umeri și îi întoarce spatele, în suflet i s-a strecurat o îndoială.

— Așteaptă o clipă. E o femeie cu părul roșcat?

— Cum e părul roșcat, șefule... e...?

— Lasă, a murmurat Elias, hotărând să se ducă să vadă chiar el.

Mulți ani după aceea, avea să-și aducă aminte momentul acela – cum ieșise din bucătărie, ștergându-și mâinile cu un prosop, și se oprise imediat ce-o zărise stând în picioare în hol și netezindu-și fusta sub genunchi, de parcă i s-ar fi părut dintr-odată prea scurtă, cu o geantă bordo sub braț și o umbră de vinovăție pe chip, încă nevenindu-i să creadă că se dusese acolo.

Au stat la o masă în restaurantul gol, ceea ce părea ciudat, în timp ce ajutoarele lui alergau întruna încoace și-ncolo, ceea ce părea și mai ciudat. La fiecare câteva minute, cineva venea să-l întrebe ceva și, de fiecare dată, Elias răspundea cu un amestec de calm și nerăbdare.

— Du-te în bucătărie, a spus Pembe după ceva vreme.

— Nu, nu, nu-ți face griji. Am destul timp, a mințit Elias.

Ea a clătinat din cap cu hotărâre.

— Du-te, dar pot să vin și eu?

— Ești sigură? a întrebat-o el. E ca într-o poiată acolo. Cu o vulpe care umblă liberă. Cu doar două

ore înainte de cină toată lumea pare să fi înnebunit puțin.

Ea a zâmbit – un zâmbet de nepătruns. Salonul de coafură era închis în ziua aceea și, fiindcă familia ei nu sărbătorea Crăciunul, i-a răspuns Pembe, avea destul timp la dispoziție. Pe deasupra, îi plăceau poietele. Șovăind încă, Elias a condus-o în bucătărie, unde toată lumea era prea ocupată ca să se holbeze la ea. I-a întins o uniformă de bucătar și apoi, la cererea ei, i-a dat ardei să-i taie, pătrunjel să-l toace, ghimbir să-l curețe și așa mai departe. Lucra fără nici un cuvânt, fără nici o pauză.

Mai târziu, când a venit timpul ca Pembe să plece, Elias a condus-o până la ușă. S-au oprit sub un tablou din care o femeie goală, cu pielea albă ca laptele, se uita la ei cu ochi nepăsători – o reproducere după *Marea odaliscă* a lui Ingres. Din motive diferite, amândoi se simțeau stingheriți, ferindu-se să se uite la tablou sau unul la celălalt.

— Îți rămân dator, a spus Elias și, când și-a dat seama că ea n-a înțeles, a adăugat: Îți mulțumesc.

— Eu îți mulțumesc, a protestat Pembe. M-ai ajutat data trecută.

Se temea atât de tare să nu spună sau să nu facă ceva greșit, să nu încalce obiceiurile, că i-a întins mâna pentru o strângere hotărâtă. Ignorând gestul, ea s-a apropiat și l-a sărutat ușor pe obraz.

Închisoarea Shrewsbury, 1991

În după-amiaza asta m-am dus să-l văd pe gardianul Andrew McLaughlin ca să-mi dea înapoi vederea soră-mii, așa cum știa că o să mă duc.

Mă face să aștept vreo treizeci de minute, nu pentru că e prins cu alte treburi, ci doar pentru că vrea să-mi amintească cine-i șefu'. Mai așteaptă să-l vadă și un nou-venit, un pește scos din apă. Bătând nervos din picior, strângând în mâini niște hârtii, se află aici pentru a depune o plângere. Dintr-o singură privire îți dai seama că tipu' e un ageamiu – neîncercat, neexperimentat, neatins.

„Nu fi prost“, vreau să-i spun. „Îți răcești gura de pomană.“

La pârnaie nu e niciodată o idee prea bună să torni pe cineva, mai ales în primele săptămâni, când toți stau cu ochii pe tine ca vulturii și nu știi ce-i poate capu' fiecăruia. Sunt unele bătături mari pe care nu îndrăznești să calci, iar dacă o faci, ar fi bine să te pregătești.

Pe peretele din fața mea e un panou cu postere și fluturași publicitari despre donarea de organe, terapia de substituție cu metadonă, grupuri pentru prietenii și familiile celor închiși, hepatita B și C, Programul de susținere a prizonierilor al organizației samaritenilor. Unui om liber, toate astea i-ar putea da o idee despre necazurile vieții din închisoare. Dar eu nu le-am privit așa. După mai bine de zece ani de pușcărie, mă tem mai mult de lumea de-afară.

Eu aveam opt ani, iar Esma aproape șapte când am venit în Anglia și am văzut de la etajul unui autobuz roșu Ceasul Reginei – așa numeam noi Big-Ben-ul. Am învățat repede limba, spre deosebire de părinții noștri, mai ales mama. Nu că n-ar fi prins regulile gramaticale, însă nu avea încredere în engleză în general. Nu că s-ar fi simțit mai în largul ei vorbind turca. Sau chiar kurda ei natală. Cuvintele aduceau necazuri, credea ea. Făceau oamenii să nu se mai înțeleagă unul pe altul. Nu avea încredere nici în cei care se bazau pe un jargon, precum ziaristii, avocații sau scriitorii. Mamei îi plăceau melodiile, cântecele de leagăn, rețetele și rugăciunile, unde cuvintele – dacă aveau vreo importanță – erau doar secundare.

Acasă, cu noi, copiii, mama vorbea o turcă presărată cu cuvinte în kurdă. Noi îi răspundeam în engleză și vorbeam numai în engleză între noi. Am bănuit întotdeauna că înțelegea mai mult decât lăsa să se vadă.

Probabil că toți imigranții se codesc în oarecare măsură în fața unei limbi noi. Ia un Dicționar Oxford Englez cât o cărămidă, arată-i unui nou-venit două-trei pagini și întreabă-l câteva cuvinte, mai ales expresii idiomatice și metafore – astea sunt cele mai rele. Imaginează-te încercând să descoperi sensul expresiei kick the bucket¹. Ai învățat verbul to kick și știi ce

e o afurisită de găleată, dar oricât ai încerca, pur și simplu nu-i dai de capăt. Retorica seamănă puțin cu birocrăția. Te face să te simți mic și vulnerabil.

Sora mea era diferită. Esmă adora engleza. Se simțea ca peștele în apă vorbind-o. Dacă cineva folosea o expresie pe care n-o cunoștea, făcea tot ce-i stătea în puteri ca să și-o însușească, exact ca un colecționar care a găsit o monedă rară. Adora cuvintele – sunetele lor, sensurile lor ascunse. Mama își făcea griji că vederea – și șansele de măritiş – aveau să-i fie compromise din cauză că citea prea mult. Cât despre mine, nu pierdeam timpul cu cărțile. Am avut mai mult noroc cu slangul – pentru mine acesta avea putere, circulație. Mă rog, până în ziua când am început să mă bălbâi.

Aici m-am schimbat. Nu peste noapte, ci puțin câte puțin. Deși nu sunt tocmai un „deținut de încredere”, Martin mi-a făcut hatârul de-a mă lăsa să folosesc biblioteca după program. Citesc, cercetez și chibzuiesc – cele trei c-uri care pot împinge viața în închisoare cu un pas mai aproape de iad sau rai, depinde cum vezi lucrurile.

Ți-ai închipui că oricine urăște un tip ca mine. Totuși, lucru ciudat, nu-i așa. Primesc scrisori, vederi și cadouri din locuri care sunt doar niște puncte pe hartă. Sunt băieți care cred că sunt un erou. N-au nici cea mai vagă idee despre viața mea, totuși o fac. Sunt femei care vor să se căsătorească cu mine și să mă vindece cu iubirea lor. Nebune la cap, adică.

Apoi mai sunt fanaticii religioși, care vor să mă „prelucreze”. Sunt de toate religiile și de nici o religie în special; par să atrag o paletă largă. Din când în când, primesc chiar și aiureli din alea New Age. Îmi trimit fluturași, broșuri, casete. „Lasă-ne să-ți ajutăm sufletul rănit revărsând Lumina asupra celor mai întunecate ceasuri ale tale.” Cuvinte pompoase! Pretind că mesajul lor e pentru întreaga umanitate, dar sunt gata să ardă pe rug pe oricine nu e de acord cu ei. Totuși, simt afecțiune pentru cei ca mine. Nu se mai satură de noi. Atât de puternică e dorința lor de a-i aduce pe păcătoși pe drumul cel bun și de-a marca puncte în ochii Domnului. Suntem biletele lor spre rai. Noi, scursurile pământului – cei răi, cei căzuți.

Odată a venit să mă vadă o ziaristă: slabă ca un par, însă bine îmbrăcată, cu fustă scurtă, picioare lungi și sexy și tot tacâmul. M-a vizitat de câteva ori, a părut să fie de partea mea. „Te rog, fii sigur, Alex, că vreau doar să-ți înțeleg povestea și să informez societatea scriind despre ea.”

Ce nobil din partea ei! După care se duce și scrie cel mai de căcat articol. Am frecat menta toată copilăria. A fost numai vina mamei: fiind fiul cel mare, m-a răsfățat. „E un caz tipic pentru tradițiile patriarhale din Orientul Mijlociu”, bla-bla-bla. M-am enervat așa de tare, că n-am mai vorbit cu nici un alt ziarist. De fapt, nu-i interesează adevărul. Tot ce vor e să te includă în povestea care se derulează deja în mintea lor.

S-au scris și reportaje, chiar și o teză la nu știu ce universitate din Londra. Odată, un politician m-a folosit drept exemplu ca să arunce cu noroi în toți imigranții musulmani. „Acest om este prototipul imigrantului care se dovedește clar incompatibil cu principiile de bază ale civilizației europene”, a afirmat. Pentru toți oamenii ăștia sunt invizibil. La fel și mama. Suntem doar un mijloc prin care își urmăresc scopurile.

Ușa biroului se deschide și gardianul McLaughlin scoate capul afară.

— Ei, pe cine avem aici?

Se dă la o parte ca să mă lase să intru. Biroul s-a schimbat mult. Când Martin era aici, locul arăta cu totul diferit, însă Martin era un om diferit. Toți îl respectam.

McLaughlin se așază la birou și deschide un dosar. Al meu, evident.

— Văd că ești născut în 1962, zice. Tu și cu mine avem aceeași vârstă, ne-am născut în aceeași lună. Îți vine să crezi? Yunus e Leu, Esmă e Fecioară, iar eu sunt Scorpion. La fel și McLaughlin.

— Se spune că sunt două tipuri diferite de Scorpioni, știi? continuă el. Cei care îi otrăvesc pe alții și cei care se otrăvesc singuri.

Se uită fix la mine, de parcă s-ar întreba dacă voi fi anomalia care se încadrează în ambele categorii.

— Aici scrie că ai fost trimis de multe ori la carceră. Te-ai băgat în prea multe bătăi. Ce mâncător de rahat! Să vedem, i-ai spart nasul unui deținut, ai atacat un ofițer supraveghetor. O, i-ai strivit degetele altui deținut. Patru..., a adăugat, după care s-a oprit, cântărindu-mă din ochi. Au, asta trebuie să fi durut.

Mi se strânge stomacul.

— Cum ai făcut asta, Alex? I-ai pus degetele pe o suprafață dură și i le-ai rupt pe toate odată sau i le-ai răsucit unul câte unul?

Știi ce face. Îmi amintește cum eram – cum pot fi încă. Viața mea de-aici e alcătuită din două faze. La început am fost o pacoste pe capul tuturor. Nu pot să spun altfel. Eram plin de furie, ură, rățăcit cu totul. Apoi a urmat faza a doua, adică, mai mult sau mai puțin, cea în care mă aflu acum. Furios și supărat încă, însă mai mult pe mine însumi decât pe cei din jur.

— I-am strivit mâna cu o cărămidă din beton, spun.

— Aha, face McLaughlin, dând din cap parcă laudativ. Și ofițerul? Atunci ce s-a întâmplat?

— Am avut o mică răfuială cu el.

El și-a cerut-o. M-a împins tot mai aproape de capătul răbdării ca să vadă cu cât poate scăpa nepedepsit. Mă punea să mă aplec în timpul percheziției corporale, mă făcea în toate felurile, mă provoca. Am ascuns o lamă în periuță și i-am crestat jumătate de față. Mai târziu a fost mutat la altă închisoare. Am auzit că cicatricea nu s-a vindecat.

— *Aici scrie că ai avut accese, crize de epilepsie, migrene, atacuri de panică, stări de anxietate, psihoze, încercări de sinucidere... hmm... Se întrerupe un moment, dând peste ceva care îi trezește interesul, apoi continuă: Deficiențe de vorbire! Asta ce mai e?*

— *M-am bâlbâit, îi răspund. O bucată de timp.*

Mi-a trecut, însă nu de tot. Când mă enervez, mă mai poticnesc și acum în cuvinte, dar nu vreau să-i dau satisfacția de-a ști lucrul ăsta.

McLaughlin se apucă din nou de citit.

— *Medicamente la greu. Trazodonă, zimelidină, litiu, Paxil, Valium, Xanax...*

Unele n-au avut nici un efect, altele au părut să funcționeze o vreme, iar unele au avut atâtea efecte secundare, încât am ajuns mai rău decât eram înainte. Litiul m-a făcut să mă îngraș, zimelidina îmi provoca o greață atât de violentă, că eram gata să-mi vărs și mațele din mine, iar de la trazodonă am avut într-un rând o erecție dureroasă care m-a ținut vreo trei zile. Mă întreb dacă toate astea sunt trecute în dosarul meu sau dacă și-a băgat nasul în fișa mea medicală și, în cazul ăsta, dacă așa ceva e legal.

Dintr-odată râde cu poftă de o chestie pe care a citit-o în dosar, umerii tresăltându-i.

— *Aaa, nu mănânci carne!*

Dau din cap.

Alt hohot de râs.

— *Scuze, pur și simplu nu mă pot abține. Dar pentru un bătaș ca tine... vreau să spun, pentru unul care și-a omorât mama și care are o grămadă de violențe la dosar, pare cam ciudat să-și facă griji pentru câteva animale acolo!*

Cum eu nu răspund, între noi se așterne o tăcere stânjenitoare.

— *Acum pot să-mi iau înapoi vederea?*

— *Sigur, zice el, dintr-odată foarte serios. Dacă-mi spui de ce l-ai pus pe amicul tău să te lovească, poți să-ți iei înapoi blestemata de vedere.*

— *Era pe cale s-o ia razna rău de tot. Soția lui a cerut divorțul. Simțea nevoia să lovească pe cineva.*

— *Și tu, bunul samaritean, ți-ai pus pieptul la bătaie, așa-i?*

Deschide un sertar și scoate vederea Esmei. Spre uimirea mea, nu se mai joacă deloc cu mine, ci mi-o întinde direct. Apoi spune:

— *Sunt unii care cred că Houdini a murit din cauza loviturilor în zona abdominală. Susțin că pumnii i-au sfâșiat apendicele. Nu răspund. Nu e nevoie să-i spun că s-ar putea să fiu unul dintre ei. Dacă lovești în apendice de multe ori și cu destulă forță, s-ar putea să obții ceva rezultate. Chestia e să găsești unghiul potrivit. Măcar merită să încerci. Ce am de pierdut? Fac experimente cu moartea.*

— *Alex, am destule dovezi care sugerează că încerci să-ți întâlnești Creatorul. Asta dacă ești un Scorpion care are tendința să se otrăvească singur.*

E mai deștept decât credeam. Dar o să neg oricum.

— *De ce-aș vrea să mă sinucid? În curând o să fiu un om liber.*

Atunci, McLaughlin se apleacă peste birou, mă privește în ochi și spune singurul lucru corect pe care l-a spus vreodată.

— *Alex, tu și cu mine știm amândoi că n-o să fii nicicând un om liber. Chiar și când vei scăpa de-aici, chiar și când vei ajunge afară și vei umbla pe străzi, vei rămâne încă închis în propria vinovăție.*

Apoi se așază la loc.

— *Doar așa, ca să știi, moartea lui Houdini n-a avut nici o legătură cu loviturile pe care le-a primit. Apendicele lui era deja terminat.*

— *De ce-mi spuneți toate astea?*

— *Fiindcă un marinar înțelept se îndreaptă spre port când se apropie furtuna.*

— *Dar dacă nu e nici o furtună? spun ridicându-mă în picioare. Te îndrepti spre port degeaba și pierzi tot soarele?*

E o greșeală, știi. N-ar trebui să vorbesc așa. Însă mi s-a trezit orgoliul – dacă a dormit vreodată.

— *Stai jos, zice McLaughlin.*

Ascult. Așteptăm în tăcere. Se scurge un minut întreg.

— *Acum poți pleca, zice McLaughlin.*

Când mă îndrept spre ușă, îl aud murmurând, parcă pentru sine.

— De ce-ați venit oare în Anglia să ne aduceți pe cap toate rahaturile?

Aversiunea față de străini din Marea Britanie mă ia pe nepregătite. Oamenii nu-ți spun întotdeauna cioroi sau străin împuțit în obraz, deși o fac din când în când. Rasismul nu e o parte a vieții de zi cu zi, așa cum este în alte țări despre care aud. E subtil și politic. De fapt, nu se leagă de culoarea pielii sau religia ta, ci de cât de civilizată ești.

Mă întorc în celulă, salutându-i pe câțiva dintre băieții pe drum. Cei mai mulți deținuți de-aici sunt englezi de prin zonă, dar sunt și câțiva hispanici, ruși, bulgari, arabi, africani. Fiecare nație are semințe bune și semințe rele. Eu așa cred. Unii bărbați au creierii varză de la droguri și bătaii. Și-ai mei s-ar putea să fie făcuți pilaf. Din astea sunt o groază, droguri, vreau să zic. Pe unii deținuți nu-i interesează decât să se drogheze și să și-o tragă. Poponarii... e vai de ei. Când am venit aici, nu mi-a plăcut nici una dintre bande și m-am hotărât să-mi fac banda mea. N-a fost ușor, însă am scos-o la capăt. Aveam legi nescrise foarte stricte, pe care toți le respectau. Nici un pic de toleranță pentru pedofili și violatori. Nici un poponar, pungaș sau psihopat printre noi. Nici un pilangiu, fanatic sau prăfuit.

Brusc, n-am mai fost în stare să fac față. Eram șeful lor, dar am părăsit banda pentru că aveam probleme de rezolvat în capul meu. Eram sedat zdravăn, ca să nu mă pot răni singur. Păzit ca să nu mă sinucid douășpatru de ore din douășpatru. O vreme doar m-am prăbușit – chiar mai jos decât eram.

Apoi, într-o noapte, m-a vizitat mama. Fantoma ei. Stafia ei. Cum vreți să-i spuneți. Îi simțeam parfumul părului. Atât de reală era. A stat cu mine toată noaptea. Chipul ei. Ochii ei. Am plâns ca niciodată până atunci. După aceea am început să mă schimb și astăzi sunt un alt om. Poate nu mai bun, însă diferit. Iar asta e o informație pe care gardianul Andrew n-o va găsi niciodată în dosarele mele.

*

Când intru în celulă, Hal zace pe priciul lui, sub câteva pături, pământiu la față, cu ochii închiși. Pare cu totul buimăcit.

— Cum a mers? mă întrebă.

— Grozav! Doar nu ne-am strâns de gât.

— Minunat, zice el, căzând din nou în apatia lui.

Înghite tot mai multe pastile de când a aflat de divorțul apropiat.

O clipă mă gândesc să îi spun s-o ia mai ușor, dar văd clar că tot ce vrea e să fie lăsat în pace. Respect lucrul ăsta. Mă duc și mă întind pe priciul meu, cugetând.

Există un pod în lumea de dincolo, unul mai subțire ca un fir de păr și mai alunecos ca unsoarea. Când va veni Ziua Judecării, fiecare va trebui să-l treacă singur. Vei auzi strigătele păcătoșilor când pielea li se preface-n scrum și le sfârâie carnea pe oase. Dacă ești și tu un păcătos, vei cădea în flăcările mistuitoare de dedesubt. Dacă ai făcut destul bine în viață, animalele pe care le-ai sacrificat de Eid² se vor trezi și te vor trece în siguranță pe partea cealaltă. Cine m-a învățat asta? trebuie să fi fost unchiul Tariq, dar nu sunt sigur.

Aveam șapte ani când am încetat să mănânc carne. De fiecare Eid, ne ceream iertare de la Dumnezeu pentru că nu puteam sacrifica un animal. Vecinii ne aduceau carne, ceea ce era drăguț. Dar în ultimul an petrecut la Istanbul, mama l-a tot bătut la cap pe tata să cumpere un berbec, și nu oricare, ci unul mare. La urma urmei, plecam în Anglia. Tata găsisse o slujbă într-o fabrică de-acolo. Dumnezeu ne deschisese o nouă ușă și trebuia să-i mulțumim cum se cuvine.

Tata se plângea întruna că era un lucru scump și inutil. Totuși, într-o dimineață m-am trezit că aud un behăit din grădină și am zărit un berbec pascănd iarba rară. Era un animal impresionant, cu panglici stacojii legate de coarne. M-au lăsat să-l hrănesc și să-i dau apă. Mama și cu mine am dat cu henna stâlpul de care era legat, lăsând în urmă pete stacojii. Mi-am petrecut următoarele două zile lângă el. Era primul și singurul meu animal de companie.

Unchiul Tariq mi-a spus.

— Nu te atașa prea mult de berbecul ăla.

— De ce? l-am întrebat.

S-a încruntat.

— Nu ți-au spus? O să fie tăiat curând.

Plângând, am alergat la tata. Părea în toane bune și mi-a promis să nu se atingă de animal.

— N-am decât un fiu, a spus. O să-ți dau ție berbecul.

Doamne, eram în al nouălea cer. Mă simțeam mândru că sunt băiat, nu o fată sfrijită ca Esmă. A doua zi m-au trimis cu treburi și, când m-am întors, corpul umflat al berbecului atârna în copac.

Nu puteam spune ce mă durea mai tare: moartea animalului meu de companie sau minciuna tatei? Să aflu că mama fusese complice? Sau că nu eram atât de favorizat pe cât îmi închipuiam? Mama mi-a făcut un benghi cu sânge de berbec pe frunte, m-a sărutat, mi-a spus că arăt ca un sultan și s-a dus să se apuce de gătit carnea berbecului. Un miros înțepător și greu a cuprins întreaga casă. Seara, când mi-au pus mâncarea în față, am refuzat să mănânc.

— Știi cât m-a costat berbecul ăsta? m-a întrebat tata. Ai idee, țânc nerecunoscător?

La vremea aceea nu știam ce mă apucase, dar acum știu. Furia. Adrenalina. Senzația că mă înalț și mă prăbușesc în același timp. Te izbește ca un val. Pur și simplu te trezești că stai pe o creastă și poți să înfrunți pe oricine, chiar și pe tatăl tău. Am împins farfuria la o parte, mai tare decât avusesem de gând. Mâncarea s-a împrăștiat pe toată masa. Tata a clipit, nevenindu-i să-și creadă ochilor. Îi puneam la îndoială autoritatea în fața mamei și a surorii mele? Și-a ieșit din fire. Nu l-am mai văzut atât de furios.

— Iskender, pune mâna și mănâncă! a strigat. Eu nu-mi bat copiii!

Atunci am ridicat din umeri. Asta a fost ultima picătură. Mi-a împins capul spre grămada de carne. A fost ceva atât de neașteptat, încât bărbia mea a lovit fundul farfuriei și a ricoșat ca o minge de cauciuc. Dar nasul îmi înnota încă în sosul gros, uleios. Amestecat cu lacrimile și mucii mei. Am auzit o sorbitură. Venea de la mine. Gustul ăla nu l-am uitat niciodată. Gustul slăbiciunii mele. Tata continua să mă împingă, ținându-mă strâns cu degetele de gât. Am mestecat și-am tot mestecat, ridicând capul ca să răsuflu între înghițituri.

Până la urmă mi-a dat drumul. Când am înălțat privirea, am văzut că îi era rușine de reacția sa. Nu era un om abuziv, nu în felul ăla. Nu știi ce l-a posedat în ziua aia. Cred că nici el nu știe.

Mama a dat fuga la mine, ștergându-mi fața.

— Leul meu, sultanul meu. Ești bine?

Am ignorat mâna mamei pe frunte și m-am uitat urât la tata.

Acum în ochii lui se citea dușmănie, dar și o urmă de durere. Ce ne făceam unul altuia? De ce ne vărsam întotdeauna furia unul pe celălalt?

Atunci și acolo am înțeles că nu e bine să tremuri de frică. Dacă aș fi dat dovadă de slăbiciune, m-ar fi călcat în picioare. Toată lumea asta blestemată m-ar fi călcat în picioare. Dar dacă eram puternic, într-adevăr puternic, nimeni n-ar fi putut. De atunci nu m-am mai arătat niciodată slab. Plin de vinovăție, da. Complet orbit de greșeli. Dar nu slab. Niciodată. Și de atunci n-am mai mâncat carne.

Iskender Toprak

[1.](#) A da ortul popii.

[2.](#) Eid al-Adha sau Sărbătoarea Sacrificiului celebrează dorința patriarhului Avraam de a-și sacrifica primul născut ca un act de supunere față de Dumnezeu.

Mustața

Londra, 1 ianuarie 1978

5:40 dimineața și Adem era deja treaz. În ultima vreme punea ceasul să sune la niște ore scandaloase ca să poată avea puțin timp pentru el înainte să se trezească Roxana. Îi plăcea s-o privească dormind. Fața ei arăta diferit atunci, mai puțin încordată, deloc supărată pe el pentru ceea ce era și ceea ce nu putea deveni. Acum, dezbrăcată de rujul de culoarea piersicii, gura ei era mai mică, fără urmă de răceală; părul i se revărsa pe pernă ca lâna toarsă, în toate părțile, strângându-se în jurul inimii lui.

Să fie îndrăgostit de Roxana era ca și cum ar fi privit un vapor trecând în depărtare. Adem stătea nemșcat pe țârm, ferindu-și ochii de soare cu mâna. Sub privirile sale, vasul continua să se miște. Nu foarte repede, niciodată în grabă, un rămas-bun aproape imperceptibil. Știa că zilele lor împreună sunt numărate. Se îndepărta de el centimetru cu centimetru și singurul lucru pe care Adem putea să-l facă era să aștepte până devenea un punct în zare. Când o să descopere că nu mai are nici un ban, o s-o termine definitiv cu el. Era conștient de asta, fiindcă i-o spusese clar de la început. *O femeie are nevoie ei*, îi plăcea să spună. Roxana era întotdeauna șocant și dureros de sinceră.

Îl văzuse pierzând la ruletă, dar încă mai credea că are bani puși deoparte: economii la bancă, un împrumut care trebuia returnat sau vreo proprietate în Londra. *Trebuie să aibă ceva. Doar stă în țara asta de atâta timp.* Aștepta ca Adem să-și scoată la iveală comoara ascunsă de la o zi la alta. Așteptările ei nu erau cu totul neîntemeiate, fiindcă Adem făcuse tot ce-i stătea în puteri ca să-i lase impresia asta.

Totuși, adevărul era că, cu două zile în urmă, își pierduse slujba de la fabrică. Neglijența lui își ceruse în sfârșit tributul. Acum, singura lui sursă de venit erau banii împrumutați de la prieteni; singura lui avere – casa unde locuia familia sa. Obținuse o ipotecă pe ea cu șase ani în urmă și până acum plătitese doar un sfert.

Suspînând, Roxana s-a răsucit în somn. Fața i s-a strâmbat într-o grimasă, nările i s-au dilatat ușor. „Nu“, a spus și a murmurat ceva ininteligibil. Apoi a repetat: „Nu, nu“.

Adem și-a ținut respirația, străduindu-se să audă. S-a întrebat ce visa. Trupul ei se afla aici, în pat, lângă el, dar sufletul îi era departe, cu un alt bărbat. În cazul ăsta, era cineva pe care îl iubea? Nu știa ce-ar fi fost mai rău: faptul că nu fusese niciodată îndrăgostită și nu era capabilă să-și deschidă inima sau că iubea prea mult odată și n-avea să se mai dăruiască nimănui la fel.

Fără zgomot, s-a dat jos din pat. Pătura a alunecat într-o parte, descoperind coapsele goale ale Roxanei. Putea să doarmă dezbrăcată, vară sau iarnă, simțindu-se extrem de bine în pielea ei. Adem n-ar fi fost niciodată în stare de așa ceva. De fiecare dată, își dădea pijamaua jos înainte să facă dragoste și și-o punea imediat la loc după aceea.

— Scoate-ți șosetele în pat. Parc-ai fi un moșneag! se plângea Roxana.

O asculta, însă nu-i făcea plăcere, fiindcă îi era tot timpul frig. Apartamentul era prost încălzit.

Tevi vechi care aveau nevoie de reparație și curgeau pe la-ncheieturi. Însă nu îndrăzneau să se plângă de asta. Alt lucru care nu-i plăcea Roxanei era mustața lui. „Englezii nu poartă mustață“, spunea ea adesea. „Când ai de gând s-o razi? Te face să arăți ca Stalin.“

Târșându-și picioarele în întuneric, Adem s-a îndreptat spre bucătărie și a aprins lumina. Mizeria de-acolo l-a uluit, deși credea că se obișnuise deja cu ea. Roxana ura treburile casnice și îl certa adesea pentru că nu-i dădea o mână de ajutor. *Nu poți să mă faci să te servesc. Nu sunt soția ta, așa-i?*

Îi plăcea să spună asemenea lucruri – insinuări tăioase precum cioburile de sticlă. Acreala era o parte indisolubilă a ei, aproape răzbunătoare. Nu îl deranja atât duritatea comentariilor cât generalitățile pe care le proiecta asupra lui. De fiecare dată când Roxana îi ținea o predică, Adem avea senzația că se adresa tuturor bărbaților pe care-i cunoscuse. Asta îl durea. Să fie parte dintr-o galerie de ticăloși, să nu aibă un caracter distinct în ochii ei îl făcea să se simtă ca iubitul de moment care era. Voia să fie unic, iubitul ei de neînlocuit. Nu conta că existaseră alții înaintea lui. Mă rog, de fapt, conta, însă dacă ar fi fost sigur că era special, asta l-ar fi făcut să se simtă mai puțin stânjenit. Roxana râdea la gândul ăsta. N-am spus niciodată că sunt îndrăgostită de tine, așa-i? Când era pe punctul de a-i vorbi despre sentimentele lui, ceva ce nu mai făcuse înainte nici cu soția, nici cu copiii lui, flutura din mână ca pentru a risipi niște fum de țigară care o deranja.

Adem a deschis dulapul, încercând să nu se uite la chiuvetă, unde o grămadă de farfurii și căni murdare îngrămădite înotau în niște apă neagră. Reușind să găsească o oală curată, s-a apucat să facă o cafea turcească.

Pe ochiul din spate abia pâlpâind, cafeaua a început să fiarbă, clocotul ei monoton fiind ciudat de liniștitor. Bucătăria era inundată de un miros înțepător. Curând s-a așezat la masă cu o ceașcă în mână și a băut-o din câteva înghițituri. Totuși nu se simțea complet treaz. Totuși purta noaptea înăuntrul lui.

Cu o zi înainte se dusese la școala fiului său mai mic și așteptase afară, ascunzându-se în umbră. *Ca un infractor*, își zisese. Când Yunus ieșise împreună cu prietenii lui, nu-l strigase, parcă i se pusese un nod în gât. La fel, de câteva ori se învărtise pe lângă o cafenea numită Peștera lui Aladdin în speranța că va da peste Iskender. Odată îl zărise de la distanță ținându-se de mână cu o fată blondă și slabă. Știa că Iskender are o prietenă englezoaică, însă văzându-i împreună, veseli și îndrăgostiți, se simțise bătrân și lipsit de vigoarea de altădată. Fiul lui crescuse atât de mult în lunile în care el nu dăduse pe-acasă! Era deja un tânăr destul de atrăgător. Oricât și-ar fi dorit, nu se putea duce să vorbească cu el. I-ar fi văzut oamenii. Asta era partea cea mai grea. Să întâlnească privirile prietenilor și vecinilor, să flecărească cu ei prefăcându-se că nu observă ce gândesc. Un bărbat infam, care și-a părăsit familia pentru o dansatoare.

Traversând holul, s-a dus la baie, a aprins lumina și s-a privit în oglindă. S-a încruntat văzându-și ochii afundați în orbite, urmele lăsate pe obraji de pete vechi, firele albe din păr – cum se putea ca părul să-i încărunțescă în timp ce mustața îi rămânea la fel de neagră? Se pregătea să se bărbierească, așa cum făcuse în fiecare dimineață vreme de cincisprezece ani. Dar mâna lui dreaptă părea să aibă alte planuri. Mânat de un impuls subit, a apucat aparatul de ras.

Când a ieșit din baie, proaspăt ras, Adem a văzut-o pe Roxana stând în capul oaselor în pat și răsfoind o revistă pentru femei. Nu trebuia decât să-i arunce o privire ca să-și dea seama că dormise

prost și nu era prea binedispusă.

— Ai niște cafea și pentru mine? l-a întrebat fără să ridice ochii.

— Sigur.

Vocea îi suna puțin altfel când vorbea cu ea, ca un ecou al lui.

— Iar mă doare gâtul.

A început să-i maseze gâtul, desenând cercuri din ce în ce mai largi deasupra umerilor, mâinile oprindu-i-se o clipă deasupra șalelor. Ea a lăsat să-i scape un geamăt, trupul destinzându-i-se ca într-o cadă plină de spumă. A continuat s-o maseze, cu și mai multă putere, până când vârfurile degetelor i s-au întâlnit pe gâtul ei, din întâmplare la început, apoi dinadins. I-a trecut prin cap, nu pentru prima oară, că ar putea s-oucidă pe femeia asta. A spus:

— Mă duc să-ți fac cafea.

— Stai puțin, l-a oprit ea, cercetându-l cu luare-aminte. Ce-i cu fața ta?

— O, te referi la mustață, a zis el. Îți place?

Deși a încuviințat din cap, Roxana și-a dorit dintr-odată, fără să știe prea bine de ce, ca el să nu și-o fi ras-o, să n-o fi iubit atât de mult, să fi fost totul altfel. Un zâmbet trist i s-a ivit în colțul gurii și i-a pierit brusc toată acreala.

O surpriză tăcută

Londra, 2 ianuarie 1978

La începutul după-amiezii, o lumină aurie poleia vitrinele de la Crystal Scissors, unde o mulțime de decorațiuni de Crăciun atârnav precum strugurii copti, scaldând interiorul într-o ploaie de sclipiri jucăușe. Amețită încă după petrecerea la care fusese cu o noapte înainte, Rita dădea pe gât a treia cană de cafea neagră când ușa s-a deschis și a intrat un bărbat între două vârste. Fața îi era veselă și plină de însuflețire și avea în purtări o încredere liniștită, care ar fi putut părea rece dacă n-ar fi fost zâmbetul lui cald.

Ridicând o sprânceană, Rita l-a măsurat pe străin din cap până-n picioare. Nu arăta ca un reprezentant de la vreuna dintre firmele de șampon sau ca un petiționar care încerca să mai strângă câteva semnături. Nici nu avea aerul unui inspector sanitar care venise să verifice condițiile de igienă din salon. Bine și curat îmbrăcat, părea un om cumsecade, însă în ultima vreme nu puteai ști niciodată.

— Vă pot ajuta cu ceva? l-a întrebat Rita.

— Da, aș dori un tuns.

Rita a lăsat să-i scape un chicotit.

— Îmi pare rău, n-am deschis încă. Abia peste un sfert de oră deschidem și oricum...

— O, pot să aștept afară, nici o problemă.

— Voiam să spun că nu e un salon unisex. De ce nu încercați la frizerul de după colț.

— A, am mai fost la el, a zis Elias. Omul ăla ar trebui să-și spună măcelar, nu frizer.

— Păi, atunci sunt sigură că vă putem găsi un loc bun, a cedat Rita cu o urmă de amuzament în glas.

— Mă întrebam doar, a zis el pe cel mai amabil ton, ați observat câte saloane de coafură au devenit unisex în ultima vreme?

— Chiar? a întrebat Rita cu o uimire batjocoritoare.

Nu exclusese încă posibilitatea ca bărbatul să fie vreun nebun.

Lucrând în cămăruța din spate, Pembe s-a oprit din curățatul periilor și a ciulit urechile ca să vadă cu cine putea să vorbească Rita. I s-a părut că recunoaște vocea, dar nu putea să fie el. Cu sufletul la gură, a mers în vârful picioarelor până în salon. Atât de mare i-a fost mirarea când l-a văzut pe Elias stând de vorbă cu patroana ei, că s-a sprijinit de perete, incapabilă să se mai miște.

Elias n-o văzuse pe Pembe intrând.

— Am purtat părul lung în ultimii patru-cinci ani. Simt că e vremea pentru o schimbare, spunea acum.

— Ăăă... hmm... Le spun tot timpul clientelor mele că părul lung e pentru femei. De aia l-a făcut bunul Dumnezeu.

Pembe era deja convinsă că trebuia să intervină și să-l facă să plece, însă – oricât și-ar fi muncit creierii – nu-i venea în cap cum anume s-o facă. Strângând din buze și mușcându-le cu putere, a

continuat să-i privească.

— Atunci poate vă hotărâți să mă ajutați, a zis Elias. Vedeți, sunt bucătar. În fiecare zi se plânge câte un client că a găsit un fir de păr în supă.

Rita a râs.

— Te-aș ajuta cu plăcere, drăguță, dar aștept să vină clienta programată la doisprezece și jumătate.

— Îl ajut eu, s-a băgat în vorbă Pembe.

Atât Rita, cât și Elias s-au întors într-o parte și s-au uitat uimiți la ea, cu mâinile în șolduri și fețele încruntate, de parcă ar fi uitat cine era. Străduindu-se să pară indiferentă, Pembe a adăugat:

— Îl tund eu.

Nu era prima oară. Deși nu avea pregătire de coafeză, Pembe o urmărise destulă vreme pe Rita ca să învețe cum să se descurce. Tunzându-i pe copiii ei, mai ales pe băieți, de atâția ani, mai învățase câteva trucuri.

— Păi, atunci așa rămâne, a spus Rita ridicând nepăsătoare din umeri.

Era pe punctul să mai adauge ceva, însă ușa s-a deschis și a apărut clienta ei. Rita s-a îndreptat cu brațele deschise spre femeie.

— Margaret, ce bine-mi pare să te văd.

Între timp, Pembe l-a condus pe Elias până la un scaun din capătul încăperii și i-a șoptit încordată:

— Ce faci aici?

— Îmi pare rău, trebuia să te văd.

— Nu, nu trebuia! i-a răspuns ea ca un copil bosumflat.

I-a pus o pelerină în jurul gâtului, a aranjat foarfecile pe o tavă de plastic și a început să-i ude părul cu un pulverizator.

Elias și-a dat seama că Pembe era atât de tulburată de prezența lui, încât îi tremurau mâinile. A simțit un impuls așa de puternic de-a o strânge în brațe și a-și cere iertare pentru că o supăraseră, că a trebuit să răsuflă adânc ca să se stăpânească. Deja își regreta pe jumătate pozna. Totuși, plăcerea de-a o avea atât de aproape depășea cu mult vinovăția. I-a urmărit fiecare mișcare în oglinda ovală de pe perete. La atingerea ei, a închis ochii și, când i-a deschis la loc, a observat că și ea îl privea. Totuși, cuvintele pe care i le-a spus după aceea nu se potriveau cu compasiunea din ochii ei.

— Te tund, dar nu mai veni aici.

— Bine, nu-ți face griji. Promit că n-o să mai vin.

Ușurată, Pembe a zâmbit pentru prima oară.

— Cum să-l tund?

— Nu știu, a răspuns Elias, care purtase întotdeauna părul la fel și acum își dădea seama că nu prea era pregătit să-și schimbe stilul. Totuși a spus: Fă-mă frumos, te rog, fă-mă să arăt drăguț.

— Ești deja drăguț, a murmurat Pembe atât de încet, încât a fost o minune că a auzit-o.

În capătul celălalt au izbucnit hohote de râs. Rita și clienta ei bârfeau cu însuflețire, cufundate într-o lume a lor.

— Trebuie să te întreb ceva.

— Ce anume? a răspuns ea plină de teamă.

— Ascultă, mi-ar plăcea... mi-ar plăcea să te cunosc mai bine și să petrec mai mult timp cu tine.

Dar dacă preferi să stai departe, spune-mi.

Pembe a tresărit. A pălit ușor și, după câteva clipe care au părut o eternitate, a răspuns:

— Nu sta departe.

Elias a ridicat mâna dreaptă – care era mai aproape de perete și astfel ascunsă de toate privirile – și a prins mâna lui Pembe. Era prima oară când se atingeau într-un fel care să nu fie întâmplător sau timid, copleșit de panică și vinovăție. Ca un om care se prăbușește și se întinde după o funie, i-a apucat mâna și a strâns-o atât de tare că a durut-o. Nu a tulburat-o, pentru că și ea simțea aceleași lucruri – intensitate, neputință, imposibilitate. Mâna ei s-a făcut micuță ca o vrabie într-a lui.

Au mai stat așa o clipă, până când ea s-a desprins.

— Cum te tund?

— Ca pe el, te rog, s-a auzit Elias zicând.

Pembe i-a urmărit privirea până pe masa din apropiere, pe care o revistă era deschisă la poza unui bărbat aflat la o festivitate de premiere – un star hollywoodian athletic, cu dinți de porțelan și bronz perfect.

— Ca pe el? Nu! Da? Ești sigur?

N-a putut să-și înăbușe un chicotit.

— Absolut, întotdeauna mi-am dorit să arăt ca o celebritate.

Pembe a luat revista și a studiat fotografia, deși știa că lui nu-i păsa nici cât negru sub unghie de actor și că trăgea doar de timp ca să stea cât mai mult cu ea. Următoarea jumătate de oră și-a văzut de treabă în tăcere, cu fruntea încruntată de concentrare. N-au mai schimbat nici un cuvânt. De fiecare dată când Rita arunca o privire ca să vadă ce fac, o vedea pe Pembe lucrând și pe clientul acela ciudat răsfoind o revistă după alta.

Când a terminat, Pembe a luat o oglindă și i-a arătat cum îi stătea părul la spate. Elias a scos un suspin, încercând să nu pară demoralizat de scurtimea tunsorii și priveliștea cefei sale dezgolite. Pe când îi dădea jos pelerina, a întrebat-o:

— Îți plac filmele, Pembe?

— Ce?

— Cinemaul, vreau să zic. Ți-ar plăcea să mergi?

Pembe a dat din cap zâmbind. În anii când abia veniseră în Anglia, își rugase de mai multe ori copiii s-o ducă la cinematograful, ceea ce și făcuseră, însă limba fusese întotdeauna o barieră. I se păruse greu să urmărească dialogurile.

— De ce întrebi? a spus.

Elias s-a apropiat, cu ochii pironiți într-ai ei.

— Am lăsat ceva sub pulverizator. Uită-te, te rog.

Apoi a ridicat vocea, spunând pe un ton vesel:

— Ei, mulțumesc mult. Ați făcut o treabă grozavă.

În celălalt capăt al salonului Rita radia, încântată să vadă un alt client mulțumit. Cât timp ea și

Elias au făcut schimb de politețuri și el a plătit, Pembe a rămas nemișcată, cu privirea ațintită la pulverizator. Sub el era ascuns un bilet pentru vinerea viitoare, la patru după-amiaza, la cinematograful din East Finchley. Era un film vechi. Alb-negru și mut.

Rușine

Londra, 5 ianuarie 1978

Tariq era mândrul proprietar al unui magazin așezat pe colț în Queensbridge Road. Șase zile pe săptămână, douăsprezece ore pe zi, vindea dulciuri, snackuri, articole de toaletă, băuturi carbogazoase, mâncare congelată, țigări și diverse mărunțișuri. Mai avea și un stand unde expunea o mulțime de ziare și reviste, dintre care unele îl făceau să se încrunte de fiecare dată când îi cădeau ochii pe ele – *Mayfair, Men Only, Fiesta, Knave, Penthouse, Club International*. Era prea multă indecență în țara asta; toată goliciunea asta nu putea să ducă la nimic bun. Nu pricepea în ruptul capului ce plăcere găseau unii bărbați în astfel de publicații și nu le înțelegea nici pe femeile care pozau pentru ele. Nu aveau familii – tați, soți sau frați? Ținea toate chestiile astea obscene la capătul cel mai îndepărtat al standului, sub cutiile de ton și lapte condensat, unde amatorii le puteau încă găsi, dar nu supărau ochii inocenți.

Simțind că-i era foame, Tariq a aruncat o privire către ceasul de pe perete. Era abia unsprezece și un sfert. Soția lui, Meral, îi aducea în fiecare zi prânzul într-o cutie de tablă la douăsprezece și jumătate – *köfteler*¹ cu iaurt mentolat, salată de vinete, orez cu boabe de năut. Un samovar șuiera în fundul magazinului, gata de servit. Pentru că, într-o zi obișnuită, de dimineață până seara târziu, Tariq dădea pe gât vreo treizeci de pahare cu ceai, pe care îl servea negru și simplu, cu un cub de zahăr pe care îl sugea de fiecare dată.

În timp ce el mânca, Meral își făcea de lucru spălând pe jos, ștergând praful de pe rafturi și lustruind firma din fereastră, pe care scria: *Oasis Mini Mar et*. Voia să fixeze *k*-ul, dar parcă nu mai găsea niciodată vreme pentru asta. Pe deasupra, pe clienți nu părea să-i deranjeze.

Când el termina de mâncat, Meral lua cutia goală și se îndrepta spre casă ca să-și termine treburile. Poate că într-o zi o s-o roage pe soția lui să-l ajute la magazin, însă n-o să-i dea voie niciodată să lucreze într-un loc îndepărtat, printre străini, așa cum o lăsa Adem pe Pembe. Pur și simplu nu era în ordine. Dacă familia ei nu trecea printr-o criză financiară, o femeie nu trebuia să-și caute de lucru.

Tariq nu s-a dus la moscheea din apropiere nici înainte, nici după prânz, cum făceau unii dintre proprietarii de magazine din zonă. Nu era un om religios – deși cei care îl vedeau cu barba lui stufoasă și cu rozariul în mână aveau tendința să presupună contrariul. Nu-și rădea barba pentru că se potrivea cu fața lui și îi ascundea semnele de vărsat. Iar rozariul îl purta mai mult din obișnuință decât din pioșenie. Avea acasă o colecție întreagă, de toate culorile – chihlimburi lucioase, turcoaz deschis, roz-coral, onix opac, verde-jad. Pipăia măregelele repede și sigur, umplând magazinul de un zornăit neîncetat, pe care nu-l remarcă în zumzetul monoton al autobuzelor ce treceau pe alături sau al mașinilor ce opreau scrâșnind la semafor.

Dintre cei trei frați, Tariq era cel mai în vârstă și fusese primul care plecase din Istanbul ca să lucreze în străinătate. Mai întâi se angajase la o fabrică de utilaje dintr-un orașel german numit

Troisdorf. Munca i se părușe grea, germanii – inabordabili și limba lor – imposibilă. Germanii te invitau la ei în țară să lucrezi, nu să socializezi, și se așteptau să pleci imediat ce nu mai era nevoie de tine. Să te adaptezi la felul lor de-a fi era ca și când ai fi încercat să îmbrățișezi un arici. Poate că exista o blândețe tainică, un miez gingaș dedesubt, însă nu puteai trece de țepii ascuțiți ca să ajungi la ea. Comunitatea de imigranți l-ar fi putut ajuta să stea pe picioarele lui, ca să se simtă mai puțin vulnerabil și prin urmare mai puțin nemulțumit, dar Tariq nu s-a priceput niciodată să-și facă relații și anii petrecuți în Germania n-au fost o excepție.

Totuși, într-un rând, s-a împrietenit cu un coleg de serviciu tunisian și bărbatul l-a dus la Große Freiheit, în cartierul roșu din Hamburg. Firme luminoase, cluburi, hohote de râs și vorbe în toate limbile. Tariq s-a îngrozit văzând femei care își expuneau trupurile în vitrine ca niște manechine. Dar expresiile lor reci și siguranța din privirile lor erau la fel de tulburătoare. Nu semănau deloc cu prostituatele din vechile filme turcești – năpăstuite și înfrânte de viață.

— Vrei intrat? l-a întrebat prietenul lui într-o germană stricată, ca să priceapă, arătând spre o intrare decorată cu beculețe clipitoare.

— Ce-i înăuntru?

Un zâmbet compătimitor s-a lățit pe fața bărbatului.

— Ce-i înăuntru? a repetat cu o groază batjocoritoare. Păsărici, frate. Păsărici blonde.

Tariq a plecat ochii, încruntându-se la petele de pe ghetete. Apoi a murmurat atât de încet, încât răspunsul lui nu s-a auzit:

— Nu, nu vreau.

Prietenul lui l-a privit cu dispreț.

— De tine depinde, frate. Dacă nu poți s-o faci, nu poți s-o faci.

Lui Tariq i-a venit să-l pocnească, să-i tragă un șut zdravăn în fluierile picioarelor cu ghetetele lui noroioase, însă impulsul s-a stins la fel de repede cum s-a ivit. L-a privit cum dispare pe ușă și din raza vederii sale, lăsându-l în strada prost luminată, unde acum putea auzi o femeie cântând în dosul ferestrelor închise.

În aceeași săptămână, la fabrică, Tariq a aflat de la alți muncitori că bărbatul le povestea tuturor cum dăduse înapoi la bordel, *spunând că nu se simțea „în stare“*. Lumea chicotea pe la spatele lui. Unii au sugerat că s-ar putea să fie pederast. Tariq plănuia deja să se însoare în anul ăla, însă incidentul i-a grăbit planurile. Când și-a adus nevasta dintr-un orașel din Anatolia – o verișoară de-a treia dinspre tată –, în prima lună a rugat-o pe Meral să treacă pe la fabrică în fiecare zi, ca să vadă toți că nu era pederast și să le închidă gurile.

*

La 12:25, ușa magazinului s-a deschis și a intrat Meral, cu obrajii înroșiți de vânt. Azi avea în meniu supă de linte, ardei verzi umpluți și *tulumba*². L-a privit o vreme cum mânca, grozav de mândră

să-l vadă mestecând cu poftă. Apoi a spus:

— A trecut Pembe pe la noi în dimineața asta.

— Ce vrea?

— N-a cerut direct, dar cred că au nevoie de bani.

— Bani, bani, bani..., a mormăit Tariq.

Văzuse odată un film în care eroul se făcea gangster ca să-și salveze fratele mai mic de la sărăcie și să-i asigure un viitor mai bun decât cel pe care Dumnezeu socotise cu cale să i-l dea lui. Până la urmă, fratele mai mic, care acum ajunsese ofițer de poliție, l-a arestat pe erou, chiar dacă îl respecta, îl iubea și îl admira și îi era dator pe viață.

Dar povestea familiei lor nu era una cu eroi și ticăloși. Deși făcuse tot ce-i stătea în puteri să-și ajute frații să se mențină pe linia de plutire, dorindu-și să creadă că, cu puțin ajutor, își puteau schimba destinele, Tariq știa că are limitele sale, la fel ca Adem și Khalil. Frații lui îi călcaseră pe urme și deveniseră muncitori imigranți – unul în Australia și unul în Anglia. După câțiva ani, Tariq a renunțat la slujba din Germania și a plecat în Anglia, unde se spunea că vremea e groaznică, dar oamenii sunt politicoși.

Acum, muind pâinea în supă, Tariq a întrebat:

— Pembe știe unde e?

— N-are idee. Dar..., s-a întrerupt Meral ca să toarne apă clocotită în vasul de porțelan de pe samovar, ...știe că s-a mutat cu altă femeie.

— Păi, la ce te-aștepți, dacă nu e destul de femeie ca să-și țină bărbatul acasă..., a răspuns Tariq, lăsând fraza neterminată.

Adem n-ar fi trebuit să se însoare niciodată cu femeia *aia*. Erau fete mai bune pentru el, și totuși – inexplicabil – lui îi căzuse cu tronc Pembe. De ce ea și de ce atât de brusc, Tariq nu înțelesese niciodată. Nu că n-ar fi remarcat frumusețea lui Pembe. Dar, în ochii lui, asta nu făcea decât să sporească lipsa de încredere pe care i-o inspira. Bărbații greșeau când râvneau la femei atrăgătoare. Puteau să flirteze cu ele în zilele burlăciei, însă o nevastă trebuia să aibă alte calități decât nurii. Se opusese de la bun început căsătoriei. Dar Adem fusese singur în satul ăla kurd uitat de lume când ceruse mâna lui Pembe. Singur și mult prea tânăr.

Când mama lor fugise cu alt bărbat, Tariq avea șaisprezece ani, Khalil – treisprezece și Adem – unsprezece. În toate milioanele de cămine din Istanbul, mamele făceau tot ce le stătea în puteri ca să-și țină familia unită și copiii mulțumiți, totuși mama lor, numai a lor, îi părăsise.

Nu oricine ar înțelege asta, însă onoarea era singurul lucru pe care unii bărbați îl aveau pe lume. Bogații își puteau permite să-și piardă și să-și recâștige reputația, să cumpere influență cu aceeași nonșalanță cu care și-ar fi comandat o nouă mașină sau și-ar fi remobilat casele, dar pentru restul lumii lucrurile stăteau altfel. Cu cât omul era mai sărac, cu atât onoarea lui valora mai mult. Englezii nu înțelegeau legile astea străvechi. Soțiile lor puteau să sărute alți bărbați, să bea și să danseze cu străini și ei le priveau zâmbind.

Un bărbat lipsit de onoarea ce i se cuvenea era un bărbat mort. Nu mai puteai ieși pe stradă dacă nu te obișnuiai să mergi cu privirea în pământ. Nu mai puteai să te duci la ceainărie și să joci o rundă de

table sau să urmărești un meci de fotbal la berărie. Umerii îți cădeau, pumnii ți se încleștau, ochii ți se afundau în orbite, întreaga ta ființă devenea o masă apatică, chircindu-se tot mai mult cu fiecare zvon. Nimeni nu te băga în seamă când vorbeai; cuvântul tău nu avea mai multă valoare decât o balegă uscată. Țigara pe care o ofereai rămânea nefumată, cafeaua pe care o beai era amară până la ultima sorbitură. Nu erai invitat la nunți, circumcizii sau logodne, ca să nu abați ghinionul asupra celorlalți. Retras în colțul tău și acoperit de rușine, te uscai ca un fruct confiat. Tariq știa asta direct, pentru că i se întâmplase tatălui lor. Baba nu murise de ciroză. Poate că băutura grăbise puțin lucrurile, însă dezonoarea fusese cea care îl omorâse până la urmă. Adem și Khalil erau prea mici ca să înțeleagă asta, dar Tariq văzuse totul cu ochii lui.

După plecarea lui Meral, Tariq a rămas să chibzuiască o clipă în liniște. Până atunci văzuse starea fratelui său mai puțin ca pe un viciu și mai mult ca pe-o calamitate care se abătuse asupra lui. Jocurile de noroc erau o boală, una dintre cele mai rele. Dar să-ți toci banii cu o dansatoare, o femeie cu nimic deosebită de cele care pozau goale prin reviste, era cu mult mai rău. Trebuia să aibă o discuție serioasă cu Adem, mă rog, dacă reușea să dea de el. Când un bărbat își neglija casa în asemenea măsură, restul familiei putea foarte ușor s-o ia razna. Ca să se asigure că nu se întâmpla așa ceva, Tariq trebuia să-i supravegheze îndeaproape pe Pembe și pe copii. Purtau același nume de familie. Dacă unul dintre ei se acoperea de rușine, rușinea avea să se lipească de el, fiind cel mai în vârstă din familia Toprak. Onoarea lor era onoarea lui.

[1.](#) Chiftele (în tc., în orig.).

[2.](#) Desert făcut din aluat rumenit în ulei și însiropat (în tc., în orig.) (n.a.).

Piesa lipsă

Londra, ianuarie 1978

Cinematograful Phoenix fusese înființat în 1910. O fațadă modernistă, mozaicată, un șir scurt de trepte până la foaiet, o sală în stil Art Deco. Servise națiunea difuzând buletine de știri și filme escapiste de-a lungul războiului, însă din fericire rămăsese neatins de bombele nemțești. De curând, după ce fusese preluat de un mic distribuitor de film, cinematograful începuse să difuzeze filme de artă obscure, totuși filmele clasice hollywoodiene făceau și ele parte din ofertă din când în când. Dar se afla atât de departe de centru, încât era aproape întotdeauna gol.

Astăzi erau doar patru oameni în public – un cuplu tânăr care părea interesat mai puțin să vadă filmul cât să inventeze noi tehnici de-a săruta și un bărbat care stătea cu șapca îndesată pe cap și părea mai bătrân decât cinematograful însuși. Cel de-al patrulea era Elias, încordat și nerăbdător, stând undeva pe la mijloc, singur cuc. Filmul începuse de câteva minute, dar el se tot uita spre intrare. Pembe nu venise.

Elias a urmărit scena de deschidere cu teamă. *Un film cu zâmbete și, poate, câteva lacrimi*, scria pe ecran. Fără să vrea, Elias s-a destins când l-a văzut pe Charlie Chaplin. Întotdeauna îi plăcuse Chaplin – umorul lui împletit cu amărăciune, nemărginita lui umanitate, ochii aceia triști, negri ca funinginea. Treptat, încordarea i s-a risipit și mintea lui s-a lăsat purtată de povestirea din *Piciul*.

După ceva timp, a simțit o mișcare ușoară la capătul rândului, însă n-a îndrăznit să se întoarcă și să se uite cine era. Cineva s-a apropiat pe întuneric și s-a așezat alături de el, tăcut ca o umbră. Cu inima bătând nebunește în spatele coastelor, Elias a deslușit chipul lui Pembe, frumos și strălucitor, cu coada ochiului. Privirea îi era lipită de ecran, pieptul i se ridica și îi cobora.

Sunt așa de bucuroși că ai venit, a vrut să-i spună Elias. *Știi, mi-era foarte teamă că te-ai supărat pe mine*. Dar i-a respectat tăcerea și nu a șoptit un cuvânt. S-au concentrat amândoi asupra filmului.

Pembe a urmărit *Puștiul* cu ochii mari, expresia de surpriză de pe chipul ei sporind cu fiecare scenă. Când Chaplin a găsit un copil abandonat într-un coș de gunoi și l-a crescut ca pe fiul lui, a zâmbit mulțumită. Când copilul a spart cu pietre geamurile vecinilor pentru ca vagabondul – deghizat în geamgiu – să le poată repara și să câștige câțiva bănuți, a chicotit. Când serviciile sociale au luat copilul, ochii i s-au umplut de lacrimi. Iar la sfârșit, când tatăl și fiul s-au regăsit, fața i s-a luminat de mulțumire și o urmă de ceva pe care Elis l-a luat drept tristețe. Părea atât de absorbită de film, încât s-a simțit puțin înciudat. Ce chestie caraghioasă – să fie gelos pe Charlie Chaplin.

Elias a privit-o cum și-a desfăcut părul și l-a prins la loc. A simțit o adiere de iasomie și trandafir, un amestec îmbătător, fermecător. Abia cu câteva minute înainte de sfârșitul filmului a găsit curajul să-i ia mâna, simțindu-se ca un adolescent la prima întâlnire. Spre ușurarea lui, Pembe nu și-a retras-o. Au stat nemișcați – două sculpturi dăltuite în întuneric, temându-se să facă vreo mișcare și să risipească tandrețea momentului.

Când s-au aprins luminile, le-a luat câteva clipe să se obișnuiască cu viața reală. El a scos repede

un blocnotes și a notat numele unui alt cinematograful din altă parte a orașului.

— Săptămâna viitoare, aceeași zi, aceeași oră, o să vii?

— Da, a îngăimat ea.

Înainte să mai poată spune ceva, Pembe a sărit în picioare și s-a îndreptat spre ieșire, fugind de el și de tot ce se petrecuse între ei sau de ce s-ar fi putut petrece dacă ar fi fost alți oameni. Ținea în mână numele locului unde urmau să se întâlnească data viitoare, strângându-l cu putere între degete, de parcă ar fi fost cheia unui tărâm vrăjtit, o cheie pe care ar fi folosit-o chiar atunci, dacă i-ar fi stat în putere să hotărască ea.

Așa a început. De atunci s-au întâlnit în fiecare vineri, la aceeași oră, uneori și în alte după-amiezi. Mergeau mai mult la cinematograful Phoenix, dar se întâlneau și la alte cinematografe, toate aflate departe de casele lor, toate nepopulare. Pentru că filmele nu se schimbau prea rapid, au ajuns să vadă *Puștiul* de două ori. Însă au mers și la *Eu și regele*, *Hoțul din Bagdad*, *King Kong*, *Patimile Ioanei d'Arc*¹, *Cocoșatul de la Notre-Dame* și *Ben-Hur*.

Vedeau toate aceste filme nu atât ca pe niște povești din vremuri apuse, cât ca pe niște destine care se desfășurau încă undeva. La orice film s-ar fi dus, se întâmpla la fel. Pembe stătea cu ochii ațintiți la ecran, în timp ce Elias stătea cu ochii ațintiți la ea. Îi plăcea felul în care i se schimba expresia la fiecare nouă întorsătură a intrigii. Avea impresia că descoperea numeroasele femei latente dinăuntrul ei, că întrezărea laturi ale firii ei care erau ascunse tuturor, chiar și ei însăși. Din când în când, îl privea și ea în același fel, de parcă ar fi fost dornică să-i descopere adâncurile sufletului. Elias se înfiora, întrebându-se ce vedea de fapt acolo și dacă gândea că merită să-l iubească.

Cu timpul a aflat mai multe despre ea, piese dintr-un puzzle pe care îl completa doar mult după ce pleca Pembe. Așa a aflat că, în ciuda numelui, culoarea ei preferată era violetul. Îi plăcea să cânte vechi cântece kurde de dragoste și avea o voce foarte frumoasă. Pe lângă carne de porc, din care nu mânca din motive religioase, nu mânca nici creveți, melci, calamari sau merișoare – orice o făcea să strângă din dinți –, totuși putea să sugă toată ziua felii de lămâie. A descoperit și cât de tânără era. Deși felul în care se îmbrăca și se purta o făcea să pară mai bătrână, era de fapt cu șaisprezece ani mai tânără decât el.

Treptat, începea să înțeleagă situația. Această atracție de neînțeles, aproape enigmatică, pe care o simțea pentru ea, o femeie atât de străină de viața pe care o ducea, era ca o amintire din copilărie ce revenea întruna. Dintr-un motiv necunoscut minții sale conștiente, însă nu și inimii sale, simțea nevoia s-o iubească și s-o apere împotriva lumii întregi. Avusese acest sentiment doar cu cele trei femei din viața sa: mama, sora și fosta soție. Totuși, ce simțea pentru Pembe nu semăna cu nimic din ce simțise înainte. Ea era poarta lui spre o lume care, deși mai neclară și mai periculoasă, părea totodată mai reală. Îl deranja enorm că era o iubire nepermisă, însă posibilitatea de-a o pierde în orice moment nu făcea decât să-i sporească dorința chinuitoare de-a o avea. Era veriga lipsă din viața lui, legătura cu trecutul, cu strămoșii, cu latura lui orientală. Iubirea ei compensa piesele rătăcite și timpul pierdut.

De fiecare dată, cu puțin înainte să se aprindă luminile în sala de cinema, se depărtau unul de celălalt și se duceau pe drumul lor. În felul ăsta n-aveau să fie văzuți niciodată împreună – sau cel

puțin așa sperau.

Ea ieșea întotdeauna înaintea lui. Elias rămânea în urmă, plimbându-se prin cinematograful, privind posterele de pe pereți, mizeria de pe jos, dulciurile și băuturile gazoase, gândindu-se încă la film și la lumina din ochii ei, încercând să se obișnuiască cu pustiu pe care-l lăsa în urmă.

Închisoarea Shrewsbury, 1991

Mă trezesc în toiul nopții cu o tresărire. Celula e cufundată în întuneric, deși o lumină firavă, de un galben bolnăvicios, se strecoară înăuntru de pe coridor. Becurile astea ar trebui să aibă un efect calmant asupra nervilor noștri. Ideea nu știu căror psihiatri. De fapt, când le văd, îmi vine să vărs.

Priciul e tare, de parcă aş sta pe plăci de ciment. Dar nu de asta m-am trezit la o oră atât de păcătoasă. Ceva nu-i în regulă, o simt. Îmi țin respirația și ascult. Sforăiturile, vânturile, gemetele, murmurele, scrâșnetele din dinți din celulele învecinate. Lumea de-afară își închipuie că închisoarea e un loc grozav de liniștit. Nu e adevărat. Dar în seara asta, în ciuda zgomotelor obișnuite, pare ciudat de pustie. Ceva lipsește. Sau mă țicnesc de tot.

Mama îmi spunea că premonițiile sunt șoaptele Domnului într-o pădure întunecată. Din când în când, El ne previne să fim atenți, să nu ne împrietenim cu un om sau altul, să nu deschidem anumite uși, însă noi nu-l băgăm niciodată în seamă. Dar sunt sigur că asta mi se întâmplă mie acum. O premoniție este senzația că o să se întâmple ceva rău. Ce simt eu este diferit. E genul de tristețe care te lovește după ce s-a întâmplat deja ceva și e prea târziu.

Mă proptesc într-un cot și ciulesc urechile. La început mă gândesc că m-a vizitat stafia mamei, însă îmi dau seama repede că nu e prin preajmă în seara asta. Inima nu-mi bate cu putere, așa cum mi se întâmplă de fiecare dată când îi simt prezența. Nici o lucire stranie în colțul celulei, ca atunci când se așterne zăpada. Nici un foșnet ușor, ca de perdele de mătase. Nici o urmă de parfum de iasomie și trandafir. Nici o aromă de halva cu susan. N-o să uit niciodată când mi s-a întâmplat prima oară. M-am speriat de moarte.

Mă vizita mai des în trecut. Apoi tot mai rar și mai rar. În ultima vreme nu mi s-a mai arătat deloc. Mă tem că n-o să mă mai viziteze deloc. E un gând prostesc, însă atâta timp cât vine să mă vadă, mai există o șansă că ar putea să mă ierte.

La început am crezut că-mi pierd mințile de frică. N-am putut să dorm de teamă să nu vină în toiul nopții și să mă strângă de gât. Mi-a luat ceva vreme până să descopăr că stafiile nu fac asemenea lucruri. Crezi că au venit să se răzbune. Dar ele nu caută decât să înțeleagă. Așa că își pironesc ochii goi asupra ta și așteaptă o explicație. Te privesc până-n adâncul sufletului. Nu rostesc o vorbă. Nu pun întrebări. Mama, cel puțin, n-o face. E ca un film mut, însă unul în culori.

Dar în seara asta mama n-a trecut pe-aici. Panica mea nu are nici o legătură cu ea. Atunci cu ce? Expir. Inspir. Apoi îmi țin respirația. Ascult, de data asta mai atent. Deodată mă fulgeră un gând. Hal nu sforăie. Nici nu tresare, nu se răsuțește sau nu vorbește în somn, cum face de obicei, oricât de obosit sau drogat ar fi. Mă dau jos de pe prici și mă apropiu de el. Stă cu spatele întors spre mine.

— Hal...

Nici un răspuns. Nu se mișcă.

— Patrick, ești bine?

Nu știu de ce-i spun pe numele adevărat, n-am mai făcut asta de ani de zile. Numele îmi iese pur și simplu din gură. Trag pătura de pe el. Mă izbește un miros respingător. Pare ciudat de mic, de parcă s-ar fi micșorat peste noapte. Îl scutur de umeri. Nu se clintește. Îl scutur mai tare. Picioarele i se bălăbănesc caraghios, stângaci, ca ale unei marionete stricate. Brațele îi sunt grele, deși e cel mai sfrijit tip pe care-l cunosc.

— Hal, nu te prosti, amice! Gata, frate!

Îl pipăi să văd dacă are puls. Gâtul îi e țeapăn și rece. „Mai rece decât țâțele unei vrăjitoare“, cum ar fi spus el. Nu-i bate inima. Îi sprijin capul cu brațul și îi suflu aer în gură. Gura cu care a sărutat-o pe nevastă-sa și pe alte câteva femei. Gura care înjura întruna, dar se și ruga. Gura care i-a adus ruina, dar și mângâierea. Nici o reacție.

Izbucnesc în râs. Pentru că e ridicol. Îngerul morții e fie orb, fie senil. Azrael ar trebui să se pensioneze. Dumnezeu nu

vede oare că sluga lui nu-și mai face treaba ca lumea? De ce mor întotdeauna oamenii care n-ar trebui să moară? L-am învățat pe Hal cum să-și folosească pumnii. A fost un elev groaznic, fiindcă nu-i prea mergea mintea. Dar progresa. L-am făcut să mă lovească în același loc: în abdomen. Sunt locuri mai periculoase pe corpul unui om. Capul, gâtul, mărul lui Adam, chiar și puntea nasului. Dar, dacă m-ar fi lovit acolo, toată treaba ar fi părut o încăierare pe bune. Atunci Hal ar fi avut probleme. Dacă mă lovea în abdomen dădea mai puțin de bănuț. Toată lumea știe că-mi place boxul.

Dacă ai forța potrivită, abdomenul e o țintă fatală. Hemoragie internă. Te declară mort în câteva ore dacă nu e tratată. Și n-am nici cea mai mică îndoială că n-o să fie tratată.

Firește, Hal nu știa toate astea. Avea să fie un accident. Un ofițer de poliție o să vină și-o să mâzgălească ceva în carnețel. Secretarul lui o să scrie raportul la mașină și o să-l lase să transpire către presă. Un tabloid o să se arate interesat: „Ucigașul în Numele Onoarei Moare în Pușcărie“. Guardianul McLaughlin o să decupeze articolul și o să-l pună în dosarul lui. O să se vorbească despre mine o vreme. Nimeni n-o să fie trist. Apoi cazul o să fie abandonat. Curat ca farfuria unui om lihnit. Hal o să iasă din încurcătură, iar eu o să fiu mort. Liber în sfârșit.

Houdini a fost doar un soi de memento. Guardianul McLaughlin zice că nu se poate așa ceva, că-i doar o scorneală stupidă, magicianul n-a murit din cauza loviturilor, cum sunt înclinați să creadă idiștii ca mine. Dar mie nu-mi pasă dacă Houdini a murit de asta sau de aialaltă. De fiecare dată când privesc posterul cu el, îmi amintesc că e posibil să fii lovit până mori. Pe de altă parte, îmi aduce aminte și de alte lucruri. Lucruri triste. Din cauza lui Houdini a aflat unchiul Tariq despre amantul mamei și apoi toată lumea, chiar și eu.

Îl împing pe Hal la margine și mă așez lângă el. Ceva trosnește sub mine. Mă uit să văd ce-i. Ridic chestia aia și mă pufnește din nou răsul.

— Ticălos jalnic!

E o seringă. Când a făcut-o? A fost un accident? A fost o injecție letală? Cum de n-am observat nimic? A așteptat să adorm? Sunt un butuc nesimțitor. Sunt un afurisit de sac cu rahat. Dorm ca un arici gras în vizuina lui de iarnă. Mi-e scârbă de mine. Verific priciul. Cearșaful e ud de pișat, salivă și vomă. Corpul lui a încercat să scoată afară otrava. Apoi observ pumnul stâng al lui Hal, încheștat cu putere, cu încheieturile degetelor ca niște țepușe. Îi desfac degetele cu forța. Ține o bucată de hârtie. Mă apropiu de zăbrele ca s-o pot citi în lumina ce vine de pe coridor.

Alex, frate, dacă citești biletu' ăsta înseamnă că mi-a ieșit: am mierlit-o. Voiai să te cari înaintea mea, așa-i? Tâmpitul. Crezi că nu știam? Da' voiam să te-ajut. Să mă trăsnească Dumnezeu dacă nu voiam. Numa' că n-am mai putut suporta. Nu te-nfuria. O să te-aștept. Orice-ar fi acolo, sus. Mă duc să verific. Gata cu șmecheriile. Gata cu Houdini. Ai fost un amic grozav. Când o s-o văd pe mamă-ta o să-i spun asta.

Prietenul tău, Hal

Lacrimile mi se rostogolesc pe obraji. Mă pălmuiesc. Nu ajută la nimic. Mă trag de păr. Mai întâi cu o mână, apoi cu amândouă. Mai tare. Mai tare. Simt pielea cedând și firele de păr desprinzându-se. Iar în tot timpul ăsta, scot un sunet ca scheunatul unui câine pe stradă. O mașină m-a lovit și a demarat în trombă. Mi-a frânt oasele. Hal a trecut peste mine.

Mă ridic în picioare. Simt că-mi crapă capul. Adrenalina aduce cu ea un sentiment pe care îl cunoșteam bine odată – furia. Eram sigur că am lăsat-o în urmă. Acum doi ani am pus-o într-un sac, l-am legat strâns la gură și am înecat-o ca pe-un pisoi nedorit. Mi-am promis că o să-mi petrec restul vieții încercând, măcar încercând, să fiu un om mai bun. Dar s-a zis cu încercatul. M-a găsit din nou. M-a urmărit, și-a găsit calea spre casă adulmecând. Iat-o, vechea mea tovarășă de joacă, doamna Mânie. Loială ca întotdeauna.

Dau jos posterul cu Houdini și îl fac bucăți. Azvârl cearșaful, pătura și perna de pe prici. Trag șuturi în pereți, îi lovesc cu pumnii, mă izbesc de ei, mă dau cu capul de ziduri.

Lumini. Pași. Gălăgie. Cineva intră în celulă.

— Ce naiba se-ntâmplă?

Alții se îngrămădesc în urma lui. Mă trântesc jos, îmi țintuiesc capul de pardoseală. Se aprind luminile. Prea multă lumină. Mă dor ochii. Ți-a care se apleacă asupra mea e McLaughlin? Ce face pe-aici? Ture de noapte? Omul își iubește slujba.

Îl pipăie pe Hal peste tot să vadă dacă are puls. Găsesc seringă. Văd biletul. Unul se apucă să-l citească cu glas tare. Rahat. Mă eliberez, îi iau pe nepregătite. Pun mâna pe bilet înainte să se dezmeticească.

— Hei..., exclamă un gardian tânăr, de parcă aș fi trișat la un joc, și se înfurie rău de tot.

McLaughlin face un pas înainte.

— Dă-mi biletul ăla.

— E-al meu.

— Nimic nu-i al tău, cretinule. Dă-mi-l odată.

Ne privim în ochi. În sfârșit a venit momentul. Poate să-mi arate cât de mult mă urăște. Iar eu pot să-i arăt că sentimentul e reciproc. Gata cu prefăcătoriile. Gata cu încercările de-a fi oameni mai buni decât suntem. Așa suntem și cu asta basta. Bag biletul în gură.

— O, nici să nu te gândești la așa ceva, spune gardianul McLaughlin. Ai văzut prea multe filme, așa-i?

Încep să mestec. Încet. Nu-i nevoie să mă grăbesc. Toți se holbează la mine.

— Alex, o să regreti amarnic chestia asta. Îți dau o ultimă șansă să-ți salvezi fundul. Termină odată.

Mestec, mestec, mestec. Nu știam că hârtia are gust de cretă. Mă întreb dacă Hal mă poate vedea. Când murim, sufletul ni se desprinde imediat de trup și se ridică la cer ca un balon cu aer cald? Sau mai zăbovește prin preajmă o vreme? Oare sufletul mamei a rămas prin preajmă și m-a privit cum scot cuțitul care-a înjunghiat-o?

Înghit biletul.

Primul pumn mă nimește în bărbie. Mă prinde total nepregătit. Dinții mi se lovesc unii de alții destul de tare. Gardianul McLaughlin știe unde să lovească. Nu ca Hal. Ceilalți gardieni își feresc privirile. Nu sunt de acord cu asta, îmi dau seama. Au soții, copiii. Sunt buni cetățeni. Vor să doarmă liniștiți noaptea. Nimeni nu vrea să aibă mâinile mânjite de sânge. Dar nici nu încearcă să-l oprească. Fiindcă asta-i chestia cu bătașii. Nimeni nu le spune: „Destul!”. De aia sunt cum sunt. Iar eu ar trebui să știu asta, fiindcă eram, sunt încă, unul dintre ei.

*

Mama era o femeie superstițioasă. Acasă erau peste tot mărgele împotriva deochiului. Îmi strecura mărgelile de sticlă în buzunare, în rucsac. Odată am găsit una cusută de geaca de piele. Niciodată nu fluieram noaptea, nu deschideam umbrela în casă sau nu ne tăiam unghiile după apusul soarelui. Uneori purtam lenjeria pe dos ca să ne ferim de ghinion. La masă nu ne întindeam unul altuia cuțitele. Mama făcea tot ce-i stătea în puteri să mă apere de alții. Dar uita ce mocnea înăuntrul meu. Nimeni nu poate să apere un om de ceea ce zace în el.

Era la vreo câteva săptămâni după circumcizia mea în Istanbul. Rana se vindecase și începusem să mă joc iarăși în stradă. Trebuie să fi fost toamnă. Îmi amintesc frunzele îngălbenite care cădeau din copaci și crustele de noroi de pe străzi. Lângă casă era un canal. Nu înotam niciodată acolo. Apa era murdară și mirosea urât. Oamenii aruncau în ea tot soiul de lucruri. Doze metalice, sticle, cutii, chestii de plastic, fluturași de propagandă comuniști. Odată, cineva a găsit pe mal o pușcă.

În ziua aia hoinăream de-a lungul canalului, gândindu-mă la pușcă. A cui era? A unui spărgător de bănci? A unui asasin? Oare poliția îl găsisese? Trebuie să fi fost cu totul cufundat în gânduri. Altfel i-aș fi observat și aș fi luat-o în altă parte. Sau m-aș fi ascuns după un tufiș până plecau. În schimb, m-am îndreptat direct spre ei. Trei băieți. Cu câțiva ani mai mari decât mine.

— Ia te uită cine-i aici! Scufița Roșie a ieșit la plimbare.

— Iskender, unde-i maică-ta? N-a venit cu tine?

Am clătinat din cap.

— Tot timpul îți zice „sultanul meu“, a pufnit primul băiat. Și toate chestiile alea de neînțeles în kurdă.

— Păi, doar e sultanul mahalalei!

Primul băiat, care stătea în mijloc și care era clar șeful lor, nu s-a alăturat zeflemelelor. Mă studia. Părea îngrijorat pentru mine, chiar stânjenit de purtarea prietenilor lui. Am luat – greșit – asta ca pe un semn și am făcut un pas spre el. Protectorul meu.

— E adevărat că ai fugit de la circumcizie? a întrebat șeful. Și că te-ai cățărat într-un copac?

Trebuie să fi părut îngrozit. De unde știau? Cine le spusese?

— Zvonurile circulă, a spus el de parcă mi-ar fi citit gândurile.

— Deci, ce s-a întâmplat? Ai fost circumcis sau nu?

— Am fost, am îngăimat, simțindu-mi slăbiciunea din voce.

— Zice c-a fost, a repetat șeful. Dar putem avea încredere în el?

M-au trântit la pământ. Mi-au tras pantalonii în jos. Eu țipam cât mă ținea gura.

— Ce-i asta? E așa de mică! Parcă-i o bamă. Nu-i de mirare c-a fugit de la circumcizie – o tăietură l-ar fi costat scump.

— N-a fost tăiat împrejur ca lumea, a spus șeful. Ar trebui să terminăm noi treaba.

Avea cumva un briceag în mână? Ori îmi juca mîntea feste? Nici acum nu sunt sigur. Tot ce-mi amintesc e c-am făcut pe

mine.

— O, nu, sultanul are nevoie de-o baie bună acum, a zis șeful.

Mi-au scos pantalonii, chiloții, șosetele și pantofii. Apoi le-au aruncat pe toate în canal.

— Du-te și le pescuiește. Dacă nu, întoarce-te acasă despuiat, să-ți vadă toată lumea bama.

Au plecat. Dar n-am crezut că plecaseră de tot. Am stat acolo, strângându-mi genunchii cu brațele, legându-mă încet, așteptându-mă să iasă din tufișuri și să se năpustească asupra mea. Nu știu câte ore s-au scurs așa. S-a lăsat întunericul. A început să bureze. Nu-mi păsa.

Mama s-a ivit din întuneric împreună cu două vecine. Trebuie să mă fi căutat peste tot. De unde știa că eram lângă canal, singurul loc unde nu-mi dăduse voie să merg singur? Nu m-a întrebat nimic. M-a înfășurat în șalul ei, m-a dus acasă, m-a spălat, mi-a pieptănat părul și m-a îmbrăcat în niște pijamale curate.

— Așa, a zis. Acum arăți din nou ca un sultan.

Zece zile mai târziu aveam banda mea. Nimic spectaculos. Numai cinci oameni. Dar îmi erau alături cu trup și suflet. Copii de țigani cu care nu voia nimeni să fie prieten. Erau duri. Fumau. Strângeau orice: capace de sticle, folie de aluminiu, spray-uri. Nu dădeau un ban pe nimic.

I-am bătut pe doi dintre băieți, însă nu ne-am atins de șef. Voiam să-l treacă toate nădușelile. Neștiind dacă și când o să atac. Deja avusesem prima ceartă serioasă cu tata. Povestea cu berbecul. Îmi promisesem că n-o să mai fiu slab niciodată și mă țineam de promisiune.

Într-o duminică dimineață s-a auzit soneria. Mama s-a grăbit să deschidă. În fața ușii stătea, plângând, o femeie. Zicea că o bandă de băieți mascați îi atacaseră fiul cu o zi în urmă. Îl aruncaseră în canalul murdar. S-ar fi înecat dacă n-ar fi găsit o scândură ca să se salveze, fiindcă nu știa să înoate. Zicea că băieții ăia, gangsterii ăia, l-au silit pe fiul ei să-și bea propriul pipi. A întrebat, și n-a întrebat, dacă mama știa ceva despre asta, fiindcă fiul ei nu-i dăduse nici un fel de nume.

Am auzit-o pe mama invitând-o pe femeie în bucătărie și spunându-i că-i pare tare rău pentru băiatul ei. A servit-o cu un ceai și o felie de chec. Dar femeia n-a vrut să pună gura pe nimic.

— Ieri a fost ziua mea de spălat, a spus mama. Iskender m-a ajutat să dau jos perdelele și să le pun la loc după aceea. Vedeți, a stat cu mine toată ziua. Dacă vă întrebați cumva, fiul meu n-are nimic de-a face cu asta.

— Sunteți sigură?

— Absolut.

După plecarea femeii, mama a intrat în living, unde eu stăteam sub fereastră, privind cum trec pantofii pe dinaintea ei. Mă așteptam să-mi spună vreo câteva. Să mă plesnească peste încheietură. Să mă tragă de urechi măcar. Însă s-a uitat doar la mine îndelung și stăruitor și cred că am zărit o urmă de mândrie în ochii ei. Apoi a zis:

— Ce ți-ar plăcea să mănânci la cină, sultanul meu? Să-ți fac supă de năut cum îți place ție?

N-am vorbit despre băiatul pe care îl atacasem. Nici atunci, nici mai târziu.

Iskender Toprak

1. *La Passion de Jeanne d'Arc* (1928) – film mut francez ce are la bază procesul Ioanei d'Arc.

Lupta curajoasă

Londra, martie 1978

Chiar înainte să ajungă la casa squatterilor, Yunus a știut că ceva nu era în regulă. Când s-a apropiat de clădirea veche, a observat că ferestrele de la toate cele trei etaje erau baricadate cu cartoane, lăzi și cutii gofrate – unele dintre ele etalau simboluri anarhiste. Cu o zi în urmă, temperaturile scăzuseră sub 0⁰ și acum țurțurii atârnav de streșini ca niște lacrimi. În aer plutea o tăcere apăsătoare, o liniște sinistră.

În noaptea zilei de naștere a lui Tobiko, noaptea când fusese cărat acasă de punkiști, Yunus ajunsese atât de târziu și într-un asemenea hal, încât Pembe – care își ieșise din minți de grijă și se pregătea deja să sune la spitale – îl pedepsise pentru mai multe săptămâni. În fiecare dimineață îl ducea la școală și în fiecare după-amiază venea să-l ia. Dar astăzi își reluse în sfârșit programul obișnuit la Crystal Scissors și Yunus era din nou liber. Deși îi promisese maică-sii că o să se ducă direct acasă după școală și nu-i stătea în obicei să mintă, Yunus s-a trezit, aproape împotriva voinței lui, pedalând spre adresa pe care o cunoștea atât de bine.

După ce și-a parcat bicicleta, a străbătut stângaci aleea strâmtă până la casă, atent să nu cadă. Spre uimirea lui, a găsit ușa de la intrare încuiată. De câte ori fusese acolo, nu văzuse niciodată ușa nici măcar închisă, darămite zăvorâtă pe dinăuntru. Squatterii se lăudau mereu că era singura locuință din Londra care nu avea nevoie de chei și lacăte, pentru că la urma urmei era o casă, nu o închisoare în proprietate privată ca toate celelalte.

Nezărind vreo sonerie, Yunus a bătut, mai întâi politicos, apoi cu o teamă crescândă. După câteva minute, lovea cu pumnul în ușă din toate puterile.

— Lasă-ne în pace! a strigat cineva dinăuntru.

Yunus s-a oprit perplex. Oare squatterii nu voiau să-l mai vadă? Oare de aia se închiseseră în casă? Timid, dar stăruitor, a început să bată din nou.

— Șterge-o de-aici, șovinule! a zberat altcineva.

O voce de femeie s-a amestecat în vorbă.

— Cară-te! O să ne batem!

Acum băiatul era îngrozit. Oricât ar fi iubit-o pe Tobiko, nu se simțea pregătit să înfrunte o casă plină de squatterii în fierbere. Cu vocea frângându-se, a strigat:

— Dar sunt... sunt eu, Yunus! Pot să intru, vă rog?

Un moment de liniște, urmat de un val de hohote de râs. Câteva clipe mai târziu, ușa se crăpa un pic. Un bărbat stătea la intrare: semăna cu Iggy Pop, la bustul gol ca și cântărețul, etalându-și pieptul fără fir păr. Când l-a văzut pe Yunus, s-a luminat la față și a strigat peste umăr:

— Alarmă falsă! Nu-i nici o primejdie! E puștiul!

— Bună, a zis Yunus. Treceam cu bicicleta pe-aici și am vrut să văd ce mai faceți.

— Cum nu se poate mai bine! Ne pregătim să tragem câteva șuturi în fund.

— În fundul cui? a întrebat Yunus liniștit.

— O, al autorităților, a răspuns Iggy Pop grozav de agitat.

Autoritate – asta era altul dintre cuvintele de adulți pe care Yunus le mai auzise, dar nu le înțelesese niciodată pe deplin. Odată o întrebase pe Tobiko ce înseamnă și, pusă pe glumă, ea îi răspunsese: „E ceea ce au tații din belșug, mamele nu au niciodată, iar băieților ca tine li se refuză până cresc de-ajuns“.

Atunci Yunus o întrebase cu ochii măriți de mirare: „Adică o mustață?“.

Așadar, când Iggy Pop a rostit același cuvânt, băiatul a rămas cu impresia că squatterii se pregăteau să atace bărbații cu mustață. Uluit și înmărmurit, a rămas pe loc, cu o mină de neîncredere pe chip.

Neavând idee despre grijile băiatului, Iggy Pop a scos capul pe ușă și s-a uitat în stânga și-n dreapta, asigurându-se că nu era nici o activitate dubioasă în stradă. Apoi l-a tras pe Yunus în casă, a închis ușa în urma lor și a zăvorât-o cu un drug de lemn improvizat, fixat cu cuie și sârmă.

— Ce se-ntâmplă? a întrebat Yunus, dar bărbatul îi întorsese spatele și urca deja scările.

Când a ajuns la etajul al doilea, Yunus n-a putut să-și creadă ochilor. Toți squatterii erau adunați acolo, unii făcând praștii din cauciuc tare, alții aranjând bâtele, săgețile, sarbacanele, în timp ce alții pregăteau muniția. Toată lumea părea hotărâtă și absorbită, lucrând febril într-un nor de agitație. Aerul era plin de fum de țigară, tămâie și iarbă. Un ceainic sau ceva care semăna cu un ceainic stătea pe plita unui reșou micuț, scoțând aburi cu un șuierat grav, obosit. Lui Yunus i se părea că până și ceainicul clocotea frenetic.

Căpitanul stătea în mijlocul agitației, împărțind comenzi ca un comandant de cercetași. Tocmai concentrarea extremă de pe fața lui de nevăstuică l-a făcut pe băiat să creadă că exista o ordine în tot haosul ăsta. Unul dintre multele lucruri care i-au trecut prin minte în clipa aia a fost să plece imediat de-acolo. Dar nevoia de a o vedea pe Tobiko i-a depășit stinghereala. Unde era? Oricât ar fi încercat, nu reușea s-o zărească nicăieri.

Yunus s-a apropiat de un punkist – un recrutar tinerel, cu părul numai țepi și ochelari rotunzi ce îi măreau ochii –, pe care îl chema Bogart.

— Bună, ce faci aici?

— Bună, Jonah! Vrei să-mi dai o mână de ajutor?

Yunus a ridicat din umeri.

— OK, ce trebuie să fac?

— Să torni chestia asta în sticle, atâta tot.

Băiatul a luat pâlția de plastic și s-a apucat să umple sticlele de vin cu terebentină, făcând cocktailuri Molotov.

— Au un miros ciudat, a remarcat după ceva timp. Ce vreți să faceți cu ele?

— Să le aruncăm în autorități, l-a lămurit Bogart practic.

Yunus s-a crispat, doar un mușchi zvâcnindu-i ușor de-a lungul maxilarului. De ce erau squatterii așa de porniți să arunce cu sticle puturoase în bărbații cu mustață? Și ce putea face ca să-și salveze

tatăl?

— Vreți să atacați toate autoritățile? a întrebat.

— Nuu! E imposibil. Sunt prea mulți, nemernicii afurisiți. Puiesc ca șobolanii, i-a răspuns Bogart, cu mărul lui Adam proeminent urcând și coborând. Naiba să-i ia!

— Mă întorc, a zis Yunus ridicându-se, fiindcă simțea nevoia să se gândească în liniște.

În toate camerele unde a intrat, Yunus a găsit aceeași agitație. Nu era o glumă. Squatterii se pregăteau de război. Atunci a văzut-o – era chiar Tobiko. Stătea singură pe un covoraș, cu capul plecat, cu ochii închiși, cufundată în meditație. Yunus s-a așezat alături, profitând de ocazie ca să-i admire profilul inconfundabil. Părul negru, tatuajele, piercingurile ei. A încercat să-și dea seama cum putea el, tânăr și lefter cum era, s-o salveze de la o bătălie iminentă.

— Tu ești, micuțule? a întrebat Tobiko cu o voce șoptită și tulburătoare.

Yunus a simțit că roșește.

— Cum ai ghicit?

— Te-am văzut venind, gogomanule, i-a răspuns ea și, întorcându-se, i-a făcut cu ochiul și l-a pupat pe obraz. Ei, pari grozav de serios. Ce s-a întâmplat, scumpule?

— Nu prea înțeleg ce se petrece aici?

— O, cei din consiliul local ne fac zile fripte, a spus Tobiko cu ochii scânteind de dispreț. Vor să ne dea afară. Poți să-ți închipui? Ne-au trimis un ordin de evacuare și ne-au dat o săptămână ca să ne mutăm. Asta era acum nouă zile. Îi așteptăm să apară din clipă în clipă, nemernicii!

— Dar de ce?

— Ca să poată vinde proprietatea asta unor bogătani ca ei.

Pricepând că toate astea n-aveau nimic de-a face cu bărbații cu mustață, Yunus s-a simțit ușurat. Apoi a ciulit urechile, de parcă s-ar fi așteptat să audă berbeci, mașini de poliție sau ambulante înconjurând casa. Dar afară nu se auzea decât vântul tăios și rece. Trăgând încet aer în piept, băiatul a întrebat:

— Unde o să vă duceți?

— Nimeni nu se duce nicăieri, a remarcat Tobiko.

— Dar casa e a lor, nu-i așa?

— Nu, nici vorbă. Unele case sunt proprietatea tuturor. Dacă mă întrebi pe mine, toate casele ar trebui să fie așa, a răspuns Tobiko îndreptându-se de spate și continuând pe un ton la fel de hotărât cum îi era privirea. Planul lor e să ne arunce afară. Iar planul nostru e să ripostăm, fiindcă dacă nu te împotrivești sistemului devii o parte din el.

— Poate o să se răzgândească, a sugerat Yunus. Dumnezeu e mare.

— Dumnezeu? El locuiește pe o planetă exact ca a noastră, unde există un alt eu și un alt Jonah. Seamănă cu noi, dar nu suntem noi, cum am putea fi, de vreme ce noi ne aflăm aici jos, corect?

Băiatul a ascultat-o cu atenție, însă cuvintele i-au scăpat, așa cum îți scapă nisipul printre degete. Nu auzise niciodată pe nimeni punându-l la îndoială pe Allah înainte și, dintr-un motiv pe care nu reușea să-l înțeleagă prea clar, s-a simțit întristat.

— Mama spune că Dumnezeu ne iubește.

— Ne iubește? a repetat Tobiko înecându-se, de parcă cuvântul i-ar fi rămas în gât. Iubirea e un lucru schimbător. Îmi pare rău să-ți dau vestea asta nasoală: Dumenzeu ne-a uitat.

Ochii băiatului s-au îngustat, apoi s-au mărit iar. Și-a privit mâinile, mormăind ceva de neînțeles, de parcă ar fi rostit o rugăciune. Prin învălmășeala de cuvinte și cu oarecare întârziere, Tobiko l-a auzit spunând, ca un ecou îndepărtat: „Dar eu n-o să fac asta. N-o să te uit niciodată“.

*

În ora care a urmat, Căpitanul a schițat planul pe tabla furată de la o școală din apropiere. De obicei, era ciudat de încet, de parcă ar fi fost sedat, dar imediat ce și-a început tirada, părea să vibreze de energie. Când poliția o să asalteze clădirea, a spus el, o să urce cu toții în pod, unde strânseseră o grămadă de muniție, cât pentru o mică armată. Paturile de la primul etaj și mesele de la al doilea o să fie întoarse pe-o parte și folosite ca baricade. Din spatele liniilor, o să ducă o luptă atât de crâncenă, încât mass-media britanică o să se simtă obligată s-o urmărească. Iar când jurnaliștii vor trimite fotografii cu rezistența de la fața locului, tineri din toată lumea vor protesta împotriva brutalității consiliului local din Hackney. În cele din urmă, guvernul – încercând să salveze aparențele – le va spune celor din consiliu s-o lase mai moale și squatterii vor câștiga bătălia.

— Asta-i chiar haios, frate! O să fie un soi de Comună din Paris a noastră, a spus Bogart, cu un joint aprins între buze, în timp ce stătea doar la un pas de cocktailurile Molotov.

— Hmm, Comuna s-a sfârșit cu vărsare de sânge, i-a prevenit Iggy Pop.

Yunus știa că, dacă poliția lua cu asalt clădirea în momentul ăla și era ridicat împreună cu squatterii, maică-sa avea să facă probabil infarct. Trebuia să plece de-acolo și încă repejor. Dacă se isca un război, nu era războiul lui. Orice-o fi fost autoritatea, nu voia să arunce cu sticle și pietre în ea. Totuși, în ciuda acestor sentimente, nu s-a clintit. Ca un pisoi ce are nevoie de căldură, a rămas lângă femeia pe care-o iubea, pregătind altă tranșă de muniție, ascultând povești despre revoluție, mâncând pop-corn cu hașiş și cântând „Rebel, Rebel“¹.

Din fericire pentru băiat, ciocnirea de care se temea n-a avut loc în după-amiaza aia. S-a petrecut trei zile mai târziu, în timp ce Yunus era la școală. Squatterii nu fuseseră îndeajuns de pregătiți și, cu toate că au dus o luptă curajoasă, în câteva ore au fost arestați cu toții.

Cei mai mulți dintre ei au fost eliberați într-o zi sau două, după un control amănunțit și o predică dojenitoare despre manierele și comportamentul social adecvat. Între timp, consiliul a bătut ușa și ferestrele casei în scânduri. Ordinul de-a goli casa de tot ce era înăuntru n-a întârziat mult.

¹. Melodie a lui David Bowie, lansată în 1974 ca single și inclusă mai târziu în albumul *Diamond Dogs*.

Cadâna de ambră

Un loc de lângă Eufrat, 1978

Jamila a învățat pisălogul în mojar, măcinând șofranul roșu precum rubinele. Astea erau ultimele fire și nu știa când o să mai facă rost de altă rezervă. Și alte ingrediente erau pe sfârșite. Maghiranul, tarhonul, coada-racului, gheara-dracului. Trebuia să facă vreo câteva drumuri în munți, printre care și o vizită contrabandiștilor. Deși în ultima vreme avea din ce în ce mai puțin chef să plece de-acasă, dacă nu se ivea vreo urgență sau vreo naștere, ceea ce era de fapt același lucru.

Toată dimineața stătuse în pivniță, lucrând și gândindu-se. Pivnița era sanctuarul ei, refugiul ei: cămăruța aceea întunecoasă, răcoroasă, de cinci metri pe patru, îngropată sub pământ, fără ferestre și doar cu un chepeng îngust în capătul de sus al unui șir de trepte. Locul era căptușit în întregime cu rafturi de lemn, din podea până-n tavan. Pe fiecare raft erau borcane, șipuri și sticle de diverse mărimi și culori. Ierburi de leac, bucăți de scoarță de copac, uleiuri parfumate, semințe, mirodenii, minerale, piei de șarpe, coarne de animale, insecte uscate – sute de ingrediente pe care le folosea ca să-și facă poțiuni și alifiile. Patru găuri aflate pe laturi diferite, mai strâmte decât intrarea într-un tunel de cârțiță, aeriseau interiorul tăcut. Totuși, un miros distinct, aspru, înțepător plutea în aer, deși Jamila nu mai era în stare să-l simtă. Dacă ar fi intrat acolo, un străin ar fi amețit imediat, copleșit de miros. Dar asta nu era deloc probabil să se întâmple. Nimeni nu mai intrase acolo, nimeni nu avea să intre nici pe viitor.

În fiecare zi din ultimii cincisprezece ani, Jamila își petrecuse cel puțin câteva ore bune în pivniță, pregătind fierturile de care putea să aibă nevoie în orice moment când auzea o bătaie în ușă. Era vindecătoarea. Moașa fecioară care vorbea graiul păsărilor, reptilelor și insectelor. *O strănepoată a profetului Suleiman*¹. Așa o numeau oamenii de prin partea locului. Acesta era unul dintre motivele pentru care reușise să supraviețuiască de una singură în sălbăticie. Oamenii o respectau, se temeau de ea și o disprețuiau. Prin urmare, o lăseau în pace. Femeia aia care nu era femeie, ci o vrăjitoare care mergea pe sârma dintre cele două lumi.

Când se afla în pivniță, Jamila își părăsea trupul, devenind un canal pentru o energie ocultă ce umbla prin univers, vindecând, îndreptând, înmulțind. Acolo dădea naștere pântecelui ei, iar pântecelul se întindea până când cuprindea întreaga lume naturală din jur, o grotă plină de căldură și compasiune, în care pierdea bucuroasă orice conștiință a propriului eu. Nu-și putea da seama niciodată dacă era noapte sau zi. Nu că ar fi contat. Trăia în afara timpului măsurat, într-un ciclu numai al ei. Uneori lucra acolo din zori până-n seară, pregătind rețete vechi de când lumea, experimentând altele noi. Nu i se părea niciodată monoton. Obositor poate, dar nu plictisitor. Fiecare floare, fiecare mineral închidea în sine o taină divină sădită de Dumnezeu. Oamenii nu vedeau de cele mai multe ori lucrurile astea. Priveau vâscul ca pe-o plantă parazită ce creștea pe trunchiurile copacilor, nu ca pe-un leac ce pune sângele în mișcare. Încredere. Asta simțea Jamila nevoia de-a dobândi. Când formele de viață aveau încredere în tine, îți dăruiau secretele lor. Nu imediat, ci treptat. Atunci învățai ce plantă era bună ca

să vindeci o anumită durere. Orice lucru din univers, indiferent cât de mic și de neînsemnat, era sortit să fie un răspuns la altceva. Unde exista o problemă, exista și o soluție, adesea chiar surprinzător de la îndemână. Nu trebuia decât s-o vezi. Jamila era clarvăzătoare.

N-o interesa să călătorească în locuri necunoscute, să întâlnească oameni străini, să descopere continente dincolo de zări. Lumea trebuia să fie plină de diversitate, însă oamenii erau la fel peste tot. Era de-ajuns să privești cum pâlpâie lămpile cu gaz pe dealurile de mai jos. Allah o hărăzise să-l slujească, descoperindu-i tainele naturii, așadar credea că era de datoria ei să rămână unde se afla. Știa să vindece nenumărate boli, deși multe erau încă un mister. Pe sub cămășile cu mâneci lungi și vestele ornamentate cu care se îmbrăca, purta întotdeauna niște șalvari, lucru care îi îngăduia să încalece cu ușurință pe cal când era nevoie. Noapte sau zi, trebuia să fie pregătită pentru orice.

Oamenii de prin partea locului scorniseră o mulțime de povești despre ea. Ziceau că pesemne djinii îi dădeau rețetele pentru lecurile ei. Alții credeau că se furișase pe Muntele Kaf, sălașul zânelor, nimfelor și duhurilor unde oamenii nu erau niciodată bine-veniți. Jamila clătina mirată din cap când auzea asemenea povești de necrezut. Într-un loc însetat de eroi, legende și miracole, oamenii se așteptau ca ea să le încarneze pe toate trei. Dar Jamila știa prea bine că nu putea face decât ce-i stătea în puteri.

În funcție de cât de înstărit era insul aflat în nevoie, se târguia pentru fierturile și balsamurile ei, deși adesea le dădea pe degeaba. Cu puținul pe care-l câștiga cumpăra alte ingrediente.

Prepara și otrăvuri, deși pe acestea le împărțea numai câtorva oameni. Otrava era un dar de la Dumnezeu. O binecuvântare cerească adesea prea puțin prețuită. Puteai s-o privești ca pe-o năpastă sau ca pe-un leac, ca pe aproape toate lucrurile din viață. Natura era dincolo de bine și de rău. Ce te putea vindeca te putea și îmbolnăvi. Ce te putea îmbolnăvi te putea și vindeca. Jamila era convinsă că munca unui preparator de otrăvuri nu se deosebea cu nimic de-a oricărui alt meșteșugar. Exact ca un artizan, ea răspundea de calitatea produsului ei și nu de felul în care îl foloseau oamenii. Vindea otrăvuri pentru șoareci-decâmp, chițcani, șobolani, libărci și șerpi. Deși recunoștea că preparatele ei puteau fi mortale, sfârșea prin a-și spune că și carnea putea fi mortală. Dacă mâncai prea multă carne, făceai gută – o boală care te putea omorî dacă nu era tratată. Dar nimeni nu înceta să mai cumpere carne din cauza asta sau nu se apuca să-i aresteze pe măcelari.

Acum, cu fruntea lucind sub lumina unui opaiț, Jamila a pus mojarul deoparte și a scos o cutie. Mică, pătrată, sidefată. Înăuntru era o piatră. O piatră nespus de prețioasă. Un diamant, auriu ca mierea, mai mare decât o alună. L-a ținut între degete și l-a cercetat. Erau oameni în valea aceea care și-ar fi tăiat beregatele ca să pună mâna pe o asemenea nestemată rară. Nătărăii! Nu puteai să posezi niciodată un diamant, doar să-l păzești. Fiecare nou proprietar nu era nimic altceva decât o haltă scurtă în lunga călătorie a diamantului. Jamila înțelegea lucrul acesta și-l accepta. Diamantul era la ea astăzi, însă mâine putea să fie cu totul altundeva. Între timp, Jamila îl folosea ca să-și îmbunătățească fierturile. Unele pietre răspândeau căldură, o lumină interioară și, dacă le ținea o vreme într-o poțiune, își lăsau în ea o parte din suflet, netezind notele ascuțite, ajutând lucrurile să se amestece. Păstra mai multe pietre prețioase în scopul ăsta, însă diamantul era cel mai bun.

Încă din vremuri străvechi, mesopotamienii numiseră diamantele „lacrimile zeilor“. Ei credeau că

erau făcute din praful care cădea de pe stelele de deasupra sau din așchiile care se desprindeau din fulgere în nopțile cu furtună. Jamila auzise chiar pe unii spunând că erau stropii cristalizați de sudoare, împrăștiați în fiecare primăvară când Pământul-Mamă și Cerul-Tată făceau dragoste. Ce fantasmagorie! Oamenii își lăsau gândurile s-o ia razna când dădeau peste lucruri pe care nu le prea puteau controla, de parcă născocind povești ar fi putut să înțeleagă tot ce era dureros de derutant, chiar și scurta lor ședere în această lume.

Spre deosebire de cea a unui diamant, viața omului era mai scurtă ca o ploaie de vară. La optzeci de ani, oamenii erau bătrâni și neputincioși, însă un diamant era socotit încă un prunc. Jamila și-a închipuit că trebuiau să fi trecut vreo trei-patru sute de ani de când diamantul ei fusese scos din mină, șlefuit și fațetat. Era încă tânăr. Putea să trăiască mii de ani, dacă nu mai mult.

Când venea vorba de lăcomia după diamante, nu exista cine știe ce deosebire între cei avuți și cei nevoiași, parcă era fără sfârșit. Cel care n-avea nici o șansă de-a pune mâna pe un diamant râvnea la unul. Cel care avea deja unul tânjea după mai multe. Necinste, lăcomie și cruzime – deși era atât de tânăr, diamantul ăla le văzuse pe toate. Avea o istorie sângeroasă, ca toate diamantele rare. Negustori, pribegi, pelerini, marinari, oșteni și iscoade se trădaseră unul pe altul doar ca să pună mâna pe el. Servitoarele își slujiseră stăpânele cu mai mult respect, doamnele își iubiseră soții cu mai multă dăruire și soții se simțiseră mai bărbați avându-l sub acoperișul lor. Nelămuririle deveneau certitudini, flirturile se încheiau în căsnicii, prietenii se preschimbau în dușmani și dușmanii se înmulțeau în cohorte. Ca o rază de soare ce se răsfrângea în zăpada de un alb pur, diamantul de culoarea ambrei făcea totul în jur să pară mai strălucitor, întocmai cum lumina soarelui devenea mai strălucitoare când se reflecta în zăpada de un alb pur; dar închidea în sine și un soi de întunecime. Jamila știa că un diamant splendid ca ăsta putea să te surghiunească din propriul suflet.

Era un dar de la un bei. Un bărbat obișnuit ca oameni de toate soiurile să se plece în fața lui, care inspira în aceeași măsură groază și respect. Jamila salvase viața singurului său fiu. Acolo unde doctorii nu întrezăriseră nici o speranță, ea trudise în tăcere, cu încăpățănare, aducându-l pe băiat înapoi din împărăția lui Azrael pas cu pas, așa cum ai trage o sanie afară din apă când se rupe gheața sub ea. Prima oară când băiatul a deschis ochii și a vorbit, beiul a plâns ca un copil. A hohotit, mai degrabă, ca toți bărbații care nu sunt obișnuiți să plângă. Beiul i-a oferit bani. Jamila a refuzat. Monede de aur. Un lot de pământ. O prisacă. O fermă de viermi de mătase. De fiecare dată Jamila a scuturat din cap. Era gata să plece când i-a arătat diamantul. *Cadâna de ambră*, i-a spus. Se simțea atrasă de el. Era o nestemată cu multe taine, își dădea seama.

— Se spune că e blestemat, a prevenit-o beiul. Nu poate fi cumpărat, nu poate fi luat cu forța. Nu poate fi furat. Poate fi doar dăruit din toată inima. Așa a ajuns la mine și așa ți-l dăruiesc și eu ție. O clipă, Jamila a simțit că ea și nestemata erau legate într-un fel profund și misterios, dincolo de puterea ei de înțelegere. Totuși a refuzat-o. Dar beiul era un om deștept. A înțeles că Jamila se simțea deopotrivă atrasă și îngrozită de piatră, temându-se că, dacă ar avea-o asupra ei, n-ar mai fi niciodată în siguranță. Motivul pentru care supraviețuise atacurilor cuțitarilor și hoților din vale era în parte acela că nu avea nimic de preț care să merite furat. Beiul n-a stărunit. Dar în aceeași noapte, i-a trimis

diamantul printr-un mesager de încredere. Din clipa aceea, Jamila fusese gazda Cadânei de ambră.

Oamenii aveau multe ciudățenii. Socoteau insectele dezgustătoare, dar se simțeau norocoși când o buburuză li se așeza în palmă. Detestau șobolanii, dar le plăceau veverițele. Găseau vulturii respingători, dar șoimii li se păreau impresionanți. Disprețuiau țânțarii și muștele, dar îndrăgeau licuricii. Chiar dacă cuprul și fierul erau mai importante, căci puteau fi folosite să-i vindece, adorau în schimb aurul. Nu băgau de seamă pietrele pe care călcau, dar se înnebuneau după nestematele șlefuite.

Jamilei i se părea că, în tot ce făceau, oamenii își alegeau câteva lucruri pe care le iubeau și le detestau pur și simplu pe toate celelalte. Abia dacă înțelegeau că lucrurile care nu le plăceau erau la fel de esențiale pentru Ciclul Vieții ca și cele pe care le prețuiau. În lumea asta, fiecare creatură era făcută ca să înfrunte, să schimbe și să desăvârșească altceva. Un țânțar de apă nu era mai puțin important decât un licurici așa cum alama nu era mai puțin importantă decât aurul. În felul acesta concepușe Dumnezeu, Marele Bijutier, universul.

Un ciocănit brusc și zgomotos i-a atras din nou atenția spre lucrurile din jur. Cineva bătea la ușa ei, deasupra. A sărit în picioare și a pus diamantul la loc în cutie. De când bătea așa? A urcat repede treptele, gâfâind. De cum a ridicat chepengul ce dădea în camera ei de zi, zarva a izbit-o ca un pumn.

— Deschide ușa! Moașă Fecioară, unde ești?

Punând mâinile pe laturile deschizăturii, Jamila și-a ridicat trupul pe podeaua de sus. A închis chepengul și a tras covorul deasupra. Apoi și-a luat pușca. Astfel pregătită, s-a dus să deschidă.

A fost uimită să-l vadă pe contrabandistul pe-a cărui soție o îngrijise zilele trecute. Tatăl fetei-și-jumătate. Tocmai se pregătea să întrebe ce făcea copila, când l-a zărit pe bărbatul din spatele lui. Își căra tovarășul în spinare. Dâre de sânge. Gros și întunecat.

— Jamila... surioară, a zis contrabandistul. Trebuie să ne ajuți.

A înțeles. Trecuseră granița în Siria, încărcăți cu tot felul de mărfuri. Ceai, tutun, mătase, poate și droguri. Lucrurile nu merseseră cum se așteptau. Fuseseră atacați. Unul dintre ei fusese împușcat. Ar fi putut să-l lase acolo, însă n-o făcuseră. Îl căraseră cu ei înapoi. Dar bărbatul pierduse prea mult sânge; sufletul i se desprindea deja de trup. Nu era nevoie să se uite mai de aproape ca să-și dea seama că se stinge.

— Mi-e teamă că nu-i pot fi de ajutor. Trebuie să mergeți la un spital.

Contrabandistul și-a supt capetele mustății. Nu părea furios sau supărat, doar nerăbdător.

— Nu-l putem duce acolo.

Apoi, de parcă ar fi ajuns la o înțelegere, cei doi l-au întins pe bărbatul rănit pe canapea și au plecat. Înainte să iasă pe ușă, contrabandistul a zis:

— Dacă moare, aprinde un foc în grădină. O să ne întoarcem să-l luăm și să-l îngropăm.

*

Fața îi era prelungă și colțuroasă, cu pomeții înalți. Avea umerii lăsați, o înfățișare mohorâtă și era

lung și slab. Jamila a încercat să-i ghicească vârsta. Putea să aibă aproape treizeci de ani, însă putea și să fie trecut de patruzeci. Cu sângele scurs din obraji și moartea furișându-i-se prin vene, ar fi putut să aibă orice vârstă sau nici una.

L-a ridicat cât de blând a putut și i-a pus o pernă sub cap, care i s-a părut ciudat de greu și de ușor deopotrivă. Bărbatul a scos un sunet găuit, înăbușit și neomenesc, de parcă ar fi avut o greutate pe piept, un alt glonț înțepenit în gâtleej. O șuviță de sânge i s-a prelins dintr-o nară. Jamila văzuse multe nenorociri în viață și învinsese unele dintre ele, însă nimic n-o pregătise pentru groaza pe care o simțea acum.

Ar fi mai bine să-l omoare. Un cal cu piciorul rupt merita să moară cu demnitate. Pentru el, o înghițitură de mătrăgună ar fi de-ajuns. Grozavă buruiană. Era uimitor câți oameni o confundau cu negrilica și-și dădeau duhul fără să știe de ce. Sătenii o numeau „răsuflarea dracului“, însă Jamila avea un nume mai bun pentru ea – „ceața viorie“. Dacă ar putea să-l facă pe bărbat să înghită cantitatea potrivită, s-ar cufunda într-un somn violaceu, un ultim vis. De două ori în viață fusese cât pe ce să se omoare: după ce răpitorii o duseseră înapoi la tatăl ei, încă fecioară, dar cu onoarea pătată pentru totdeauna; și în ziua în care aflase că Adem îi ceruse mâna lui Pembe. De fiecare dată, hotărârea ei de-a merge mai departe, spaima de iad sau pur și simplu nevoia de-a vedea soarele răsărind a doua zi o siliseră să rămână în viață.

Jamila s-a îndreptat de spate, hotărâtă să nu se lase copleșită de gânduri negre, oricât de puternic ar fi fost impulsul. S-a concentrat asupra rănilor bărbatului. Cu iscusință, i-a tăiat hainele, dezbrăcându-l complet. Slăbiciunea trupului său aproape că a făcut-o să plângă – murdăria, vulnerabilitatea, oasele ieșind prin piele. Avea trei răni grave: una la picior, una la umăr, însă cea de-a treia – aproape de șira spinării – era cea mai primejdioasă. Cine îl împușcase o făcuse din spate.

Trudindu-se toată după-amiaza, în timp ce rănitul leșinase de două ori de durere, Jamila a reușit să scoată două gloanțe și jumătate. Cel de-al treilea, de sub genunchiul drept, se fărâmițase. N-a văzut nici un motiv să caute așchiile mai în adânc. Dacă scăpa teafăr din iadul ăla, bărbatul putea să trăiască foarte bine numai cu-atâta lucru. Întocmai ca pietrele și diamantele, gloanțele își revărsau și ele sufletul în trupurile pe care le loveau.

Mult după ce văpaia asfințitului s-a stins pe cer, a ațipit într-un scaun la căpătâiul lui, cu gâtul înțepenit. În noaptea asta, ca și în cea de dinainte, o presimțire rea îi apăsa pieptul, lăsând-o fără aer.

Gemetele lui au trezit-o, gura deschizându-i-se și închizându-i-se. A înmuiat o batistă în apă și i-a umezit buzele uscate.

— Mai multă, te rog!

— Îmi pare rău, i-a spus cu blândețe. Doar atâta poți bea acum. O să-ți dau mai multă mai târziu, promit.

A înjurat-o, bolborosind cuvintele. Avea febră mare. Când leșina, când își revenea în simțiri. Jamila s-a întrebat dacă era un bărbat cumsecade. Oare mai conta? N-ar fi încercat să-l salveze oricum? Trebuie să fie căsătorit și să aibă copii. Dacă murea, avea să-i ducă cineva dorul?

Încet, Jamila a dat covorul la o parte și a deschis chepengul. Avea de lucru în pivniță, o poțiune de preparat, de data asta pentru ea, ceva care să-i alunge neliniștea. A aruncat o privire spre rănitul din

pat. N-avea să se trezească vreo câteva ceasuri. S-a strecurat prin deschizătură și, când și-a găsit echilibrul pe trepte, a tras chepengul, sprijinindu-l cu degetele. Nu putea să întindă covorul la loc, dar cel puțin chepengul avea să rămână închis. Bărbatul, dacă se trezea, o să-și închipuie că a ieșit să taie lemne. I-a dat drumul. Chepengul s-a închis cu o bufnitură.

Chiar în clipa aceea, contrabandistul a deschis ochii. A cercetat coliba cu privirea încețoșată, de la lemnele stivuite cu grijă la pușca de pe perete, până când s-a oprit în cele din urmă la chepeng. O expresie de nepătruns s-a ivit pe chipul lui înainte să se cufunde într-un somn dureros.

[1.](#) Regele Solomon, despre care în *Coran* se spune că avea puterea să vorbească graiul animalelor și să stăpânească djinnii.

Esma

Londra, aprilie 1978

Am închis ușa și am tras adânc aer în piept. În ultima vreme au devenit un obicei – escapadele astea de la miezul nopții. Mă încuiam în baie după ce toți adormeau și aprindeam o lumânare, privind cum expresia feței mi se schimba la fiecare pâlپایت. Nu mă interesa s-o observ pe adolescenta de cincisprezece ani care eram. În schimb, voiam să aflu ce se ascundea dincolo de suprafață, să intru în legătură cu acel alt sine pe care rămânea să-l descopăr.

Cele mai multe fete pe care le cunoșteam aveau camera lor și puteau să stea cu ușa închisă după pofta inimii. Nu și eu. Dacă aș fi încuiat ușa camerei pe care o împărțeam cu fratele meu mai mic, familia s-ar fi temut că mi se întâmplase ceva cumplit. De aceea îmi plăcea baia – singurul loc în care puteam fi singură cu gândurile mele și cu trupul meu.

Mi-am dat jos puloverul și sutienul de culoarea pielii, pe care îl uram îngrozitor. Sâniile îmi erau ascuțiți, străbătuți de vinișoare albastrii, lucru care mi se părea dezgustător. Două poveri de cărat, de parcă nu aveam deja destule. Chiar în dimineața aia, unul dintre băieții din clasa mea încercase să-i atingă, prefăcându-se că ia o carte de pe raftul din spatele meu. Observându-i intențiile, am reușit să mă feresc în ultimul moment. Imediat, am auzit un grup de băieți chicotind pe înfundate. Plănuiseră asta împreună. Vorbiseră despre asta. Despre sâniile *mei*. Mi s-a făcut rău.

Afară ploaia cădea pe Lavender Grove. Întorcând privirea de la fereastră înapoi la oglindă, m-am întrebat pentru a nu știu câta oară cum aș arăta dacă aș fi băiat. Apucând un creion dermatograf maro, mai întâi mi-am îngroșat, apoi mi-am unit sprâncenele. După aceea m-am apucat să-mi desenez o mustață deasupra buzelor. Nu o mustață subțire și rară, ci una mare și stufoasă, cu vârfurile întoarse în sus. Dacă Iskender m-ar vedea acum, ar clătina din cap și ar spune: „Surioară, te-ai țicnit de tot!“. Uneori mă simțeam în plus, de parcă o greșeală în registrele divine m-ar fi făcut să sfârșesc aici, în mediul ăsta. Mă zbăteam să fiu o Toprak în timp ce adevăratul meu destin mă aștepta altundeva.

„Salut, asta e soră-mea. Îi plac doar ratații“, spunea Iskender când mă prezenta cuiva, mai ales unui băiat.

Nu dădea greș niciodată. Băiatul se ținea departe de mine. Nu că mi-ar fi păsat. Oricât de ciudat suna lucrul ăsta când îl spunea Iskender, avea dreptate. Mă simțeam fatalmente atrasă de cei asupriți, de cei umili. Chiar și când urmăream un meci de fotbal, voiam atât de mult ca scorul să fie egal, încât sfârșeam ținând cu echipa care pierdea. Gândul la cât de îngrozitor trebuiau să se simtă jucătorii în momentul ăla, striviți sub dezamăgirea și tristețea fanilor, era de-ajuns ca să mă înduioșeze.

— Ești de partea melcilor, asta-i problema, spunea mama.

Ea credea că în lume existau două soiuri de oameni: aliații broaștelor și aliații melcilor.

În satul unde locuia mama în copilărie, puștii obișnuiau să prindă broaște într-un râu din apropiere. Într-o zi au prins cea mai mare broască pe care o văzuse cineva vreodată. Unul dintre ei a adus un castron de-acasă și l-a răsturnat peste animalul hidos care încremenise locului de frică. Cât era ziua de

lungă, copiii veneau și ciocăneau în castronul desticlă, aplecându-se să vadă broasca mai bine, încântați și scârbiți de ochii ei bulbucați și de pielea râioasă. Apoi unul dintre băieți a scos un melc din buzunar și l-a vârât sub castronul răsturnat. Broasca a uitat imediat de primejdia în care se afla și s-a concentrat asupra prăzii. Între timp, melcul își vedea încet de drum, sperând să scape din închisoare, neavând idee ce pericol îl pândea. Broasca a făcut un salt, apoi încă două, și a prins melcul. Sub privirile a vreo douăzeci de puști care țipau, l-a mâncat, o chestie vâscoasă și lipicioasă prelingându-se din gură.

Mama zicea că în ziua aia toți copiii ținuseră cu broasca, bătând din palme și chiuind. „Dar dacă ai fi fost acolo, pariez că ai fi luat partea melcului. Uneori îmi fac griji pentru tine.“

Nu mă deranja să fiu în tabăra melcului – atâta vreme cât nu trebuia să țin pasul cu cei care trăiau la mare viteză, ca unele fete din clasa mea. Școala era împărțită. Existau cele ca mine, *tocilarele*, care se înșirau de la urâte la obișnuite în cel mai bun caz, învățau pentru examene și nu erau băgate în seamă decât de profesori. Apoi veneau *stricatele*. Lor nu le păsa nici cât negru sub unghie de cursuri și erau atât de nerăbdătoare să-și înceapă viața, încât nu vedeau nici o nevoie să mai piardă vreun minut cu educația. Cele mai frumoase dintre ele erau *păpușile Barbie*.

Le observam pe păpușile Barbie, le studiam felul de-a fi, de parcă aș fi disecat o specie nouă la ora de biologie. Nu vorbeau decât despre băieți, împărtășindu-și informații amănunțite despre cutare tip căruia îi plăcea cutare fată. Țineau rapoarte detaliate despre cine cu cine ieșea, curioase dacă o făcuseră deja și, în cazul ăsta, de câte ori, dacă cutărița sau cutărița avea burta umflată pentru că era gravidă și dacă avea să păstreze copilul sau să-l dea spre adopție.

Se îndrăgosteau întruna și le trecea imediat, romantic și frenetic, experimentând în fiecare zi un carusel emoțional care le lăsa dorință în ochi și bârfe savuroase pe limbă.

Distracția lor preferată erau cumpărăturile în grup. Din când în când, mamele sau surorile mai mari le duceau la mall să-și cumpere lenjerie. În timp ce primele încercau să le convingă să-și ia sutiene sport, ele alegeau unele din dantelă – elegante și sexy. În ziua următoare și le arătau una alteia la toaletă, presărându-și conversația cu exclamații. Dacă ceva era bun, atunci era „super“ sau „antâia“. Altfel era „de rahat“. Foloseau aceleași cuvinte pentru mâncare, haine, profesori, părinți, chiar și pentru țări și probleme mondiale.

Păpușile Barbie se plâneau uneori de ciclul lor menstrual prietenelor mai mult sau mai puțin apropiate, iubitorilor, mamelor, unele chiar și taților lor – numai gândul mă făcea să mă înfior. Mă întrebam – era aproape o cercetare științifică – cum de puteau lucrurile astea să difere atât de mult de la o cultură la alta. Dacă i-aș fi vorbit mamei despre ciclul meu, s-ar fi făcut roșie la față de rușine. Apoi mi-ar fi ținut o predică despre asta folosind cuvinte împrumutate de la bunica Naze.

Oare lucrurile ar fi stat altfel dacă aș fi mers la școala din zonă împreună cu alți copii din cartier? Dacă numele colegelor mele ar fi fost Aisha, Farah sau Zeineb în loc de Tracey, Debbie sau Clare m-aș fi acomodat mai ușor? Probabil, dar nu eram convinsă. Poate că sună jalnic, însă adevărul e că preferam să-mi fac temele sau să citesc o carte bună decât să pierd vremea cu colegele. Totuși eram mândră de realizările mele, mulțumită învățătoarei din școala primară, doamna Powell. Biata femeie! Se bârfea că singurul ei fiu fusese exmatriculat și că plecase de-acasă, nici ea nu știa unde. Copleșită

de durere, doamna Powell își făcuse o vocație din a-i ajuta pe copiii din mediile defavorizate să stea pe picioarele lor. Eu am fost unul dintre ei.

Încântată de mustață, m-am apucat să-mi desenez un barbișon. Da, doamna Powell a fost cea care a venit la noi acasă și a vorbit cu părinții mei, convingându-i să mă trimită la o școală mai bună. Nu una privată, ci una gimnazială. „După ani de experiență, pot să recunosc un copil dotat de la distanță. După părerea mea profesională, domnule și doamnă Toprak, fiica dumneavoastră este capabilă și înzestrată.“ Doamna Powell a vorbit și cu cei din consiliul de conducere al noii școli – în majoritate albi, creștini, englezi, din clasa de mijloc – și, orice le-o fi spus, a funcționat. Deși melc în adâncul inimii, am făcut un salt de broască.

Voiam să scriu, dar nu să fiu scriitoare. Îmi alesesem și un pseudonim: John Blake Ono. O combinație alcătuită din numele celor trei personalități preferate ale mele – un poet, un scriitor și o artistă: John Keats, William Blake și Yoko Ono.

M-am întrebat adesea de ce numele femeilor erau atât de diferite de ale bărbaților, mai ciudate și mai visătoare, de parcă femeile ar fi fost ireale – rodul închipuirii cuiva. Numele pentru bărbați degajau putere, iscusință și autoritate, precum Muzaffer, „Victoriosul“; Faruq, „Cel care distinge adevărul de minciună“; ori Husam al Din, „Sabia credinței“. Totuși, numele pentru femei reflectau o grație delicată, ca o vază de porțelan. Cu nume ca Nilüfer, „Floare de lotus“, Gülseren, „Presară trandafiri“ sau Binnaz, „O mie de dezmierdări“, femeile erau doar niște podoabe pentru lumea asta, garnituri drăguțe pe margine, însă deloc esențiale.

J.B. Ono. Un nume pe care vânzătorii de cărți să-l pomenească cu respect. Un pic misterios și cu siguranță androgin. Un nume care n-avea nevoie de sutien. După ce-am terminat de desenat barbișonul, mi-am cercetat fața. N-avea nici un rost. Nici deghizată în bărbat nu arătam prea grozav. Măcar de-aș fi avut zveltețea tatei sau ochii mamei – verzi, mari și puțin oblici. În schimb, aveam toate trăsăturile nepotrivite combinate, printre care și gâtul scurt al mamei și ochii banali ai tatei. Nasul îmi era borcănat, părul – atât de cârlionțat încât nu se lăsa pieptănat, iar fruntea – prea lată. Aveam o aluniță pe bărbie, o umflătură maronie hidoasă. O rugasem de multe ori pe mama să mă ducă la doctor ca s-o îndepărteze, însă era unul dintre lucrurile alea cărora nu le dădea niciodată atenție. Era o femeie frumoasă – toată lumea spunea asta. Iar frații mei arătau foarte bine. Era nedrept că, între cei doi băieți, gena frumuseții își luase vacanță, sărindu-mă pe mine.

Yunus avea o față angelică, deși strălucirea copilăriei începea să pălească. Iskender arăta și el bine, dar în cu totul alt fel. Avea un soi de farmec ascuns și răutăcios – era *obscen de frumos*, cum ar spune păpușile Barbie. Îmi dădeam seama că multor colege de clasă de-ale mele le plăcea de fratele meu cel chipeș și că se împrieteneau cu mine doar pentru asta. Iskender venea uneori să mă ia de la școală, aruncând priviri dure în dreapta și-n stânga și, spre mirarea mea, chestia asta funcționa întotdeauna.

„N-aș spune nu la așa ceva!“, șopteau fetele.

„Arată ca Michael Corleone din *Nașul*. Nu mai are nevoie decât de-un pistol!“

„Când ai făcut ultima oară un control la ochi?“, am mormăit eu, nefiind în stare să văd asemănarea

dintre Iskender și Al Pacino. Însă, chiar dacă îmi auzeau sarcasmul din voce, nu mă băgau în seamă. Îl găseau pe fratele meu *irezistibil de viril*.

De când tata plecase de-acasă, Iskender se schimbase mult – era plin de el, ursuz, arțăgos. Ieșea tot timpul cu prietenii și cu iubita aia nesătulă a lui. Lovea sacul de box zi și noapte, de parcă lumea ar fi mișunat de dușmani nevăzuți. Dacă asta era „furia adolescentină“ despre care vorbeau toți, nu cred că voiam să cresc.

Eram foarte apropiate, mama și cu mine, însă totul s-a schimbat după ce mi-au înmugurit sânii și mi-a venit prima oară ciclul. Singurul lucru care-o interesa acum era *virginitatea* mea. Îmi ținea întruna predici despre lucrurile pe care n-ar trebui să le fac vreodată, nici măcar în visele cele mai îndrăznețe. Nu mi-a spus niciodată ce era posibil și permis; puterile ei de comunicare erau rezervate doar pentru reguli și interdicții. Mama m-a pus în gardă în privința băieților, spunându-mi că urmăreau un singur lucru. La vârsta asta, majoritatea băieților erau egoiști și insistenți, iar mulți dintre ei n-aveau să se schimbe niciodată. Totuși, nu le impunea aceleași reguli fraților mei. Yunus era poate prea mic, însă cu Iskender se purta cu totul diferit, era deschisă cu el. Iskender nu trebuia să aibă grijă. Putea să fie pur și simplu el însuși. Nu închis într-o celulă cu gratii.

Ce nu înțelegea mama era că nu mă interesau deloc băieții. Mi se păreau plictisitori, superficiali, *plini de hormoni*. Dacă n-ar fi vorbit zi și noapte despre asta, nici nu m-aș mai fi gândit la sex. La urma urmei, melcii sunt hermafrodiți, au organe reproducătoare și feminine, și masculine. De ce nu puteau și oamenii să fie la fel? Dacă Dumnezeu ne-ar fi modelat ca pe melci, ar fi mai puțin durere și mai puțin chin pe lume.

O inimă de sticlă

Un loc de lângă Eufrat, aprilie 1978

Rănitul din pat ardea de febră. Jamila i-a luat temperatura lipindu-și buzele de fruntea lui, așa cum făcea cu copiii. Și-a așezat ușor mâna pe încheietura lui ca să-i verifice pulsul. Era și slab, și rapid. Bătăile inimii păreau niște tobe ce se auzeau în depărtare, bubuiturile unui război. Corpul omenesc era un mister. Îi plăcea să lupte. Deși majoritatea oamenilor nu-și dădeau seama de asta, trupul era un luptător, chiar unul mult mai rezistent decât sufletul. Dar, ca toți luptătorii, avea o slăbiciune surprinzătoare. Îi era teamă de necunoscut. Trebuia să-și înțeleagă dușmanul pentru a putea să-i reziste, să-l lovească, să-l descumpănească și să-l spulbere. Dacă nu recunoștea dușmanul cu care se lupta, nu reușea să-l învingă. Aici intervenea Jamila. De la începutul timpului, vindecătorii ca ea îi ajutau pe răniți să-și recapete forțele ca să-și poată cunoaște boala. Nu îi vindeca, mai degrabă îi ajuta să se vindece singuri.

Pe când înmuia un prosop în oțet distilat și îl așeza pe fruntea contrabandistului, Jamila nu s-a putut abține să se întrebe, cu cea mai ușoară șovăială, ce fel de om îngrijea. Nu exista nici o îndoială în mintea ei că toată lumea merita să trăiască, dar oare toată lumea merita să fie smulsă din ghearele morții? Era o dilemă la care se gândea din când în când, fără să ajungă la o concluzie definitivă. Oare oamenii se născuseră virtuoși și abia după aceea deveniseră corupți? Sau purtau în ei semințele corupției chiar și în clipa când fuseseră zămisliți? În *Coran* se spune că suntem cu toții făcuți dintr-*un cheag de sânge*. Cât din eurile noastre de-acum a fost sădit în stropul acela? voia să știe Jamila. O perlă, deși pură și fără cusur, crește dintr-un fir de murdărie ajuns în cochilia stridiei din întâmplare, dacă există într-adevăr așa ceva. Chiar și o sămânță rea poate să se preschimbe în ceva minunat. Totuși, existau și împrejurări în care un grăunte de rău dădea naștere la tot mai mult. Unii dintre copiii pe care îi aduseseră pe lume aveau să devină șarlatani, mincinoși, hoți, violatori, chiar ucigași. Dacă ar găsi o cale să prezică felul cum urma să se dezvolte fiecare copil, ar alege oare să nu-i aducă pe lume pe unii dintre ei? Putea să lase un prunc în pântecul mamei, îngropat confortabil, pentru a-l împiedica să aducă durere și nefericire pe lume?

De fiecare dată când lua un nou-născut în brațe, Jamila îi admira degetelele de la picioare, gurița ca un boboc de trandafir, năsul ca un nasture și se simțea plină de încredere că nimic în afară de bine nu putea să vină din partea unei ființe atât de desăvârșite. Dar din când în când simțea într-adevăr că unii copii erau diferiți. Chiar de la bun început. Nu neapărat mai insensibili sau mai dușmănoși, însă diferiți. Mamele ar fi putut probabil să-și dea și ele seama de asta dacă intuiția nu le-ar fi fost acoperită de o perdea de iubire. Nu și ea. Jamila putea să *vadă* anumite lucruri. Dar nu știa ce să facă cu ele după aceea.

Oricât ar părea de greu de crezut, fuseseră moașe care uciseseră copiii aduși pe lume. Așa spunea povestea lui Abraham – povestea pe care Jamila și Pembe o auziseră de la tatăl lor.

Într-o zi cu soare, Berzo își luase cu el cele opt fete ca să viziteze un iaz sfânt din Urfa. Naze se

pregătea să nască iar, în ciuda vârstei înaintate, și familia se dusesse acolo să se roage pentru un fiu. Norii se înghionteau pe cerul întins, bogat. Peste tot erau oameni, un murmur slab de glasuri, precum foșnetul ușor al frunzelor. Copleșite de tot ce vedeau, fetele s-au strâns una într-alta, sfioase, dar încântate. Au hrănit peștii. Pe drumul de întoarcere, tatăl lor le povestise legenda locului. Berzo era un alt om în ziua aia, privirea nu i se asprise încă, zâmbetul îi era sincer. Asta se întâmpla înainte ca totul să meargă din rău în mai rău.

Regele Nimrod era un bărbat de o ambiție și o cruzime nemăsurate. Într-o zi, mai-marele peste toți cititorii în stele l-a vestit că, atunci când se va naște un băiat pe nume Abraham, domnia lui se va sfârși. Nefiind dornic să-și lase tronul, Nimrod le-a poruncit moașelor din împărăția lui să ucidă orice băiat nou-născut. Bogat sau sărac, fără nici o deosebire. Așadar, moașele s-au pus pe treabă. Mai întâi le ajutau pe mame să aducă pruncii pe lume, iar apoi, dacă se dovedeau a fi băieți, îi strângeau de gât pe loc. Dar mama lui Abraham a izbutit să scape de cruzimea asta. L-a născut singură, într-o peșteră din munți – întunecoasă, jilavă, însă ferită de primejdii.

Când a crescut, Abraham s-a ridicat împotriva cruzimii lui Nimrod. Patriarhul s-a mâniat. I-a pus pe toți supușii săi, tineri sau bătrâni, să strângă lemne ca să facă un foc, unul atât de mare, încât a ars fără încetare zile în șir. Apoi l-a aruncat pe Abraham în flăcări. Dar după ceva vreme, profetul a ieșit din foc neatins. Doar o şuviță de păr îi albise. Într-o clipă, Dumnezeu prefăcuse flăcările în apă și tăciunii încinși în pești. Așa apăruse iazul sfânt din Urfa.

În ciuda tuturor, Jamilei nu-i dis plăcea viața ei. După ce Pembe și Adem se căsătoriseră, îl convinsese pe tatăl ei s-o lase să rămână nemăritată și să le dea o mână de ajutor moașelor de prin partea locului. El se învoise, gândindu-se că era ceva trecător. Ea stăruise. Astăzi, singurul ei regret era că nu putea să ajungă doctoriță. Dacă împrejurările ar fi fost altele, spre asta ar fi ținut. Să lucreze într-un spital mare și curat și să poarte un halat alb, cu un ecuson pe care să scrie: „Dr. Jamila Yeter“.

Doctorița Destulă Frumusețe.

*

Aplecându-se mai mult, Jamila a tăiat două cepe în felii groase și-a lipit inelele de tălpile rănitului, înfășurându-le în feșe de pânză. Pe când cepele trăgeau febra de la cap spre părțile mai de jos ale trupului, i-a schimbat prosopul ud de pe frunte la fiecare câteva minute și a făcut ce făcea întotdeauna când nu mai era nici o speranță: se ruga. Până la miezul nopții, contrabandistului îi scăzuse febra. Mulțumită, Jamila a adormit în scaun, cufundându-se într-un vis tulburător.

Se afla într-un oraș în flăcări, singură și însărcinată în ultimele luni. Trebuia să găsească un loc în care să nască, însă oriunde se întorcea, nu vedea decât învălmășeală. Clădirile se prăbușeau, oamenii fugeau în dreapta și-n stânga, câinii urlau înspăimântați. În mijlocul agitației, Jamila a zărit un pat uriaș, cu stâlpi groși sculptați și perne îmbrăcate în mătase. S-a întins acolo și a născut o fetiță. Cineva a întrebat-o de numele copilei și ea a răspuns: „O s-o cheme Pembe, ca pe sora mea geamănă moartă“.

Jamila s-a trezit cu inima bătând să-i spargă pieptul. I-a luat temperatura contrabandistului. Era aproape normală. Scăpase cu viață. Afară se iviseră zorii. Frecându-și mâinile și picioarele amorțite, Jamila a băut un pahar cu apă rece și-a încercat să nu se gândească la vis. Fără facă zgomot, a aprins focul în sobă și s-a apucat să pregătească micul dejun. A încins o bucată de unt și a spart trei ouă, adăugând un pic de sare și de rozmarin. Nu se pricepuse niciodată cine știe ce la gătit. De cele mai multe ori se mulțumea cu mâncăruri simple și, fiindcă n-avea pe nimeni de care să se îngrijească, nu simțise niciodată nevoia să-și rafineze talentele culinare.

— Miroase bine. Ce gătești?

Jamila a tresărit, întorcându-se. Contrabandistul se ridicase în capul oaselor, cu părul ciufulit, cu barba nerasă de un șaten auriu.

— A, doar niște ochiuri, a zis.

El a scos un mormăit care putea fi foarte bine unul de apreciere sau de nemulțumire.

— Și cine naiba ești?

— Sunt Jamila, moașa.

Pe fața lui s-a ivit o urmă de reproș.

— De ce sunt aici?

— Ai fost împușcat. E o minune c-ai scăpat teafăr. Ești aici de-o săptămână. Uite, ia niște ceai!

El a luat o înghițitură și-a scuipat-o imediat.

— Căh! Ce-i chestia asta? Parc-ar fi pișat de cal.

— E un leac, l-a lămurit ea, încercând să nu se simtă jignită. Ai face mai bine să-l bei și să nu mai scuipi prin casa mea.

— Îmi pare rău, a zis el într-o șoaptă aspră. Cred c-ar trebui să-ți mulțumesc pentru că mi-ai salvat viața.

— Ar trebui să-i mulțumești lui Allah, el salvează viețile.

Bărbatul s-a strâmbat numai la gândul ăsta și a rămas tăcut o vreme.

— Hei, moașo, ai cumva o țigară?

— N-ar trebui să fumezi, a zis Jamila.

— Te rog, doar un fum.

Luptându-se cu o mulțime de simțăminte amestecate, Jamila a scos o punguță cu tutun și niște foițe. Când a început să-i răsucescă țigara, el i-a observat mâinile – aspre, roșii și crăpate, umflate fiindcă fuseseră spălate de-atâtea mii de ori în apă rece, cu palmele pline de bătăături de la tăiat lemne.

— Ești o femeie ciudată, a spus.

— Așa se zice.

— Cum poți să trăiești singură aici? Ai nevoie de-un bărbat care să te apere.

— Nevastă-ta are un bărbat care s-o apere acum? Bag mâna-n foc că e la fel de singură ca mine. Unele femei sunt căsătorite și singure. Altele, ca mine, sunt doar singure.

Contrabandistul a zâmbit, cu o sclipire pe jumătate amuzată în ochi.

— Aș putea să mă căsătoresc cu tine. Nevastă-mea nu s-ar supăra. Ar fi fericită să aibă pe cineva

care să-i țină de urât.

Jamila a aprins țigara, a tras lung din ea și a suflat fumul. Apoi i-a dat-o, cam fără voie, neluând în seamă felul cum mâna lui îi atinge ușor vârful degetelor.

— Ești foarte generos, dar sunt fericită așa.

Bărbatul i-a aruncat o privire critică, însă n-a zis nimic. Apoi a vorbit din nou, scoțând fumul pe nări, cu o voce din ce în ce mai stinsă:

— Eram patru când am trecut granița. Ți-au spus ce s-a întâmplat cu-al patrulea bărbat?

Jamila a clătinat din cap, nefiind sigură că voia să audă.

— A călcat pe-o mină. Asta-i cel mai rău, crede-mă. Nu mi-e teamă că o să fiu împușcat sau că o să înfund pușcăria, însă de mine mi-e teamă. Eu n-o s-o pățesc, totuși. O să mă îngroape întreg. Cu toate măruntaiele înăuntru. N-o să lipsească nimic.

Neștiind ce să răspundă, ea l-a întrebat:

— Ai copii?

— Trei băieți. Și încă unul pe drum. O să fie tot băiat, *inshallah*.

— Vreo fată?

— Mda, patru, a răspuns bărbatul, după care s-a aplecat deodată înainte și-a început să tușească, scuipând flegmă, cu fața schimonosită de durere. Trebuie să mă întorc. Au nevoie de mine.

— Păi, au nevoie de tine puternic și sănătos, nu slăbit și rănit. Ar trebui să te odihnești puțin înainte. După aceea poți să pleci.

— Am auzit lumea vorbind despre tine. Se zice că ai un bărbat-djinn care te vizitează în nopțile fără lună. El îți aduce leacurile secrete, așa-i?

Jamila a scos o tabla rotundă de aramă din dulap și, punând pe ea pâinea, ceaiul și tigaia cu ouăle care sfârâiau, a cărat-o cu grijă până la pat.

— Un bărbat-djinn..., a repetat ea, zâmbind fără să vrea. Mi-e teamă că sunt doar o femeie obișnuită și viața mea e mai plictisitoare decât îți închipui.

Dar îndată i-a părut rău că rostise cuvintele alea. Era mai bine pentru ea ca bărbatul să creadă că e o ființă ciudată, o femeie ca nici o alta. N-ar fi trebuit să arate, nici lui, nici altcuiva, cusururile, vulnerabilitatea, umanitatea ei. Dacă ar afla că are o inimă de sticlă, oamenii i-ar frânge-o.

Un băiat de ceară

Londra, mai 1978

În ziua când au fost arestați squatterii, a fost închisă și Tobiko, dar – spre deosebire de alții, a dispărut la scurt timp după ce-a fost eliberată. Nimeni nu știa unde se duse. Îngrijorat, Yunus a bătut la ușa casei învecinate cu a squatterilor. Un bătrân a crăpat puțin ușa și i-a aruncat o privire din spatele lanțului de siguranță.

— Îmi pare rău că vă deranjez, domnule. O caut pe prietena mea, o fată cu părul negru și tatuaje. Stătea în casa de-acolo.

— Adică, unde locuiesc demenții ăia?

— Mhmmm, a răspuns Yunus șovăitor.

— Nu știu nici o fată cu păr negru și tatuaje. Sper că s-au cărat naibii de tot, a spus bătrânul. Cale bătută! a adăugat trântindu-i ușa-n nas.

Yunus a hotărât s-o caute singur prin oraș. Trecând cu bicicleta pe fiecare stradă, alergând după fiecare femeie care aducea măcar pe departe cu Tobiko, s-a uitat prin piețe și supermarketuri, spălătorii și magazine de băuturi, însă tot n-a reușit s-o găsească.

Așadar, în ziua aceea de la începutul lunii mai, când a dat colțul pe Kingsland Road, la doar câțiva pași de Rio Cinema, cu mintea aiurea și nicăieri, pe Tobiko se aștepta s-o găsească. Ochii somnoroși i-au căzut pe o pereche care stătea dinaintea unei florării, cu spatele la el, alegând un ghiveci cu flori. Nu-și dădea seama ce-l atrăgea la perechea aceea, însă nu-și putea lua ochii de la ea.

Bărbatul a întins mâna și a atins încheietura femeii, mângâind-o ușor, tandru. Trupul ei zvelt era înclinat, de parcă în orice clipă ar fi fost gata să-și lase capul pe umărul lui. Dintr-odată, Yunus a simțit o greutate nefirească în stomac, un vâjâit în urechi. Senzația de familiaritate pe care i-o trezeau părul castaniu al femeii, rochia verde ca jadul cu mâneci scurte și nasturi aurii, forma taliei și curbura lină, grațioasă a brațului ei... Inima băiatului a început să bubuie. S-a făcut pământiu la față și buzele i s-au strâns.

Bărbatul a tras-o pe femeie spre el și i-a șoptit ceva la ureche, atingându-i gâtul cu buzele, o atingere ușoară și scurtă, poate întâmplătoare, inocentă și neintenționată, un schimb sfios, după care ea s-a întors pe jumătate și a zâmbit, dând la iveală gropița din obrazul drept.

Mama.

Băiatul a întors bicicleta, pedalând repede. Sub perdeaua de uluială și spaimă care se lăsase asupra lui, se gândea – sau o parte din creierul lui gândea – că n-o văzuse niciodată pe maică-sa așa. Femeia pe care o zărise era mama lui și totuși nu semăna deloc cu ea. Avea o aură de fericire în jurul ei, la fel de strălucitoare ca florile pe care le cumpăra.

În seara aceea, Yunus s-a întors acasă arătând ca un băiat de ceară – palid, insipid. Iskender și Esmă au glumit o groază pe seama lui, spunând că arăta ca una dintre figurinele de la Madame Tussauds. Pembe s-a îngrijorat că s-ar putea să fi răcit la stomac și l-a pus să bea niște ceai de mentă.

Dar Yunus nu le-a răspuns la glume, le-a ignorat zeflemelele și a insistat să se ducă la culcare mai devreme.

În noaptea aceea a făcut în pat.

Harun contrabandistul

Un loc de lângă Eufrat, mai 1978

În ziua aceea, pe la sfârșitul după-amiezii, Jamila a ieșit să strângă lemne. Pe drumul de întoarcere s-a așezat pe o piatră, chibzuind. Avea îndesată sub curea o scrisoare, pe care a scos-o și a privit-o cu ochii goi, de parcă ar fi uitat ce era. Dar, spre deosebire de monștrii din visele ei, scrisoarea era reală. Era la fel de reală ca munții ce o înconjurau și la fel de neliniștitoare. S-a apucat s-o citească din nou.

Jamila, sora mea dragă,

De-a lungul anilor trebuie să-ți fi trimis sute de scrisori. Au fost zile bune și zile rele. Dar scrisoarea asta mi-a fost cel mai greu s-o aștern pe hârtie. Surioară, am întâlnit pe cineva. Te rog, nu te încrunta. Te rog, nu mă judeca. Dă-mi șansa să-ți explic, deși nu sunt sigură că înțeleg eu însămi. Nu pot să mă încred în altcineva în afară de tine. Nimeni nu știe. Sunt speriată de moarte. Dar sunt și plină de bucurie și speranță. Cum se poate așa ceva?

În toți anii ăștia am fost convinsă că inima mi-era uscată. Ca o bucată de piele lăsată prea mult la soare. Incapabilă să iubesc pe cineva, în afară de tine și de copiii mei. Dar nu un bărbat, așa credeam. Când l-am întâlnit, a fost de parcă l-aș fi cunoscut dintotdeauna. Nu știu cum să descriu sentimentul ăsta în cuvinte. Am încercat să mi-l scot din minte. N-am reușit.

E bucătar. Ca și tine, cunoaște limba ierburilor și mirodeniilor. Afară, pe străzile Londrei, tinerii demonstrează. Toată lumea e furioasă dintr-un motiv sau altul, însă el nu este. Spune că doar oamenii cu multă răbdare pot să gătească. E un bărbat cu multe țări și multe nume, dar fără o patrie. Poate că-și cară orașul natal în spinare, ca o țestoasă fără vârstă.

Știu că trebuie să fii îngrozită. Știu că-mi vei spune: e o rușine. Stafia mamei o să mă bânuie pe veci. La fel și-a tatei. „Mai degrabă îmi văd fiicele înecate în Eufrat decât să mă acopere de ocară.“ Asta a zis după ce-a fugit Hediye, ții minte?

Spune-mi, dacă înveți pe cineva alfabetul, cum îl poți opri să citească? Dacă ai gustat din elixirul iubirii, cum poți să nu însetezi după el? Odată ce te-ai văzut prin ochii iubitului, nu mai ești același om. Am fost oarbă tot timpul ăsta și acum, când am deschis ochii, mi-e teamă de lumină. Dar nu vreau să trăiesc ca o cârțiță. Nu mai vreau.

Draga mea, nu mă ierta dacă simți că nu te lasă inima. Dar, te rog, iubește-mă. Acum și mereu. Și eu o să fac la fel. De-a pururi...

Sora ta geamănă care te adoră, Pembe

Trebuie să fie istovită, a conchis Jamila. Iubirea are ceva epuizant, o forță obscură care îți răpește mințile și vloga. Lui Adem s-ar putea să nu-i pese, însă toți ceilalți s-ar grăbi s-o ponegrească pe Pembe – prietenii și vecinii, rudele de-aici și de-acolo. Chiar dacă reușea să obțină ușor divorțul, bucătarul promitea s-o ia de nevastă îndeajuns de repede ca să pună capăt bârfelor, bărbatul acela ce-și ducea patria cu el și fără simțul trecutului? Pe deasupra era un străin. Un creștin, pesemne, ceea ce înrăutățea și mai mult lucrurile. Trebuia s-o scoată pe sora ei din Londra, din calea răului. Trebuia s-o apere pe Pembe de bârfe și ponegreli și, dacă era nevoie, de ea însăși.

Cu gândurile învălmășindu-i-se în minte, a ajuns la coliba ei și a intrat cu o sarcină de crengi uscate în spinare. A lăsat legătura jos lângă vatră, răsuflând iute. Cu coada ochiului, a observat că contrabandistul se ridicase de pe sofa, după o lună întreagă de îngrijiri, în sfârșit în stare să se țină pe picioare. S-a întors pe jumătate spre el, zâmbind. Abia atunci a zărit pușca din mâna lui.

— Îmi pari o femeie secretoasă, a spus îndreptând arma spre ea. Mă întreb ce ții ascuns.

— Ce să țin ascuns? N-am nimic. Sunt moașă. Uneori nici nu sunt plătită.

O clipă, bărbatul a părut convins, însă apoi a zis:

— Ei, o să vedem noi. Du-mă în pivniță mai întâi.

— Ce? a bâiguit Jamila. *De unde știa de pivniță?* Păi, nu e nimic acolo. Doar niște fleacuri vechi.

— Fleacurile vechi sunt foarte bune, a zis el, cu venele de pe tâmpile umflate și ochii injectați. Hai, arată-mi drumul.

Nefiind obișnuită să primească ordine, trupul s-a crispat și s-a împotrivit.

— Mișcă sau îți zbor creierii și te azvârl la câini, a șuierat el. Apoi o să cobor oricum în pivniță.

A dat covorul la o parte, a deschis chepengul și s-a tras un pas înapoi, ca el să poată vedea ce era jos.

— Nu, a spus el. Coborâm amândoi. Tu prima. Stai...

I-a aruncat o frânghie și a pus-o să-și lege mâinile în față, destul de larg ca să le poată folosi, însă în același timp destul de strâns ca să nu poată desface ușor nodul.

— Nu pot să cobor așa.

— O, ești o femeie deșteaptă. O să te descurci.

Abia ținându-și echilibrul, Jamila s-a prins de treapta cea mai de sus și a coborât scara cu greutate, pas cu pas. Bărbatul a urmat-o. Simțea că se căznește să coboare, căci rănile îl dureau încă.

— Căh, ce-i putoarea asta? a întrebat el, aplecându-se înainte de parcă ar fi fost gata să vomite.

Pentru prima oară în atâția ani, Jamila a observat mirosul – înțepător, usturător și iute, atotpătrunzător.

— Uau, ce-ai făcut aici? a exclamat cercetând încăperea, după care a luat un borcan cu semințe de muștar și l-a scuturat bănuitor. Știam eu. Ești vrăjitoare. Deci, ce comori ascunzi?

— Nici una. Ierburi și leacuri, după cum vezi. Prepar poțiuni. Una dintre ele te-a vindecat și pe tine, ți-aduci aminte?

— Parcă ziceai că numai Allah poate vindeca, i-a întors-o el. Și știi ce, aveai dreptate. Numai Dumnezeu m-a vindecat. El mă salvează întotdeauna. Oameni care n-au văzut nici măcar jumătate din ce-am văzut eu sunt deja morți și îngropați. Dar eu sunt viu. Eu scap întotdeauna cu viață.

A împuns-o cu țeava puștii. Jamila și-a pierdut echilibrul, mai-mai să cadă.

— Sunt curios ce gust ai, a zis făcând un pas spre ea și privindu-i coapsele, sâni. Deci n-ai cunoscut nici un bărbat. Biata de tine. Poate că după asta ar trebui să te încalec un pic, *Moașă Fecioară*.

Întorcându-i spatele pe jumătate, a început să caute pe masă. A răsturnat ce era în sticle, a adulmecat borcanele, a golit vasele și a spart câteva nepăsător. Inima Jamilei a început să bată nebunește. *Cadâna de ambră* era pe raft, în cutia ei de sidef.

— Hai să mergem sus, a zis ea, cu glasul încordat de efortul de a-și ascunde neliniștea.

— De ce?

— O să-ți gătesc, o să te spăl pe picioare.

Cuvintele au tăiat aerul ca un cuțit. Contrabandistul s-a oprit, căutând din priviri.

— Mă crezi prost?

Jamila s-a speriat.

— Nu, sigur că nu, ești un bărbat deștept.

— De ce mă lingusești? De unde schimbarea asta bruscă? Ar trebui să mă urăști, a zis el, după care a adăugat: Unde te uiți?

Jamila și-a dat seama de greșală. În zăpăceala ei, s-a uitat de mai multe ori spre rafturile din spatele lui. Privirea lui a urmărit-o pe-a ei. Nu i-a luat mult până să descopere cutia.

— O, vrăjitoare ticăloasă! Uită-te la frumusețea asta! Trebuie să coste o avere. De unde ai furat-o?

— A fost un dar, a răspuns Jamila obosită.

— A, da? Și te-aștepti să te cred? a spus bărbatul, vârând diamantul în buzunar. Hei, întoarce-te. Acum mergem sus. Tu prima. Și fără șmecherii.

Imediat ce Jamila a făcut un pas spre scară, bărbatul a lovit-o cu patul puștii. Ea s-a împleticit, dând cu capul de bara de fier. Trupul ei nu-i mai aparținea, lumea căpăta culoarea sângelui.

S-a trezit câteva ceasuri mai târziu. Capul i se învârtea, stomacul îi era întors pe dos, iar durerea din tâmple era atât de cumplită, încât nu îndrăznea să închidă ochii. Câteva clipe a scâncit pe podea ca un pisoi cu ochii lipiți. Apoi încet, foarte încet, s-a ridicat și a așteptat să se obișnuiască cu întunericul.

A găsit un cuțit și-a tăiat frânghia cu care îi erau legate încheieturile. Întreaga pivniță era în neorânduială, de parcă ar fi fost prădată de-o armată. A zărit cutia sidefată zăcând răsturnată pe masă. Nici nu apucase să-i spună contrabandistului despre legendă. Diamantul era blestemat. Putea fi dat sau primit numai în dar. Nu putea fi confiscat, luat cu forța sau vândut.

A urcat în cameră, înfiorându-se la fiecare pas. Când a ajuns sus, a văzut că ușa de la intrare era deschisă, iar valea – tăcută, liniștită. Dintr-odată, totul părea înspăimântător. Pământul care o hrănise și o apăraseră în toți acești ani mișuna acum de scorpioni, șerpi, buruieni otrăvitoare, intruși josnici... S-a pus pe plâns, ascultându-se cum plângea de parcă ar fi ascultat o străină, hohotind zgomotos, așa cum face cineva care uită cum se plânge și abia acum începe să-și aducă aminte. Restul zilei s-a scurs chinuitor de încet. N-a îndrăznit să iasă din casă. Nu s-a rugat. N-a mâncat. Ținând o cană cu apă pe genunchi, a stat pe sofa, nepăsătoare la toate.

Apoi a auzit zgomotele. Bărbați. Cai. Câini. Și-a șters ochii cu palmele, simțind bătăturile aspre pe piele. Probabil era tot el – se întorcea cu prietenii. Ce mai voia? Trupul ei? Viața ei? Nu-și găsea pușca. I-o luase și pe asta. A apucat un cuțit, însă mâinile îi tremurau atât de tare, încât nu avea puterea să-l folosească. Așa că l-a pus la loc și s-a dus la ușă, hotărâtă să-și înfrunte soarta.

Din umbrele înserării s-au ivit patru călăreți. Doar unul dintre ei a sărit jos și s-a apropiat de ea, cu cizmele clefăind de parcă ar fi mers printr-un noroi clisos. Jamila l-a recunoscut ca fiind șeful contrabandiștilor. Bărbatul pe a cărui soție o ajutase să aducă pe lume fata-și-jumătate; cel care îl lăsase pe contrabandist la ușa ei și îi pricinuisse nenorocirea asta.

— Jamila... surioară, pot să intru?

Fără un cuvânt, ea s-a tras într-o parte, lăsându-l să treacă.

Bărbatul i-a văzut vânătaia de pe frunte, ochii umflați.

— N-o să stau mult. Ți-am pricinuit deja multă durere. Am venit să-mi cer iertare pentru ce s-a întâmplat. Nu merita bunătatea ta.

Știa că ar fi trebuit să spună ceva, însă cuvintele nu-i veneau pe buze.

— Ți-am adus câteva lucruri, a continuat bărbatul. Sunt darurile mele pentru tine.

A scos din buzunarul șalvarilor două punguțe de mătase legate cu șnur, una roșie, una neagră. I-a luat mâinile și le-a ținut o clipă într-ale sale, privind-o în ochi. Apoi i-a pus în palma stângă punguța roșie și punguța neagră în cea dreaptă.

Recăpătându-și glasul, Jamila a întrebat:

— El unde e acum?

— N-o să-ți mai facă neazuri, crede-mă.

— Cum îl cheamă? Nici măcar nu-i știu numele.

— Îl chema Haroun, a răspuns el înainte să iasă cu pași apăsați. Asta i-am scris pe piatră.

I-a luat o clipă să înțeleagă cuvintele, însă – când s-a dumerit – a lăsat să-i scape un icnet. Însăpăimântată, a deschis punguța roșie. Înăuntru era *Cadâna de ambră*, strălucind orbitor. Jamila e dezlegat apoi cealaltă punguță. Întunecată, jalnică, însângerată. Abia atunci și-a dat seama că amândouă erau făcute din aceeași pânză, însă aceasta se înnegrise din cauza sângelui. Înăuntru erau urechile lui. Până la urmă, Haroun contrabandistul, deși se ferise de mine, nu era îngropat cu trupul întreg.

Dintr-un impuls, Jamila s-a repezit afară, alergând după bărbat. O clipă s-a temut că dispăruse – o altă stafie în viața ei. Dar apoi l-a zărit împreună cu oamenii lui pe drumul desfundat.

— Așteaptă! a strigat Jamila cu glas gătuit.

Bărbatul a tras de hățurile calului. Oamenii săi au făcut la fel.

Când i-a ajuns din urmă, a șovăit, negăsindu-și cuvintele. Dându-și o șuviță de păr pe după ureche, și-a aranjat basmaua. Apoi a zis:

— Am nevoie de ajutorul tău, te rog!

— Spune!

— Vreau să mă duc la sora mea, în Anglia. E în pericol. Are nevoie de mine.

Bărbații de pe cai au schimbat o privire.

— Nu am pașaport și nici bani. Nimic. Trebuie fac asta ca voi, ilegal. Jamila a desfăcut pumnul și a urmat: Dar am *Cadâna de ambră* și pot să o dau cui aleg eu. Iar eu aleg să ți-o dau ție. O să fii un bărbat bogat și n-o să-ți aducă ghinion, crede-mă.

— Vrei să-mi dai diamantul ca să-ți aranjez plecarea în străinătate.

— Chiar așa.

Șeful contrabandiștilor a încruntat din sprâncene, trăgându-se de vârfurile mustății și chibzuind.

— Asta nu-i ușor deloc. Nu e ca și când ai trece granița în Siria.

— Am auzit că sunt oameni care aranjează astfel de lucruri. Eu nu pot să dau de ei, dar tu poți. Îl ții minte pe fiul cel mic al lui Ahmad? El n-a plecat tot așa? În ce țară era oare? Elveția? L-au ascuns într-un camion, nu-i așa? A reușit cumva să ajungă acolo.

După ce s-a pornit, cuvintele se revărsau din gura ei ca un șuvoi. A vorbit din adâncul inimii, cu stăruință și ardoare, călăuzită de o nevoie pe care n-o înțelegea și pe care, pesemne, nici n-o putea controla.

Bărbatul a privit-o fără să facă vreo mișcare. În ochii lui afundați în orbite, a zărit mai multe emoții deodată: interes, înțelegere, încurcătură și admirație secretă.

— O să văd ce pot face. Dacă vrea Dumnezeu, o să reușim.

Năucită, înghețată, tremurând din tot trupul, Jamila a ridicat mâinile și a desfăcut palmele, diamantul prinzând ultimele văpăi ale asfințitului.

— Ia-l. Allah să te binecuvânteze.

El și-a ferit fața, de parcă ar fi vorbit dintr-odată cu vântul, și a spus cu glas îngroșat:

— Păstrează-l. Îl meriți, Jamila.

Apoi, a dat ușor din cap, fără să mai spună altceva, și și-a îndemnat calul. Oamenii săi l-au urmat. Jamila i-a privit cum se îndepărtează în galop, praful stârnit de copite învăluind-o ca o amintire chinuitoare.

Închisoarea Shrewsbury, 1991

Când mă întorc de la carceră, pe priciul lui Hal stă întins un tip nou. Așa curând. Cred că mă așteptam să lase să treacă ceva timp, dar Închisoarea Shrewsbury e plină până la refuz. Și în fiecare zi sosesc alți deținuți. Sistemul închisorii îmi amintește de fabrica unde lucra tata. Ca biscuiții pe banda transportoare, condamnații sosesc întruna. Paznicii îi aranjează, îi depozitează, îi închid. Pâlc după pâlc. Locul e plin ochi. N-ai loc nici să jalești pe cineva.

La prima vedere, tovarășul meu de celulă pare în regulă, destul de inofensiv. Nu-l întreb de ce-a ajuns acolo, iar el nu îndrăznește să-mi spună. Lucrurile astea nu le scoți la iveală. E un omuleț vânos, cu fruntea înaltă, maxilar pătrățos, față bine conturată. Lumina de deasupra îi face părul să strălucească și, pentru o clipă, mă izbește blândețea înfățișării lui.

Se pleacă ușor și zice:

— Mă cheamă Zeeshan.

Se oprește, de parcă ar aștepta să mă prezint. Îmi încrucșez brațele și mă încrunt la el, punându-mi fermoar la gură.

Atunci el continuă:

— Zeeshan fericit să te cunoască.

Nici c-ar fi putut spune ceva mai ridicol. Engleza îi e varză. Cred că are vreo patruzeci de ani. E din Orientul Îndepărtat, măsliniu la față, de statură mijlocie. Caută să intre în vorbă cu mine, însă eu nici nu vreau s-aud. E mai bine să trag linie de la început. Orice alt om în locul lui ar lăsa-o baltă imediat. S-ar întreba cu îngrijorare cât din ce auzise despre mine era adevărat și dacă putea să doarmă liniștit la noapte. Sau în fiecare noapte din următoarele câteva luni. Dar Zeeshan pare în largul lui. După ce-am făcut destul pe mutul, mă hotărâsc să-i dau apă la moară.

— Bărbatul care dormea în patul ăla a murit, spun.

— O, aud, zice Zeeshan. Aud și că voi prieteni buni. Trebuie să-ți fie greu. Pare tare, tare rău. Te rog acceptți scuzele mele.

— Vrei să spui condoleanțele?

— Corect.

Dau chix. Compasiunea mă ia întotdeauna pe nepregătite. Niciodată nu prea știu ce să fac cu ea.

— Acum, nu-mi pasă cine ești și cum te cheamă, zic. O să-ți spun care sunt regulile aici. Cu cât le înveți mai repede, cu atât mai bine. Regula numărul unu: nu te băga în sufletul meu. Regula numărul doi: nu mă călca pe bățături. Regula numărul

trei: nu mă pisa la cap. Clar?

Clipește nedumerit. Ochii mici și oblici îi fug de la mine la zid și de la zid înapoi.

— Zeeshan clar, zice el.

— Bun!

Curând auzim zgomote. E timpul pentru controlul de dimineață. Ușile celulelor se crapă pe fiecare parte a culoarului. Păstrăm tăcerea, așteptând să fim numărați, împinși, înghionțiți și cotonogiți.

Gardianul Andrew își face apariția. Cu un bandaj pe urechea stângă. Nu m-a iertat pentru că am mâncat scrisoarea lui Hal. Iar eu nu l-am iertat pentru că m-a trimis la carceră. Suntem chit și ne-am întors la început. Doar că suntem mai acriți acum.

— Aii, sunt cu ochii pe tine, spune Andrew. Încă o greșeală și te aranjez.

Îmi mușc obraji pe dinăuntru și nu răspund nimic. Respir adânc ca să mă liniștesc. Stă atât de aproape, că îi pot vedea firele de păr din nări. E o distanță numa' bună. I-aș putea sparge ușor nasul cu o lovitură de frunte. Stau în unghiul perfect. Păcat. Las prilejul să-mi scape.

Când rămânem singuri din nou, Zeeshan se zgâiește curios la mine.

— De ce el furios la tine?

— Fiindcă e un șoarece care să dă drept om.

Zeeshan râde de parcă ar fi cea mai bună glumă pe care-a auzit-o.

— Om-șoarece, îmi place chestia asta, spune el, după care cade dintr-odată pe gânduri. Mai sunt oameni-pești, oameni-păsări, oameni-șerpi, oameni-elefant, însă foarte puțini oameni-oameni pe lumea asta.

N-am idee despre ce vorbește. E ceva ciudat cu tipul acesta, însă nu mă prind ce anume. Nu poți să te descotorosești repede de el, iar zâmbetul ăla al lui mă calcă pe nervi. Mă pregătesc să-i spun să și-l ștergă de pe față când zice:

— Nu ușor să te bați tot timpul?

— Ce? exclam procesând cuvintele lui. Mă întreb dacă e greu să fii silit să te bați tot timpul?

— Da, da. Te întreb. Te bați, te bați, nu obosit?

Mă uit la el încurcat. Nu pare să-i lipsească vreo doagă. Pare sincer, cu adevărat interesat.

— De unde ești? îl întreb.

— Ăăă..., ezită el, de parcă l-aș fi pus să dezlege vreo ghicitoare imposibilă. Prima oară m-am născut în Brunei.

— Unde naiba vine asta?

Pare ofensat.

— Brunei Darussalam. Insula Borneo. Noi colonie britanică. După care Brunei independent.

— Păi, atunci supușii reginei au făcut o treabă de tot rahatul când te-au învățat engleza.

— Învăț engleza, spune Zeeshan ignorându-mi remarca sarcastică. În fiecare zi învăț lucruri noi. Zeeshan elev bun.

Râd batjocoritor. Nu m-am hotărât încă dacă e așa de enervant cum bănuiam sau dacă e dus cu pluta.

— Ai spus „prima oară m-am născut”, ce vrea să-nsemne asta? întreb.

Se luminează la față și rânjește de i se văd dinții – atât de mici, de înguști, de îngălbeniți, ca orezul sălbatic.

— Prima oară m-am născut în Brunei, repetă Zeeshan. A doua oară m-am născut în întreaga lume. Deci, sunt de peste tot. Lumea este casa mea.

Dintr-odată îmi pică fisa.

— O, la naiba, nu-mi spune că ești unul dintre cruciații ăia ai religiei. Ești din oastea Domnului?

— De unde?

— Te întreb: faci parte din vreun cult sau ceva de felul ăsta?

Nici acum nu pricepe și o clipă pare înspăimântat.

— Fiindcă-ți spun de pe-acum: nu vreau să-mi țină nimeni predici despre calea cea dreaptă. M-am săturat până-n gât de toate porcăriile astea. Mai bine te dai jos de la tribună.

— Tribună, repetă el, nedumerit de-a binelea.

— Ce vreau să spun e: ești vreun fanatic?

— Fanatic! exclamă Zeeshan luminându-se la față, fericit să recunoască în sfârșit un cuvânt, însă apoi își ia o mină serioasă. Fanatic zice: toată lumea greșește, eu dreptate. Zeeshan zice: toată lumea dreptate, eu greșește. Atunci, cum se poate eu fanatic?

— Biine. (Pot să accept asta. Dar apoi îmi trece prin cap un alt gând.) Dacă spui că ești de peste tot, atunci ce religie ai?

— Religia mea e iubirea, răspunde el.

Dau ochii peste cap.

— N-am mai auzit de-așa ceva.

O clipă pare jignit.

— Urechea aude ce e în stare s-audă. Multe sunete din lumea asta nu le auzim.

— Deci, ești budist, evreu, musulman, creștin... Ce ești?

— Ai-ai-ai, zbiară de parcă l-aș fi călcat pe picior. Tot întreb: Ești asta? Ești aia? zice bătându-se cu pumnul în piept.

Întreg universul e o singură persoană.

— Și persoana aia ești tu?

— Persoana aia ești tu, spune rostind apăsător ultimul cuvânt.

Gata, mi-a ajuns. Distracția s-a încheiat. Acum chiar mă enervează. Nu-mi plac oamenii plini de ei care-și închipuie că au răspuns la toate.

— Universul, ha? Să-ți spun eu ce-i în univers. Agresiune, brutalitate, corupție, terorism... Apoi adaug: crimă.

— Mhmm, mormăie Zeeshan de parcă n-ar mai fi auzit de-așa ceva până acum, însă imediat începe să vorbească cu o voce veselă. Uită-te la natură. Vezi animale ucigând animale. Gâze mari înghițind gâze mici. Lupi mâncând oi. O, atâta sânge. Dar în natură animalele se și apără unele pe altele. Peștii înoată împreună. Păsările zboară în stoluri.

— Asta pentru că peste tot sunt rechini și vulturi. Dacă rămâi cu turma, ai mai multe șanse de supraviețuire. N-ai decât să fugi, să înoți sau să zbori mai repede decât amicul tău.

— Animalele țin foarte mult unele la altele.

— Mda, frumoase bazaconii.

El deschide ochii.

— Zeeshan nu bazaconii.

— Ei, îmi pare rău să-ți dau eu vestea asta proastă. Peste tot în natură se dă un război. La fel și aici, sub acoperișul ăsta. Și oriunde altundeva. E o luptă pe viață și pe moarte.

Zeeshan se apleacă înainte și mă privește cu ochii îngustați, de parcă ar vrea să vadă prin mine.

— Armonie peste tot..., spune pronunțând cuvântul „armonie“ ca pe „ai mânie“. Apoi continuă: La fel și aici. Dar întrebarea principală este: e armonie și înăuntrul tău?

Aud ultimele cuvinte ca pe „... ai mânie înăuntrul tău?“ poate că până la urmă e întrebarea potrivită. N-am idee câtă mânie zace în sufletul meu.

— Bun, zic. Dacă totul se reduce oricum la armonie, dacă binele și răul se compensează, atunci oricine poate să facă ce are chef. Ce contează?

— Nu, nu așa. Nu poți să faci orice ai chef. Faci doar ce pune Dumnezeu în tine. Eu am elemente. Tu ai elemente. Zeeshan mai mult apă. Tu, poate foc? Da, cred că tu foc. Dacă nu este armonie înăuntru, atunci omul ăla tot timpul furios. Tot timpul bătaie, tot timpul milă. Limbă ascuțită ca săgeata. Universul e o junglă, spui. Atunci, în marea junglă, fac propria grădină.

— Despre ce nenorocită de grădină tot vorbești acolo?

— Dragul meu Iskender, zice el de parcă mi-ar scrie o scrisoare. Furia e un tigru. Vezi tigru și te gândești, o, ce animal grozav, vreau un tigru. Dar nu poți să-l îmblânzești. Nimeni nu poate. Tigru te mănâncă. Uită de tigrii furioși, continuă Zeeshan, nu învățăm nimic de la ei. Când întâlnești oameni diferiți, de alt nume, altă religie, asta foarte bine. Învățăm din diferență, nu din asemănare. Eul e un vultur, zice Zeeshan. Pasăre sălbatică. Vulturul spune: Zboară cu mine, așa devii puternic. Dar e o minciună. O șmecherie. Dacă eul tău puternic, tu slab. Dacă eul tău slab, tu puternic.

Vorbește încet, dar sigur. Are grijă ce cuvinte alege, de parcă ar fi niște flori de sticlă. Când termină, spun:

— Un singur lucru mă întreb...

— Care?

— De ce nu te-au pus în aripa țicniților?

— Ce-i aia?

Îmi învârt arătătorul lângă ureche. Recunoaște gestul universal pentru nebunie. Râde fericit.

— Da, da, adevărat. Toată lumea spune Zeeshan puțin nebun în cap.

*

În ziua în care poliția a venit acasă la Katie, am fugit pe ușa din spate. Am avut noroc. Am furat o bicicletă, am pedalat cât

de repede am putut ca să ies din Hackney, după care am făcut autostopul. M-au luat două studente franțuzoaice. Aveau un accent groaznic. Miroseau a lesbiene de la o poștă. Nu mai întâlneam nici un cuplu homosexual până atunci și nu-mi plăcea deloc ideea, dar nu eram în postura să le judec. M-au văzut supărat, au simțit că am dat de necaz, nu m-au întrebat nimic. Mi-au cumpărat de mâncare la prânz, mi-au oferit țigări, m-au pus să ascult o muzică ciudată.

M-au lăsat în Warwick. Înainte să ne despărțim, am fumat niște iarbă în fața castelului. Țin minte că am râs să crăpăm, dar nu-mi amintesc care era gluma, dacă era vreuna. Ele au plecat în nord.

Dintr-odată eram de unul singur. Patru zile mai târziu eram arestat – m-au prins dormind sub cerul liber într-unul din parcuri. Deja îmi ardea buza după ceva de mâncare. Eram atât de epuizat, că a fost aproape o ușurare. În timpul interogatoriului am fost calm, cooperant. Nu mi-au spus că murise. O bună bucată de timp. Credeam că rana nu era mare lucru. Era doar o împunsătură lângă umărul drept. Cât de rău putea să fie? Apoi a venit un ofițer și a spus:

— Nu știi? Ai omorât-o.

Șocat, am bâiguit:

— Ce vrei să spui?

— Ți-ai omorât mama, smintitule. Cum o să ieși din încurcătura asta?

Tot nu credeam. Mă gândeam că e o cacealma ca să mă facă să ciripesc. Una dintre șmecheriile polițiștilor versați. Dar au adus un ziar și mi l-au pus dinainte. Același articol pe care îl decupase probabil și gardianul. Atunci am aflat că mama era moartă.

În timpul procesului am fost amorțit. Am înghețat ca atunci când m-am suit în copac, în ziua în care am fost circumcis. Presa. Fotografii. La ușa sălii de judecată erau oameni cu pancarte împotriva mea, oameni total necunoscuți. Erau și oameni care mă susțineau, tot necunoscuți. Am zărit în mulțime fața Esmei, albă ca o mască. Apoi l-am văzut pe fratele meu, Yunus, cu ochii măriți, neînțelegând. Atunci am simțit că nu mai pot să respir. Plămâni mei nu mai primeau aer. M-am prăbușit, horcăind ca un bătrân cu mască de ventilație. Toată lumea a crezut că era o criză de astm. Doctorul a fost drăguț. M-a examinat și nu a descoperit nimic. Apoi m-au dus la psihiatru. Un om îngrozitor, plin de idei de rahat. L-am aruncat o scrumieră în cap. Din păcate, l-am ratat pe nenorocit.

Dar în prima noapte când am ajuns la răcoare, m-am trântit pe prici și m-am holbat la tavan. O oră întreagă. M-am întrebat dacă psihiatrul avea dreptate. Aveam probleme adânc înrădăcinate? Îmi ieșeam complet din minți?

„Nu e nebun“, declarase procurorul în fața curții. „Tânărul ăsta e în toate mințile. Merită pedeapsa maximă.“

Nici în noaptea următoare n-am pus geană pe geană. Din experiența mea, cu cât dormi mai prost, cu atât devii mai țăfnos. Așa s-a și întâmplat. Anii aceia de la început mi s-au părut un nesfârșit coșmar. Iar eu eram un coșmar pentru alții. Le-am făcut zile fripte. Mult mai târziu, pe la miezul nopții, îmi amintesc foarte bine. Afară ploua. Furtună mare, cu tunete și fulgere și tot tacâmul. Apoi ploaia s-a oprit, dar tăcerea mi s-a părut și mai rea. Atunci am avut cel mai straniu sentiment. Era ca și când mama ar fi fost lângă mine. Nu era tristă sau supărată. Era deja deasupra acestor lucruri. Am început să plâng în hohote. Am plâns îndelung, cu pieptul zbuciumându-mi-se dureros. Toate lacrimile pe care nu le-am putut vărsa toată viața s-au scurs din mine.

*

După două săptămâni petrecute în aceeași celulă cu Zeeshan, încalc una dintre propriile reguli și-l întreb:

— Pentru ce-ai ajuns aici? Un om ca tine?

Fața i se descompune.

— O, lumea zice că Zeeshan făcut crimă cumplită. Nici o dovadă. Dar e domnul ăsta. Curtea ascultat la el fiindcă vine din familie de vază. Zice că m-a văzut cum furat poșeta bătrânei și rănit la ea. Acum e la spital, în comă.

— Ai atacat o bătrână ca să-i iei banii?

— Zeeshan nu făcut așa ceva, neagă el. Când o să deschidă ochii, bătrâna o să spună adevărul. Până atunci aștept. Mă rog.

— OK, stai să văd dac-am înțeles bine. Deci spui c-ai fost băgat la zdup pentru o crimă pe care n-ai comis-o tu? Și te-astepti să înghit aiurelile asta?

Îmi aruncă o privire ciudată, de parcă s-ar întreba cum să-mi dea vestea. Apoi spune:

— Din ziua când poliția venit la mine acasă, mă întreb întruna: De ce s-a întâmplat asta? Nimic nu se-ntâmplă degeaba.

Dumnezeu are sigur un motiv, dar care? Mă întreb, fără răspuns. Însă acum înțeleg.

— *Ce tot îndrugi iar acolo?*

— *Ascultă, n-am știut de ce m-a trimis Dumnezeu în închisoare. M-am întrebat: De ce? De ce? Dar apoi te-am întâlnit pe tine. Și nu mai sunt trist.*

— *Dacă nu termini cu pășăreasca asta, o să te fac eu să fii grozav de trist.*

Nu pare deloc intimidat.

— *Acum înțeleg de ce Zeeshan aici. Mulțumită ție, zice el, după care se oprește, oftând. Sigur, era mai ușor dacă venit tu la mine. Dar nu, n-ai venit. Așa c-a trebuit venit eu la tine. Așa ajuns Zeeshan prizonier. Toate au motiv.*

— *Astea-s tâmpenii. Vrei să-mi spui că ești nevinovat de orice crimă, însă nu știu ce forță cosmică te-a trimis aici pentru mine?*

— *Da, acum tu corect.*

Radiază, fericit ca un copil care are un balon nou.

Omul e nebun de legat. Și în fiecare zi o ia razna și mai rău, dacă nu cumva o face dinadins. Deodată mă izbește un gând. Îl înșfac de guler și îl împing în zid.

— *McLaughlin te-a pus în celulă cu mine? S-a gândit să-mi dea o lecție? Vrei să mă scoți din minți, așa-i? Ăsta-i planu'? Se strâmbă de parcă l-aș fi pocnit deja.*

— *Îți spun, Dumnezeu m-a trimis. McLaughlin, zici tu. McLaughlin al tău e mic, Dumnezeu mare.*

Îi dau drumul și-mi masez tâmpetele – simt că mă ia durerea de cap.

— *Câți ani ai? Îl întreb.*

Pleacă sfios ochii.

— *Șaizeci și șapte.*

— *Glumești.*

— *E-adevărat.*

— *Nu arăți de șaizeci și șapte de ani.*

— *Mulțumesc, spune. Zeeshan se îngrijează de el.*

— *Vrei să zici, se îngrijește de el.*

— *Da, da, se îngrijește.*

Se-apucă din nou de vorbit aiurea.

— *Am venit la tine, zice el. Nu eram de nici un folos în ultima vreme și Dumnezeu m-a trimis aici, pentru că lui Dumnezeu nu-i place trândăveala. Ar trebui să muncim cu toții din greu.*

— *Ce să muncim?*

— *Misticii zic...*

— *Cine?*

— *Mistic e cine privește în adâncul inimii și crede că toți oamenii sunt legați între ei. Diferențe numai pe dinafară – la piele, haine și pașapoarte. Dar inima omului întotdeauna aceeași. Peste tot.*

— *Iar o luăm de la capăt. Altă tranșă de nerozii.*

Zâmbește, fie pentru că nu știe ce sunt alea nerozii, fie pentru că vrea să mă ignore.

— *Misticii cred atunci când murim și ne trezim, Dumnezeu pune patru întrebări. Cum ți-ai petrecut timpul, hmm? Cum ți-ai câștigat traiul, hmm? Cum ți-ai petrecut tinerețea, hmm? Și a patra întrebare, foarte importantă: Ce-ai făcut cu știința pe care ți-am dat-o? Înțelegi?*

— *Nu.*

— *Eu am știință, zice el. Sunt învățător...*

— *Parcă spuneai că ești elev.*

— *Orice învățător e și elev.*

— *Of, mai slăbește-mă.*

— *Sunt învățător, repetă el calm, și am venit aici ca să-ți împărtășesc știința mea.*

Am văzut tot soiul de oameni în pușcărie. Printre paznici și printre deținuți. Psihopați, lunatici, dintre cei mai jalnici, mai debili și mai abjecți, alteori toate laolaltă. Dar n-a mai existat și n-o să mai existe vreodată la Închisoarea Shrewsbury unul ca Zeeshan. Născut în Brunei, crescut în lumea largă. Nu știu ce să mă fac cu el.

Esma

Londra, mai 1978

Unchiul Tariq și mătușa Meral au venit în vizită cu cei patru copii ai lor. După cină, ne-am strâns cu toții în fața televizorului, urmărind *Coronation Street*¹ în timp ce beam ceai și mâncam fructe. Nu prea vorbeam, în afară de remarcile întâmplătoare adresate personajelor de pe ecran. Toți eram curioși să vedem ce avea să se întâmple acum, că Suzie reușise să-l seducă pe Steve și Gail îi prinsese într-o postură intimă. Unchiul Tariq nu credea că relația avea să dureze mult. Mătușa Meral a fost de acord, însă nimeni n-a luat-o în serios, pentru că nu pricepea niciodată nimic. Trebuia să-i traduc scenele-cheie, fiindcă nu știa destulă engleză ca să poată urmări intriga. Uneori adăugam și câteva lucruri de la mine, pentru a întări povestea.

După ce-au plecat musafirii și toți s-au dus la culcare, eram din nou în baie, privindu-mă în oglindă, când o bătaie în ușă m-a trezit din reverie.

— Ocupat! am zis prin gaura cheii.

Altă bătaie, timidă, dar insistentă. Enervată, am deschis ușa. Era Yunus, în pijamalele lui cu Peter Pan.

— O, Doamne, ce ți-ai făcut? a exclamat el.

Abia atunci mi-am amintit de barbișon. Știind că cea mai bună apărare e atacul, am replicat:

— Tu ce cauți aici la ora asta?

— Vreau să fac pipi.

De cum am zărit cearșaful pe care îl vârase la subsuoară, am dat-o pe turcă.

— Sigur vrei să faci pipi? Mie mi se pare c-ai făcut deja.

Fratele meu și-a ferit privirea. S-a lăsat o clipă de tăcere, fiecare așteptând să spună celălalt ceva, orice.

— Bine, m-am învoit eu. Doar un minut, OK?

Am închis ușa, am aprins lumina, am stins lumânarea și mi-am cercetat încă o dată fața în oglindă. Apoi am scos iar capul pe ușă.

— Știi ce? am zis. De ce nu lași cearșaful aici. Am eu grijă de el.

După o clipă de ezitare, Yunus mi-a aruncat un zâmbet sfios și mi-a întins dovada vinovăției sale. Am umplut chiuveta cu apă cu detergent și am muiat cearșaful. M-am așteptat să se întoarcă în cameră, însă a preferat să aștepte, aruncând câte-o privire prin ușa întredeschisă.

— Esma, ai terminat?

— Aproape. Nu merge prea ușor în chiuvetă, să știi! am spus fără chef. Ce te-a apucat de tot faci în pat?

Yunus a tăcut.

— O, nu te teme. Nu spun nimănui.

Spre surprinderea mea, n-a părut ușurat. Dimpotrivă, s-a întunecat la față și buzele au început să-i

tremure. Am făcut un pas spre el, zâmbind la vedea ochilor lui mari, nevinovați și-a urechilor clăpăuge, băiețelul pe care l-am iubit întotdeauna.

— Scuze, micuțule. N-am vrut să te supăr.

— Nu m-am supărat. Doar că... am multe pe cap în ultima vreme.

— Cum ar veni?

— Nu pot să-ți spun, a răspuns el. E un secret.

— Secretele sunt spinoase. Vrei să spui ce ai pe inimă și nici n-apuci s-o faci bine, că vorba se răspândește. Cum a pățit regele Midas, nu?

— Cine-i ăsta?

I-am spus povestea regelui ale cărui urechi erau atât de mari, că trebuia să le ascundă sub căciulă. Bărbierul lui, singurul om care știa despre asta, promisese să nu dezvăluie secretul nimănui. Totuși, dorința de-a spune cuiva a fost atât de puternică, încât s-a destăinuit unei trestii, ființa cea mai inofensivă la care s-a putut gândi. Dar apoi cineva a făcut din trestie un fluier, a cântat la el într-un concert și secretul a plutit în aer. Doar în câteva zile, toată lumea a aflat că regele avea urechi de măgar.

— Vrei să zici că n-ar trebui să spun nimănui? a întrebat Yunus.

— Păi, dacă e ceva important, aș zice că-i mai bine să păstrezi pentru tine. Nu poți avea încredere în nimeni. Nici măcar într-o trestie.

M-am așteptat pe jumătate să râdă, însă nici gând. S-a uitat la mine cu o mâhnire adâncă înainte să-mi întoarcă spatele și să dispară pe hol.

— Noapte bună, *canim*², am murmurat, deși știam că nu mă mai poate auzi.

Stând acolo, cu mâinile încă lipicioase de detergent, am simțit o apăsare în piept. O bănuială tainică mi-a încolțit în minte. În timp ce eu visam să devin băiat și meditam la tot felul de alte mistere, sub nasul meu se întâmplau lucruri pe care nu eram în stare să le văd. Mai târziu aveam să-mi amintesc acel moment, dându-mi seama că era punctul în care viața obișnuită, așa cum o știam, se fisura și începeam să alunecăm cu toții, unul după altul, într-un alt tărâm, unde se întâmplau prea multe și prea repede. M-am întrebat întruna de-atunci dacă lucrurile ar fi stat altfel în cazul în care aș fi procedat diferit în noaptea aceea. Dacă l-aș fi lăsat pe fratele meu să-mi împărtășească secretul care îl măcina pe dinăuntru, poate că m-aș fi trezit mai devreme și aș fi reușit s-o previn pe mama înainte ca totul să ia întorsătura asta nefericită.

¹. Serial britanic difuzat prima oară în 1960, care continuă și în prezent.

². Dragul meu (în tc., în orig.) (n.a.).

Palma

Londra, iunie 1978

În sâmbăta aceea, Iskender nu s-a dus la antrenament la box. Nici nu s-a întâlnit cu Katie. El și amicii lui aveau alte planuri. A plecat de-acasă dimineață, puțin după nouă. Un vânt călduț îi mângâia fața și lumea părea să se deschidă dinaintea lui, făcându-l să se simtă viu, gata de orice. Ridicându-și gulerul gecii, a înaintat cu pași măsurați. Credea că mersul unui om spune multe despre el – cusururile, inteligența, curajul se reflectau în umbletul lui. Iskender mergea cu pieptul scos ușor înainte, cu umerii drepți și bărbia ridicată, de parcă i-ar fi măsurat din ochi pe trecători pentru o bătaie.

Băieții îl așteptau la Peștera lui Aladdin. Toți patru. Stăteau la o masă de plastic din spate. Apropiindu-se, Iskender a i-a salutat din cap. Ei i-au întors salutul. A observat respectul din ochii lor – genul de respect pe care tatălui său nu i-l arătase nimeni, nici măcar prietenii lui împătimiți după jocuri de noroc, în afară poate de zilele când câștiga.

— Salut, a zis Iskender fără să se adreseze cuiva anume. Unde-i Arshad?

— N-a ajuns încă, a răspuns Faarid, un marocan scund, cu voce groasă.

— Poate i-o fi intrat naibii frica-n oase, a zis Aziz cu un rânjel, dezvelindu-și dinții cu strungăreață. După săptămâna asta, nu pot să-l învinovățesc.

Fusesse o vară încordată. În fiecare zi se vorbea despre un nou incident pe undeva. Bărbații erau terorizați pe străzi, femeile erau făcute în fel și chip, copiii – scuipați. Noaptea se aruncau cărămizi în casele imigranților; rufele întinse pe sfoară le erau tăiate în bucăți sau li se strecura rahat de câine prin fanta pentru scrisori. Dar cel mai rău lucru se întâmplase cu șase zile în urmă.

Pe 11 iunie, dimineața devreme, un grup de skinheads¹ se strânsese sus pe Brick Lane. Până la prânz numărul lor crescuse considerabil. Veneau întruna – pe jos, cu motocicletele, cu mașinile și dubele, unii tocmai din Putney. Apoi a început marșul și toată lumea s-a apucat să cânte „Frontul Național este frontul Omului Alb“. Lucru ciudat, poliția nu și-a făcut deloc apariția – nici măcar când protestarii s-au apucat să atace magazinele imigranților, strigând: „Omorâți jigodiile de negrotei!“, spărgând parbrize și ferestre, distrugând proprietăți private.

Faarid a spus:

— Ai auzit cum i-au zis curcanii după aia? O „izbucnire spontană“, așa i-au zis.

— E de rahat, a răspuns Iskender distrat.

Discuția le-a fost întreruptă de Aladdin, proprietarul locului – un bărbat strâmb, lat în spate, trecut de cinzeci de ani, cu un picior mai scurt decât celălalt. Avea întotdeauna o vorbă bună pentru toată lumea. S-a apropiat de băieți zâmbind, însă a dat mâna doar cu Iskender. L-a întrebat cum mergea cu școala, ce mai făcea maică-sa și cum se descurca unchiul lui cu magazinul în vremurile astea grele. Iskender i-a răspuns respectuos, dar scurt, la întrebări.

— Deci, ce mâncați? a spus Aladdin în cele din urmă. Prietenii tăi te-au așteptat ca să comandați

împreună.

Iskender s-a bucurat să audă asta.

— Avem un oaspete. Comandăm când vine și el.

L-au privit pe Aladdin cum se îndepărtează șchiopătând. Iskender s-a întors spre Aziz, reluând discuția:

— Altceva?

— O, da, ieri a fost bătut un băiat. Un bengalez. A fost găsit plin de sânge la câțiva pași de casa lui Arshad. Cu ăsta sunt patru într-o lună!

Iskender și-a mușcat obrații pe dinăuntru, fața boțindu-i-se ca o mască.

— Știi ce mă scoate din minți cel mai tare? s-a hazardat Sonny. Că ticăloșii ăștia rasiști susțin că nu sunt rasiști. *Suntem realiști*, zic ei. Prostii! E destul de rău că sunt rasiști. Nu-i nevoie să mai fie și mincinoși pe deasupra!

Îl chema Salvatore, deși toată lumea îi spunea Sonny. Familia lui se mutase în Hackney dintr-un sătuc din Sicilia. Vorbea engleza atât de repede și cu un accent atât de puternic, încât adesea ceilalți nu pricepeau nici jumătate din ce spunea.

— Deci când vine tipul? Faimosul Gură-spartă!

Cel care întrebase era Chico, bătând darabana cu degetele în meniu. Taică-său era marocan și maică-sa – spaniolă.

— Nu-i spune așa, a protestat Aziz. Arată-i puțin respect. Zi-i Oratorul.

— Mare diferență. Știi ce se spune: Prostul vorbește, înțeleptul ascultă! Iar tipul ăsta vorbește întruna. Deci, socotește și tu!

Iskender s-a lăsat pe spătarul scaunului, încruntându-se și împreunându-și mâinile, gest care a schimbat tonul discuției de la o flecăreală jovială la un schimb de cuvinte mult mai serios.

— O să ajungă într-o jumătate de oră. Dar m-am gândit că ar fi bine să ne întâlnim mai devreme și să discutăm. Lucrurile nu merg bine. Ar trebui să fim tâmpiți să nu prevedem catastrofa.

Chico a plecat ochii. Ceilalți au încuviințat solemn din cap și l-au încurajat.

— Vor să ne scoată afară din țara lor blestemată, a continuat Iskender. Pe tine, pe mine, pe el... Arabi, turci, italieni, jamaicani, libanezi, pakistanezi... Aveți de gând să stați cu mâinile-n sân și să faceți glume despre asta? Ca niște afurisite de rațe la bâlci? Asta vor părinții noștri să facem. Să zâmbim și să așteptăm să fim împușcați. Dar noi nu suntem rațe, așa-i?

— Sigur că nu, a răspuns Chico.

— Uite, l-am mai auzit pe tipu' ăsta vorbind înainte. E bun, chiar foarte bun. Lăsați-l să vină și să spună ce are de spus. Dacă nu vă place, nu vă place. O lăsăm moartă. Dar cel puțin tipu' nu-i o rață, asta știm cu toții.

Tocmai atunci ușa s-a deschis și a intrat Arshad, cu mâinile în buzunare. Dând cu ochii de fata care venise împreună cu prietenul lui, Iskender s-a schimbat la față.

— Ea ce naiba caută aici?

— Hei, nu da vina pe mine, frate, am încercat s-o opresc..., a zis Arshad.

Iskender i-a aruncat o privire tăioasă Esmei.

— Du-te înapoi acasă.

— Nu, vreau să vă ascult, a zis ea.

Băieții au urmărit schimbul de cuvinte cu zâmbete reținute.

— Soră-mea, m-am săturat de încăpățânarea ta, a spus Iskender. Nu vreau să mă mai cert cu tine.

— Păi, atunci nu te mai certa.

— Mă calci pe nervi. Astea nu sunt chestii pentru fete!

— De ce nu? Crezi că grupurile de skinheads terorizează numai bărbați? Te înșeli al naibii de mult. Se iau și de femei, și de fete. Dacă sunt destul de bună să fiu o victimă, atunci sunt destul de bună și ca să ripostez.

— Are dreptate, a spus Aziz.

Încurajată de sprijinul lui, Esma a stăruit:

— Of, haide, *abi*², te rog.

Iskender a clătinat din cap, deși cu mai puțină convingere de data asta.

— Bine, dar nu vreau să te-aud vorbind. Nici măcar un chițăit.

— Dah, o să stau țepănă ca un cadavru, a răspuns ea, încercând să nu-și trădeze bucuria, însă apoi a adăugat. Mor de curiozitate să văd cum arată tipu' ăsta. Sunt sigură că o să-l recunosc imediat.

Totuși, presupunerea ei s-a dovedit a fi greșită. Când Oratorul a intrat în cafeneaua de-acum pe jumătate plină, nimeni din bandă – în afară de Iskender – nu l-a recunoscut. Ceilalți se așteptaseră la un bărbat masiv, impresionant, îmbrăcat în haine pe jumătate tradiționale, pe jumătate exotice, cu părul fluturând în toate părțile, cu ochii sclipind ca smaraldele. Așa că, atunci când a intrat un ins sfrijit, de vreo douăzeci și ceva de ani, cu trăsături comune și blugi decolorați, nimeni nu s-a uitat de două ori la el până nu s-a apropiat și i-a salutat.

— O, ia loc, te rog, a spus Iskender.

L-a prezentat repede tuturor, sărind-o pe Esma.

Au comandat de mâncare. *Hummus*, *babaganoush*, *kebab*, *falafel*³... Iskender a umplut farfuria oaspetelui, lucru care s-a dovedit fără rost, fiindcă acesta abia dacă ciugulea ceva. Appetitul lui scăzut le-a domolit și celorlalți pofta de mâncare – chiar și Sonny, care era tot timpul lihnit, a trebuit să se oprească din mâncat.

Apoi, pe când își beau ceaiul, Oratorul a început să predice. Vocea îi era subțire, dar se ridica în valuri, oprindu-se la fiecare câteva minute și apoi continuând, de parcă ar fi citit dintr-o broșură nevăzută. A vorbit despre fazele capitalismului târziu și despre cât s-a apropiat omenirea de ziua Judecății de Apoi. Toți ne uităm în josul pantei. Vom vedea prăbușirea acestui regim. Tinerii de astăzi erau drogați ca să nu pună la îndoială sistemul. Politicienii de pretutindeni manipulați jumătate din traficul mondial de droguri. Toate ideologiile erau invenții menite să-i mențină pe tineri într-o stare de confuzie permanentă. Falsele „-isme“ erau noile droguri, noile somnifere destinate maselor.

— Mătușa mea e feministă, a zis Sonny, cam nervos din cauză că nu apucase să mănânce destul. E tunsă mai scurt ca mine și poartă tot timpul pantalonii.

— Feminismul e pentru noi ca un om de zăpadă în Sahara, a comentat Oratorul. Nu e nici o nevoie

de el. Și știi de ce?

— Pentru că le urâțește pe femei. Nici măcar nu se mai epilează, o chestie absolut scârboasă, a răspuns Sonny.

Băieții și-au înăbușit un chicotit, iar Esmă a dat ochii peste cap. Iskender era singurul care se uita la Orator. Ochii li s-au întâlnit și au citit în adâncul lor înțelegere reciprocă, sentimentul împărtășit de-a fi deasupra reacțiilor copilărești.

— Aș spune că prietenul nostru aici de față are dreptate, pentru că feminismul chiar le face pe femei să arate nefiresc, a spus Oratorul. Dar ăsta e un rezultat, nu un motiv. Pe când eu întreb de ce este irelevant pentru oameni ca noi.

— Pentru că e problema lor, a răspuns Iskender. E o chestie occidentală.

Cărând o tavă plină cu pahare de ceai, Aladdin a prins din zbor ultimele cuvinte și și-a arcuit bănuitor sprâncenele. O clipă, Iskender a avut senzația că Aladdin îl cunoștea pe Orator și nu-i plăcea defel. *Tipi ca ăștia împrăștie semințe rele prin comunitate. Ce caută aici, vârandu-le în cap băieților tot soiul de idei?* De parcă ar fi simțit antipatia lui Aladdin, Oratorul a tăcut și n-a mai scos o vorbă până când li s-au servit băuturile și au rămas din nou singuri.

— Exact. Feminismul este răspunsul lor la problemele lor, a continuat cu o sclipire de apreciere în ochi. Dar este o soluție jalnică. Poți oare să seci un lac cu buretele? Așa de eficiente sunt feministele. Dacă occidentalii nu au valori familiale și respect pentru femei, o mână de activiste care țipă de-și scuipe plămâni pe străzi n-o să schimbe nimic.

Esmă a pufnit. Cu coada ochiului, Iskender i-a aruncat o privire tăioasă, amenințătoare.

„Scuze“, a spus ea pe mutește.

„Ai grijă“, a prevenit-o Iskender la fel.

Dacă observase schimbul lor tăcut de cuvinte, Oratorul s-a prefăcut că n-a băgat de seamă nimic.

— Oamenii sunt confuzi în Occident. Confundă fericirea cu libertatea și libertatea cu promiscuitatea. Pe când noi ne respectăm mamele, surorile și soțiile. Nu le silim să se îmbrace ca niște păpuși Barbie. E o întreagă industrie. Cosmetice, modă, pantofi. Ați auzit vreodată de anorexia nervoasă?

Băieții au clătinat din cap.

— E o obsesie legată de imaginea corporală. Femeile care suferă de așa ceva sunt tot timpul la regim. Își bagă degetele pe gât și vomită după ce mănâncă. În fiecare an, zeci de femei din Europa și din State sunt spitalizate din cauza acestei boli. Unele mor. Li se oprește inima. Dar tot cred că sunt grase.

Fraților, nu uitați că, între timp, copiii din Asia, Africa și Orientul Mijlociu mor de foame. Nu găesc nici o coajă de pâine să mănânce. N-au văzut dulciuri în viața lor. În timp ce femeile din Vest vomită prăjituri cu lichior de ciocolată în restaurante de lux, oamenii din Lumea a Treia mor de foame.

Nu e nici o coincidență că cele două mari industrii din Vest sunt mașinăria războiului și mașinăria frumuseții. Cu ajutorul mașinăriei războiului atacă, întemnițează, torturează șiucid. Dar mașinăria frumuseții nu e mai puțin periculoasă. Toate rochiile alea splendide, revistele de modă, bărbații

androgini și femeile dure. Totul este încețoșat. Mașinăria frumuseții vă controlează mințile.

Un soi de înfiorare a cuprins întreaga masă. Înăbușindu-și un icnet, Esma și-a studiat unghiile. Și-ar fi dorit ca Iskender să nu ia lucrurile prea în serios. Să-l bată pe individ pe spate, să-i spună s-o ia mai ușor, să-i facă pe toți să râdă. Ar fi putut, dacă voia. Îl avea în sânge. Genul ăla de îndrăzneală, genul ăla de degajare, s-a gândit ea. Și totuși, când a ridicat capul, a descoperit că fața fratelui ei nu arăta deloc cum sperase.

— Alex, putem să mai luăm niște ceai, te rog? a întrebat ea. Toată discuția asta îmi face sete.

Oratorul s-a uitat la ceas.

— E timpul să plec. Mi-a făcut plăcere să vă cunosc. Ridicându-se, s-a întors spre Iskender și l-a întrebat: De ce îți spune Alex?

— N-o băga în seamă. E sora mea... Toată lumea îmi spune așa. Înțelegi, e prescurtarea de la...

— Alex nu e prescurtarea de la Iskender, a protestat Oratorul. Mai gândește-te, frate. O să ne schimbăm cu toții numele pentru ca britanicii să le poată pronunța mai ușor? La ce vom mai fi siliți oare să renunțăm? Ar trebui să fie invers. Ai grijă ca toată lumea să-ți știe numele întreg și să-l rostească cu respect.

După asta a plecat, lăsând în urmă o tăcere stânjenitoare.

Iskender a sărit nervos în picioare.

— O duc pe Esma acasă și mă întorc.

— Hei, nu vreau să plec încă.

Dar el ajunsese deja la ușă.

— Repejor-repejor. În clipa asta!

Esma s-a supus bombănind. De cum au ajuns în stradă, a exclamat:

— La naiba, nu mi-a plăcut deloc tipul ăla. Un închipuit plin de fumuri.

— Poate că nu-ți place, dar e un luptător.

— E dur.

— Când realitatea e dură trebuie să fii și tu.

— Hai-hai, e doar un labagiu care-și dă aere de macho. Nici măcar nu s-a uitat la fața mea.

— Asta pentru că te respectă, tâmpito! Vrei ca bărbații să se holbeze la picioarele tale? Asta vrei?

— Of, ce-i cu tine? a spus ea ridicând mâinile. Calmează-te! Toate prostiile astea ți s-au urcat la cap.

— Ai grijă ce spui, Esma.

— Mda, nu mai pot de frică!

— M-ai auzit. Nu mai vii la întâlnirile noastre. Nu pot să stau tot timpul cu ochii pe tine.

— Cine zice că trebuie să stai cu ochii pe mine? a sărit ea cu gura. Pot să-mi port și singură de grijă, mulțumesc foarte mult. E numai vina mamei. Ea te-a crescut așa. *Malamin, berhamin.*⁴ Și-acum te crezi sultanul din Hackney!

— Termină.

Esma nu i-a observat schimbarea din glas, încleștarea pumnilor până n-a fost prea târziu. Se lăsase

furată prea mult de propria voce.

— Noi doi ne înțelegeam bine. Era distractiv. Râdeam împreună. Acum nimic nu mai e distractiv.

Uită-te la tine – uită-te cât de în serios te iei.

Iskender a apucat-o de umăr și a împins-o într-un zid.

— Oamenii sunt bătuți pe străzi. Un bătrân a leșinat din cauză că a fost lovit cu pietre nu mai departe de săptămâna trecută. Despre ce distracție vorbești?

— O, deci acum ești marele erou. Salvează-ne, te rog.

Palma. A venit atât de repede, parcă de nicăieri. Esmă și-a acoperit obrazul, prea uluită ca să se miște.

— Nu te băga în treaba asta, a spus el fără s-o privească. Te previn.

L-a privit cum se întorcea grăbit la cafenea cu mersul lui țanțoș. Până nu demult credea că-l cunoaște pe frate-său ca pe buzunarul ei, însă lucrurile nu mai stăteau așa. O apăraseră mereu de alții. Dar acum, pentru prima oară, Esmă simțea că trebuie să se apere de el.

- [1.](#) În traducere, „capete rase“ – subcultură apărută în Marea Britanie în anii '60 și extrem de populară în rândul tinerilor în anii '70, când a înregistrat o tentă rasistă crescândă, ce a condus la nenumărate violențe împotriva imigranților asiatici.
- [2.](#) Frate (în tc., în orig).
- [3.](#) Pastă de năut, salată de vinete, chebap, chiftele din năut sau bob (în arabă, în orig.).
- [4.](#) Casa mea, leul meu (în kurdă, în orig.) (n.a.).

Un păstrăv mare și maroniu

Londra, iulie 1978

Când a dat peste Tobiko, după săptămâni întregi de căutări, Yunus a fost copleșit deopotrivă de ușurare și spaimă. Ușurare pentru că o găsisse, când aproape renunțase la orice speranță, dar și o spaimă chinuitoare că o va pierde din nou. S-a agățat de ea ca o scoică de cochilia ei.

Se schimbase oarecum, parcă se mai îngrășase puțin. Părul ei negru și lucios ca pietrele după ploaie era încă lung, însă la vârfuri era vopsit într-un verde intens. Își înlocuise piercingul de argint de pe buza de jos cu o țintă scânteietoare. Purta pe fiecare lob al urechii vreo șase inimi stacojii, la fel de micuțe și strălucitoare ca picăturile de sânge. Yunus le-a numărat, observând din nou cât de mici și de drăguțe erau urechile ei.

Tăcută, Tobiko n-a vrut să-i spună unde fusese în tot acest timp sau de ce nu lăsase nici un bilet. Pe ici, pe acolo. Aveam nevoie de-o schimbare de aer, scumpule. Yunus a fost cam deranjat când a aflat unde stătea: într-o căsuță cu trei camere, împreună cu Căpitanul și cu mama lui. Alți câțiva squatterii stăteau și ei acolo.

Mama Căpitanului, doamna Powell, o profesoară ieșită la pensie, era văduvă. De fapt, nu avea prea multă toleranță pentru grupul care locuia sub acoperișul ei, însă fusese de acord să-i găzduiască o vreme pe squatterii în speranța de-a petrece mai mult timp cu singurul ei fiu. Se mutase în dormitorul de la etaj, cu televizorul și buiota ei, lăsând restul locuinței la dispoziția punkiștilor. Se aventura destul de rar afară din camera ei, unde își lua toate mesele, prefăcându-se că nu observă zarva continuă de dedesubt sau mirosul de iarbă care ajungea până la ea.

Prima oară când i-a vizitat pe punkiști acolo, Yunus a stat pe canapea lângă Tobiko, simțindu-se mic și zâmbind.

— E o soluție de moment, a spus căpitanul în chip de explicație. Până ne întoarcem în vechea casă. O să-i aducem din nou pe toți împreună.

— O să ne luăm casa înapoi și de data asta nimeni n-o să ne mai scoată afară. Ne-am învățat lecția, a spus Bogart cu o țigară aprinsă între buze și o chitară cu doar două corzi în mână. O să le tăbăcim cururile.

Am zărit și o figură nouă – un tip care nu avea deloc păr în afară de un smoc în creștet, pe care și-l vopsise în mai multe nuanțe de portocaliu. Era poreclit „domnul Filch“, fiindcă nu credea în nevoia de-a plăti pentru ceva – cărți, discuri, mâncare, lenjerie. Odată șterpelise o pereche de bocanci Doc Martens, cărând câte unul în fiecare mânecă a hainei lui de gabardină. Acum, lăsându-se pe spate cu un zâmbet răutăcios, s-a băgat în vorbă:

— Da, suntem ca pisicile. Ne lingem rănile.

Yunus le-a ascultat flecăreala, bucuros să-i aibă din nou în viața lui, ciudat de liniștit de felul lor neconvențional de-a fi. Văzându-l atât de fericit, Bogart a remarcat:

— Și puștiul ăsta e ca o pisică.

— Iar tu ești coșulețul ei confortabil, a spus Căpitanul făcându-i cu ochiul lui Tobiko.

Ea a râs, dar nu prea tare, ca să nu-l jignească pe Yunus. Ca să schimbe subiectul, s-a întors spre Bogart și l-a întrebat:

— Ce cântai?

— O, un cântec compus de mine. Știi, mă gândeam că raidul asupra casei e un soi de Duminică însângerată a noastră. Pe-aproape. Așa că am compus cântecul ăsta. Se numește „Marțea însângerată“.

Fără să mai aibă nevoie de vreun îndemn, Bogart s-a apucat să-l cânte. Melodia era înfiorătoare, cuvintele – și mai rău.

*Trăiesc de azi pe mâine și n-am unde lucra,
Ca o piatră m-am rostogolit în văgăuna asta
Văgăuna asta, văgăuna asta, văgăuna asta.
'Nainte să te umfle, curcanii n-au obiceiul de-a suna
Dintre toate zilele, Marțea însângerată e cea mai rea.
Ridicați-vă împotriva sistemului! Pic de milă nu ne-ar arăta!
Nu ne-ar arăta, nu ne-ar arăta, nu ne-ar arăta.*

Iggy Pop, îmbrăcat cu o vestă afgană și un tricou de culoarea pielii – atât de scurt că abia îi acoperea sfârcurile –, și-a astupat urechile cu degetele.

— Aoleu, mai pune-ți naibii lacăt la clanța aia!

— Ce? a exclamat Bogart oprindu-se la jumătate.

— E complet de rahat, frate, a zis Iggy Pop.

— Nici măcar n-a fost o marți, s-a amestecat Tobiko. Când au venit să facă raidul eram într-o miercuri.

Bogart s-a încruntat.

— Cine spune?

Yunus îi asculta, pe jumătate amuzat, pe jumătate îngrijorat, știind cât de repede puteau să treacă de la veselie copilăroasă la război fățiș când erau drogați, trântind ușile, zbierând și înjurând, furioși pe alții sau pe ei înșiși.

— Ce știți voi, idioților? a pufnit disprețuitor Bogart. A tăcut o clipă, uitându-se furios la Tobiko, după care a spus: Ce naiba, voi nu vă amintiți nici măcar ce-ați mâncat la micul dejun.

— Atunci să-l întrebăm pe Yunus, a sugerat Tobiko. El e neutru.

— Neutru pe naiba, a protestat Căpitanul. E așa de amoretat de tine, încât dacă i-ai spune că zăpada e neagră, ar fi perfect de acord.

Roșind până în vârful urechilor, dar prefăcându-se că nu pricepe unde bate, Yunus știa că trebuie să spună ceva – un lucru destul de interesant ca să le distragă atenția. Așa că a anunțat:

— Vreau să-mi fac un tatuaj.

Bogart a chicotit.

— Uau! Băiatul ăsta e tare!

— Ți-l facem noi, a zis Iggy Pop. Nici o problemă. Sunt cel mai bun artist de tatuaje din oraș.

— Scumpule, n-o să se supere mama ta? l-a întrebat drăgăstos Tobiko.

Yunus se gândise deja la asta.

— Ba da, dacă o să-l vadă. Dar dacă o să mi-l faceți undeva pe spate, n-o să afle.

— Isteț băiat, a zis domnul Filch.

— Mă duc să aduc sculele, a zis Iggy Pop frecându-și mâinile.

— Și eu trebuie să mă duc până la baie, a zis Yunus calm.

La etaj erau două uși, câte una la fiecare capăt al holului. După o scurtă ezitare, Yunus a deschis-o pe cea din stânga. A fost surprins să vadă o femeie stând în pat, îmbrăcată într-un capot mov, ronțând biscuiți Ritz dintr-o cutie și urmărind un episod nou din *The South Bank Show*¹. Părul îi stătea ca un cuib de pasăre și probabil că plânsese, fiindcă avea dăre de rimel pe obraji. Părea nițel scrântită.

— Mă scuzați, doamnă.

Yunus era gata să închidă ușa, când femeia a mormăit fără să-și ochii de la ecran:

— Te recrutează cumva?

Băiatul s-a oprit la jumătate, neștiind sigur dacă vorbea cu el.

— Cum?

— Te recrutează cumva? a repetat femeia. Ești pe cale să devii cel mai tânăr delincvent din Anglia?

— Nu, a răspuns Yunus speriat.

— Asta-i bine, a spus ea, tot fără să-și ia ochii de la televizor. Toată viața am lucrat cu copiii, însă nu-mi pot ajuta propriul fiu.

Atunci Yunus s-a uitat mai cu atenție la femeie, recunoscând-o pe doamna Powell, profesoara care venise să vorbească cu părinții lui despre educația surorii sale. Și-a dat seama și cât de mult semăna cu Căpitanul – frunte largă, nas lung, rotunjit la vârf, ochi cenușii ca silexul, ușor bulbucați.

— Când avea vârsta ta, fiul meu era adorabil, a continuat ea. Copiii sunt încântători când sunt mici, însă apoi încep să meargă și să spargă totul, iar când cresc, ajung să te urască!

Doamna Powell s-a întors spre Yunus, cu privirea ca lumina unui reflector. Avea pungi vinete sub ochi. Arăta obosită, părea să aibă nevoie de un somn bun.

— Cum îi spui mamei tale, scumpule?

— Îi... îi spun „mamă“, a răspuns Yunus.

— Ei, zi-i că e o femeie norocoasă. Fiul meu îmi spune „Sistemul“. E de părere că sunt o paiță burgheză! a zis ea oftând. Crezi că are dreptate?

— O, nu, i-a răspuns Yunus descumpănit. (Și-a amintit că-i promisesse lui Tobiko, cu ceva timp în urmă, că n-o să lase sistemul să se apropie de el. Totuși n-a luat-o la sănătoasa.) Cred că sunteți o femeie drăguță, doamnă Powell. Trebuie doar să vă vedeți în cea mai bună lumină.

Femeia a rămas perplexă o clipă, după care a lăsat să-i scape un chicotit. De fapt, un croncănit răgușit, însă când a ridicat iar privirea, avea în ochi o nouă strălucire.

— Asta-i cel mai drăguț lucru pe care l-am auzit în ultima vreme.

— Multă sănătate, doamnă.

Când s-a întors în living, Yunus a găsit-o pe Tobiko stând lângă fereastră și uitându-se la o pasăre din grădină, cu penele irizate de soarele după-amiezii. Pregătise două cani cu ciocolată caldă. Pe când sorbeau din băuturi, Yunus a îndrăznit să spună:

— Pot să te întreb ceva?

— Sigur, iubitule.

— Despre secrete, a zis el nervos. Sora mea spune că nu trebuie să le destăinui niciodată nimănui.

Nici măcar unei trestii.

Tobiko l-a privit curioasă.

— Nu sunt sigură că înțeleg despre ce vorbești.

— Cred că încerc să întreb... Dacă cineva la care ții are un secret pe care nu-l știe nimeni și care e cam jenant... dar tu îl afli. Crezi că ar trebui să-i spui asta sau nu?

— Uau, grea întrebare. Cred c-ar fi mai bine să taci mâlc.

Zicând asta, Tobiko și-a așezat cu grijă capul pe umărul băiatului, fără să se lase cu toată greutatea. Yunus a simțit că-i sare inima din piept. Și-ar fi dorit să nu se mai termine niciodată clipa aceea. Dar curând Căpitanul și ceilalți s-au întors, cărând o cutie cu ace și modele pentru tatuaje.

— Așaa. Să trecem la treabă. Știi, s-ar putea să doară puțin. E în regulă?

Yunus a încuviințat, mușcându-și buzele.

— Ce fel de tatuaj ți-ar plăcea? Un cuvânt? Un simbol?

— Poți să-mi faci o balenă, te rog? l-a întrebat Yunus. Ca aceea care l-a înghițit pe profet?

Când a fost terminat, tatuajul arăta mai degrabă ca un păstrăv mare și maroniu – peștele în care bunica Naze dorise să se prefacă într-o altă viață, într-o lume apusă.

[1.](#) Show de televiziune britanic, difuzat de ITV din 1978 până în 2010 și prezentat de Melvyn Bragg.

Capul familiei

Londra, septembrie 1978

Cea de-a patra întâlnire a lui Iskender cu Oratorul a fost diferită de toate cele de dinainte. Ceruse să-l vadă singur și în altă parte decât la Peștera lui Aladdin. Stabiliseră să se întâlnească în parcul Victoria.

Intrând în parc prin poarta Queens, Iskender s-a îndreptat cu pași hotărâți spre fântâna Victoria. A încetinit când l-a zărit pe Orator stând rezemat cu spatele de un castan sălbatic, cu un sac alături, cu mâinile în buzunare, cu o expresie gânditoare, altminteri de nepătruns. Din felul cum arăta, era greu de ghicit dacă aștepta de multă vreme sau abia sosise. Astăzi purta niște ochelari de soare cu rame subțiri, care îi accentuau forma pătrătoasă a feței. Avea pantofi maro cu botul ascuțit, o geacă largă decolorată și o pereche de blugi pe care doar o mamă i-ar cumpăra pentru fiul ei, s-a gândit Iskender.

— Hei, a spus Iskender, ridicând mâna ca să-l salute.

Oratorul i-a aruncat un zâmbet abia schițat.

— Vino, să facem o plimbare.

Deși nu prea avea chef, Iskender a încuviințat.

— Sigur.

Soarele strălucea pe cerul senin. Lacul din apropiere era liniștit – un covor verde ca jadul deasupra căruia atârna, pe malul celălalt, o ceață ușoară. În jurul lui se vedeau părinți și copii care aruncau cocloașe de pâine la rațe. Oameni care făceau jogging. O pereche care stătea pe iarbă părea în focurile pasiunii. Iskender a observat că Oratorul și-a ferit privirea și pe frunte i s-a ivit o cută fină. În cele din urmă, sătui de-atâta mers, au găsit o bancă liberă pe care să poată sta și vorbi între patru ochi.

— Îmi pari un tip cu prietenii statornice, a spus Oratorul.

— Da, prietenii mei sunt cool, a răspuns vesel Iskender.

— Ești șeful lor?

Iskender a ezitat. Nu se gândise niciodată la el în felul ăsta.

— E în regulă, a zis Oratorul. E bine că ai comanda fără să te porți ca atare. E un lucru nobil.

— Mulțam, a răspuns Iskender.

Nimeni nu-i mai spusese că era „nobil“ până atunci, așa că nu putea să nu se simtă mândru oarecum.

— Amicii tăi par băieți de treabă, dar sunt încă niște puști, zău așa. Mai au de crescut. Tu ești altfel. Mult mai matur. Cum se face?

— Tata nu mai e prin preajmă, s-a auzit Iskender zicând. Așa că am fost nevoit să mă maturizez în cea mai mare viteză, dacă înțelegi ce vreau să spun.

Oratorul a încuviințat din cap.

— Aha, asta-i explicația.

Iskender a încercat un sentiment călduros, aproape lichid, de apreciere, un nou fior în vene. Nu-și

dăduse seama înainte, deși lucrul ăsta fusese tot timpul în fața ochilor lui: crescuse repede.

— Eu sunt cel mai mare, înțelegi. Mai am un frate și o soră mai mici.

— Mi-o amintesc pe sora ta, a spus Oratorul cu o voce puțin tăioasă.

— Mda, îmi pare rău, a fost cam obraznică în ziua când v-ați întâlnit.

— Nu-i nimic. Nu da vina pe ea. E tânără. În mintea ei e o harababură. De vină sunt lucrurile pe care le vede la alte fete, revistele pe care le citește și mai e și televizorul, firește. Un bombardament cu propagandă.

Iskender și-a mușcat ușor buzele, ascultând.

— Pentru femei e mai greu, ăsta-i adevărul. Sunt prea multe lucruri care le distrag de la drumul drept. Toată strălucirea din lumea modei, căutarea unor soți bogați, alegerea unor mobile moderne. Nu se termină niciodată.

— Corect, a zis Iskender.

— Dacă nu te superi că întreb, de ce nu mai e tatăl tău prin preajmă?

Iskender și-a mișcat o clipă fălcile în tăcere, de parcă ar fi înghițit primul răspuns care-i venise în minte. Se simțea stânjenit sub privirile iscoditoare. Era un test? Oare bărbatul știa despre tatăl lui și verifica dacă Iskender avea încredere în el? Dacă era un test, nu-i plăcea deloc.

— Are altă viață, asta-i tot, a răspuns el scurt.

— Înțeleg.

— Cum se face că nu sufli un cuvânt despre tine, dar te aștepți ca toată lumea să ți se destăinuie?

Oratorul a zâmbit cu o ușoară licărire de sarcasm.

— Asta-mi place la tine. Ai boașe. Dacă nu-ți place atitudinea cuiva, n-o tolerezi. Ești din fire un tip care-și asumă riscuri. Nimeni nu se joacă cu tine.

— Așa e, a spus Iskender. Fără prostii.

— Mhm, respect asta. Cred că, exact ca și ție, nu-mi place să-mi deschid inima în fața tuturor. Dar acum, dacă tot ai întrebat, ar trebui s-o fac.

Chipul lui Iskender s-a mai îmblânzit. S-a simțit puțin stânjenit din cauza izbucnirii lui de moment.

— Tatăl meu, Khalid, s-a născut în Egipt și a venit la Birmingham în 1951. A învățat engleza în timp ce lucra în ture de noapte. *Dacă nu muncești din greu o să ajungi un nimeni.* Asta era frica lui cea mai mare. Să ajungă un nimeni! Și-a schimbat hainele, mâncarea, obiceiurile, dar de accent n-a scăpat. S-a căsătorit cu o englezoaică și așa m-am născut eu. Sunt oameni de treabă. Nu mă înțelege greșit. Problema e că sunt atât de prinși de lumea asta, încât uită de următoarea. Nu au deloc credință. Îmi pare rău pentru ei. O tânără a trecut pe lângă ei pe role, îmbrăcată în pantaloni scurți și o geacă de baseball, ambele mov. Iskender s-a holbat la picioarele ei înainte de-a reveni la ce avea de gând să spună.

— Da, însă la urma urmei sunt părinții tăi.

— Și îi iubesc, dar asta nu înseamnă și că îi respect. Astea sunt două lucruri cu totul diferite, iubirea și respectul. Dacă părinții tăi greșesc, trebuie să te ridici împotriva lor.

— Tatăl meu..., a început Iskender, fără să știe exact unde avea să ajungă cu asta. Cât am crescut,

n-a fost niciodată prin preajmă. Iar apoi a plecat de-acasă. Pur și simplu! De aproape un an.

Se străduia să nu ia subiectul prea în serios, însă nu-și putea ascunde tremurul din glas.

Ridicându-și ochelarii pe nas, Oratorul l-a studiat pe Iskender.

— Deci acum ești capul familiei. Trebuie să fie greu. Trebuie să te ții tare. E bine că-ți place boxul. Dar ai nevoie și de forță morală.

— Înțeleg ce vrei să spui, a zis Iskender, cam nesigur că înțelegea într-adevăr.

Oratorul a deschis sacul pe care îl adusese cu el și a scos două broșuri.

— Ia-le. Hai să vorbim din nou după ce le termini de citit. Spune-mi ce-ți place la fiecare. Dar nu te sfii să-mi spui și ce *nu*-ți place.

— Esmă e mare amatoare de cărți. Eu nu mă prea omor după citit.

— Ei, atunci asta trebuie să se schimbe, a spus Oratorul, nu pe un ton autoritar, ci pe unul hotărât. Minte are nevoie de idei așa cum o mașină are nevoie de combustibil ca să funcționeze. Și, în general, ideile vin din cărți.

— Mda, bănuiesc că ai dreptate.

— Apropo, ține-le pentru tine, da?

— Poți să ai încredere în mine, a zis Iskender și tocmai se pregătea să mai adauge ceva, când ochii i-au căzut pe ceas. O, nu. Trebuie să plec!

Oratorul a plescăit din limbă și în privire i s-a strecurat o clipă umbra unei bănuieli.

— O fată?

— Mda.

— Englezoaică?

— Mda.

— De ce nu una de-a noastră?

Întrebarea îl luase pe Iskender prin surprindere. Se gândise mereu la diferențele dintre el și Katie ca la o chestie de firi opuse, niciodată mai mult de-atât. Pe deasupra, Oratorul era englez get-beget, nu? Când a vorbit din nou, tonul lui mustea de enervare:

— Habar n-am. Așa s-a întâmplat.

— Mhm. E o fată bună?

— E OK, a răspuns Iskender, deși nu era prea sigur ce voia să spună cu asta.

— Păi, du-te atunci. N-o face să te aștepte. O să mă rog ca Domnul să-ți arate drumul cel bun.

— Mulțam, atunci ne mai vedem, a zis Iskender, prefăcându-se a nu fi deranjat că bărbatul își băga nasul unde nu-i fierbea oala.

Datoria

Londra, 30 septembrie 1978

Sâmbătă, spre sfârșitul după-amiezii, Iskender a deschis ușa magazinului, cu gulerul gecii ridicat. Tariq s-a sculat să-l întâmpine, cu un zâmbet plin de mândrie pe față. Băiatul se schimbase mult în ultimul an; era deja mai înalt decât tatăl lui și mult mai voinic, mai puternic. O mustață subțire i se desena pe curba buzei de sus și ochii îi străluceau de înflăcărea tinereții.

— Uite cine-a venit, nepotul meu preferat!

Iskender a schițat un zâmbet.

— Ce mai faci, unchiule?

— Mai bine ca niciodată, a spus Tariq. Cărui fapt datorez plăcerea de-a te vedea?

— Mă întâlnesc cu niște prieteni în apropiere și m-am gândit că ar trebui să trec întâi pe la tine.

Băiatul vorbea o amestecătură de turcă și slang Cockney. Cu toate că nu avea un accent înfiorător, vocabularul îi era atât de limitat, încât adesea folosea aceleași cuvinte pentru lucruri diferite. Stând și ascultându-l, Tariq se gândea să-l trimită să stea la Istanbul o vreme – poate chiar de tot. Sau și mai bine, avea să vorbească cu Pembe și să-i aducă o logodnică, o fată modestă dintr-un sat anatolian.

— Cum merge școala? Îți plac orele? Profesorii se poartă frumos cu tine?

— Școala e în regulă, a răspuns cu totul neașteptat Iskender.

— Dar boxul?

— Curând am meci, a spus Iskender. Dar mama nu e de acord.

— Păi, n-o pot învinovăți. Se teme că ai putea păți ceva.

Iskender a tăcut o clipă, ascultând zornăitul neîntrerupt al mărgelilor din rozariu.

— Unchiule, un prieten de-al meu are necazuri.

— Mhm, și prietenul ăsta al tău a venit să-ți ceară sfatul, așa-i?

— Da, sunt ca un frate mai mare pentru băieți, de asta a venit la mine.

— Și care-i problema prietenului tău?

— Are nevoie de bani.

Tariq și-a înăbușit un oftat.

— Despre câți bani e vorba?

Când Iskender i-a spus, Tariq și-a mângâiat barba, întrebând:

— De ce-ar avea nevoie un băiat de atâția bani?

O umbră de îngrijorare a trecut peste chipul lui Iskender, o expresie fugară, însă când a vorbit, glasul îi era netulburat.

— Se pare că prietena lui a rămas gravidă. Bani sunt pentru doctor.

Tariq a țâțâit din buze.

— Prietena asta..., a început el. Prietena asta e englezoaică get-beget?

— Da, sigur.

Asta era o uşurare – că fata nu era din cartier sau dintr-o altă comunitate de imigranţi. N-aveau să fie implicate familiile, iar taţii şi fraţii n-aveau să se răzbune. Tariq a expirat adânc, de parcă ar fi dat afară din plămâni toate întrebările pe care hotărâse să nu le pună. Dându-şi seama că băiatul îl urmărea, s-a ridicat şi s-a îndreptat spre seiful pe care îl avea în încăperea din spate a magazinului.

Când s-a întors, ţinea în mână nişte bancnote. Le-a pus în faţa lui Iskender, care pentru o clipă a simţit nevoia să întoarcă stânjenit privirea în altă parte.

— Zi-i prietenului tău că îl ajuţi, a spus Tariq.

— Mulţumesc, unchiule.

— Dar să-i zici şi că asta-i ultima oară când îl mai scoţi din încurcătură. Prietenul ăsta al tău trebuie să-şi vină în fire. Altfel îl aşteaptă necazuri şi mai mari. Transmite-i salutările mele şi asigură-te că a priceput.

— Nu-ţi face griji. Am să mă asigur c-a priceput mesajul, a spus Iskender vârând bancnotele în buzunar şi îndreptându-se spre uşă, după care s-a oprit brusc. Unchiule?

— Hmm? Ce mai e? l-a întrebat Tariq cu ochii îngustaţi, temându-se dintr-odată că băiatul ar putea fi genul de belea care nu se rezolvă cu câteva bancnote.

— Nimic. Voiam doar să-ţi spun că-mi eşti ca un tată.

Faţa lui Tariq s-a îmblânzit.

— Oricând, fiule. O să fiu întotdeauna aici pentru tine.

Iskender a dat uşor din cap, devenind brusc serios.

— Într-o zi, cât de curând, am să ți-i înapoiez. O să vezi.

Omul din umbră

Londra, octombrie 1978

Vineri, când a intrat în magazin la ora obișnuită, Meral și-a găsit soțul absorbit într-o convorbire telefonică. Tariq ridicase bărbia și se trăgea de barbă, așa cum făcea întotdeauna când era pe cale să-și iasă din fire. Persoana de la celălalt capăt al firului părea să vorbească mai mult. Fără zgomot, Meral s-a strecurat pe lângă el, îndreptându-se spre încăperea din spate a magazinului, unde a deschis cutia de metal și s-a apucat să-i pregătească prânzul soțului ei. Astăzi gătise *mantı*¹, punând mai mult ardei iute ca de obicei în sosul de iaurt cu unt, și se temea că s-ar putea să nu-i placă.

După ce-a pus masa, Meral a luat un prosop umed și s-a apucat să ștergă praful de pe rafturi, brățările de aur de la încheieturi zdrăgănindu-i vesel. A inspectat conservele de carne și iahnie de fasole, sticlele cu *brown sauce*², cutiile cu salată de varză și de cartofi, borcanele cu ceapă murată – mâncăruri din care nu gustase niciodată.

— Cine cumpără așa ceva? își întrebase odată soțul.

— Soțiile moderne, îi răspunsese Tariq. Nu au timp de gătit. Muncesc toată ziua. Seara trec pe aici, cumpără o conservă de ton, o amestecă cu sos pentru salată și o numesc „cină“.

Meral s-a întrebat ce fel de femei erau. Din ce fel de familii veneau? Nici măcar femeile de pe copertile revistelor pentru bărbați n-o surprindeau atât de mult ca aceste soții care nu erau soții. Fetele din reviste trebuie să fi fost fie amăgite, fie plătite gras ca să pozeze goale cum veniseră pe lume. Dar soțiile moderne nu erau defel niște victime. Câștigau bani, conduceau mașini, se îmbrăcau elegant, iar unele aveau chiar copii; totuși nu voiau să facă nici măcar ardei umpluți pentru soții lor.

În adâncul sufletului, Meral o bănuia și pe cumnata ei că avea o asemenea atitudine. Pe ascuns, bineînțeles, nimic pe față. Pembe avea un sâmbure de independență greu de deslușit – un curent de răzvrătire aflat la mare adâncime într-o mare liniștită. Totuși soțul lui Pembe nu era bun de nimic. Nu mai dăduse pe-acasă de zece luni și nici înainte nu fusese cu-adevărat prezent. Soțul ei nu era deloc așa.

— Nevastă, a strigat Tariq ținând încă receptorul în mână.

— Ce e?

Înclinând capul într-o parte, Tariq a făcut semn spre ușă. Intraseră trei cumpărători. Doi băieți și o fată. Foarte tineri. *Probabil de-aceeași vârstă cu fata mea cea mare*, și-a spus Meral. Unul dintre băieți avea piercinguri de argint în sprâncene și un smoc de păr portocaliu în creștetul capului, ca un cuib de pasăre exotică. Celălalt băiat era înalt și slab și nu purta cămașă pe sub vesta afgană, etalându-și pieptul fără fir de păr. Cât despre fată, avea părul negru ca pana corbului, tenul alb ca făina, ciorapi deșirați și tatuaje pe fiecare centimetru de piele lăsat la vedere.

Meral a închis o clipă ochii, de parcă ar fi sperat ca tinerii să dispară când îi deschidea iar.

— Sunt sigură că n-o să ne servească, a murmurat fata.

— O, nu! V-am speriat, doamnă? a întrebat băiatul fără vestă, aplecându-se peste tejghea, pe

jumătate acuzator, pe jumătate amuzat.

Meral a prins mirosul răsuflării tânărului: se simțea în ea un iz de bere și tutun. Fără să se gândească, a făcut un pas înapoi, uitându-se cu coada ochiului spre soțul ei. Tariq vorbea încă la telefon și nu părea că are să termine curând.

— Da, ce doriți? a întrebat Meral cu prudență.

De câte ori îl rugase pe soțul ei să pună pază la magazin, însă refuzase pe motiv că era prea costisitor. Singura armă la care se putea gândi Meral în clipa asta, în caz de nevoie, era o vergea cu plasă la capăt pe care o foloseau ca să ia lucrurile de pe rafturile de sus.

— Aveți bere de ghimbir, doamnă? a întrebat băiatul cu părul portocaliu.

Ridicând bărbia de parcă s-ar fi așteptat la o lovitură, Meral a răspuns:

— Nu, nu bele de ghimbil.

Vocea îi era slabă, nesigură. Neavând idee despre ce vorbeau, i se păruse mai prudent să respingă imediat posibilitatea. Dar între timp băiatul fără cămașă descoperise frigiderul, unde țineau băuturile gazoase.

— Ei, doamnă, ai o grămadă aici? De ce-ai spus că n-ai?

— Poate are de gând s-o dea ea pe gât, a sugerat băiatul cu părul portocaliu încrețindu-și nasul.

— Nu fi prost, s-a băgat fata. Apoi, arătând spre rafturile din spatele tejghelei, a spus: Puteți să-mi dați un pachet de bezele, vă rog?

Meral și-a plimbat buimăcită privirea peste mărfuri. Oare ce-o vrea fata asta? A apucat nasturii de ciocolată, șnururile din lemn-dulce, jeleurile în formă de bebeluși, în timp ce punkiștii exclamau în cor: „Nu, nu alea“, până a găsit ce îi ceruseră.

Murmurele le-au fost întrerupte de glasul tunător al lui Tariq. Împreunându-și mâinile la spate și pipăind măregelele rozariului, s-a apropiat de ei.

— Fiți bine-veniți, le-a spus. Apoi s-a întors spre nevastă-sa, întrebând-o în engleza lui politicoasă: Deci, ce avem aici?

— Bresele, i-a explicat Meral, punând pachetul pe tejghea cu o bufnitură sonoră.

Tariq a dat din cap.

— *Tamam, ben hallederim.*³

Fără tragere de inimă, Meral s-a întors la ștersul prafului, însă curând a fost surprinsă să-l vadă pe băiatul cu părul portocaliu șterpelind două batoane de nuga. După o scurtă șovăială, a hotărât a se prefăce că nu observase, atâta vreme cât băiatul nu fura ceva mai scump. L-a privit pe soțul ei cum vorbea vesel cu clienții. Pe lângă berea de ghimbir și bezele, punkiștii au mai cumpărat un pachet de țigări, chibrituri, o pungă de snackuri Twiglets. Apoi au plecat, făcându-i cu mâna în semn de rămasbun lui Meral, care nu s-a putut abține să le răspundă la fel.

— UITĂ-TE LA EI, a mormăit Meral spre bărbatu-său când au rămas singuri.

Tariq a ridicat din umeri.

— Ce poți să faci – sunt tineri și înfierbântați.

Sunt tineri și englezi, și-a zis Meral. Dacă vreunul dintre copiii lor s-ar fi îmbrăcat așa, soțul ei ar fi făcut o criză. Măcar ea era constantă. Acasă, pe stradă sau la magazin, era peste tot aceeași

persoană. Nu reușea să priceapă în ruptul capului cum putea cineva să-și străpungă pielea sau să umble îmbrăcat în haine rupte și prinse în agrafe. Meral n-avea de gând să se prefacă defel că era de acord stilul lor de viață doar pentru că erau *cumpărători*.

Neavând idee care erau gândurile soției sale, Tariq s-a apucat să-și mănânce prânzul din picioare.

— O, e cam iute.

— De ce nu te așezi să mănânci pe îndelete?

— N-am timp. Trebuie să plec.

— Cum adică? Nu pot să te-aștept aici. Am supa pe foc.

— Sunt fetele acasă. Au ele grijă de ea, a răspuns Tariq încă mestecând. Nevastă, e ceva urgent.

Am probleme cu furnizorii. Dacă nu le rezolv azi, mâine n-o să mai avem ce vinde. Nici lapte, nici unt, nici ouă. Nici măcar pâine n-o să ne mai livreze.

Auzind vestea asta, Meral a scos un oftat, întrebând:

— Și unde te duci?

— O, tocmai în celălalt capăt al afurisitului ăstuia de oraș.

*

Tariq a luat autobuzul, fiindcă metrourul nu-i plăcea deloc. Nu se simțea în largul lui călătorind pe sub pământ. Când murim, sfârșim sub pământ, atunci ce rost are să coborâm acolo cât suntem încă vii?

Nu cunoștea deloc partea de sud-vest a Londrei, spre care se îndrepta acum. Era foarte departe și autobuzul mergea încet, dar măcar șoferii nu erau din nou în grevă. Mocnind de furie că trebuia să bată atâta drum ca să rezolve o chestiune pe care o vedea ca pe o simplă neînțelegere, s-a gândit cum avea să discute cu managerul. Bărbatul cu care vorbise la telefon îl acuzase că nu mai avea contract cu ei. Idiotul! Tariq a scos o foaie de hârtie împăturită din buzunarul interior și a cercetat-o. O să li se facă rușine când o să le vâre contractul sub nas. Poate, ca să se răscumpere, o să-i ofere o reducere specială. Oricum, trebuia să rezolve imediat încurcătura asta. Era un om care se realizase prin propriile puteri și nu avea de gând să lase un birocrat fără caracter să distrugă ani întregi de trudă și răbdare.

După două schimbări de autobuz și o grămadă de timp pierdut, ceasuri întregi parcă, Tariq a coborât în Brixton. Deși afară era rece, un soare strălucitor se ivise dintre nori, la fel de neașteptat ca o petrecere-surpriză. Oamenii ieșiseră pe Coldharbour Lane să se bucure de căldură cât mai ținea. Tariq s-a uitat la copiii englezi, cu nasurile ca niște bumbi roșii, cu tenul alb și hainele lor mereu prea subțiri. Mamele turcoaise și-ar fi înfoclit plozii și țâncii în cardigan după cardigan și ar fi pus și o pătură deasupra înainte să-i scoată afară. Dar mamele englezoaise se mulțumeau cu o pereche de pantaloni scurți și un hanorac subțire. Uneori copiii nu purtau nici șosete. De ce nu înghețau? Tariq nu reușea să înțeleagă în ruptul capului că abilitatea de-a face față frigului putea să fie o chestie genetică.

I-ar fi plăcut să se oprească la o cafenea și să bea un ceai, însă nu era prevăzut în buget. Era singurul din toată familia Toprak care avea înțelepciunea și voința să pună bani deoparte pentru zile negre. Khalil nu se gândea decât la el. Avea viața lui în Australia și nu-i întreba niciodată dacă le trebuia ceva. Cât despre Adem, el era un caz fără speranță. Juca banii la și tot ce câștiga îi ducea dansatoarei ăleia rusoaice despre care bârfea toată lumea, dar pe care Tariq n-o văzuse încă.

Stăruitor, Tariq a trecut agale pe lângă o cizmărie, un magazin de obiecte religioase, un magazin de caritate cu lucruri ponsite și șiruri de case identice de cărămidă roșie. Spre deosebire de strada principală, pe-aici nu erau trecători și locul părea abandonat. Chiar și cinematograful arăta straniu – ca o relicvă dintr-un alt secol. Orașul ăsta era atât de bătrân. Plin de urme ale trecutului. Odată, Tariq găsisse niște bucăți de șrapnel când săpase straturile de flori din grădină.

S-a întrebat cum se descurca Meral l-a magazin. Trebuia să învețe repede engleza dacă voia să-i dea o mână de ajutor. Poate ar trebui să-i facă rost de un dicționar de buzunar și s-o ajute să învețe măcar cinci cuvinte pe zi. În toți anii ăștia, soția lui trăise în Anglia vorbind doar turcă în lumea ei mică și asta nu fusese deloc o problemă. Dar acum își dădea bine seama că Meral trebuia să se străduie mai mult. La urma urmei, Tariq nu întinerea deloc, iar acum avea grijă de două familii – a lui și a fratelui său.

Totuși, Meral nu se descurca atât de prost cu oamenii care intrau în magazin numai din pricina brumei sale jalnice de engleză. Era prea rigidă și moralizatoare și nu știa cum să-i servească pe ceilalți. Oricât de ciudat părea, femeia asta care îi servise toată viața pe ceilalți – pe soțul, copiii, rudele și vecinii ei – nu reușea să-i servească pe străini. Pe când el, care nu se îngrijise de nimeni nici acasă, nici în altă parte, se descurca bine cu clienții.

Soarele dispăruse iar în dosul norilor cenușii și groși. Stătea să plouă. Tariq a iuțit pașii, ajungând în sfârșit la destinație.

*

Întâlnirea a fost încordată. Lui Tariq nu i s-a permis să vorbească cu managerul, care era *prins cu treburi importante*. Dezamăgit, Tariq i-a arătat contractul asistentului, iar acesta i-a arătat la rândul lui o clauză care specifica clar că firma putea să ceară anumite modificări și chiar să întrerupă contractul fără vreo înștiințare prealabilă. Tariq a amenințat că va găsi alt furnizor, la care asistentul i-a răspuns „cum doriți“.

Douăzeci de minute mai târziu, ieșea cu pași apăsați din clădire, simțindu-se deprimat, dar nu înfrânt. Trebuia să pună câteva întrebări, să se sfătuiască cu alți proprietari de magazine mici din Hackney și să contacteze altă firmă. Singura problemă era că lui Tariq îi plăcea să dea sfaturi altora, nu să primească sfaturi de la alții. Avea o reputație de apărat. Tariq și-a încetinit pașii apropiindu-se de cinematograful și a cercetat afișul de pe zidul de-afară.

Deși nu se prea dădea în vânt după filme, Tariq era interesat de viața marelui magician. Un om care se putea elibera când atârna cu capul în jos într-un acvariu plin cu apă, cu gleznelor și încheieturile mâinilor încătușate, era un om care merita ceva atenție. Așa că a intrat în foaiet și-a aruncat o privire împrejur. Pe perete era un panou cu mai multe fotografii și cronici. Studiindu-l, a fost dezamăgit să afle că era un film mut vechi. Alb-negru, fără îndoială. Mai veneau oamenii să vadă așa ceva?

Drept răspuns parcă, ușile de la intrarea în sală s-au deschis și a ieșit un cuplu englez. Filmul se terminase și puținii spectatori plecau. În spatele cuplului, Tariq a zărit o femeie. Se îndrepta încet spre ieșire, cu ochii în pământ.

Fără să stea pe gânduri, Tariq a făcut un pas în față, ca pentru a o atinge pe cumnata lui. Tocmai se pregătea s-o strige pe nume, s-o întrebe ce căuta acolo de una singură și să se ofere s-o însoțească până acasă, când a observat un bărbat între două vârste apropiindu-se de Pembe. Acesta a prins-o de cot, a murmurat ceva neuzit și i-a întins o bucată de hârtie, pe care ea a primit-o zâmbind și a vârat-o repede în buzunar.

În spatele lor, Tariq a rămas pe loc uluit, cu gândurile învâlmășindu-se sălbatic, aruncând priviri încruntate încolo și-ncoace, sub un poster pe care scria: NIMIC ÎN LUME NU-L POATE ȚINE PRIZONIER PE HOUDINI.

1. Colțunași cu carne condimentată (în tc., în orig) (n.a.).

2. Sos preparat din roșii, melasă, curmale și tamarin, cu gust acrișor sau dulce și piperat, servit în Marea Britanie la felurile de mâncare cu carne.

3. Bine, mă ocup eu de restul (în tc., în orig.) (n.a.).

Hotărârea

Londra, octombrie 1978

Sâmbătă dimineață, când se apropia de cafeneaua unde trebuia să se întâlnească cu Katie, Iskender a fost surprins să-l vadă afară pe Tariq, plimbându-se încolo și-ncoace și trăgându-se zdravăn de barbă.

— Unchiule, ce faci aici?

— Te aștept. Am trecut pe la Peștera lui Aladdin și prietenii tăi mi-au zis că s-ar putea să fii aici.

Unchiul Tariq plecase de la magazin în timpul programului ca să-l caute pe el? Iskender a simțit că i se strânge stomacul.

— Totul e în regulă?

— Trebuie să stăm de vorbă. Ca de la bărbat la bărbat.

— E vorba de banii pe care mi i-ai dat zilele trecute?

— Of, taci și ascultă-mă.

— Dar trebuie să mă întâlnesc cu cineva chiar acum.

— Lasă asta, a zis Tariq cu o voce ca un croncănit.

Abia atunci și-a dat seama Iskender cât de încordat era unchiul lui, cât de tare transpira în puloverul său, de parcă afară ar fi fost arșiță. S-au așezat pe zidul unei grădini din apropiere, învăluți într-o tăcere apăsătoare. Tariq și-a aprins o țigară. Iskender se întreba dacă Katie îi putea vedea de unde se așezase în cafenea și ce să-i spună dacă ieșea și întreba ce naiba se petrecea.

— Fiule, a zis Tariq. Am vești proaste pentru tine.

— Mda, mi-am închipuit.

Tariq a tras șovăitor din țigară, fuioarele de fum ieșind și intrându-i în nări, și a spus pe tonul cel mai liniștit.

— E vorba despre mama ta.

*

Când a intrat în cafenea, Iskender avea buzele strânse, ochii tăioși și era alb la față ca o stafie. S-a îndreptat spre Katie, care îl aștepta la masa lor obișnuită, cu un rest de biscuit în față, și era deja la jumătatea celui de-al doilea milkshake cu căpșuni și banane.

— Iar ai întârziat, a zis Katie oftând.

— Scuze.

— M-am obișnuit, să știi. Dar speram ca astăzi să fie altfel. Am crezut că, măcar o dată, ar putea să-ți pese de altcineva decât de tine.

Iskender i-a luat mâna și i-a sărutat vârful degetelor.

— De ce ești așa țâfnoasă?

— De ce? De parcă n-ai ști.

Katie a tăcut, ca și când ar fi vrut să mai adauge ceva, dar apoi a izbucnit în plâns.

Iskender a scos niște bancnote făcute sul din buzunar și i le-a pus în palmă.

— Țștia ar trebui să ajute puțin.

Apoi, văzând că ea nu spune nimic, a adăugat:

— Am făcut rost de ei de la unchiul meu. N-am apucat să ți-i dau până acum pentru că n-ai vrut să mă vezi.

— Păi, ți-am zis că trebuie să mă gândesc la asta. Singură.

— Deci?

— Deci bagă banii ăia înapoi, i-a răspuns scurt Katie și și-a retras mâna de parcă ar fi atins un cărbune încins.

— Ce vrei să zici?

— M-am răzgândit, Alex.

— Ce-ai făcut?

— Nu te uita așa la mine. Pur și simplu... n-am de gând să fac asta. Vreau să am copilul.

— Ți-ai ieșit naibii din minți? a strigat Iskender, după care a coborât glasul. Ai doar șaișpe ani. Maică-ta o să facă infarct.

— E în regulă. Știe deja.

— Glumești! Cuprins de-o nouă bănuială, Iskender a șuiert: A, înțeleg, ea ți-a spălat creierul.

— Nu-i adevărat! De ce te înfurii așa de fiecare dată când pomenesc de ea?

— Pentru că am vorbit deja despre asta. Am luat o hotărâre! Împreună! M-am dus la unchiu-meu și am făcut rost de bani. Am găsit o clinică. Ți-am făcut programare. De două ori! Ai tot amânat. În cele din urmă am căzut de acord să mergem înainte. Iar acum prințesa spune că s-a răzgândit.

Katie a început să plângă din nou. Dar de data asta era un plâns diferit, lipsit de milă de sine. O lacrimă i-a căzut în milkshake, lăsând un strop sărat pe suprafața roz.

— E un copil făcut din dragoste. Are dreptul să se nască.

— Astea-s niște prostii, Katie Evans.

— Nu, nu sunt, a protestat ea. Deja mă simt legată de el... sau ea, ce-o fi. Am trecut de trei luni.

— Ce? De ce nu mi-ai spus?

— Nici eu n-am știut, i-a răspuns ea agresiv. Dar nu contează. Când se naște copilul, vreau să vii să stai cu mine și cu mama.

Iskender a ridicat din sprâncene.

— Chiar crezi în porcăriile astea, nu-i așa? Te-ai scrântit!

Katie și-a împins scaunul în spate cu un hârșăit zgomotos și, cu o voce ascuțită, îndurerată, aproape de nerecunoscut, a zis:

— N-am de gând să stau aici și să te las să-mi vorbești așa. Am plecat.

— Unde naiba te duci?

— Acasă. Să mă întind. Mama spune că n-ar trebui să mă obolesc prea mult.

Iskender a lovit cu pumnul în masă atât de zgomotos, încât câțiva dintre clienți au ridicat privirea spre el. Dar Katie nu părea intimidată.

— Știi ceva, de ce nu te calmezi și te gândești la niște nume? Pregătește câteva pentru băieți și câteva pentru fete.

Trăgând adânc aer în piept, Iskender a rămas nemișcat, cu capul în mâini, cu stomacul întors din nou pe dos. N-a ridicat privirea. Simțea că chelnerul urmărise mica lor dramă, întrebându-se ce avea să facă acum, că prietena lui ieșise ca o furtună. În clipa asta nu voia nici să se vadă cu prietenii, nici să se ducă acasă. A mușcat din restul de biscuit lăsat de Katie, scuturând firimiturile căzute în poală. Și-ar fi dorit să-și scuture la fel de ușor din minte insinuarea unchiului Tariq, fără să lase vreo urmă. Simțindu-se stânjenit, a scos una dintre broșurile pe care i le dăduse Oratorul cu ceva timp în urmă și pe care le purtase întruna în buzunarul hainei, fără să le deschidă vreodată. A încercat să-și croiască drum prin frazele sforăitoare, cuvintele fugindu-i de sub ochi ca un amalgam de litere. Curând a renunțat și l-a chemat pe chelner, comandând mai multă mâncare decât ar fi putut mânca. La urma urmei, avea bani.

Mama

Londra, octombrie 1978

Yunus mergea cu bicicleta pe Richmond Road, iar vântul îi răvășea bucelele ușoare. Era îmbrăcat cu o cămașă albă apretată, încheiată până sus atât de strâns, încât gâtul i se înroșise îngrijorător. Nu și-a descheiat nici un singur nasture, convins că îi stătea mai bine așa. Pe deasupra, stilul se potrivea cu geaca de piele care, deși cam mare, era cel mai frumos lucru pe care îl purtase vreodată. Obrajii îi ardeau de rușine când își amintea cum făcuse rost de ea.

Ceva mai devreme în acea dimineață, Yunus se dăduse jos din pat cu o misiune. În lumina slabă care scălda holul, a mers în vârful picioarelor până în camera fratelui său. Iskender avusese un meci de box seara trecută și venise acasă târziu, frânt de oboseală. Sforăia ușor, ghemuit în pat, cu capul sub pernă. Geaca pe care i-o cumpăraseră maică-sa ultima oară de ziua lui zăcea aruncată pe scaun, cu pielea atât de neagră și netedă, că lucea ca o gheață neagră. Pereții erau acoperiți cu afișe. *Războiul stelelor*, Muhammad Ali în ring, Bruce Lee în *Calea dragonului*, Superman zburând pe deasupra Manhattanului, James Dean conducând o motocicletă, un steag al Marii Britanii, Kenny Burns înfruntându-l pe Frank Stapleton în meciul dintre echipele Arsenal și Nottingham Forest.

Uitându-se împrejur, Yunus a simțit împunsătura unei invidii despre care nu știa că există în el. Iskender avea lumea lui aici, echipament sportiv, adidași și, mai presus de toate, libertate. Nimeni nu se amesteca în viața lui. Putea să vină acasă și să plece când avea chef, părând să nu datoreze nimănui vreo explicație. Nu era drept și Yunus știa că nu era singurul care gândea așa.

Dând de gustul hoției, Yunus și-a strecurat mâinile în geaca de piele, simțindu-se în același timp rușinat și încântat. Rușinat pentru că lua un lucru care era al fratelui său și, chiar dacă avea să-l înapoieze în seara aceea, tot furt se chema. Dar se simțea și încântat, dacă nu chiar mai înalt cu vreo câțiva centimetri, asigurându-se că Tobiko avea să-l placă mai mult așa. Geaca era tare de tot, ultimul răcnet. Tobiko avea să-și dea seama că nu mai era un băiețuș.

Chiar atunci Iskender s-a răsucit în pat și capul i-a ieșit de sub pernă. Yunus a încremenit, ținându-și respirația. A așteptat până când a fost sigur că fratele lui doarme din nou buștean. Și-a amintit de zilele când tatăl lor îl certa și îl pedepsea pe Iskender pentru cea mai mică greșeală, însă zilele alea trecuseră de mult. Acum Iskender părea să creadă că el e capul familiei, întotdeauna supărat și inaccesibil. Măcar dacă mama lor l-ar fi înfruntat și l-ar fi făcut să accepte faptul că ea e șefa, însă era prea zăpăcită și distantă.

Secretul. Oricât de mult ar fi încercat, Yunus nu reușea să-l urască pe bărbatul pe care îl văzuse cu maică-sa. Cine era? Cum o putea face să zâmbească așa când nimeni altcineva nu era în stare? Avea să încerce s-o ia cu el? Dar nu putea să întrebe. Nu putea să spună. Nimeni nu putea.

Pedalând repede și în forță, îmbrăcat în geaca lui de piele, Yunus a hotărât să nu se căsătorească niciodată. Era ceva prea încurcat, prea dureros. De ce își puneau atâția oameni pirostriile când așa de puțini voiau, voiau într-adevăr, să rămână împreună? Lui Yunus îi plăcea mai mult viața în

comunitate. Singurul lucru care nu-i plăcea la ea era murdăria și praful. Altfel, era convins că să locuiești ilegal într-o casă părăsită te făcea mai fericit. Când avea să crească, în loc să-și întemeieze o familie, se gândea să întemeieze o comunitate de squatterii împreună cu Tobiko. Aveau să fie înconjurați de prieteni, să aibă mâncare de-ajuns în frigider și, dacă făceau cumva copii, aveau să-i crească împreună.

Legându-și bicicleta de un gard de lemn, Yunus s-a îndreptat spre casa mamei Căpitanului. Spre surprinderea lui, a găsit ușa întredeschisă. A cercetat camerele de la parter, bucătăria și baia. Nu se zărea nici picior de punkist. Poate ieșiseră să cumpere câte ceva sau să caute mobilă prin benele de gunoi din zonă. Era liniște, dacă nu luai în seamă zgomotul făcut de un robinet care picura și de țevile care scârțâiau. Yunus a hotărât să aștepte în living, răsfoind un teanc de broșuri soioase, benzi desenate și foi volante – pe una dintre ele se zărea fotografia unui tânăr care spărgea fereastra unui magazin. Sub fotografie scria:

Statul poartă un război social împotriva cetățenilor lui.
Știți de ce? Pentru că acesta e rolul lui.
Acesta e Statul.
Opuneți rezistență aparatelor ideologice ale Statului.
Opuneți rezistență fericirii sale obligatorii.

Yunus nu știa ce-s alea „aparate ideologice“, dar avea idee ce era „Statul“: o femeie cu sâni mari, personalitate fascinantă și părul înfoiat. De fiecare dată când voia să laude vreo femeie pentru puterea și talentele ei, maică-sa nu spunea oare „*Devlet gibi kadın*“¹? Dar nu putea să priceapă de ce punkiștii erau supărați pe asemenea femei și pe *aparatele lor*.

Băiatul cerceta încă foaia volantă când o muzică zgomotoasă izbucnită dintr-odată l-a făcut să tresară. Aproape instantaneu și-a dat seama de două lucruri: că zgomotul venea de la etaj și că era genul de șlagăr pop pe care squatterii nu-l puteau suferi. Punkiștii n-ar fi ascultat niciodată genul ăla de muzică. Trebuie să fie doamna Powell, a presupus. Dar și asta era ciudat. Amintindu-și cât de deprimată i se păruse femeia când se întâlniseră, nu-și putea imagina aceeași persoană ascultând un cântec atât de vesel.

Curios, Yunus a urcat scările, deslușind acum o voce cam falsă, de femeie care cânta versurile. S-a oprit în fața dormitorului și a bătut la ușă. A așteptat, apoi a bătut din nou. Neprimind nici un răspuns, a băgat capul pe ușă și-a aruncat o privire înăuntru.

În mijlocul camerei stătea Tobiko, cu ochii pe jumătate închiși, ținând în mâini o perie de păr, unduindu-și și răsucindu-și trupul în timp ce cânta și dansa. Dăduse mobilele la o parte ca să facă mai mult loc. Perdelele erau trase, nelăsând să intre lumina zilei, iar printre ele se strecurau doar raze de soare subțiri ca niște sulițe. În acest cadru întunecos, părea zveltă și înaltă și nu semăna deloc cu ea însăși.

Yunus a prins rădăcini pe loc, zgâindu-se la preoteasa punk pe care o iubea. După aproape o eternitate, cântecul s-a terminat. *Take a chance on me...*², cânta Tobiko în microfonul ei țepos, lăsându-se în genunchi, scuturând din cap în timp ce desena cu mâna spirale în aer, un amestec de pop

suedez și dans indian. De cum s-a terminat melodia, a deschis ochii, simțind prezența cuiva în cameră. S-a întors spre ușă și a icnit.

— O, Yunus! M-ai speriat îngrozitor.

— Îmi pare rău, a murmurat Yunus. N-am vrut.

Tobiko s-a ridicat, cam nesigură pe picioare, și a schițat un zâmbet timid, aproape rușinat. A pus peria pe măsuța de toaletă, a închis casetofonul și a tras perdelele, clipind din cauza luminii.

— Ce faci aici?

— Am venit să te văd. Am găsit ușa deschisă, a zis Yunus. Ce ascultai?

— O, îmi omoram și eu timpul. Doamna Powell are o grămadă de porcării din astea, a răspuns ea cu un glas din ce în ce mai stins.

— Ea unde e?

— Are programare la doctor. Nu se întoarce până la trei, a anunțat Tobiko, după care a coborât vocea, șoptind. Cred că se duce la psihiatru.

— Chiar? Era foarte tristă, a zis Yunus gânditor, însă imediat a fost distras de alt gând. Muzica pe care o ascultai era de la ABBA, nu-i așa?

— De unde știi?

— Și mamei îi place, a răspuns Yunus radiind.

— Ei, mie nu-mi place, pe bune. Nu e genul meu. E prea ieftină. Nu crezi?

Yunus a privit-o pe Tobiko cu o uimire tandră. Pentru prima oară din ziua când se cunoscuseră, o întrezărise pe fetița dinăuntrul ei. Nu era singurul, și-a dat el seama, care încerca să pară mai bătrân și mai dur decât era de fapt.

Neștiind la ce se gândea, Tobiko a spus:

— Ți-ai tras o geacă mișto.

— Mulțam, a zis Yunus, însă n-a abandonat subiectul. Crezi că ai putea să pui din nou melodia și să mă înveți mișcărilor pe care le făceai mai înainte?

Tobiko a zâmbit ștrengărește.

— Vrei să dansezi cu mine, păsărel?

Cu toate că a roșit până în vârful urechilor, Yunus n-a dat înapoi.

— Mda, de ce nu?

— Bine, s-a învoit Tobiko. Dar dacă tot faci efortul ăsta, mai bine mă îmbrac cu ceva drăguț.

Au deschis împreună dulapul și nu mică le-a fost mirarea când l-au găsit ticsit cu haine și accesorii, pantofi și pălării elegante.

— Femeia asta trebuie să dea o groază de bani pe haine, a zis Tobiko.

— Nu are nimic negru, a remarcat Yunus.

Dar pe Tobiko, fata care nu purta decât haine punk, n-a părut s-o deranjeze. S-a uitat admirativ la o eșarfă mov, o fustă bej-șampanie și o bluză liliachie. Mai erau acolo și o rochie de seară cu paiete strălucitoare, o haină garnisită cu blană de vulpe, un mantou de blană care îi ajungea până la glezne, moale la atingere.

Tobiko a scos un umerăș cu o rochie lungă, elegantă, din satin și tafta, de un mov atât de pal, că

părea aproape alb. Avea o talie îngustă și bretele viorii, împodobite cu sute de pietricele.

— Ai arăta drăguț în asta, a zis Yunus.

Tobiko a clătinat din cap, de parcă ideea i s-ar fi părut ridicolă. Totuși a spus:

— Poți să mă lași singură câteva minute? Nu veni până nu te chem.

Yunus a așteptat pe hol o veșnicie. Când a fost invitat să intre înapoi, în cameră stătea o altă femeie, una care avea ochii și tatuajele lui Tobiko, însă nimic altceva în comun cu ea. Își desfăcuse părul și se demachiasă. Rujul negru fusese înlocuit cu unul roz și machiajul fumuriu din jurul ochilor dispăruse. În loc de ciorapii-plasă rupti purta acum unii de culoarea pielii. Pantofi aurii cu platforme, cercei lungi cu diamante, un zâmbet timid pe chip, o boare de parfum în aer, încântător.

Yunus a scos un fluierat în felul în care-l învățase Iskender.

— Arăți...

A ezitat, dându-și seama că nici un cuvânt nu avea destulă forță ca să descrie ce vedea. Așa că și-a făcut curaj și a spus:

— Arăți ca Statul.

Tobiko a râs.

— Sunt Statul, a zis desfăcând larg brațele.

Apoi a apucat două perii de păr, una pentru ea și cealaltă pentru Yunus. A deschis casetofonul și, când a început muzica, au pășit pe scenă ținându-se de mână, numai zâmbet. Mii de oameni veniseră să-i asculte în seara asta. Biletele se vânduseră de săptămâni întregi, așa că și mai mulți oameni așteptau în fața sălii de concert. Ușor ca o pană, arătând grozav în geaca lui de piele, Yunus cânta la pian, la chitară, la tobe, la saxofon. Tobiko cânta și dansa, fluturându-și poalele. La fiecare refren stăteau spate în spate, sprijininându-se unul de celălalt. Publicul înnebunea.

Când melodia s-a terminat și amândoi găfâiau pe podea, Tobiko l-a îmbrățișat pe Yunus.

— Zilele trecute mă întrebai despre secrete. Ei bine, dragostea pentru ABBA o să fie secretul nostru. Promite-mi că-l păstrezi.

În după-amiaza aceea, Yunus a aflat despre Tobiko lucruri despre care nu și-ar fi închipuit niciodată că puteau fi adevărate. Încă în rochia de scenă, aceasta a fumat un joint și i-a mărturisit că nu ea îl lăsase baltă pe Toby, fostul ei prieten. Fusese tocmai pe dos. El o părăsise, din senin, frângându-i inima. Apoi îl cunoscuse pe Căpitan, însă nu-l iubea, totuși nu se putea desprinde de el. Pe vremuri fusese mai îndrăzneată, dar cu fiecare zi devenea mai dependentă, mai lipicioasă. Asta din cauză că suferea de un complex al Electrei incurabil. Îi puneă pe bărbații pe care îi iubea pe picior de egalitate cu tatăl ei și concura încă cu mama ei. Apoi i-a arătat lui Yunus un scurt poem cu titlul „Mama“. Dar, chiar când băiatul se apucase să-l citească, au auzit pași la parter. Doamna Powell se întorsese.

Tobiko a intrat în panică.

— O, rahat!

— Nu-ți face griji, a zis Yunus. Mă duc să-i distrag atenția cât te schimbi.

Apoi a pus poemul în buzunar și a coborât scările în fugă.

Seara, la masă, Iskender i-a aruncat valuri de priviri amenințătoare lui Yunus, dar n-a vrut să întrebe unde fusese geaca lui toată ziua. După cină a anunțat că iese să facă o plimbare. Se ducea să se întâlnească cu băieții și să joace *snooker*. Avea nevoie de asta ca să-și adune gândurile. În ciuda protestelor maică-sii, a ieșit pe ușă, nebăgând-o în seamă. De când discutase cu unchiu-său, o trata cu răceală, însă n-o înfruntase încă.

Seara era răcoroasă și înviorătoare. Iskender și-a ridicat gulerul gecii și și-a vârât mâinile în buzunar. Avea ceva în buzunar, o bucată de hârtie. A scos-o și a citit-o sub următorul felinar.

Dintr-o singură mișcare, Iskender a mototolit hârtia și a aruncat-o într-un coș de gunoi. Cineva se juca pur și simplu cu el. Toată seara s-a chinuit să-și dea seama cine-ar putea fi și, nereușind, s-a întors la ultimele două rânduri din mesaj, care i se învârtteau întruna în creier:

*Mama minte, mama amăgește
Nu e deloc cine spune că este.*

Închisoarea Shrewsbury, 1991

O zi înceată. Chinuitor de înceată. Muncă la spălătorie până la 11:30. Întors pentru prânz. Citit o carte după-amiază, ascultat trâncăneala lui Zeeshan despre iubire și armonie. La ora patru suntem cu toții închiși în celule. Jumătate de oră mai târziu își face apariția gardianul McLaughlin.

— *Se pare că o să ai un vizitator în curând, spune.*

— *Cine?*

— *De ce nu vezi singur „cine“?*

Până acum nu m-a vizitat decât Esma, însă chiar și ea a încetat să mai vină anul ăsta. Totuși sunt surprins că McLaughlin a aprobat vizita. Având în vedere isprăvile mele din ultima vreme, putea s-o interzică imediat. Mi-am petrecut restul serii clocind tot felul de gânduri, ca o pasăre în cuib. Apoi m-am prins în sfârșit. McLaughlin știe că oricine e persoana care vine să mă vadă este în stare să mă facă să-mi pierd cumpătul. Contează pe asta. Mi-am construit o carapace pe care n-o străpunge nimeni, totuși sunt câțiva oameni care îmi zdruncină nervii. Doar câțiva. Pot trece prin armura mea așa cum trec stafiile prin ziduri.

— *Tu îngrijorat, zice Zeeshan.*

Fără să-mi pese dacă e o întrebare sau o afirmație, nu neg.

— *Mda, e al naibii de stresant să nu știi cine o să vină să mă vadă mâine.*

Zeeshan spune:

— *Nu știm niciodată ce o să vine mâine, dar începem mereu ziua nouă plini de speranță.*

N-am chef să ascult aiurelile lui. Așa că mă întind pe prici și mă izolez de lumea de-afară. Pare să fie o altă zi proastă. Am avut așa de multe la viața mea. Dar e o zi care a fost cea mai proastă dintre toate: dimineața de după.

În dimineața de după ce-ai comis o crimă te trezești dintr-o noapte fără sfârșit. Undeva în creierul tău se aprinde un semnal, o lumină roșie clipește. Încerci s-o ignori. Există o șansă, oricât de firavă, ca totul să fie doar un vis. Te agăți de șansa aia ca un om în cădere care se prinde de prima frânghie ce-i cade sub ochi. Trece un minut. Un ceas. Pierzi noțiunea timpului. Până când, deodată, te izbește. Frânghia nu e legată de nimic, capătul îi e liber. Te prăbușești în realitate cu capul

înainte.

Iată-mă acolo, pe Lavender Grove, cu un cuțit în mână. Am auzit țipetele. Ascuțite, neîntrerupte. Cineva țipa. Ciudat, parcă era glasul mamei. Dar nu putea să fie ea, fiindcă ea zăcea pe jos, sângerând. Ecoul lor mi-a răsunat mai puternic în minte. Mi-am privit mâna stângă. Cea mai zdravănă. Dar se înmuiașe, de parcă fusese atașată de corpul meu doar temporar și acum aparținea altcuiva. Am aruncat cuțitul sub o mașină parcată. Dacă aș fi putut, mi-aș fi aruncat și mâna.

Am început să alerg. Geaca îmi era stropită de sânge. Nu-mi pot explica de ce nu m-a oprit nimeni, însă așa a fost. Am fugit pe alei, prin grădini dosnice, fără să am nici cea mai vagă idee încotro mă îndreptam. Trebuie să fi traversat străzi, să mă fi lovit de oameni, să fi speriat câini. Nu-mi aduc aminte. Următoarea jumătate de ceas mi s-a șters din memorie. Dar îmi amintesc că am găsit o cabină telefonică.

L-am sunat pe unchiul Tariq. I-am spus ce făcusem. S-a lăsat o tăcere apăsătoare. M-am gândit că nu mă auzise. Așa că am repetat întreaga poveste. I-am spus că o pedepsisem pe mama pentru aventura ei nepermisă. De acum n-o să mai facă așa ceva. I-am spus că rana nu era prea gravă, însă avea să-i ia ceva timp să se vindece. O înjunghiasem o singură dată în partea dreaptă a pieptului. Asta avea să-i arate cât de grav era păcatul ei. Avea să-i dea timp să se gândească la greșeala ei, să se căiască. Iar bărbatul avea să fie speriat de moarte și să ne lase în pace. Onoarea familiei noastre era spălată.

„Ce-ai făcut, fiule?“, a spus cu voce sugrumată. „E cumplit.“

Am rămas uluit.

„Dd... dar... aam... vv... vor... bit... de... spre... as... ta.“

„Sigur n-am vorbit despre așa ceva“, a răspuns unchiul.

Omul care îmi spusese totul și îmi repetase întruna cât de important era să fac ceva, și asta cât mai repede, se făcuse nevăzut. Eram perplex.

„Iskender, fiule, trebuie să te predai. O să le spun polițiștilor că exact asta te-am îndemnat să faci și când m-ai sunat. N-ai cum să fugi de lege!“

Dintr-odată, am avut bănuiala stranie că unchiul Tariq repetase scena înainte. Se așteptase la așa ceva? Își pregătise discursurile? Ce o să-mi spună la telefon, ce o să le mărturisească curcanilor, ce o să declare la tribunal... Se pregătise pentru toate.

„Fiule, mai ești pe fir? Spune-mi unde ești?“

Am închis. Mi-am scos geaca și am aruncat-o într-un coș de gunoi. Apoi m-am dus acasă la Katie, pe Albion Drive. O condusesem acasă de multe ori, dar nu intrasem niciodată. Am sunat la ușă. Spre ușurarea mea, a deschis chiar ea.

„Alex, ce surpriză“, a spus ea cu un zâmbet radios. „Ah, iubitele, eram sigură că ai să vii.“

Katie m-a condus înăuntru. A zis că maică-sa avea să fie încântată că mă hotărâsem să vin să locuiesc cu ele. M-a îmbrățișat și i-am simțit pântecul tare și rotund între noi. Nu arăta ca și cum ar fi fost însărcinată în patru luni. Mai degrabă ca și cum ar fi înghițit o minge.

Am rugat-o pe Katie să-mi arate unde-i baia. M-am spălat pe mâini. Băiatul care mă privea din oglindă nu era cu nimic diferit de cel pe care-l văzusem în alte zile. Mă așteptam să descopăr ceva neobișnuit la fața mea, în ochii mei, însă n-am descoperit nimic. M-am spălat din nou pe mâini, frecând zdravăn. Săpunul mirosea a trandafiri. Am deschis dulapul și am găsit niște înălbitor. Pe eticheta sticlei era o gospodină drăguță, cu un zâmbet mai alb decât norii. Mi-am turnat înălbitor pe mâini. Aveam tăieturi în palme. Mă ustureau ca naiba. Am frecat mai departe. Aveam ceva sub unghii. Pământ? Vopsea? Sânge? Nu voia cu nici un chip să se ducă.

Katie a intrat să mă întrebe dacă totul era în regulă. M-a îmbrățișat, uitându-se la noi în oglindă. La mine, la ea, la copilul nostru. Era plină de mândrie. Am observat că avea același zâmbet ca femeia de pe eticheta sticlei de înălbitor. Un sentiment de împlinire.

A închis apa.

„Ești destul de curat pentru mine, iubire.“

Ne-am dus în living. Mama lui Katie stătea într-un fotoliu lângă fereastră, așteptând. Purta o rochie parte peste parte. Una din chestiile alea de mătase pe care le vezi la televizor. Albastru regal. Puteai să-i vezi sânii. Avea pistrii pe tot pieptul, ca niște fire de nucșoară. Părul îi era pieptănat de curând. Se dăduse cu un ruj roz. Capul ei ar fi putut lua cina în oraș, într-un restaurant luxos, însă trupul părea într-o dispoziție domestică. Am încercat să mă concentrez asupra feței. Am încercat să nu cobor privirea mai jos de capul ei.

Doamna Evans m-a servit cu ceai, turnat în cești de porțelan alb, și biscuiți cu fructe calzi. Am mâncat în tăcere. Pe pereți atârnavu fotografiile înrămate. Zeci. Într-una l-am văzut pe tatăl lui Katie. Nu mi s-a părut genul de bărbat care să le părăsească.

Doamna Evans îmi urmărea și cea mai mică mișcare. Aveam senzația că se uita la unghiile mele. Mi-am ascuns mâinile.

„Alex, fiica mea îmi spune că vrei să-i pui copilului numele Maggie, dacă e fată, sau Tom, dacă e băiat.“

M-am întors spre Katie. Ea și-a ferit privirea.

„Mda, așa cred.“

După aceea, doamna Evans m-a întrebat dacă cred că voi fi un tată responsabil. I-am spus că nu știu, dar că-mi voi da toată silința.

„Uneori nu e de-ajuns să-ți dai toată silința“, a zis ea.

Părea un lucru pe care-l auzise la televizor. Sau pe care i-l spusese cineva de mult. Mi-a zis că o să ne ajute – un aranjament temporar, desigur – până vom fi pe picioarele noastre. O să facă asta pentru nepotul ei. Primul. A zâmbit. Dinții îi erau albi ca perlele, perfecți.

Seara, Katie mi-a spus că trebuia să dormim în camere separate. Eu aveam să dorm pe canapea în living. A spus că asta era doar pentru moment. Curând aveam să ne căsătorim și să împărțim același pat. Pentru totdeauna.

Mi-a adus niște cearșafuri curate și o față de pernă. Apoi și-a ridicat încet puloverul. Sâniile îi erau umflați, sfârcurile arătau ca niște inele întunecate. Puteam să-i văd venele – albastre, mari, ieșite în afară. M-a rugat să-mi lipesc urechea de pânțele ei. N-am auzit nimic un timp. Apoi am simțit o mișcare, ca și cum cineva s-ar întinde prin somn. O dată, de două, de patru ori. Era ceva magic. M-am întrebat dacă mama l-a pus pe tata să-și lipească urechea de pânțele ei când era însărcinată cu mine.

Am dat-o pe Katie la o parte.

„Scuze, dar pic de somn“, i-am spus.

„Sigur, iubitele.“

Când m-a lăsat singur, m-am întins, uitându-mă în jur. Perdele-plasă, perne cu motive florale, tapet cu spirale, o vază ornamentată pe polița căminului, o pendulă. Credeam că n-o să pot închide un ochi, însă de cum am pus capul pe pernă, m-am cufundat într-un somn ca de moarte. M-am trezit în zori. Katie stătea lângă mine. Era palidă la față și mă privea cu ochii măriți.

„Alex“, mi-a zis, „sunt doi polițiști la ușă.“

M-am ridicat, i-am cuprins capul între palme și am sărutat-o. Buzele ei aveau un gust sărat. Gustul fricii.

„Întreabă de tine.“

Am ieșit cu pași șovăitori în hol. Mama lui Katie stătea lângă ușă, în cămașă de noapte. Avea urme de cremă pe față. Buza de jos îi tremura. A tras-o pe fiică-sa lângă ea, de parcă aș fi avut o boală contagioasă. Am zărit lumina girofarului de pe mașina poliției în fundal. Erau doi polițiști. Unul arăta ca James Callaghan³, doar că n-avea ochelari. Nu mă văzuseră încă. Am rugat-o pe Katie să le spună că mă îmbrăcam.

Decizia de-a fugi n-a fost una conștientă. Pur și simplu am luat-o la fugă. M-am dus în bucătărie, am deschis ușa, m-am furișat în grădină și am sărit peste un gard și apoi peste următorul. Pe când Katie vorbea cu polițiștii, eu ieșisem deja de pe strada ei și o apucasem pe următoarea.

*

Ultima zi de noiembrie din 1978. Era cât pe ce să mă răzgândesc când am văzut-o apărând de după colț. Fusese la cumpărături, avea plasele în mâini. Mergea fără grabă, înaintând agale. Am simțit că-mi fierbe sângele în vine. Doar îi interzisesem să iasă din casă.

Și-a încetinit pașii, uitându-se la un muzicant de pe stradă, cu spatele la mine. I-am cercetat profilul. Zâmbea. Un val de indignare se ridica înăuntrul meu. Nu-i spuseseam că nu are voie să iasă din casă și să poarte rochii care îi lăsau picioarele descoperite? Iar ea nu ținea cont de regulile mele, își bătea joc de mine.

Am urmărit-o. S-a uitat la o vitrină, nefiind – evident – grăbită să ajungă acasă. M-am gândit că poate aștepta să se întâlnească cu amantul, însă nu s-a întâmplat așa. Când am ajuns aproape de strada noastră, s-a împiedicat, scăpându-și geanta jos. O chestie kaki veche, pe care n-o mai văzusem niciodată. Pe când o ridica, m-a zărit venind în spatele ei.

„Iskender...“, a șoptit, de parcă numele meu ar fi fost un secret.

Iskender Toprak

- [1.](#) Femeia asta e un stat în sine (în tc., în orig.) (n.a.).
- [2.](#) Versuri din melodia „Take a Chance on Me“ („Încearcă-ți norocul cu mine“), lansată în 1978, a formației suedeze ABBA.
- [3.](#) Politician laburist care a ocupat funcția de prim-ministru al Marii Britanii între anii 1976-1979.

Nuiaua și mănunchiul

Londra, octombrie 1978

Să-l găsească pe Orator era mai greu decât și-ar fi închipuit Iskender. A intrat în câteva cafenele, a dat mai multe telefoane, însă fără nici un rezultat. Atunci a înțeles cât de puțin îl cunoștea. În toate lunile astea, Oratorul fusese cel care îi trimisese mesaje ca să ceară o întâlnire și nu invers. Nu avea nici cea mai vagă idee unde locuia Oratorul sau ce făcea în timpul liber. Și-a adus aminte că îl auzise spunând că era student la Politehnică, însă ce anume studia era un mister, ca și restul.

Dar, printr-un prieten al uni prieten, a reușit în cele din urmă să dea de el, într-un club de arte marțiale din Brick Lane. Era înconjurat de vreo șase tineri în pantaloni scurți care stăteau pe covorașe, foarte aproape unul de altul, ca niște porumbei sub streășină. Unii aveau pete de sudoare pe piept, prosoape petrecute pe după gât. Păreau că terminaseră o serie grea de exerciții și se strânseseră să discute ceva important înainte să se îndrepte spre dușuri. Când l-au văzut pe Iskender apropiindu-se, au tăcut imediat, cercetându-l cu o neîncredere pe care nu simțeau nevoia s-o ascundă.

— E în regulă, le-a spus Oratorul celorlalți, făcându-le cu ochiul. Îl cunosc.

Lui Iskender nu i-au plăcut nici gestul, nici tonul lui, totuși i-a salutat oricum. O înclinare a capului, o strângere ușoară din buze și un scurt „Hei!“.

Oratorul a sărit brusc în picioare și a dus mâna la inimă.

— *Selamun aleykum*, frate. Vrei să ni te-alături?

— Nu, mulțam. Trebuie... trebuie să ajung în altă parte. Am venit să te salut și să-ți înapoiez casele pe care mi le-ai dat data trecută.

Mormăind ceva de neînțeles pentru prietenii săi, Oratorul s-a apropiat. Iskender a observat cât de pipernicit arăta bărbatul când era dezbrăcat de haina de iarnă și puloverele lui. Umeri înguști, încheieturi osoase, picioare puțin crăcănate.

— Nu trebuia să vii până aici doar pentru asta.

— E în regulă, a zis Iskender, nefiind încă prea sigur de ce se afla acolo.

— Vrei să vorbim?

— Mmm... OK. Câteva minute.

S-au retras amândoi într-un colț liniștit și s-au așezat. În fața lor erau înșiruite tot soiul de greutateți. S-au uitat cum un bărbat scund și îndesat gâfâia și pufnea sub o greutate mai mare decât era în stare să ducă. Nădușit la față, cu obraji roșii și brațele aproape vlăguite.

Aruncându-i Oratorului o privire piezișă, Iskender a murmurat:

— Nu știam că mergi la sală. Ce sport faci?

— O, *tae kwon do*. Totuși, nu sunt cine știe ce mare luptător. Nu prea mă prinde, zău așa. Sunt un om al ideilor.

— Atunci de ce vii aici?

— Fiindcă oamenii ca noi ar trebui să știe cum să se apere. Ai auzit ce s-a întâmplat ieri în North

End? Niște skinheads, patru la număr. Au atacat un patron de magazin bengalez. Patru la unu. Halal egalitate, nu-i așa?

— N-am auzit de asta.

— L-au țintuit la pământ și l-au ras în cap. Bietul om s-a speriat așa de rău, că s-a îmbolnăvit. Soția lui plânge întruna, a spus Oratorul, după care s-a oprit să tragă aer în piept. Mă rog, măcar înveți cum să te aperi.

Iskender a dat din cap, deși nu era prea sigur că de aia se apucase de box. N-o făcuse ca să lupte cu dușmanii, imaginari sau reali. O făcuse pentru că, spre deosebire de multe alte sporturi care puteau fi regizate și falsificate, boxul era autentic, era ceva adevărat. Boxul era reflexia identică a vieții. În ring trebuia să te descurci singur. Nu era o muncă de echipă. Nu te aștepta nici un înlocuitor pe margine. Fiecare era pe cont propriu. Bunătatea și răutatea, sublimul și josnicia, lăcomia și îndurarea. Toate erau acolo. Dacă voiai să cunoști adevăratul caracter al unui om, nu trebuia decât să-l urmărești când boxa.

— Ești un boxer grozav. Un boxer înnăscut, a zis Oratorul.

— De unde știi? Nu m-ai văzut niciodată boxând.

— De fapt, te-am văzut. Te-am urmărit de vreo două ori pe-ascuns. Nu te dai în lături de la lupte riscante și ești destul de bun la apărare. E aproape ca și când ai ști de unde o să vină următorul pumn. E un talent rar, unul cu care trebuie să te naști.

Neștiind dacă să se simtă deranjat sau mândru, Iskender n-a spus nimic.

Oratorul a tăcut câteva clipe, fără să-și desprindă ochii dintr-ai lui.

— Alex, am tot vrut să te întreb ceva. Ai accepta să ne înveți cum să luptăm? Frații ar putea profita de pe urma științei tale.

Iskender a respirat adânc, chibzuind.

— Nu știi ce să zic, frate. Mie-mi place să lupt singur.

Oratorul s-a încruntat brusc.

— Uite, o să fiu sincer cu tine. Ești un tip independent. Văd bine lucrul ăsta. Fără obligații. Așa îți place ție să trăiești. Dar nu uita că marii luptători sunt mari și pe dinăuntru și pe dinafară. Dacă ai avea valori mai puternice, ai fi de neînvins.

— Nu vreau să fiu de neînvins.

— Atunci ce vrei? a întrebat Oratorul cu o privire extrem de autoritară și pe un ton de provocare fățișă.

Fiindcă nu-și pusese niciodată întrebarea asta, Iskender nu avea un răspuns pregătit.

— De ce-ai venit să mă cauți aici? a insistat Oratorul. Pentru că o parte din tine știe adevărul. Ai nevoie să aparții de ceva. Ai nevoie de un scop în viață, de o nouă direcție. De ce nu ni te-alături?

Iskender s-a căznit să găsească ceva de spus care să-l scape din încurcătură, însă nu i-a venit nimic în cap. Și-a deschis fermoarul hainei, scoțând casetele pe care le împrumutase.

— Le-ai ascultat?

— Mda.

Asta l-a făcut pe Orator să mormăie nemulțumit.

— N-ai terminat broșurile pe care ți le-am dat. Nici una dintre ele. Iar acum casetele – îți cer prea mult?

— Uite ce-i, fratele și sora mea sunt tot timpul călare pe casetofon, OK? Dar am apucat să ascult câte ceva. Au fost unele lucruri care mi-au plăcut. Ca partea cu frăția. O nua se rupe ușor, dar un mănunchi nu poate fi rupt.

— *Dar?*

— Dar... Nu știu, frate. Cred că am prea multe pe cap în momentul ăsta. Prietena mea e într-o mare încurcătură. Și... hmm, trebuie să rezolv niște probleme de familie.

Oratorul n-a zis nimic. Știa că Iskender era genul de băiat care vorbea mai mult dacă nu era întrebat.

— Ce-ai spus mai devreme a atins o coardă sensibilă în mine, a urmat Iskender. Dacă părinții tăi greșesc, trebuie să te ridici împotriva lor, corect?

— Da, dar nu trebuie să încurci lucrurile. Ce voiam eu să spun e că, dacă părinții tăi nu-l cunosc pe Dumnezeu, atunci trebuie să-l alegi pe Dumnezeu trecând peste voința lor. Pentru că Dumnezeu e mai mare decât părinții tăi. Însă ai grijă. Dacă tu însuți nu-l cunoști pe Dumnezeu și nu-ți asculți părinții, atunci rămâi în aer. Nu mai ai nici un fel de principii care să te susțină, frate.

— Să zicem că cineva apropiat mie..., a spus Iskender trăgându-și fermoarul până sub bărbie. Vreau să zic, dacă, de pildă, cineva din familia mea păcătuiește. Încerc să aflu care e datoria mea.

Oratorul s-a crispat, simțind gravitatea întrebării. L-a cercetat pe Iskender cu viu interes, observându-i abia acum spasmul nervos din colțul gurii și unghiile roase toate până în carne. L-a întrebat:

— Cine, de exemplu?

— Mama, să zicem.

S-a lăsat o tăcere stânjenitoare până când Oratorul a spus:

— Păi, vorbește cu tatăl tău. E datoria lui mai mult decât a ta. Dar dacă el nu e prin preajmă... atunci nu poți să faci altceva decât să te ocupi singur de asta. Eu n-aș lăsa-o niciodată pe mama sau pe sora sau pe soția mea să mă facă de rușine.

— Dar ce pot face? a întrebat Iskender.

— N-o să-ți spun ce poți face decât dacă ai încredere deplină în mine. Înțelegi ce vreau să zic? Vino să ni te-alături și să devii o parte din ceva mai mare, frate. Asta e calea cea dreaptă. ăsta e răspunsul la toate întrebările tale.

— Mhm, o să mă gândesc.

— Mda, așa să faci, gândește-te bine. Dar n-o trăgăna prea mult. Fiindcă, în timp ce tu te gândești, s-ar putea întâmpla orice.

În aceeași seară, Iskender stătea la poarta unui club în care nu mai intrase niciodată. Anticipase de atâtea ori scena în minte, că i se părea ciudat de familiară. Nici n-a apucat să facă un pas, că a fost oprit de un bodyguard de două ori cât el. Costum albastru-ardezie, ochelari cu lentile reflectorizante, chiar dacă soarele apusese de mult, scăfârlie netedă ca un ou și un gât așa de scurt și gros, încât arăta

ca și când capul i-ar fi fost înșurubat direct între umeri.

— Câți ani ai, băiete?

— Destui, a zis Iskender, hotărât să nu se lase intimidat.

— Țsta nu e un răspuns, după mintea mea.

— Nu știu ce-i în mintea ta, dar trebuie să intru.

Mai degrabă uimit decât enervat, bodyguardul și-a scos ochelarii. Avea niște ochi prea mici și prea apropiați pentru fața lui. Imposibil de descifrat.

— Îmi pui răbdarea la încercare, băiețuș? Atunci te avertizez că mi-am pierdut-o de mult.

Iskender a simțit că-i iau foc obrazii. Bodyguardul putea să-l scoată afară în șuturi dacă voia și totuși a avut senzația că bărbatul nu era așa de înspăimântător pe cât părea. *Câinele care latră nu mușcă*. Era doar o bănuială, dar când venea vorba de bătăi pe stradă, bănuielile lui erau de obicei corecte.

— Păi, îmi caut tatăl. E ceva rău în asta?

O umbră de curiozitate a trecut peste chipul bodyguardului.

— Tatăl tău lucrează aici?

— Nu. Doar i-o pune unei tipe de-aici.

Trăgând adânc aer în piept, bodyguardul a spus:

— Mhm, și bănuiesc că vrei să-i fii prezentat tipei ăsteia?

— Nu, frate! De ce să vreau așa ceva?

— Întrebam doar. Atunci ai ceva de împărțit cu taică-tău?

— Nu vreau belele. Trebuie doar să vorbesc cu bătrânu', atâta tot.

Bodyguardul și-a pus ochelarii la loc.

— Ai trei minute. Nici o secundă-n plus. Intri, îl găsești pe taică-tău și-l scoți afară. Dacă nu te-ntorci în trei minute, intru eu după tine și-ți rup picioarele? Ai priceput?

— Așa mai zic și eu!

Intrând în club, Iskender a băgat mâna în buzunar și a pipăit sticluța dinăuntru. Era o minune că bodyguardul nu-l controlase. Vitriol. Practic și eficient. Tot ce trebuia să facă era să-i nimerească fața. Tatăl lui n-ar mai vrea s-o vadă după aceea. Nici un bărbat nu avea s-o mai dorească vreodată.

De câte ori își imaginase momentul ăsta? O să intre în club, care e zgomotos, încețoșat de fum, aglomerat și înăbușitor, și o să se îndrepte spre bar ca să-și ia ceva de băut. Whisky probabil. Cu gheață. E alegerea cea mai potrivită. O să-l dea gata din două înghițituri și apoi, cu gâtul încă arzând, o să se furișeze în culise. O să străbată coridoare lungi și înguste care duhnesc a sudoare și parfum. O să găsească destul de repede cabina ei. O să bată la ușa pe care scria *Roxana* și o să intre fără să aștepte vreun răspuns.

„Cine ești“, o să-l întrebe ea cu spaimă în glas. Fața o să-i fie machiată strident, buzele – roșii ca sângele, sânii – o să i se vadă prin rochie.

Sunt fiul bărbatului pe care l-ai smuls de lângă familia lui.

Răspunsul se schimba de fiecare dată când Iskender vizualiza scena. Uneori îl înlocuia cu „Nu mă cunoști, însă eu te cunosc prea bine“. Alteori era „Eu ar trebui să pun întrebarea asta. Cine te crezi, ca

să ne distrugi familia?”.

Reacția femeii se schimba și ea. De cele mai multe ori era stânjenită și își cerea iertare. Dar alteori făcea o scenă, având nervii făcuți ferfeniță. Iskender își închipuia un pumnal aruncat în perete. Un pahar de șampanie spart. Se gândise la toate opțiunile. Dacă devenea agresivă, isterică, avea să scoată sticluța din buzunar. Dacă era plină de căință, avea s-o ia ușor, dându-i încă o șansă.

Alteori, în fantezia lui, femeia se arunca pe jos / pe șezlong / pe canapea / pe covor, cu lacrimile prelingându-i-se pe obraji. Dintre toate scenariile posibile, acesta era preferatul lui Iskender.

„Oh, nu știam că e căsătorit“, avea să spună ea plângând în hohote. „Nu știam că are o familie. Nu mi-a zis nimic niciodată.“

În versiunea asta, Iskender nu scotea sticluța, ci se apuca s-o consoleze. Ea îi dădea cuvântul că nu avea să-l mai vadă niciodată pe Adem, chiar atunci când îmbătrânea și albea.

Cu mintea plină de astfel de gânduri, Iskender a cercetat clubul și a fost surprins să vadă doar o mână de oameni, dintre care cei mai mulți erau angajați. Era prea devreme pentru jucători. S-a îndreptat spre bar, care răspândea o aromă dulceagă de mosc de la sutele de băuturi perindate pe-acolo de-a lungul anilor. Avea o oglindă mare, ovală, cu lumini de neon în spate și o tejghea de lemn netedă și lucioasă. Iskender și-a plimbat degetul peste literele și simbolurile gravate în suprafața dură.

Barmanul – un negru caraibian cu părul împletit strâns în codițe – ștergea un pahar. Și-a studiat clientul cu o privire încordată.

— Câți ani ai?

— Destui, a zis Iskender.

— Mhm, poți să-mi arăți buletinul, domnule Destui?

— Hei, dacă sunt aici înseamnă că am destui ani ca să fiu aici. Altfel, matahala aia de la intrare nu m-ar fi lăsat să intru, corect?

— Frumoasă încercare, a zis barmanul. Pentru asta îți dau un pahar cu apă. Minerală. Fără gheață. Mai mult de-atât nu vezi de la mine.

Iskender și-a sorbit apa stând în fața scenei și cercetând cortinele de pe fiecare parte. Oare era acolo? Ar trebui să se ducă s-o caute? A atins din nou sticluța din buzunar. O simțea deopotrivă rece și caldă sub degete. Se gândea încă la următoarea mișcare, oțelindu-se pentru întâlnirea care-l aștepta, când l-a observat pe bodyguard căutându-l. Bărbatul a bătut cu degetul în cadranul ceasului de la mână, fără să zâmbească, neînduplecat. Iskender și-a băut apa, i-a mulțumit barmanului și a ieșit târșâindu-și picioarele. Nimic nu mergea după cum plănuise.

A așteptat pe trotuar, cu mintea lucrând febril. După aproape o veșnicie, a zărit pe cineva venind spre el. Cu părul nepieptănat, cu capul plecat, cu pașii șovăitori, de parcă s-ar fi temut că picioarele ar putea să-i cedeze. Nu l-a observat pe băiat când a trecut pe lângă el.

— Tată...

Adem s-a oprit și s-a întors. Chipul i s-a luminat, străbătut de un zâmbet blând și sincer, dar s-a întunecat imediat la loc.

— Iskender... s-a întâmplat ceva cu fratele sau cu sora ta?

— Nu, ei sunt bine.

O clipă Adem a părut ușurat. Dar ușurării i-a luat locul bănuiala și, după aceea, iritarea.

— N-ar trebui să fii aici.

Încă un lucru pe care Iskender nu reușise să-l prevadă. Se așteptase ca taică-său să fie stânjenit la vederea lui, poate tulburat, însă în nici un caz furios. Și-a luat o față nepăsătoare și i-a întors-o repede:

— Nici tu.

Adem și-a lăsat colțurile gurii în jos, izbucnind:

— Ai grijă ce spui, băiete. Nu poți să-mi vorbești așa.

— *Tată*, vreau să vii acasă, a zis Iskender.

Adem a prins imediat aluzia.

— Întoarce-te la maică-ta înainte să-ți rup oasele.

— Ce-o fi cu oasele mele azi? Toată lumea vrea să mi le rupă.

Au rămas tăcuți o vreme. Tatăl și fiul s-au refugiat fiecare în gândurile lui, privindu-se totuși mai departe în ochi, de parcă s-ar fi provocat unul pe celălalt să vorbească primul. În acel moment, un sentiment straniu a pus stăpânire pe Adem, de parcă s-ar fi uitat într-o oglindă, privindu-și eul mai tânăr. Băiatul lui era exact ca el, însă avea mai multe privilegii și nimic din neliniștea și pasivitatea care îl costaseră atât de scump.

— O să mă întorc când o să vină timpul, a spus Adem în sfârșit.

— Și când o să fie asta? Când te saturi de curva aia...

Palma a venit imediat. Iskender părea mai puțin uluit de reacția tatălui său decât de ce-i ieșise pe gură. Nu-i venea să creadă că vorbise așa. Era cu totul împotriva educației lui.

Fiind martor la scenă, bodyguardul s-a aplecat spre ei strigând:

— Hei, voi aștia. Potoliți-vă sau chem poliția.

— E O... K, a mormăit Iskender parcă mai mult pentru sine.

Avea ceva sumbru în priviri, o sclipire care nu era acolo înainte. Calm, chiar prea calm, s-a întors spre tatăl lui și a spus:

— Dacă mai dai o dată în mine, te pocnesc și eu. Și să știi că am pumnul greu.

Adem a pălit. A simțit o durere atât de intensă în piept, că pentru o clipă n-a putut să mai respire. Nu erau doar șocul, durerea și rușinea de a-și vedea fiul insultându-l de față cu niște străini. Era ceva mai adânc, mai dureros. O revelație târzie. Acum înțelegea că asta ar fi trebuit să facă și el cu mulți ani în urmă, când propriul său *baba* îl bătea, chiar și când Adem se făcuse mai înalt decât el, asta ar fi trebuit să facă și el. Era un regret chinuitor.

Făcând un pas către Iskender, Adem l-a plesnit din nou, mai tare. Atunci s-a întâmplat cel mai înspăimântător lucru. Urlând ca un animal rănit, Iskender s-a năpustit în zidul clubului, izbindu-se cu fruntea de el. O dată, de două ori, de trei ori. Zbang, zbang, zbang...

Adem a încercat să-l oprească, însă fără folos.

— Nu mă atinge, a zbierat Iskender.

Până la urmă, bodyguardul l-a tras de lângă zid. Dar nevoia de-a răni era atât de covârșitoare, încât

Iskender nu se putea opri. Și-a înfipt dinții în umărul bodyguardului până i-a dat sângele. L-a călcat pe bărbat pe picior și, lăsându-și capul pe spate, l-a lovit în bărbie cu o bufnitură surdă. Omul nu se aștepta la așa ceva. Și-a ieșit din fire și s-a făcut roșu la față. A ripostat.

Adem a încercat să intervină.

— Nu, nu, te rog. E fiul meu.

Alți oameni s-au strâns în jur. Clienți, chelneri, câteva dansatoare. Printre ele se afla și Roxana, care privea scena cu ochii mari și cu inima grea.

Când au fost în sfârșit despărțiți, bodyguardul tremura.

— Nu vreau să vă mai văd pe nici unul. M-ați auzit? Dacă vă mai prind pe-aici, jur că o să vă bat atât de rău, că n-o să știți pe ce lume vă aflați.

— Hai, vino, a zis Adem trăgându-și fiul de braț încet, dar ferm.

Au mers în tăcere câteva minute și, după ce-au ieșit din raza vederii celorlalți, s-au așezat pe bordură, sub un felinar. Iskender gâfâia, simțind gustul sângelui în gură.

— Mama are pe cineva, a spus sleit de puteri.

— Ce?

— M-ai auzit, a zis Iskender. Trebuie să te întorci acasă și să rezolvi lucrurile.

Adem a scos o țigară, a aprins-o și i-a oferit-o fiului său. Apoi, văzând uimirea de pe fața lui, a spus:

— Hai, ia-o. Știu că fumezi.

A aprins încă o țigară pentru el. Au stat alături și-au fumat. Noaptea era răcoroasă, mohorâtă, dar plină de posibilități.

— Îl iubește?

Iskender nu putea să-și creadă urechilor.

— Tată, ce tot vorbești?

Adem a pus mâna pe genunchiul fiului său.

— Ascultă, știu că nu înțelegi. Acum zece ani aș fi fost furios ca naiba. Aș fi făcut orice ca s-o împiedic. Dar am trăit destul ca să știu că n-o pot face pe mama ta să mă iubească. Mi-a cerut de mai multe ori divorțul. I-am ignorat cererea, dar cred că era lucrul cel mai nimerit.

Iskender a fost uimit să audă cuvântul „iubire“ de pe buzele tatălui său. E adevărat, de multe ori în trecut se întrebase cum și de ce se căsătoriseră părinții lui, însă aici nu mai era vorba de iubire. Adem era tatăl lui, capul familiei. Nu un adolescent romantic.

— Dar, tată...

— Ascultă, un primar mi-a spus odată că iubirea unui bărbat e oglinda firii sale. N-am înțeles ce voia să spună, însă acum știu, a zis scoțând fumul afară pe nări. Crezi că nu sunt supărat pe mama ta. Sunt. Dar mai supărat sunt pe mine. Nu ne-am iubit niciodată. Căsătoria noastră a fost o greșeală. Totuși n-o regret, pentru că v-ați născut tu, Ema și Yunus.

Apoi s-a întâmplat un lucru pe care Adem nu l-a luat în serios, dar pe care avea să și-l amintească limpede și cu un regret dureros ani mai târziu. Iskender și-a scuturat țigara, privind arcul de lumină pe care îl descria în întunericul ce-o înconjura și a zis:

— Dacă nu te ocupi de problema asta, atunci o să mă ocup eu.

Funia

Londra, 20 octombrie 1978

Grăbind pasul, Pembe s-a apropiat de cinematograful pe care îl cunoștea deja foarte bine. Țăcănitul pantofilor ei cu toc jos pe trotuar era ritmat și domol. Nu se uita nici în sus, nici în jur, ținându-și privirea ațintită în pământ, de parcă ar fi fost din nou copil și asta ar fi fost un joc. Dacă nu vedea lumea, poate că nici lumea n-o vedea pe ea.

Ajuncea dinadins mai târziu de fiecare dată, intrând în sală la patru sau cinci minute după ce începuse filmul. Asta scădea șansele de-a fi văzuți împreună. Totuși, în ultima vreme devenise ceva mai neglijentă. În două rânduri, chiar se plimbase cu el pe stradă, o dată ca să cumpere un ghiveci cu flori, altă dată ca să asculte un muzicant. Era încă la fel de neliniștită ca întotdeauna, însă acum exista un impuls înăuntrul ei, o voce care ardea de nerăbdare să iasă la iveală, să se facă auzită. Pentru că nu mai încercase asemenea sentimente, nu știa ce să facă cu această nouă îndrăzneală care era și nu era parte din ea.

Câteva scame de pe haina ei gri s-a prins în ușa rotativă și au plutit purtate de curent, ca pufii de păpădie ce călătoresc în lung și-n lat fără să se așeze undeva. A intrat în clădire, trăgând în nări mirosurile familiare. Vârtejurile de pe covorul pătat ce îi dădeau amețeli dacă se uita prea mult la ele, duhoarea ce se ridica din scrumierele murdare și bufetele pline de pop-corn cu unt, chipsuri și gume cu diverse arome. Le găsea pe toate ciudat de reconfortante. Nici n-a intrat bine în foaier, că o senzație de ușurare a coborât asupra ei. Se simțea liniștită, ocrotită. Pământul a încetat să se învârtă, dându-i ghes să facă la fel și, fără nici o grijă pentru viitor, a lăsat momentul s-o învâluie.

Tânărul plasator de la intrare i-a verificat biletul, a dat perdelele la o parte și i-a făcut semn să-l urmeze. Filmul începuse. Totul înăuntru era pe jumătate întunecat, scăldat într-o lumină argintie ce se revărsa de pe ecran la fiecare scenă luminoasă. Ținându-se după lanternă, Pembe a aruncat repede o privire în jur. În sală erau vreo zece-cinșpe oameni, mai mulți decât de obicei. O clipă trecătoare, a simțit o încordare ce nu era acolo înainte.

Elias stătea în același loc. Rândul din mijloc, locul din mijloc. Odată se întâmplase să ocupe altcineva locul acela, o încurcătură care o făcuse pe Pembe să se așeze lângă un necunoscut. „Bună, scumpete“, îi zisese bărbatul zâmbind. Speriată, Pembe sărise în picioare și se mutase pe primul rând, unde Elias o aștepta fericit, neavând știință de nimic.

Acum, atentă să nu se împiedice, Pembe trecea de un rând gol după altul. A zărit o pereche în vârstă ținându-se de mână, absorbită de film. A încercat să se imagineze pe ea și pe Elias în aceeași postură, bătrâni, șubrezi, dar încă îndrăgostiți. Nici visul nu părea real.

Pe când înainta cu grijă, în zăpăceala ei, n-a observat omul care stătea pe rândul din spate. Se pitise, lăsându-se mai jos în scaun, cu capul înclinat într-o parte, abia o umbră.

Lumina roșiatică a lanternei s-a oprit la rândul G. Pe locul din mijloc, absolut singur, cu ochii umbriți de o speranță în voia căreia nu îndrăznea să se lase, stătea Elias. Mulțumindu-i plasatorului,

Pembe s-a lăsat să alunece în scaun, răsuflând precipitat. Elias a întins mâna, atingându-i vârful degetelor cu arătătorul, ca un orb care-și recunoaște iubita după atingere. I-a strâns ușor mâna, iar Pembe i-a răspuns la fel. De-a lungul lunilor din urmă, deprinseseră un limbaj cu multe gesturi și puține cuvinte. El s-a aplecat încet înainte și i-a sărutat încheietura mâinii, trăgând în nări mireasma pielii ei. Lui Pembe a început să-i bubuie inima în piept. Totuși nu se uita la el. Și asta părea un joc de copii. Dacă ea nu-l vedea, n-avea să-l vadă nimeni și, dacă nu-l vedea nimeni, poate n-avea să dispară niciodată.

Au început să se uite împreună la *Cel bun, cel rău, cel urât*. Ea nu mai văzuse filmul înainte. El – da. Era primul lor film sonor. Cinematograful își încheiase, cu o săptămână în urmă, seria de filme mute și acum lansa o nouă serie, de westernuri italienești clasice. Fiindcă stabiliseră deja să se întâlnească acolo și se atașaseră oarecum de loc, n-au văzut nici un motiv să-și schimbe planurile. Pe deasupra, Elias credea că filmul, cu personajele sale laconice și replicile sărace, avea să fie la fel de ușor de urmărit.

În câteva secunde, Pembe a fost cu totul absorbită de film. Pe când Blondul, Angel Eyes și Tuco se vârău într-o groază de belele, zgândărind și ferindu-se de tot soiul de primejdii, ea urmărea desfășurarea poveștii, luând pe rând partea cuiva. Când Cel rău a întrebat: „Dacă muncești ca să trăiești, atunci de ce te omori muncind?“, a plecat ochii, gândindu-se la asta până când i-a prins în întregime sensul. Când Cel rău i-a răs în nas Celui bun, spunându-i că nu sunt, de fapt, așa de diferiți, n-a putut să nu se înfioare. În ultima vreme începuse să cugete la sensul binelui și răului așa cum nu făcuse niciodată înainte. Scrisorile soră-sii o siliseră. Sora ei era cea respectabilă, neprihănită și virtuoaasă, cea neclintită. Ei nu-i mai rămânea decât să fie cea rea, cea stricată. Dar nu fusese întotdeauna așa. Cât de repede se schimbaseră lucrurile. Nimic nu era statornic, totul desfășurându-se într-un flux constant.

Când Tuco stătea pe un măgar, cu un laț în jurul gâtului, gata să fie spânzurat, o străfulgerare de spaimă a străbătut fața lui Pembe. A întors capul într-o parte. O fracțiune de secundă, a zărit pe cineva care-o observa pe ultimul rând, însă când s-a uitat din nou, era prea întuneric. L-a auzit pe Cel urât spunând: „Oamenii cu funii în jurul gâtului nu sunt întotdeauna spânzurați“.

Pembe a închis ochii. Pentru o clipă dezgustătoare s-a aflat într-un alt loc, într-un alt timp.

— Ei, ești bine, iubito? Pari să fi ațipit, i-a șoptit Elis la ureche, după care a adăugat glumeț: E doar un film.

A dat din cap. Era doar un film, știa asta. În viața reală, oamenii cu funii în jurul gâtului erau întotdeauna spânzurați.

*

Erau opt surori, cu vârste cuprinse între nouă și douăzeci de ani. Pe cea mai mare dintre ele o chema Hediye – „dar“. Asta și era, un dar de la Creator, întâia născută, mult iubită, chiar dacă era fată.

Avea o față în formă de inimă, nas ascuțit, ochi mari și migdalați, cenușii ca norii de furtună. Să fii cea mai mare într-o familie cu mulți copii și venituri mici însemna să te joci cu copii adevărați în loc de păpuși și așa crescuse și ea. Hediye făcea tot timpul curat, gătea, freca, spăla, îi hrănea și îi legăna pe cei mai mici. Palmele îi erau pictate cu henna, încheieturile – grele de brățări, aur fals, însă nimic nu părea fals pe ea. Pembe nu-și amintea s-o fi auzit vreodată plângându-se, chiar dacă toți ceilalți păreau să se vaiete întruna. Cumva, Hediye își acceptase rolul și nesfârșitele responsabilități, îmbătrânind înainte de vreme, o fată-femeie. La moartea lui Naze, i-a luat firesc locul, având grijă de toată lumea, mai ales de gemene, care erau încă mici. Când Berzo se recăsătorise, fiicele lui o priviseră pe femeie ca pe „nevasta tatei“ și niciodată mai mult de-atât, pentru că acum mama lor era nimeni alta decât Hediye.

„N-o să mă mărit niciodată“, spunea ea. „O să am grijă de surorile mele până o să-și pună toate pirostriile. O să mor fată bătrână.“

Cuvintele astea, oricât de încurajatoare ar fi fost pentru gemene, nu s-au dovedit adevărate. În iarna anului 1957, Hediye începuse să se vadă cu cineva. Un medic, un *inoculator*, numit de guvern ca să vaccineze oamenii împotriva tuberculozei, temut de cei mai mulți dintre săteni, urât de toți copiii. Cum începuse totul, cum se cunoscuseră, fetița de zece ani care era Pembe pe-atunci nu avea să afle niciodată, iar femeia care era astăzi nu putea să-și explice.

Iubirea era o boală, revigorantă și înălțătoare, totuși o boală. Dintr-odată, Hediye era mai îndrăzneță ca niciodată, chiar îndărătnică. Până și mama lor vitregă părea să se teamă de ea, nefiind în stare să-i mai dea ordine și simțindu-se stânjenită în prezența ei. Pentru că Hediye era ferm hotărâtă. Fata care nu avusese niciodată o clipă pentru sine era acum dornică să recupereze timpul pierdut. Într-o noapte fără nori, când secera lunii lucea pe cer, a fugit pe-ascuns cu bărbatul ăsta pe care abia dacă îl cunoștea.

A doua zi dimineată nu mai avea cine să facă inoculări. Copiii din sat s-au bucurat. Vaccinurile rămase au fost aruncate în apele Eufratului și astfel au fost șterse toate urmele străinului care se amestecase în viața lor, le inoculase obiceiurile lui și apoi furase unul dintre ei.

Pembe își amintea mahnirea care se abătuse asupra casei, dintr-odată pustie și apăsătoare. Parcă ar fi jelit o moarte. Dar Hediye era acum mai rău decât moartă. Nimeni nu întreba de ea, cel puțin, nu cu glas tare, căci numele ei era socotit o blasfemie.

Mama lor vitregă, mai ales, era foarte răzbunătoare. „Să dea Domnul să arzi în focul iadului!“, o ocăra ea, văzând Hedyii închipuie peste tot. Dintr-odată, toată dușmănia care se strânsese înăuntrul ei, rușinea de a nu fi în stare să-i dăruiască un copil unui bărbat care se căsătorise cu ea numai ca să aibă un fiu; chinul de-a fi *stearpă ca un pustiu* și povara de-a avea grijă de cei opt copii ai unei alte femei, toate se amestecau înăuntrul ei, distilându-se într-o furie aprigă și oarbă împotriva lui Hediye.

Totuși, Berzo era ciudat de tăcut. Ochii i se afundaseră în orbite, mortificați. Ținea tot timpul capul plecat, chibzuind. Abia dacă se mai ducea la ceainărie, stând acasă toată ziua, retras și morocănos, fumând țigări la capătul cărora scrumul atârna de un centimetru. Era o iarnă aspră. Au trecut patru luni. Într-o după-amiază, pe la începutul primăverii, Hediye s-a întors. Ar fi trebuit să trimită mai întâi un mesaj, să vadă dacă familia era dispusă s-o primească înapoi. Dar ea luase pur și

simplu autobuzul și venise acasă. Medicul se dovedise un laș. Deși promisese să se căsătorească cu ea, la cea mai mică împotrivire din partea familiei sale se răzgândise, abandonând-o în marele oraș unde nu cunoștea pe nimeni.

Hediye regreta ce se întâmplase. Era și foarte speriată. Totuși, asta era singura casă pe care o cunoștea. Nu avea alt loc în care să se ducă. La sosire, găsind ușa deschisă, intrase târșându-și picioarele. Nici Berzo, nici nevasta lui nu erau acasă. Dar gemenele erau și, în clipa când au văzut-o pe Hediye, au scos țipete de bucurie și au bătut din palme, sărbătorind întoarcerea mamei-surori. S-au învârtit în jurul ei ca planetele în jurul soarelui.

Însă Hediye era diferită. Nesigură, rezervată, tăcută. Cu genunchii lipiți și cu ochii în pământ, s-a așezat pe marginea divanului. În propria ei casă, era ca o musafiră care nu-i sigură că e bine-venită.

După ceva vreme, mama lor vitregă a intrat cu pași greoi, cărând o legătură uriașă cu lână de oaie în spinare. Se cocoșase și era roșie la față de efort. La început n-a observat-o pe Hediye. Dar a simțit îndată liniștea apăsătoare din încăperea și stânjeneala gemenelor.

— Ce s-a întâmplat? V-a mâncat pisica limbile?

Abia închisese gura când a zărit-o pe fată în colț. Fugara. Pricina rușinii lor. Lăsându-și jos sarcina, femeia a rămas în picioare în fața fetei, aproape încremenită. Apoi a făcut un pas înainte și și-a mișcat buzele de parcă ar fi scuipat pe podea.

Hediye s-a albit la față.

Seara, când toate surorile s-au strâns acasă, nici una n-a îndrăznit să vorbească cu Hediye ca să n-o supere pe mama lor vitregă. Nimeni n-a servit-o cu ceai sau cu ceva de mâncare. Surorile n-au mâncat nici ele mare lucru. După mai multe ceasuri apăsătoare, Berzo a deschis ușa. De cum a intrat, toată lumea a simțit că știa deja. Aflase vestea, dar nu se grăbise, ascultând ce spuneau ceilalți oameni. Nu dăduse deloc zor să ajungă acasă.

Hediye a sărit în picioare, repezindu-se să-i sărute mâna, însă Berzo s-a tras înapoi.

— Nu am fii, a zis destul de tare că să-l audă toată lumea. Dumnezeu nu mi-a dat nici unul. N-am înțeles niciodată de ce. Până astăzi.

Fetele și-au ținut respirația, ascultând. Hediye a lăsat umerii în jos.

— Acum știu de ce, a zis Berzo. Dacă aș avea un fiu, l-aș ruga să te ucidă și să spele bunul nume al familiei. Iar fratele tău ar merge la închisoare din pricina ta. Ar putrezii toată viața între patru pereți.

Hediye n-a plâns, nu s-a văicărit și nici n-a cerut iertare. Cu ochii pironiți la un păianjen de pe pervaz, a rămas tăcută, nemișcată.

În tăcerea care s-a lăsat, Berzo a zis:

— N-am crezut c-o să ajung vreodată să spun așa ceva, însă mă bucur că nu am nici un fiu.

Seara, când s-au pregătit de culcare, întinzându-și rogojinile pe jos, surorile îi puteau auzi pe tatăl lor și pe nevastă-sa certându-se în cealaltă cameră, deși nu deslușeau cuvintele. Cu părul despletit, în cămășile groase din flanel, cu mâneci lungi, fetele s-au uitat la Hediye, cocoțată încă pe divan. Pembe s-a ridicat tăcută.

— Unde te duci? a șoptit Jamila.

— Trebuie să-i fie foame.

— Ai înnebunit? Tata și mama nu s-au culcat încă. O să afle.

Ridicând din umeri, Pembe s-a dus în vârful picioarelor până în bucătărie și s-a întors cu o bucată de pâine, niște brânză și apă. Sub ochii surorilor ei, i le-a dus lui Hediye, care n-a primit decât apa.

A doua zi, Berzo a luat micul dejun mai târziu ca de obicei. Cât și-a sorbit ceaiul negru și și-a mestecat lipia, fetele au așteptat.

— Mă duc la ceainărie, a zis apoi, fără să se uite la nimeni.

Auzindu-l, Pembe a simțit că o cuprinde un val de spaimă. Tatăl lor nu mai fusese la ceainărie din ziua în care fugise Hediye. Ce se schimbase acum de se ducea acolo?

— Ce-o să mă fac cu ea sub același acoperiș, a bombănit mama vitregă.

— Știi ce să faci, i-a răspuns el, după care n-a mai scos un cuvânt.

Puțin după aceea, mama vitregă, cu o expresie nemiloasă pe fața lătăreață, le-a spus că trebuiau să plece toate. Erau o grămadă de lucruri de făcut, covoare de țesut.

Pe când surorile ei își puneau hainele și ghetele, Pembe a rămas în urmă, cuprinsă de o senzație chinuitoare de groază. Ceva se întâmpla, însă nu putea spune ce anume. Puțin înainte să iasă din casă, Pembe a văzut-o pe mama ei vitregă cărând înăuntru tablaua mare de alamă pe care își luau toate mesele. Femeia a întins fața de masă pe jos, a pus suportul de lemn peste ea și a așezat tablaua deasupra, echilibrând-o. O clipă, Pembe s-a gândit că îi dădea în sfârșit lui Hediye ceva de mâncare. Dar avea să fie o masă ciudată. Nu erau nici farfurii, nici pâine, nici apă.

Hediye nu se mișcase între timp. O statuie de sare.

Ultimul lucru pe care l-a văzut Pembe a fost un ceaun adus înăuntru. Arzând de curiozitate să afle ce era înăuntru, și-a încercat norocul.

— Nu mă simt bine. Mă doare gâtul. Poate c-ar trebui să rămân acasă.

Femeia a clătinat din cap.

— Astea-s cuvintele tatălui tău. Nu rămâne nimeni acasă.

Au mers la o vecină și au țesut covoare toată ziua. Știau modelul pe de rost. Albastru ca oul de măcăleandru, roz persan, albastru de saschiu, cafeniu de scorțișoară. Lui Pembe îi plăcea să prepare culorile. Roșu de la henna, galben de la șofran, maro de la cojile pisate de nuci. Pe când muia firele într-un castron făcut dintr-o tărtăcuță, s-a destăinuit surorii ei.

— Cum adică a servit-o cu un ceaun gol? a întrebat Jamila cu ochii mari.

— Jur că așa a făcut, a șoptit Pembe. Poate că nu era gol. Dar era ciudat. Dacă ar fi fost mâncare înăuntru, ar fi ieșit aburi, nu-i așa? Ori s-ar fi simțit vreun miros. Dar nimic!

— Vezi-ți de treabă, a zis Jamila, pentru că nu știa ce altceva să spună.

După-amiază au făcut schimb de locuri. De data asta, Pembe a lăsat-o pe Jamila să pregătească vopseaua, în timp ce ea țesea. Era obositor. Ochii o usturau, vârfurile degetelor o dureau. Părți ale trupului la care nu se gândise niciodată au început s-o doară.

Pe furiș, Pembe a adăugat la covorul ei un motiv care nu făcea parte din modelul general. Dacă observa cineva, ceea ce era sigură că urma să se întâmple, toată lumea avea să se supere. Dar nu se

putea abține. Era un semn micuț, un H, ca o amintire a numelui surorii ei. Când covorul avea să fie terminat, urma să fie vândut unui negustor din partea locului, care avea să-l vândă unui negustor mai mare. De acolo, covorul urma să ajungă la un magazin luxos de la Marele Bazar din Istanbul. Un cuplu de turiști aflați în oraș doar de câteva zile avea să-l zărească în vitrină și să-l cumpere, deși prețul era cam piperat. Covorul urma să fie transportat la Paris, Amsterdam sau New York, oriunde locuia cuplul, cu litera H ascunsă pentru totdeauna, însă și pentru totdeauna vie.

La căderea nopții, familia s-a întors acasă – cele șapte surori și mama lor vitregă. Când s-au apropiat de zidurile grădinii, un val de neliniște a străbătut trupul lui Pembe. A rupt-o la fugă. Avea o presimțire rea, mai puțin spaimă și mai mult furie, o furie crescândă îndreptată doar împotriva ei, pentru că nu făcuse ceva mai devreme. Nu știa nici ea în legătură cu ce.

Ea a fost cea care-a găsit-o pe Hediye, cu trupul atârând moale, ca o păpușă de cârpă, cu gâtul frânt, agățată de un cârlig de alamă din tavan pe care îl foloseau mai demult ca să atârne leagănele pentru adormit copiii.

Folosise funia pe care i-o pusese mama ei în vitregă în ceaun.

*

Cowboy-ul zis „Cel rău“ a încercat să zâmbească, cu lațul strâns în jurul gâtului. „Glumești, Blondule“, a spus cu o voce frântă. „Nu mi-ai... nu mi-ai face tu mie o glumă ca asta.“

Blondul și-a îngustat ochii și i-a răspuns înclinând ușor capul.

„Nu e o glumă. E o funie, Tuco.“

Strângând cu putere din buze, Pembe și-a dat seama că nu se putea uita la scenele alea. S-a ridicat pe jumătate.

— Mă duc, acum.

— Ce? De ce, iubirea mea? a întrebat Elis. De ce pleci mai devreme azi?

— Da, nu... Mă duc acum.

— E din cauza filmului? Nu ți-a plăcut?

— Nu... da... Îmi pare rău.

— Să vin cu tine?

— Rămâi, te rog.

Pembe s-a ridicat în picioare, lăsându-l acolo fără să-i dea vreo explicație. Pe când se îndrepta grăbită spre ușă și trecea pe lângă rândurile din spate, omul care stătea acolo și-a masat tâmpla ca să-și ascundă fața cu mâna.

Când s-a terminat filmul și s-au aprins luminile, Elias s-a ridicat odată cu toată lumea. Nu știa ce să creadă despre plecarea bruscă a lui Pembe. Și-a târșăit picioarele până în foaier, simțindu-și inima grea. Cineva l-a bătut pe umăr.

— Mă scuzați, aveți cumva un foc?

Un băiat, un adolescent. Prea tânăr ca să fumeze. Dar nu era treaba lui să-i spună asta și, chiar dacă i-o spunea, era sigur că băiatul n-avea să-l asculte.

— Îmi pare rău, nu fumez, a spus Elias.

— Chiar?

Era ceva atât de ciudat în privirea adolescentului, la fel și în remarcă lui, încât Elias s-a înfiorat. Dar înainte să mai poată adăuga vreun cuvânt, tânărul a dat ușor din cap și a spus pe un ton ferm și calm:

— Păi, o zi bună atunci!

— Mersi. Și ție la fel.

Lăsându-l pe Iskender acolo, cu ochii ațintiți încă asupra lui, Elias a ieșit pe ușa rotativă, haina lui culegând scamele cenușii pe care Pembe i lăsase acolo numai cu o oră în urmă.

Bucăți de gresie

Abu Dhabi, noiembrie 1978

La nici o săptămână după bătaia de la club, Roxana l-a părăsit pe Adem pentru alt bărbat – un om de afaceri australian cu mai multe întreprinderi în Golf.

După ce-a pierdut-o, o perdea de amorteală s-a lăsat peste Adem precum noaptea ce acoperă cu perdeaua ei o vale a nălucilor. Absent și distant, era aici și niciunde, cu mintea aiurea, cu încrederea în sine clătinându-se. Nu mai știa care era adevărul, dacă pricepuse vreodată. Viața lui fusese un labirint de oglinzi și în fiecare zărea câte o reflexie diferită a lui, însă care era Adem cel adevărat n-ar fi putut spune. În ciuda tuturor, nu s-a întors acasă. Nu putea sta nici în apartamentul pe care-l împărțea cu Roxana și care era, de fapt, pe numele ei. Să se ducă să stea la Tariq nu era o opțiune, decât dacă voia să-l audă ținându-i întruna predici. Așa că s-a adăpostit la prietenul său Bilal, care – deși nu se arăta plin de înțelegere față de necazurile lui – măcar nu era nepăsător.

Zilele treceau cu o încetineală chinuitoare, dacă treceau. Simțea o durere în stomac, de parcă ar fi înghițit o greutate de fier care îi apăsa pe inimă. Neavând poftă de mâncare, sărea peste mese. Fuma câte trei, adesea patru, pachete de țigări pe zi. Astmul, boala lui din copilărie, a revenit. Fiindcă lumea din jur își dădea seama tot mai clar că nu mai putea continua așa, Bilal l-a tot bătut la cap să se întoarcă la familia lui.

— Nu pot, a zis Adem. Dacă mă întorc acum, mâine o să plec din nou.

— Dar de ce fugi de ai tăi?

„De ce?“ era o întrebare pe care Adem nu era obișnuit să o pună, nici lui însuși, nici altora, la drept vorbind. Știa să se descurce cu „cum?“ (cum să pună niște biscuiți într-o cutie, cum să pună în funcțiune o mașină) și „ce?“ (ce să facă la masa de ruletă, pe ce să parieze), dar „de ce?“ era o întrebare prea abstractă și foarte puțin înțeleasă.

În apropiere s-a auzit o sirenă a poliției și amândoi au fost distrași o clipă de zgomot. Când Adem a început să vorbească din nou, vocea îi era solemnă, umerii căzuți.

— Ascultă, am întors chestia asta pe toate părțile. Chinezii n-au să mă scape niciodată din mână. Iar datoria nu se micșorează nicicum. Trebuie să plec de-aici, orașul ăsta mă omoară.

— Și unde o să te duci? l-a întrebat nedumerit Bilal.

— Păi, mă gândeam la Abu Dhabi. (Acolo se dusese Roxana, însă n-avea de gând să-i spună asta prietenului său.) A spus în schimb: Am auzit că construiesc un întreg oraș acolo. Birouri, apartamente, malluri... O să aibă nevoie de muncitori. Mii. Nu doar pentru un an sau doi, ci pentru o bună bucată de timp.

— Nu e numai deșert acolo? Cum au să construiască zgârie-nori pe nisip moale?

— O, nisipul s-ar putea să nu țină, însă bancnotele – da.

Au chibzuit la asta, gândindu-se la fiecare amănunt. Câți bani va câștiga Adem pe lună, cât îi va lua să-și cumpere un Mercedes-Benz, de culoarea mierii și atât de lustruit, că puteai să vezi norii

oglundindu-se în capota portbagajului, și cât de frumos va fi când se va întoarce în Anglia ca un om realizat, încărcat cu cadouri pentru copiii lui. Au meșteșugit împreună un vis atât de strălucitor, încât câteva zile mai târziu, Bilal se tânguia: „Ah, dacă n-aș avea o familie și o afurisită de slujbă în Londra, aș veni cu tine“.

— Poți să vii după aceea. O să-ți scriu ca să-ți trimit adresa mea.

— Arabii o să te trateze diferit, n-o să fii doar un muncitor de rând, o să fii oaspetele lor, a zis Bilal.

Un oaspete bronzându-se la soare. Numai gândul la așa ceva i-a încălzit inima lui Adem. Trecuseră opt ani de când venise la Londra să lucreze și era încă un străin, un intrus. Toți ceilalți imigranți pe care-i cunoștea o duceau mult mai bine și erau fericiți, însă el nu. Chiar dacă exista un viitor mai luminos aici, mai ales pentru generațiile tinere, Adem nu era cuprins în el.

Sigur, arabii n-aveau să fie ca britanicii și nici Abu Dhabi ca Londra. N-aveau să fie ploaie cu găleata, nici cârnați înveliți în șuncă glazurată ca pentru a îndoi păcatul, nici bucătării minuscule în case pentru pitici, nici roșii fără nici un gust, nici tineri care-și vopseau părul în mov și terorizau străzile cu bețiile lor nebunești. Britanicii erau întotdeauna politicoși, chiar și când te scuipeau în față, o făceau cu atâta curtoazie, că te așteptai să-ți întindă o batistă. Nu puteai să te iei la bătaie cu un gentleman britanic, pentru că avea să te lovească cu elogiul vagi. Îți trebuiau ani de zile ca să-ți dai seama când te complimentau englezii și când îți spuneau c-ai făcut-o de oaie. Cu arabii, lucrurile astea aveau să fie mai directe, mai transparente. Știai când cineva spunea „Bine ai venit“ și chiar asta voia să spună. Poate după o vreme reușea să-și aducă și copiii acolo. Ar fi fost drăguț.

Totuși, chiar și când fantaza despre viața sa în Abu Dhabiul scăldat în soare, Adem știa că partea cu copiii care i se alăturau era un vis irealizabil. Esmă era londoneză get-beget și iubea țara asta, *civilizația asta*. Cât despre fiul lui cel mic, ce copil deosebit era. *Un cap atât de bătrân pe niște umeri atât de tineri*, spunea întotdeauna Pembe. Yunus era cel mai înțelept din clanul Toprak, însă se dovedea slab în fața iubirii – o boală de familie. Iar Iskender... Adem se simțea stânjenit să-și amintească cearta lor și – mai mult decât atât – să recunoască deschis că nu se ridicase la înălțimea așteptărilor fiului său.

Când deveniai prima oară tată, îți închipuiai copilul ca pe o prelungire a ta. Te umplea de mândrie, de un sentiment de împlinire și înrădăcinare, până ajungeai să-ți dai seama, încetul cu încetul, că un copil era propria lui creație. Nu se abătea de la destinul lui, oricât de mult ți-ai fi dorit, l-ai fi îndemnat sau l-ai fi silit să meargă pe urmele tale. În clipa în care înțelesese acest adevăr, Adem nu se putuse împiedica să se simtă înșelat, înfrânt. El nu se purtase așa pe când era adolescent. Îl ascultase pe *baba* al lui, mereu respectuos, mereu supus. Dacă ar fi aflat că are aripi și aparține unei specii diferite, ar fi putut și el să zboare. Dar acum era prea târziu. Propriul fiu îi cerea acum libertatea pe care el nu reușise să și-o apere de tatăl lui.

Adem o terminase cu Londra. Deși conștient de dificultatea de a-și părăsi copiii, voia neapărat să plece, nu pentru prea multă vreme, desigur; ușor ca o pană, lăsându-se încă o dată purtat de un curent mai puternic decât el. Abu Dhabi avea să fie ceva nou. Abu Dhabi avea să-i ridice moralul. Ajuns acolo, urma s-ogăsească pe Roxana – toate la timpul lor. O să se întoarcă la el și Adem o s-o

primească cu brațele deschise. Singura problemă era că nu avea resursele necesare pentru călătorie. Se confrunta din nou cu vechea dilemă: ca să faci bani, trebuie să ai bani mai întâi.

La sfatul lui Bilal, s-a dus să-l vadă pe un bărbat căruia toată lumea îi spunea Mamut Baba. Cu o bărbuță subțire, ochi negri, oblici, ce sticleau deasupra unor pomeți înalți și o gură ca o linie rigidă, era unul dintre oamenii care radiau forță fără să aibă un fizic impozant. Născut și crescut în Buhara, fugise de sovietici și își petrecuse mulți ani în diverse părți din Europa, ajungând în cele din urmă la Londra. Vorbea mai multe limbi și îi ajuta pe uzbeki, iranieni, turci, arabi, chinezi, mexicani și portughezi... Dacă îi plăcea de tine, te ajuta. Tineri care nu-și găseau de lucru, tați ale căror fiice fugiseră, familii învrăjbite, proprietari de magazine care nu-și puteau plăti chiria, toți veneau la Mamut Baba.

Încăperea era înțesată de bărbați de toate vârstele, care stăteau pe podeaua acoperită cu covoare și vorbeau cu glas scăzut. În mijlocul cercului, cu spatele la perete și o capă elegantă din piele de căprioară pe umeri, ședea Mamut Baba. Fiul lui în vârstă de nouă ani – un băiat slăbuț, cu sprâncene negre – era tolănit alături, cu ochii lipiți de un joc electronic portabil, cu degetele mari mișcându-se întruna. Din când în când, o emoție vie străbătea chipul băiatului, după cum câștiga sau pierdea un joc, și era gata-gata să scoată o exclamație, strângând între buze umbra unui țipăt.

— Uită-te la el, a spus vesel Mamut Baba. La vârsta lui se pricepe mai bine ca mine la tehnologie. Când se strică vreun aparat prin casă, maică-sa îl roagă pe el să-l repare, nu pe mine.

Bărbații din încăpere îl ascultau, dând din cap și zâmbind când era cazul.

— Dar așa se cuvine să fie. Fiecare generație trebuie să țină pasul cu tehnologia vremii sale. Nu trebuie să rămânem în urma timpurilor.

— Dar..., s-a auzit Adem murmurând și apoi a tăcut.

Cuvântul îi ieșise din gură fără să-și dea seama, aproape ca un oftat.

A observat că un bărbat sfrijit și bărbos se încrunta la el, supărat că-l întrerupsese pe șef. Adem s-a făcut mic sub privirea tânărului și a plecat capul, neștiind că avea în fața ochilor un prieten de-al fiului său, Oratorul, un membru proeminent al acestui cerc.

Între timp, Mamut Baba se uita în dreapta și-n stânga, încercând să-și dea seama cine vorbise.

— Ce? N-am auzit prea bine?

Simțindu-se obligat să se prezinte, Adem și-a dres glasul.

— Mh-hm, îmi pare rău, n-am vrut să întrerup.

— Nu-i bai, om bun. Haide, l-a îndemnat Mamut Baba binevoitor, zi-ne la ce te gândeai.

— Păi, până de curând lucram la fabrica United Biscuits. Biscuiții se înșiruiau unul după altul pe banda transportoare fără sfârșit, a spus Adem și s-a uitat fără să vrea la Orator, căutând un semn de încurajare ce nu exista. Faci același lucru iar și iar, de mii de ori. Asta îți amorțește creierul. Mă gândeam la jocurile astea pe care le joacă copiii noștri, oare toată repetiția aia o fi bună pentru ei?

Mamut Baba l-a cercetat pe Adem cu o expresie schimbată – un amestec de răbdare și toleranță. Apoi s-a lansat într-un discurs lung despre știință și tehnologie, care lui Adem i s-a părut prea abstract ca să-l urmărească. O oră mai târziu, când se pregătea să plece împreună cu toată lumea, Mamut Baba

i-a rugat pe el și pe alți câțiva, printre care și Oratorul, să rămână la cină.

Stăteau toți cinci pe covor, în jurul unei mese rotunde, și așteptau să le fie servită mâncarea. Abia atunci a reușit Adem să aducă vorba despre ce-l rodea.

— Am nevoie de niște bani împrumut ca să ajung la Abu Dhabi, a spus. După ce strâng destul acolo, mă întorc și ți-i dau înapoi.

— Dar familia ta? a întrebat Mamut Baba, rupând o bucată de pâine.

— Fiul meu Iskender o să aibă grijă de casă. E băiat mare.

Auzind numele, Oratorul l-a privit pe Adem cu interes. *Deci ăsta e tatăl absent despre care vorbea băiatul.* Chiar atunci ușa s-a deschis și o femeie a intrat în încăpere cărând o tabla mare, pe care erau o grămadă de farfurii. Era acoperită în întregime cu o *burqa*¹ de culoarea scorțișoarei, ce îi lăsa la vedere numai mâinile și ochii negri îndărătul fantelor din văl. Le-a servit o supă-cremă din boabe de năut în boluri de sticlă, a așezat orezul și carnea de miel în mijloc, a împărțit lipiile, a umplut paharele cu apă și a dispărut.

— Soția ta poartă *hijab*²? a întrebat Mamut Baba.

Adem s-a simțit dintr-odată încordat, de parc-ar fi avut un nod în stomac. De când Iskender îi spusese că Pembe se vedea cu cineva, nu voia să audă un cuvânt despre nevastă-sa și se arăta bănuitor față de toată lumea care pomenea de ea, fie și în treacăt.

— Păi, am văzut mai multe femei cu văl în cartier decât în Istanbul, a răspuns el. În familia mea nu există obiceiul ăsta.

Mamut Baba s-a îndreptat de spate, zicând:

— Dacă într-o zi Dumnezeu te binecuvântează cu o a doua căsătorie, gândește-te la o soție cu văl. Ochii ei văd doar ce are acasă.

Trăgând adânc aer în piept, Adem a simțit cum crește mânia înăuntrul lui. Era cumva o insinuaie mârșavă sau vorbărie goală? Oare oamenii cleveteau pe seama lui Pembe? Tăcerea s-a adâncit, a crescut.

— Trebuie să plec, a zis Adem ridicându-se în picioare.

Înainte să apuce cineva să-l oprească și fără să-și ia la revedere cum se cuvenea, a ieșit pe ușă. Pe când se îndrepta spre ieșire, a trecut pe lângă bucătărie, unde soția și fiul lui Mamut Baba luau cina la o masă micuță, și l-a văzut pe băiat cum mânca și butona la jocul lui, doborându-și propriul record.

*

Ajungând la Abu Dhabi în noiembrie 1978, Adem s-a angajat ca muncitor în construcții. De-a lungul timpului, avea să asiste, copleșit deopotrivă de admirație și teamă, la ridicarea unor clădiri mai înalte decât tot ce văzuse vreodată. Într-un oraș stăpânit de o dorință arzătoare de transformare, era un om care nu avea altceva decât trecutul său și nici un fel de perspective.

Primele săptămâni au fost cele mai grele. Nu numai pentru că munca era grea, ci și pentru că

trebuia să renunțe la cele mai multe dintre speranțele sale, dacă nu chiar la toate. Din visul pe care îl împărtășise cu Bilal, singurul lucru real era soarele, arzător și necruțător cu pielea lui. Serile, obosit și plin de praf, se întorcea la baraca pe care o împărțea cu alți șapte muncitori. Bărbați din medii diferite, dar cu nevoi asemenea. Cu fiecare prilej când avea un ceas liber, o căuta pe Roxana în toate locurile posibile care-i veneau în minte, plimbându-se încolo și-ncoace prin fața molurilor, restaurantelor și buticurilor.

Într-o noapte a visat-o pe Pembe, cu părul despletit fluturând. Pășeau pe un coridor întunecat, mergând mână-n mână. Când au ajuns în sfârșit la capăt, Adem și-a dat seama, spre groaza lui, că Pembe își pusese costumul cu volănașe al Roxanei și se pregătea să intre în scenă, gata să danseze într-un club de striptease. A țipat din răspuțeri la ea să se oprească, dar – fiindcă asta n-a ajutat la nimic, a tras-o jos de pe scenă. Însă femeia pe care o ținea în brațe era Roxana – fața ei semănând cu o mască a mâniei. S-a trezit, dându-și seama că strigătul lui îi deșteptase pe ceilalți muncitori.

După câteva săptămâni din viața asta nouă și nici urmă de Roxana, Adem a descoperit un loc care era pentru el exact ca o oază pentru un om rătăcit în deșert. Un soi de cazinou improvizat pe care îl puseseră pe picioare câțiva muncitori ca să câștige un ban grămadă și să mai risipească monotonia. Într-un apartament jilav și sufocant, vreo patruzeci-cincizeci de bărbați se înghesuiau să vadă luptele de cocoși, înjurând, strigând, fumând și rugându-se în multe limbi. Din când în când organizau lupte de păianjeni și curse de greieri, ceva ce Adem nu mai văzuse înainte. Dar adevăratele pariuri se făceau după paravanele de lemn și într-acolo se îndrepta mereu Adem.

Banii pe care-i avea erau ce îi mai rămăsese din cei trimiși de Mamut Baba la două zile după ce plecase din casa lui. Ar fi putut să înapoieze plicul, dar n-a făcut-o. Nu mai avea prea multă mândrie, iar nevoia de-a părăsi Londra cântărea mai greu decât orice altceva. Acum punea banii din salariu deoparte ca să îi trimită copiilor și juca la zaruri banii lui Mamut Baba. Nu pierdea nici o seară. În vreme ce alții se înfrâneau și o luau mai ușor, Adem îi dădea bătaie. Majoritatea erau niște amatori, vedea de la o poștă. Aerul era plin de neliniștea de-a fi prinși de autorități – teama de-a fi deportați. Mulți dintre muncitori simțeau această tensiune, însă – lucru ciudat – nu și Adem. Mai îndrăzneț ca niciodată, mânat de un impuls sălbatic, paria întruna. Când banii s-au sfârșit, a intrat în salariu – la început numai câte puțin. Curând, paria într-o seară banii pe-o săptămână întreagă de muncă.

Și-a cumpărat o imitație de Rolex pe care o purta tot timpul. Mersul i s-a schimbat, pierzându-și orice vlagă sau țintă. Lua analgezice în fiecare zi ca să-și domolească palpitațiile din piept, care se înrăutățeau tot timpul spre seară. Poate că, întocmai ca păianjenii și cocoșii ăia, și el dădea o luptă, însă una cu el însuși.

Peisajul îl fascina. Era uimit să descopere că deșertul nu era un ținut sterp, ci mai degrabă un loc plin de frumuseți ascunse. Uneori pleca în plimbări, savurând senzația plăcută care-l cuprindea când își afunda picioarele în nisipul cald, fluid, cărând bucăți de gresie în buzunare. Ciudat de atras de aceste bijuterii ale naturii, se întreba cum de se prefăceau în pulbere de parcă le-ar fi lipsit un miez interior. Se asemuia din ce în ce mai mult cu bucățile de gresie.

Cineva i-a spus că toate deșerturile astea fuseseră mări odinioară. Dacă apa putea să se prefacă în pământ solid și să nu mai curgă, omul de ce nu se putea schimba?

Fiindcă, în ciuda celor spuse în filme, cărți și reviste, Adem ajunsese la concluzia că, oriunde te duceai în lume, o regulă nu se schimba niciodată: câștigătorii câștigau tot timpul și perdanții pierdeau tot timpul.

- [1.](#) Veșmânt purtat de femeile din unele tradiții islamice pentru a-și acoperi trupul și capul în public (în arabă, în orig.).
- [2.](#) Văl purtat de femeile musulmane pentru a-și acoperi capul în public sau în prezența bărbaților care nu le sunt rude apropiate (în arabă, în orig.).

Esmă

Londra, noiembrie 1978

Într-o seară liniștită, cu doar câteva săptămâni înainte de crimă, mama pune masa. Trei farfurii, trei furculițe, trei pahare. În ultima vreme, cinele deveniseră mai restrânse, mai tăcute. Dacă se obișnuise până la urmă cu absența soțului, disparițiile tot mai dese ale lui Iskender îi venea mult mai greu să le accepte. Era mai degrabă obosită decât încordată. Pentru prima oară, am auzit-o plângându-se cât de greu îi este s-o scoată la capăt. Ne crescuse mai mult singură, însă în ultima vreme îmi lăsa impresia că-și dorea să existe cineva care să aibă grijă de ea.

— Unde-i fratele tău? m-a întrebat aducând un coș cu pâine din bucătărie.

— Care dintre ei? am mormăit eu. Dacă e vorba de cel mai mare, Dumnezeu știe pe unde umblă.

Yunus cred că e ocupat să se extindă cât mai mult în camera mea.

— E și camera *lui*.

— Toate prietenele mele au camera lor, mamă. Familiile lor le respectă nevoia de intimitate.

A ridicat dintr-o sprânceană.

— Tu nu ești englezoaică.

— Of, haide. Până și fetele vecinilor noștri au camerele lor.

— Noi nu suntem vecinii noștri.

— Mamă, nu e corect. Iskender are camera lui și e numai cu un an mai mare decât mine. De ce îl favorizezi în felul ăsta doar pentru că e băiat? Tot timpul faci asta.

— Esmă, termină odată! Nu vreau să discut din nou despre asta. Nu acum.

Sub privirile mele ofensate, s-a îndreptat hotărâtă spre camera mea, de unde venea un zgomot ciudat. M-am ținut după silueta ei mignonă pe hol, simțindu-mă precum rățușca cea urâtă în urma lebedei.

Când a deschis ușa, și-a găsit fiul cel mic, copilașul ei, ascultând cea mai zgomotoasă și mai stridentă muzică de pe planeta albastră.

— Ce faci? a întrebat mama.

Yunus n-a ridicat privirea la ea. Nici la mine. Își ținea ochii ațintiți asupra covorului, de parcă s-ar fi temut că fața l-ar putea trăda.

Lucru curios, mama a luat albumul de pe covor și l-a cercetat. Pe copertă erau un bărbat călare, o siluetă stranie, și un altul întins pe pământ, din care se înfruptau vulturii. Într-un chenar roșu de deasupra, cu litere de tipar, scria THE CLASH. Dedesubt mai era un rând: *Give'em Enough Rope*¹.

— Ce-i asta?

— E o formație, mamă, a răspuns Yunus. Muzică.

— Știu și eu ce-i aia muzică, i-a întors-o ea. Și nu e numai bum-bum-bum.

Yunus a ridicat privirea spre mine. Am dat ochii peste cap în semn de solidaritate frățească.

Mama a arătat spre titlul albumului.

— Ce înseamnă?

— Că, dacă oamenii sunt prea triști, nu mai au nici o speranță și le dai o funie, o să se spânzure. Mamei i s-a scurs sângele din obraji.

— Așa îți petreci tu timpul? Îți distrugi creierii cu otrava asta.

Yunus s-a smiorcăit:

— E doar o...

— Nu, e groaznic. Nimeni n-ar trebui să dea nimănui o funie! Cum vă pot învăța așa ceva?

— Mamă, te rog. Ai înțeles greșit. Nu ne învață...

— Nu vreau să asculte copiii mei asemenea lucruri groaznice, a exclamat ea.

N-o mai văzusem niciodată în starea asta înainte, atât de supărată, de tulburată.

— Mamă, e o formație punk. Țsta-i stilul lor. Nu e nimic rău în asta, crede-mă, am zis eu.

Sub ochii noștri rugători, s-a apropiat de perete și a scos cablul din priză. Casetofonul s-a bâlbâit, de parcă s-ar fi înecat, și în cele din urmă s-a oprit.

— De ce-ai făcut asta? s-a tânguit Yunus.

Ea l-a apucat de bărbie, silindu-l s-o privească în ochi.

— Nu asculta lucruri întunecate. De ce fugi de mine? Să nu te schimbi și tu, te rog.

Yunus s-a strâmbat.

— Nu mă schimb.

Mama s-a împlânzit la față și l-a îmbrățișat pe Yunus, au rămas amândoi înlănțuiți într-o îmbrățișare strânsă și caldă. Ea l-a sărutat pe creștet, a tras în nări mirosul de bebeluș al pielii lui. Apoi, ochii mamei au alunecat în spațiul dintre gâtul fratelui meu și gulerul cămășii, spre pielea de sub ceafă.

— Ce e pata aia de-acolo?

Yunus s-a îndreptat imediat de spinare. O umbră de spaimă i-a străbătut chipul pe când se gândea ce să răspundă. Era prea târziu. Pe deasupra, Yunus nu era în stare să mintă.

— E un tatuaj, mamă.

— Ce?

Știam deja despre tatuajul fratelui meu, așa că m-am băgat în vorbă ca să-l ajut.

— Nu-ți face griji, mamă, e doar...

Neluându-mă deloc în seamă, l-a târât în baie în ciuda protestelor lui. I-a dat jos cardiganul, cămașa și pantalonii, lăsându-l doar în chiloți, și i-a băgat capul sub duș. I-a frecat gâtul, mai întâi cu mâinile, apoi cu un burete.

— Oprește-te, mamă, s-a rugat Yunus. Mă doare.

— Trebuia să te gândești la asta înainte.

Stând în spatele ei, am făcut o nouă încercare de-a mă băga între ei.

— E un tatuaj, mamă. Nu se duce la spălat.

Mi-a împins mâna la o parte, cuprinsă parcă de nebunie, și a continuat să frece.

— De când îl ai? a întrebat.

Am răspuns în locul lui.

— De luni de zile, am spus cu o amărăciune pe care nu știam c-o am în mine. Poate ai fi observat mai devreme dacă ai fi fost mai atentă la noi.

— Ce tot spui?

— Ești tot timpul distrată. Minteța ți-e atât de plină, încât nu mai e loc și pentru noi. Nu mai pot să am o discuție ca lumea cu tine. Îmi spui întruna: „Fă asta, nu face aia“. Atâta tot.

— Nu e adevărat, Esmă, a spus cu încăpățânare și s-a apucat să frece iar spatele fratelui meu.

Câteva minute mai târziu, și-a acceptat înfrângerea. A aruncat buretele, cu ochii scăpărând, și-a țipat la el:

— De ce? De ce te-ai murdărit așa?

— Nu m-am murdărit, a țipat și Yunus, cu ochii plini de lacrimi și cu apa picurând din păr, arătând ca un șoricel ud. Tu te-ai murdărit! Te-am văzut cu un bărbat pe stradă! Tu te-ai acoperit de murdărie!

Nici n-a rostit bine cuvintele, că și-a acoperit gura cu palmele. M-am uitat la fratele meu îngrozită, dându-mi seama abia acum că ăsta era secretul pe care îl ținea ascuns în el. S-a uitat și el la mine, cu un adânc regret. M-am întors timid spre mama. Avea întipărită pe chip o expresie pe care nu i-o mai văzusem niciodată. Ochii îi erau sticloși ca măregelele. Plângea.

Peste noi s-a așternut tăcerea. În acea liniște adâncă, apăsătoare, numai apa îndrăznea să se miște, șiroind domol.

În noaptea aceea, în camera noastră, după ce Yunus mi-a spus toată povestea, m-am foit și m-am răsucit în pat, cu o grămadă de gânduri învârtejindu-mi-se în minte. Era întuneric, doar o rază de lună se filtra prin fereastră. După puțin timp, l-am auzit șoptind:

— Surioară, dormi?

— Mnu.

— Tata a plecat. Crezi că o să plece și mama?

— Nu, prostuțule. Nu pleacă nicăieri, nu-ți face griji.

Lucru ciudat, nu eram supărată pe mama. Îi purtam pică pentru alte lucruri, mai mari sau mai mici, însă acum – când îmi dădeam seama că avea o lume a ei sau încerca să-și construiască una, în ciuda tuturor greutăților – ceva din mine voia s-o apere. Dintr-odată, devenise pentru mine melcul din castron.

— Trebuie să ne asigurăm că Iskender nu află nimic despre asta.

[1.](#) Album al formației The Clash, lansat în 1978.

Cerneală pe mătase

Londra, noiembrie 1978

Era 7:30 seara. Sfârșitul unei zile lungi. Cu părul prins într-un coc neglijent și o durere ușoară de spate, Pembe era trează încă din zori, dar nu se simțea obosită. Îi spusese Ritei că avea să mai rămână să facă curățenie, deși nu era treaba ei, nu chiar.

— Scumpo, ești un înger, i-a zis Rita sărutând-o pe amândoi obrazii. Ce m-aș face fără tine?

Nu-i spusese încă. Nu se putea hotărî să-i spună șefei sale că pleacă. N-o să mai vină la Crystal Scissors mâine. Nici poimâine. O să-i lase Ritei un bilet. Era mai ușor așa. O să se scuze spunând că nu se simțea bine sau că avea nevoie de ceva timp liber. Totuși, gândindu-se mai bine, a hotărât să-i spună adevărul... sau cât se putea din el. Măcar atât îi datora prietenei sale. O să-i spună Ritei că fiul ei cel mare nu voia s-o lase să mai lucreze.

Iskender era fiul ei preaiubit, cam mânios uneori, cam emotiv, dar un băiat bun. Avea motivele lui. Parcă dintr-odată umblau prea multe bârfe. Pe la spatele ei, îndărătul ușilor închise, prin magazinele de pe colț, cafenele, restaurante cu chebap, spălătorii, până și vânzătorii de pește prinseseră de veste că lucrurile nu mergeau cum trebuie în familia Toprak. Zvonurile se întindeau mai repede decât cerneala pe o bucată de mătase. Pembe curățase toată viața petele de pe haine și covoare, dar nu știa nici o soluție care să curețe genul ăsta de pată. *O să înțeleagă și n-o să înțeleagă.*

Vinovăția era un sentiment straniu. Începea cu o îndoială, micuță cât un păduche. Ți se lipea de piele, îți sugea sângele, depunea ouă peste tot. În ultima vreme se simțea vinovată tot timpul. La muncă, acasă, când gătea, făcea cumpărături sau se ruga, chiar și în somn, vinovăția îi năpădea sufletul.

În copilărie avusese de mai multe ori păduchi. Dar prima oară a fost cel mai rău. Fusese întotdeauna convinsă că sora ei geamănă i-i dăduse, deși Jamila pretindea contrariul. Maică-sa le ținuse pe amândouă într-o baie fierbinte ore întregi, frecându-le pielea capului cu o loțiune urât mirositoare pe care o căpătase de la o vindecătoare. Până la urmă a reușit să scoată toate lindinile, însă era cât pe ce să-și omoare fetele.

Trecuse mai bine de-o oră de când plecase toată lumea – clientele, recepționera și cosmeticiana care venea de două ori pe săptămână. Rita plănuia să angajeze o *stilistă* – un cuvânt sofisticat. Englezii apreciau cuvintele sofisticate. Etichetele de pe mâncăruri încă o uimeau pe Pembe. *Pui picant cu cușcuș pufos și condimentat.* Îl văzuse în meniul unui restaurant la modă la care o dusesse Elias. Prima și singura dată când ieșiseră în oraș. Nu se simțise în viața ei mai penibil. Știa că încearcă să găsească un loc unde să poată sta de vorbă fără să fie văzuți. Dar asta era imposibil, nu-i așa? Nu numai din cauză că toți erau peste tot, ci din cauza vechii legi a universului: Dacă te strădui să eviți ceva cu orice preț, peste aia ți-e scris să dai.

Pe când luau prânzul, îi spusese lui Elias că, acolo unde se născuse ea, oamenii ar fi râs de tine dacă ar fi auzit că ai servit un oaspete special cu cușcuș. Era o mâncare țărănească. Nu că familia ei ar

fi fost bogată, dar cunoștea diferența între un fel mâncare sărăcăcios și unul îmbelșugat.

În Anglia lucrurile stăteau tocmai pe dos. Cuvântul *cușcuș*, deși obișnuit, era tratat cu respect. Dar cuvântul *păcat*, deși important, era tratat cu multă ușurință. Când erau dezamăgiți de ceva, oricât de trecător sau de neimportant, englezii exclamau: „O, ce păcat!“.

Pembe spusese toate astea ca să-l facă pe Elias să râdă, însă el o privise cu un soi de melancolie, așa cum făcea din când în când, de parcă i-ar fi amintit de niște lucruri mai triste și mai profunde.

— Deci, dacă m-ai invita la cină, nu m-ai servi cu cușcuș? întrebese Elias ștregărește.

— Sigur că nu.

Apoi își imaginase felurile cu care l-ar servi. Primul avea să fie supă, pentru că toate mâncărurile erau mai bune la gust pe stomacul cald. Supă de iaurt cu tarhon, mentă și grâu decorticat, salată cu melasă de rodii, hummus picant cu ardei roșu copt, prăjiturele de linte, *Deliciul sultanului*¹ și, ca desert, baclava făcută în casă cu frișcă deasupra.

— Mi-ar plăcea să gătesc în aceeași bucătărie cu tine, în bucătăria noastră, spusese Elias.

Era unul din acele rare momente când vorbeau despre viitorul lor împreună, dându-și voie să creadă că aveau unul.

*

Un salon de coafură s-ar putea să fie un loc unde te tunzi și te coafezi, dar – mai mult decât atât – e un loc al cuvintelor. Motivul pentru care unele femei veneau acolo atât de des nu era acela că simțeau nevoia să-și schimbe coafura o dată la două săptămâni. Multe tânjeau după o pălăvrăgeală – cuvinte ce semănau cu un râu sinuos, ce se mulțumea pur și simplu să curgă. Din când în când, clientele aveau nevoie de cineva care să stea la bârfă cu ele și să le trateze ca pe prințesele despre care citiseră de mult în cărțile cu povești.

Nu că Pembe ar fi vorbit prea mult. Dar se pricepea de minune să asculte. Crescând într-o familie numeroasă, învățase să-i pună pe alții pe primul loc și poate de aceea ascultatul a venit de la sine. Clientele trăncăneau despre așteptările și frustrările lor. Cunoștea numele soților, copiilor, animalelor de companie și chiar pe ale vecinilor enervanți. Când făceau glume, râdea la momentul potrivit. Când îi făceau albie de porci pe politicieni, se strâmba odată cu ele. Când vorbeau despre vreo experiență sfâșietoare, i se umezeau și ei ochii. Făcea toate astea cu vocabularul ei limitat. Uneori îi scăpau unele cuvinte, dar niciodată esențialul.

Soarele asfințise de mult, strada își schimba deja înfățișarea. Magazinele de pe amândouă părțile închiseseră, zăngănitul obloanelor lor de metal străpungând aerul. Buticul care vindea sariuri indiene, cafeneaua libaneză, măcelăria *halal*, magazinul hipiot care mirosea a tămâie și alte chestii, supermarketul din zonă care începuse de curând să vândă pui la rotisor... Oamenii care lucrau sau își făceau cumpărăturile în ele se îndreptau acum spre casă.

La 8:30, Pembe a terminat de măturat podelele, de clătit periile de păr, de spălat sticlutele de

plastic în care amesteca vopselele. Măinile îi erau atât de obișnuite să frece, să șteargă, să lustruiască, încât nu era sigură că aveau s-o asculte dacă le ordona să nu mai trebăluiască. În cele din urmă, nemaiavând nimic de făcut, și-a luat haina și geanta și a aruncat o ultimă privire în jur.

— La revedere, uscătoarelor de păr, a murmurat. La revedere, bigudiurilor, foarfecilor, decoloranților...

Își promisese că n-avea să plângă. Mușcându-și obrazii pe dinăuntru, Pembe a deschis ușa și a pășit în stradă. O pereche trecută de prima tinerețe se săruta în timp ce trecea clătinându-se prin față, părând destul de cherchelită. A încercat să nu se uite la ea, dar nu s-a putut abține. Trecuseră deja opt ani de când venise în țara asta și tot nu se obișnuise să vadă oameni sărutându-se în public. Femeia a observat-o și s-a desprins de iubitul ei, chicotind ușor, amuzată parcă de stânjeneala lui Pembe.

Grăbită, Pembe a încuiat ușa și a lăsat cheia să cadă în cutia de scrisori a Ritei. Și-a dat seama că uitase să-i scrie un bilet, dar poate că era mai bine așa. Nu era nevoie să-i explice nimic și, chiar dacă încerca, nu știa dacă ar fi reușit. Acum trebuia să-l găsească pe Elias și să-i spună că din momentul acela avea să-i fie mai greu să se întâlnească cu el undeva afară.

1. Preparat sofisticat din carne și piure de vinete (n.a.).

Întâlnirea

Londra, 14 noiembrie 1978

În marțea aceea, în timpul pauzei de prânz de la școală, Iskender era la fel de vesel ca de obicei. Necăjea, șicana, se distra. Își mânca musacaua ascultând pălăvrăgeala leneșă din jurul lui. Băieții vorbeau despre meciul din ziua următoare. Chelsea contra Dinamo Moscova. Brusc, Arshad s-a întors spre Iskender:

— Hei, îmi dai mie budinca aia?

Iskender a clătinat din cap.

— Nn... nu, ni... niici gă... găâ... gând! La... laa... ss-o baaltă.

Discuția s-a întrerupt când toți s-au oprit să se holbeze la el. Nu-l auziseră niciodată bâlbâindu-se. Nici nu-l văzuseră roșind. Momentul a trecut și băieții și-au reluat tachinele, însă stânjeneala lui Iskender a stăruit.

În clasă nu și-a luat ochii de la gulerul elevului din față, stând nemișcat ca o statuie. A rămas așa până când un ghemotoc de hârtie i-a aterizat pe bancă. L-a luat și l-a deschis. Era de la Katie:

Maggie, Christine, Hilary. Dacă-i băiețel, Tom.

Apoi a venit alt ghemotoc de hârtie în care îl întreba dacă se simte bine. Iskender a mâzgălit un mesaj scurt, ca să-i domolească puțin curiozitatea, și i l-a aruncat. Totuși, de cum s-a terminat ora, și-a luat rucsacul și a plecat, deși știa că o să aibă mari probleme dacă pleca fără permisiune. După ce a rătăcit fără țintă o vreme, simțindu-se mic și bătător la ochi în uniforma de școală în timpul orelor, s-a îndreptat spre metrou. Aerul dens, urât mirositor i-a pătruns în piept ca o așchie de tristețe.

Când a venit trenul, a intrat în vagon fără să se uite cu atenție în jur. Oamenii stăteau ciorchine lângă uși, cu toate că în mijloc erau destule locuri libere. A înțeles imediat de ce. Un vagabond, probabil scrântit, stătea acolo vorbind de unul singur. Fața îi era nespălată, nebărbierită, ochii – foarte roșii, își dăduse jos ghetele și își masa tălpile picioarelor murdare și pline de bătăături de parcă ar fi fost cele mai prețioase lucruri din lume. O duhoare ca de gunoi jilav umplea aerul.

Dintr-un capriciu, Iskender s-a îndreptat clătinându-se spre bărbat și s-a așezat alături. Vagabondul s-a holbat amuzat la tovarășul lui, întrebându-se ce era în neregulă cu el. Iskender a observat că și alți oameni se zgâiau la el. Nu-l deranja. Acum, că începuse să se bâlbâie, se simțea și el puțin cam țicnit.

Când trenul a cotit hodorogind, Iskender s-a zărit în fereastra din față. Pe fundalul întunecat al tunelului, chipul îi era palid și supt. Cu toate că abia împlinise șaisprezece ani, părea mai bătrân. Și-a amintit cum, într-o revistă cu benzi desenate pe care o citise, un detectiv dădea tot timpul peste eul său din viitor. Poate că asta vedea acum – un viitor Iskender.

Gândurile i-au revenit la bâlbâială. S-a întrebat dacă nu cumva o fi luat cine știe ce virus. Maică-sa știa ce să facă; avea să pregătească ceaiuri de plante ca să-i domolească durerea de gât și să-i dezlege

limba. Dacă nu reușea, avea să-i scrie mătușii Jamila. Nu se lăuda ea mereu că sora ei geamănă cunoștea secretul ierburilor de leac? Iskender s-a lăsat pe spate, încredințat că o să se vindece. Iubirea pentru mama lui i-a încălzit inima. *Unchiul Tariq nu știa decât să mănânce rahat*. Cât își dorea să găsească o mașină a timpului și să călătorească peste ani, înapoi în copilărie. Înainte să se nască Yunus. Înainte să se nască Esmă. Când nu erau decât el și mama lui, învăluți într-o iubire nepătată.

Asta era, mai mult sau mai puțin, dispoziția lui când trenul a ajuns în Hackney Central.

— Cineva pare grozav de grăbit, i-a anunțat scrântitul cu glas vesel pe toți cei din vagon, de parcă ar fi fost prietenii lui.

Iskender a simțit nevoia să spună ceva, dar – fiindcă nu era în stare, a dat din cap înspre bărbat.

— Pa-pa! N-o lăsa pe mămica să te-aștepte.

Auzindu-l, Iskender a simțit că-l trece un fior pe șira spinării. Când a ieșit din stație în lumina strălucitoare a zilei, râsul bărbatului îi răsuna încă în minte. În momentul în care a ajuns la casa din Lavender Grove și a sunat la ușă era 3:30.

*

Elias stătea singur în living, ascuns în parte de perdelele pe jumătate trase, când a auzit pași în fața ușii de la intrare.

— Vreau să știu unde stai, spusese el în urmă cu o săptămână, conștient că încălca o graniță nevăzută.

— De ce?

— Draga mea, tu știi unde stau, îmi cunoști casa, plantele, munca, dar tu ești un mister pentru mine. Când ești acasă, departe de mine, vreau să-mi pot închipui ce faci. Vreau să am o imagine în minte, atâta tot.

— O imagine? a întrebat ea, părând dintr-odată pierdută.

— Da, mă rog, nu ca o fotografie. Dacă aș putea veni pur și simplu să văd – câteva minute ar fi de ajuns. Nimic altceva. Am să vin și-am să plec ca o pisică. N-o să știe nimeni. Măcar o singură dată. Se poate?

Mușcându-și obrazii pe dinăuntru, ea a murmurat:

— Doar cinci minute, după aceea pleci.

Apoi, în după-amiaza asta, când copiii erau la școală, Elias a intrat în casa din Lavender Grove. De îndată ce-a trecut pragul, și-a regretat ideea. Vedea limpede că Pembe nu-și dorise așa ceva. Singurul motiv pentru care cedase planului său era ca să-i facă plăcere. Dar era așa de încordată, încât cel mai mic zgomot o făcea să tresară de spaimă. Se simțea îngrozitor, nu numai pentru că se afla acolo, ci și pentru că intrase în viața ei, punând-o într-un asemenea pericol. Voia ca iubirea lui să facă minuni, dar poate că aducea numai neazuri. Pentru ca Pembe să nu se simtă și mai stânjenită, Elias nu și-a dat jos haina, fiind gata să plece la cel mai mic semn al ei.

Totuși apartamentul în sine a fost incursiunea în viața iubitei lui după care tânjea cu atâta disperare. Fiindcă acest loc micuț și întunecos în care Pembe petrecea atâta timp singură era motivul pentru care semăna atât de mult cu balerina singuratică dintr-o cutie muzicală. A văzut milieurile de pe măsuțele pentru cafea, rafturi și fotolii. Dantela pe care o croșetase ea, ardeii și vinetele uscate pe care le înșirase pe o ață lângă fereastră ca să facă *dolmalar*² și papucii ei roșii cu pompoane. A cercetat detaliile, culorile. Locul era inundat în întregime de mirosuri contradictorii: pateuri de casă, rufe spălate de curând, o urmă de scorțișoară și apă de trandafiri. Totul era nou pentru Elias, dar semăna atât de mult cu viața pe care familia lui o lăsase în urmă în Liban, încât i-au dat lacrimile.

Când era copil, Elias petrecuse o vară la bunicii lui din Beirut, hoinărind pe lângă marea ale cărei valuri se rostogoleau încet, prin nisipul cald și bogat. Odată, după o furtună, dăduse peste nenumărate creaturi ale adâncurilor aruncate pe țărm. Fusese uluit să vadă acele organisme stranii atât de neajutorate și de deznădăcinate. Peste ani, lucrând în numeroase orașe vestice și observând viața primei generații de imigranți, își aducea mereu aminte scena aceea. Și ei erau smulși din mediul lor natural. În noul decor respirau greu, vulnerabili, așteptând ca oceanul să-i ia înapoi sau ca nisipul să le înghită stinghereala, să-i ajute să-și găsească locul. Elias înțelegea acest sentiment, fiindcă se socotise întotdeauna un om care trăia pe țărmurile altor culturi. Totuși se deosebea de ei într-un fel esențial. Putea supraviețui oriunde, nefiind atașat de nici o bucată de pământ.

Îndreptându-se spre ușă, i-a mulțumit lui Pembe că i-a dat voie să intre și s-a scuzat pentru neliniștea pe care i-o pricinuisse. Ea a părut deopotrivă ușurată și întristată de plecarea lui.

— Rămâi, a zis cu glas aproape șoptit. Bea ceai. Apoi pleci.

— Ești sigură?

Pe masă era un samovar de bronz din care aburul răbufnea la răstimpuri. Mâinile îi tremurau atât de tare pe când turna în pahar, încât și-a vărsat niște ceai fierbinte pe bluza stacojie.

— O, nu! a exclamat Elias. Te-ai fript?

Străduindu-se să-și țină bluza departe de piele, Pembe a clătinat din cap.

— E OK. Tu stai și bea-ți ceaiul. Eu mă duc să mă schimb.

S-a supus, așteptând. Abia își terminase ceaiul, când cineva a sunat la ușă, mai întâi scurt, apoi lung și insistent. Elias și-a simțit tendoanele gâtului încordându-se și degetele strângându-se pe pahar.

Năpustindu-se afară din dormitor cu bluza albă încheiată greșit, Pembe s-a uitat la el îngrozită. Nici unul dintre copii nu se întorcea în următoarele două ore și jumătate. Vecinele lucrau și oricum nu se înființau așa la ușa ei. Elias i-a făcut semn că o să se ascundă, deși nu avea idee cum și unde. Au schimbat câteva șoapte încordate. Apoi el s-a băgat sub masa din sufragerie, ca într-un vis înfiorător, neputând să creadă că i se întâmpla într-adevăr așa ceva.

O clipă mai târziu s-a auzit zdrăngănitul unei chei vârâte în broască. Lui Pembe i s-a scurs tot sângele din obraji. Acum știa cine era la ușă. O singură persoană avea cheia ei.

². Feluri de mâncare preparate din legume umplute (în tc., în orig.).

Mantia de liniște

Londra, 1 decembrie 1978

Elias își uda Tillandsia, așa cum făcea o dată pe lună, când a auzit prima oară despre crimă. Tillandsiile sunt ființe ciudate, enigma lumii plantelor. Absorbind umezeala prin porii din frunze, supraviețuiesc fără să aibă vreun fel de rădăcini care să transporte nutrimentele cu apa. În loc să aibă rădăcini înfipte în pământ, ca toate celelalte plante, se agață de felurite lucruri și cresc aproape în aer, ca niște flori nomade. Elias ținea Tillandsia într-o concă așezată pe blatul de bucătărie. Iarna, când aerul din casă era prea uscat din cauza încălzirii, cufunda planta în apă la fiecare zece zile – *baia*. Dar acum, că era primăvară, se mulțumea s-o stropească o dată la patru săptămâni – *dușul*. Era atât de absorbit, încât n-a auzit prima bătaie în ușă. Soneria lui nu mergea bine de la ultima pană de curent și nu avusese timp s-o repare. Peste câteva secunde i-a urmat altă bătaie, mai zgomotoasă. Curios să vadă cine putea să-l caute la ora aceea matinală, a pus Tillandsia la locul ei și s-a șters pe mâini cu un prosop.

Pembe venise în apartamentul lui de patru ori, mereu timidă și grăbită, ca o pasăre care se așază pe o creangă înainte de-a găsi puterea să-și ia zborul. Tăcută și atentă, stătuse pe canapeaua de piele, cu pisica ghemuită în poală. Îl privise cum gătea în bucătăria deschisă, ascultându-l cum vorbea întruna. Zâmbetul îi era la fel de sincer ca stânjeneala din ochi.

Chiar de la început, i se păruse un amestec de contradicții. Vedeă bine cât de timidă era, aproape fragilă, însă dedesubt se ascundea un strat rezistent – un fir de curaj, stăruitor până la îndrăzneală, care ba se ivea, ba dispărea din țesătura firii ei. Toate erau încurcate. În privirea ei zărea expresia aceea visătoare pe care o deslușise în ochii mamei lui pe când era copil și pe care nu o mai zărise de-atunci în ochii nimănui. Totuși era umbrită mereu de melancolie și, în parte, tocmai această tristețe inexplicabilă îl atrăsese către ea așa cum atrage o flacăra un fluture.

Din ziua când s-au ținut de mână la cinema, urmărind împreună *Puștiul* pentru prima oară, tânjea să facă dragoste cu ea. Tânjise să fie intim cu ea, departe de toți ochii, dezbrăcată de toată graba și vinovăția și frica pe care le purta cu ea pretutindeni. Totuși, de fiecare dată când venise acolo, o senzație stranie de cumpătare coborâse asupra lui, o stăpânire de sine de care nu se știa în stare.

Ce voia cu adevărat era să dezlege enigma pe care o întruchipa ea. Dar mai mult decât atât, și-a dat seama Elias, voia s-o facă fericită. Părea un lucru altruist, aproape nobil, însă își dădea seama că, în esență, era o dorință egoistă. Își dorea ca dragostea lui să funcționeze ca o baghetă magică, preschimbând tot ce atingea. Dacă iubirea lui era destul de pură și de adâncă, putea să transforme o Cenușăreasă într-o prințesă – frumoasă, fericită, focoasă. Tocmai această dorință de-a o recrea într-o formă mai ușoară și mai liberă îl intriga și îl încânta.

În unele privințe încă se purta ca o fată. Îl ținea de mână și-i dădea voie să fure câte-o sărutare, își odihnea capul pe pieptul lui și se bucura de căldura trupului său lipit de-al ei, dar nu îndrăznea să meargă mai departe de-atât. Elias intuise că orice încercare de-a trece această linie ar face-o să se

simtă grozav de stânjenită și ar strivi-o sub o vinovăție uriașă. Se simțea deja rușinată – o femeie căsătorită, cu trei copii, să se întâlnească pe furiș cu un bărbat mai în vârstă. Îi mărturisise de mai multe ori că ar vrea să divorțeze și s-ar putea ca și bărbatul ei să vrea, însă nu dorea să-și supere copiii, mai ales pe mezin, care era încă prea mic. Faptul că-i era fizic inaccesibilă nu-l îndepărtase deloc, mai degrabă îl apropiase și mai mult de ea. Astfel, spre marea lui surprindere, o acceptase așa cum era.

Foarte curând, sexul începuse să semene cu un desert păstrat pentru sfârșitul unei mese lungi. Savuros și rafinat, fără îndoială, însă nu felul principal și deloc imposibil de dat deoparte când se ajungea la asta. Acum erau abia la primul fel. Elias nu știa cât o mai puteau ține așa și nici nu se grăbea să afle. Era ceva ciudat de sexy în a te abține de la sex. A râs de el pentru că făcea o astfel de descoperire la vârsta lui, tocmai când se gândea că era prea bătrân ca să mai descopere ceva nou.

„Dumnezeu ne pune la încercare“, i-a spus ea odată. „Crezi că suntem în stare s-o trecem?“

„Nu mă interesează încercările lui Dumnezeu. Vreau să înfrunt propriile mele provocări.“

Ei nu-i plăcea să-l audă vorbind așa. Voia ca amândoi să fie plini de speranță și încredere – trăsături pe care le pierduse cu mult timp în urmă, dacă le avusese vreodată. Încă din tinerețe se descurcase fără să ceară nimic de la o forță superioară, fără păcat, dacă de păcat era vorba. Totuși, Elias nu se hotărâse să vorbească despre motivele lui de-a deveni agnostic. Nu voia să-i frângă inima lui Pembe... sau Dumnezeului ei.

Dar, în adâncul inimii, Elias era convins că într-o zi, poate nu chiar atât de îndepărtată, vârfurile degetelor li se vor întâlni de bunăvoie și că acela va fi începutul unei faze noi în viața lor. Atunci se vor putea uita unul în ochii celuilalt, hotărâți și plini de însuflețire, simțindu-se în largul lor în toată goliciunea. N-o să mai fie nici un fel de neliniște. De rușine. Iubirea va fi de-ajuns și toate celelalte îi vor urma. Pembe o să vină la el, liberă și ușoară. O va ajuta să-și crească copiii, le va fi mereu alături. Va iubi și va fi iubit, iar gaura din sufletul lui va fi astupată.

Acum, străbătând holul cu pași mari ca să răspundă la ușă, Elias nu se putea abține să se întrebe dacă nu cumva îl vizita Pembe. Nu-i stătea în obicei să apară din senin, însă s-ar fi putut să vrea să-i facă o surpriză. Totuși, când a descuiat ușa, a fost dezamăgit să vadă în prag o străină. O adolescentă. Blugi evazați, cămașă cu mâneci largi de un roșu cafeniu, o eșarfă de mătase crem în jurul gâtului. Părul pieptănat cu cărare pe mijloc, ușor ondulat de o parte și de alta, o frunte lată și o bărbie ieșită în afară.

— Îl caut pe Elias, a spus fata.

— Mda, cum te pot ajuta, a răspuns cu un zâmbet prudent.

— Deci dumneata ești?

Întrebarea era atât de neașteptată și suna atât de amenințător, încât îl tulbura, fata și-a dat seama de asta.

— Mama mea, a spus ea...

— Poftim?

Fata a ridicat capul, fără să-i întâlnească într-adevăr privirea, conștientă că o cerceta atent.

— Mama mea a murit.

S-a retras, gata să plece. El a apucat-o de mână, poate cam prea brutal, cuprins de panică.

— Ce tot vorbești? Cine ești? a întrebat-o cu o voce repezită și șovăitoare, chestionând-o totodată: Cine-i mama ta?

Un spasm de-a lungul maxilarului trăda faptul că începea să se dumirească. Abia atunci a observat că plânsese.

— Nu știi despre cine vorbesc? a zis ea cu reproș.

Începea să se lămurească.

— Nnn... nu înțeleg. Cum... când?

— Fratele meu a înjunghiat-o. Din cauza legăturii voastre.

I-a văzut ochii mărimdu-se și sângele scurgându-i-se din obraji. Inimii lui i-a luat încă o bătaie tăcută ca să priceapă ceea ce mintea procesase deja. I-a dat drumul la braț, simțind nevoia să se sprijine de perete.

— Ne-ai acoperit de rușine, a spus fata. Sper că acum ești mulțumit.

Elias a înțeles cât de mult își iubea mama și în același timp o invidia, îi purta pică și o domina? Nu putea spune dacă simțea ceva din toate astea, însă nu era în stare să găsească nici un cuvânt de consolare pentru ea sau pentru el. A deschis și a închis gura ca un peștișor auriu în bolul lui.

— Nu vrem să te mai vedem prin preajmă. Nu veni la înmormântarea ei și nu încerca să te implici mai mult. Pur și simplu lasă-ne în pace. Ai priceput?

Întrebarea era prea dureroasă ca să fie lăsată fără răspuns, așa că a încuviințat din cap.

— Da, a spus, după care a repetat: Da.

A privit-o cum cobora scările în goană, fără să se uite în urmă. Totuși, o parte din el a refuzat s-o creadă. *Fata trebuie să fi inventat minciuna asta cumplită ca să salveze căsnicia părinților. Copiii făceau tot timpul lucruri din astea. Nu aveai de ce să te alarmezi. Totul se va limpezi în câteva ore.*

Găsind o scuză să nu se ducă la muncă, Elias a rămas acasă în după-amiaza aceea și a așteptat ca Pembe să vină să-l consoleze. A băut destul de mult, a dormit prost și s-a trezit cu un gust ca de rugină în gură. Dimineață, la prima oră, și-a cumpărat ziarele. Era acolo, pe prima pagină. *Un băiat și-a omorât mama în numele onoarei.* A clipit buimăcit la cuvinte – le vedea și le înțelegea pe fiecare în parte, însă mintea refuza să priceapă înțelesul lor ca întreg.

*

Prima oară când l-a observat pe adolescent urmărindu-l, Elias era la magazinul indian din zonă, cumpărând mango murat. Era picant și savuros, mergea cu diverse feluri de mâncare și avea de gând să-l servească la iepurele marinat. Nici n-a apucat să ridice un borcan, că l-a cuprins un soi de stânjeneală, simțind privirile cuiva ațintite asupra lui. Instinctiv, a întors capul și băiatul era afară, în fața vitrinei, holbându-se la el peste un vraf de conserve și cutii. Pe chipul lui se citea dușmănie, dar și ceva vecin cu curiozitatea. Un licăr de interes s-a ivit o clipă în ochii lui ca o scânteie ce sare din

cărbunii aprinși.

Elias a ieșit din magazin și s-a uitat în dreapta și-n stânga, hotărât să vorbească cu băiatul dacă-l găsea așteptând afară. Dar când a pășit în stradă, n-a mai văzut pe nimeni. Poate că se uita după altcineva, a presupus. N-avea de ce să devină paranoic. Elias a ales să creadă asta, chiar dacă îl recunoscuse ca fiind băiatul care-i ceruse un foc la cinematograful, chiar dacă observase, din nou, cât de mult semăna cu Pembe. Două zile mai târziu, l-a zărit din nou, fumând în față la Cleo's. Când plecase de la restaurant, noaptea târziu, pregătindu-se pentru ce era mai rău, băiatul dispăruse iar.

A ținut-o tot așa. În următoarele câteva săptămâni, Iskender l-a urmărit pe Elias la diferite ore ale zilei, apărând și dispărând ca o nălucă ce se rătăcise. Nu o dată a încercat să se ascundă, deși păstra o distanță destul de mare între ei ca s-o poată lua la sănătoasa dacă era nevoie. Elias nu-i pomenise nimic despre întâlnirile astea lui Pembe, ceea ce fusese o mare greșală, își dădea seama acum.

*

Elias a avut de mai multe ori tentația să se ducă la spitalul cel mai apropiat de casa lui Pembe sau la morgă, însă teama că ar fi putut izbucni vreo scenă dacă dădea peste rudele sau vecinele ei l-a oprit imediat. Voia să discute din nou între patru ochi cu fiica ei, dar – chiar dacă reușea să găsească cuvintele potrivite – nu se aștepta să fie bine primit. Fata îi spusese foarte limpede. S-a gândit să se ducă la poliție, însă n-avea nimic de declarat.

Și-a petrecut zilele următoare mai mult prin bucătărie, purtând aceleași haine, cu părul nespălat și fără nici un chef de viață. A pregătit sosuri și supe, roșu aprins, portocaliu intens sau alb spre crem, deși n-aveau să fie servite niciodată nimănui. În adâncul lui, furia, reproșul și durerea alcătuiau un amestec al lor. Era vina lui, din cauza lui ajunseseră lucrurile în punctul ăsta. Cum de nu prevăzuse asta? Cum de fusese atât de naiv?

Ziarele scriau că Iskender Toprak, suspectul principal, se afla încă în libertate. Elias se aștepta să apară oricând la ușa lui, gata să-l înfrunte. Dar, în locul lui Iskender, s-a trezit cu Scotland Yardul. I-au pus o grămadă de întrebări. I-au fotografiat casa, au strâns informații amănunțite despre munca lui, l-au chestionat la nesfârșit despre *relația sa cu decedata*.

Când au plecat în sfârșit, Elias a tras perdelele și a aprins o lumânare, pe care a privit-o arzând până n-a mai rămas decât un căpețel. Între timp a pus un disc cu Fairuz, vocea ei puternică pătrunzând în fiecare crăpătură din apartament și schimbând aerul, ca o rafală de vânt. Când a început să cânte „Sakan al-Layl”¹ a clacat, izbucnind în plâns.

Noaptea e liniștită și în mantia de liniște se ascund vise...

În toți anii ăștia se amăgise că nu putea petrece nici o zi departe de Cleo's: răspunsul lui la epuizarea pricinuită de munca grea fusese să muncească și mai din greu. Totuși, în următoarele trei săptămâni s-a încuiat în casă, abia scoțând nasul afară. Angajații lui îl sunau întruna, întrebând când se întorcea. Când au simțit cât de adâncă îi era durerea, deși nu îi cunoșteau exact cauza, au insistat să-și

ia câteva zile libere. O lună mai târziu, Elias la promovat pe celălalt bucătar în funcția de bucătar-șef, dându-i totul în grijă. Eliberat de sarcinile lui, a alunecat într-o stare de visare, în care a fost uimit să descopere că până și cele mai urgente sarcini nu mai erau urgente.

La începutul anului 1979, după ce depusese mărturie la proces, nemaiavând nimic de făcut, de dovedit sau de mărturisit, a făcut un lucru pe care nu credea că-l va face vreodată. Și-a împachetat strictul necesar în două valize, împărțind restul lucrurilor sale angajaților. Bătrâna pisică persană i-a dat-o lui Annabel, care s-a bucurat s-o primească înapoi. Apoi și-a luat un bilet numai pentru dus și s-a întors la Montreal.

1. În traducere, „Mantia de liniște“ – melodie adaptată de cântăreața libaneză Fairuz, după un poem al scriitorului Khalil Gibran.

Ceasul

Abu Dhabi, martie 1982

Într-o dimineață, chiar după răsărit, Adem se îndrepta spre șantierul unde lucra. Paznicul de noapte – un pakistanez vânjos, cu ochi mari și negri – a fost surprins să-l vadă, dar și mulțumit să aibă tovărășie.

— Ai ajuns prea devreme, a spus paznicul.

— N-am putut să dorm.

Bărbatul a zâmbit atotștiutor, zicând:

— Probabil ți-e dor de soție. Trimite-i niște bani. Când soția e fericită, ești și tu fericit.

Adem și-a scormonit creierii după un răspuns care să se potrivească cu remarcă lui și să nu fie lipsit de respect pentru sufletul lui Pembe. N-a reușit să găsească nimic, așa că a dat scurt din cap. A văzut ochii paznicului sclipind ca niște nestemate negre și s-a întrebat dacă era adevărat ce auzise – că dacă îți puneai câteva picături de zeamă de lămâie în ochi, aceștia străluceau mai tare.

Adem și-a vârât o țigară în gură și i-a oferit una paznicului. O vreme au fumat în tăcere, fiecare pierdut în gândurile lui. Adem și-a amintit de tinerețea petrecută în Istanbul, când strângea chiștoace de țigări de pe străzi ca să tragă ultimul fum. Odată găsisse o jumătate de țigară cu urme de ruj pe trotuar. A rămas de două ori nedumerit de descoperire – uimit că oamenii puteau arunca o țigară fumată numai în parte și uimit că o femeie putea să fumeze pe stradă.

Când ajunsese la Londra, se obișnuise cu priveliștea femeilor care pufăiau în public și, prima oară când Roxana împărțise o țigară cu el, fusese îmbătat de intimitatea momentului.

— Uite, ia-l tot, a zis întinzându-i pachetul aproape plin.

— Mi-l dai mie? a întrebat bărbatul.

— Da, e un dar pentru fratele meu.

Paznicul de noapte s-a luminat la față, etalând un șirag de dinți albi ca laptele. Ar putea fi tot de la zeama de lămâie, s-a gândit Adem. Păcat că nu încercase niciodată. Englezii aveau și ei niște dinți jalnici. Ar fi trebuit să le spună despre zeama de lămâie.

Dintr-odată s-a auzit fâlfâitul a sute de aripi când un stol de păsări migratoare a trecut pe deasupra lor ca un singur trup. Poate că veniseră tocmai din Istanbul. Sau poate veniseră din Londra și fuseseră zărite de unul dintre copiii lui – Esma ieșind dintr-o librărie cu niște cărți abia cumpărate sau Yunus desenând graffiti pe ziduri cu prietenii ăia punkiști ai lui sau Iskender, în închisoare, uitându-se în sus pe fereastra celulei, nu, încă i se părea dureros să se gândească la fiul lui cel mare și la locul cumplit în care sfârșise. Adem se învinovățea pe sine. Se socotea mai puțin responsabil pentru lucrurile pe care le făcuse decât pentru cele pe care nu reușise să le facă. Se gândea, începând în sfârșit să-și dea seama, că trăsesse mereu chiulul în viață, mereu absent, mereu speriat să nu fie înghițit de pământ.

Prinzând privirea pakistanezului, Adem a zâmbit trist. Chipul paznicului de noapte era de o inocență rară – o trăsătură pe care n-o mai întâlnise de mult – și s-a simțit apropiat de bărbatul acela,

de parcă ar fi împărțit o pierdere comună. Dacă s-ar fi întâlnit în alt moment, l-ar fi întrebat care era povestea lui. I-ar fi plăcut să vadă poze cu soția și copiii săi, pentru că paznicul îi lăsase lui Adem impresia că era genul de om care purta tot timpul la el fotografii cu familia, chiar și în coliba improvizată unde făcea toată noaptea de pază singur.

Poate că și Adem i-ar fi arătat paznicului o fotografie cu copiii lui – Iskender și Esmâ ținându-l pe bebelușul Yunus în brațe, pe jumătate mândri, pe jumătate încurcați, încă în primii ani în Anglia, cu hainele cam ponosite, dar cu expresiile deja adaptate la noua lor țară. Adem mai avea și o poză cu Pembe, făcută în ziua când plecaseră din Istanbul, însă nu dădea voie nimănui s-o vadă, nici măcar lui însuși.

Ridicându-se în picioare, a arătat spre șantier, zicând:

— Dacă nu te deranjează, simt nevoia să mă gândesc puțin în singurătate acolo.

— Bine, dar nu chibzui prea mult, i-a răspuns acesta ciocănindu-și capul cu degetul. Nu face bine la creier.

Adem a pornit-o agale, cu pași mășurați și domoli, sub care pietrișul de pe alee scrâșnea. Tocmai când intra în clădire, ce părea aproape spectrală în lumina de un albastru metalic a dimineții, paznicul a fugit după el, fluturând ceva galben pe care-l ținea în mână.

— Hei, stai așa. Ai uitat să-ți pui cască.

— A, da, casca. Mulțam, frate.

A pus-o pe cap, l-a salutat soldățește în glumă și a intrat.

*

Când Adem avea opt ani – sau să fi fost nouă, niciodată nu-și amintea sigur –, mama lui l-a luat la o plimbare, doar ei doi. S-a simțit privilegiat că tocmai el – și nu unul dintre frații lui – fusese ales s-o însoțească.

Au mers ținându-se de mână. Era o toamnă luminoasă, dar parcă ar fi fost primăvară. Au luat un *dolmuş* spre gară. Băiatul era fascinat de priveliștea trenurilor – mirosurile, sunetele, grandoarea lor. Acolo îi aștepta un bărbat, fumând după un stâlp, pe jumătate ascuns. Își dăduse părul cu briantină și îl pieptănase pe spate, lucru care-i făcea fruntea și sprâncenele stufoase să iasă în evidență, și fuma o țigară. De când stătea acolo? Cum îl chema? De unde o cunoștea pe mama lui? N-avea să afle niciodată răspunsurile.

Când a văzut-o pe femeie apropiindu-se, pe fața bărbatului a înflorit un zâmbet încrezător... până a dat cu ochii de băiat.

— Copilul..., a spus.

— N-am putut să-l las în urmă, a zis ea. Te rog.

— Am vorbit deja despre asta, Aisha. Ți-am spus.

Părea furios și grăbit. Ochii i-au fugit de la fața femeii la tren și de la tren la ceasul mare și rotund.

— E cel mai mic, a stăruit ea, fără nici o expresie. Are nevoie de-o mamă.

Bărbatul a aruncat țigara pe jos și a stins-o cu piciorul, de parcă ar fi strivit un gândac-de-bucătărie. Apoi a ridicat capul și s-a uitat în ochii femeii.

— Ți-am spus deja. N-am de gând să cresc copilul altui bărbat. Lasă-l cu tatăl lui, e mai bine pentru toată lumea.

Ea a pus blând mâna pe umărul fiului ei.

— Scumpule, du-te și întreabă pe cineva cât e ceasul.

— Ce? Dar...

— Am spus să te duci și să-ntrebi, a repetat Aisha.

Când băiatul s-a întors, după ce aflase că era 11:20, l-a găsit pe bărbat izbucnind plin de furie și pe maică-sa uitându-se în pământ fără să spună nimic.

— N-o să-l putem lua pe următorul, a observat bărbatul. Mai e unul la ora trei. Întoarce-te atunci. Singură.

Pe drum s-au ținut iar de mână, el și maică-sa. Au ieșit repede din gară într-o bură atât de ușoară, încât nu era nevoie să se adăpostească. Cumpărând doi simiți de la un vânzător din apropiere, s-au așezat pe trepte. Copilul a dat jumătate din simitul lui la porumbei pe când mama privea scena fără să vadă nimic.

— Mamă, cine era bărbatul ăla?

— Doar un prieten.

— Nu mi-a plăcut, a zis cu buzele tremurând.

Nu se hotărâse încă dacă să se pună pe plâns sau nu. Aisha l-a tras lângă ea și i-a ciufulit părul.

— Nici mie nu-mi place prea mult, a răspuns ea.

În ciuda ușurării pe care a simțit-o auzindu-i răspunsul, băiatul a știut că ceva nu era în regulă. Nu era deloc în regulă, pentru că, nici atunci când a alergat în cercuri ca să sperie porumbeii, transpirând în haina lui groasă, maică-sa nu l-a certat. Nici atunci când a călcat prin băltoace cu noroi, pantofii lui scoțând un soi de scârțâit în clipa în care apa se strecura în ei, și degetele au început să-i înghețe, maică-sa n-a spus nimic.

— Vreau să vin cu tine.

— A, da? a zis ea.

— Da, mamă. Vreau să mă iei cu tine. Promiți?

Aisha a devenit dintr-odată serioasă.

— Sigur, mica mea iubire, a răspuns ea.

— Nu, a corectat-o băiatul, trebuie să spui *marea* mea iubire.

*

Adem s-a urcat în ascensorul pentru materiale și a apăsat butonul de sus: douăzeci și doi. După

aceea trebuia s-o ia pe scări până la etajul al douăzeci și șaptelea. De acolo nu puteai merge mai departe, fiindcă nu era ridicată decât osatura, un schelet din bare de fier. Când o terminau, avea să fie una dintre cele mai înalte clădiri din Abu Dhabi.

Când a ajuns în vârf, a tras un sac cu ciment aproape de margine și s-a așezat pe el, cu gura uscată și mâinile tremurând, cum păreau să facă mereu în ultima vreme. Dar priveliștea era perfectă, inundată de lumină. Mai bună decât cea pe care o aveau bogătașii din apartamentele lor luxoase de la ultimul etaj și birourile lor moderne. Într-o parte a lui era un hotel faimos, cu balcoanele lui ornamentate și fațada cu modele complicate. O clipă și-a imaginat că cineva îl urmărea – o senzație care a venit și a trecut la fel de repede.

Pe când stătea acolo, privind cum alunecă norii pe-alături, cu picioarele bălăbănindu-se peste margine, a încercat să-și dea seama când auzise Baba prima oară bârfele care umblau despre mama lor. Oricât ar părea de ciudat, nu-și amintea nici un fel de scene din copilărie în care să fi fost clar că tatăl lui *știa* de fapt. Nici nu-i venea în minte cineva care să fi târât prin noroi numele Aishei, deși își închipuia că o făcuseră destui. Era un vecin? Sau poate proprietarul măcelăriei *halal* de după colț... lăsând să-i scape o vorbă în timp ce pregătea cotletele de miel? Sau era un ins cu totul necunoscut care stătea lângă el la ceainărie, prefăcându-se a-i fi prieten în vreme ce gura îi scuipa numai venin și calomnii? Insinuările se răspândeau cu o viteză mai mare decât cea a luminii. *Să-i facă asemenea lucru unui bărbat bun ca tine*, îi spuneau de obicei, oferindu-i consolări mincinoase, bucurându-se de nefericirea altora. Istoria se repeta peste generații, peste ani. De curând sosise un muncitor turc care auzise despre crima lui Iskender și cunoștea motivul ascuns în spatele ei. Dacă omul era slobod la gură, lucru de care Adem era convins, zvonul avea să se împrăștie și aici. O să vadă în ochii colegilor săi sclipirea sinistră pe care ajunsese s-o recunoască – milă, batjocură, curiozitate. Dar nu conta. Din clipa aia, a hotărât Adem, nimic nu mai conta. Era doar o umbră a bărbatului care fusese cândva și nimeni nu putea să rănească o umbră.

În depărtare, orizontul era creionat de o dâră de lumină de un portocaliu stacojiu, intensă și orbitoare. În această lumină stranie, lumea părea ciudat de încremenită și de înțeleaptă. Adem stătea acolo admirând răsăritul, clădirile din depărtare fiind cuprinse parcă de flăcări pe fundalul peisajului placid. Era ca și când cerul s-ar fi deschis ca să dezvăluie un alt univers, iar toți și toate erau pictați cu pensula lui Dumnezeu.

*

În după-amiaza aceea, la ora trei, mama lui Adem nu s-a întors la gară. În schimb, și-a luat fiul de mână și au mers împreună până la periferia orașului. Au urcat un deal, luptându-se cu vântul, ignorând indicatoarele de pe drum, pe care scria: **NU ÎNCĂLCAȚI PROPRIETATEA**. Era interzis să te apropii atât de mult de baraj și totuși au făcut-o. Nimeni nu i-a văzut și nu i-a oprit. S-au așezat pe marginea barajului, apele sclipind misterios dedesubt.

— Vezi, nu te părăsesc, a spus Aisha. Ești fericit?

Băiatul i-a răspuns că era fericit, dar dinții îi clănțăneau și buzele i să învinețiseră, deși nu era atât de frig. Ținea în mână o batistă, pe care a tot răsucit-o și înnodat-o, iar apoi n-a mai reușit s-o desfacă.

— Hai să mergem acasă, s-a auzit rugând-o în timp ce răsufă greoi. Vreau să plecăm.

— Ce e acasă? l-a repezit ea.

Vocea ei, groasă ca aerul umed, era cea a unei străine. Apoi, rușinată parcă de reacția ei, a dus degetul la buze și-a adăugat blând:

— Liniște!

Parcă la îndemnul ei, totul în jur a tăcut. Cicadele din copaci, greierii din iarbă, camioanele de pe șoseaua din depărtare, chiar și Istanbulul, cu bâzâitul și zumzetul lui neîntrerupte. Lumea s-a oprit. Toți și toate îi respectau dorința. Era un joc. Adem se simțea special, adult deja. Maică-sa împărtășea un secret nu cu frații lui, ci chiar cu el.

— Mamă...

— Mhmm?

— Unde mergem?

— Scumpule, am mai vorbit despre asta.

— Am uitat.

— Mergem într-un loc drăguț unde sunt o grămadă de mere trase în zahăr.

— Dar dacă mănânc prea multe mi se strică dinții.

— Nu-ți face griji. Poți să mănânci câte vrei.

Adem s-a străduit să arate o urmă de bucurie, însă în ochi nu i se citeau decât nedumerire și tulburare. Nu-i plăcea schimbarea de ton. Mamele trebuiau să se supere și să certe, dulciurile trebuiau să strice dinții și să deranjeze burticile. Avea senzația că în ultima vreme nimeni nu-și mai făcea datoria cum trebuie.

Aisha a oftat, simțind neliniștea fiului ei așa cum o bufniță de hambar simte și cea mai mică mișcare în întuneric. A spus cu ochii plecați:

— Acolo unde mergem noi nu se îmbolnăvește nimeni. Dinții tăi o să fie bine, iar pe mine n-o să mă mai doară capul. Nu e grozav?

Atunci de ce plângi? ar fi vrut să întrebe, dar n-a fost în stare. Căldura ușoară, delicată a îmbrățișării ei i se părea în același timp duioasă și dureroasă. Răspunzându-i la îmbrățișare, băiatul a simțit fierbințeala soarelui pe trupul ei. În răsufarea ei – sub căldura și dulceața obișnuite – stăruia un miros acru de putreziciune. A atins vânătaia de pe obrazul ei stâng, chiar sub ochi, care abia se observa când plecaseră de-acasă. Dar acum machiajul i se ștersese și semnul ieșea în evidență în toată urâciunea lui verde-albăstrie, mai întunecat în mijloc.

Adem a simțit o spaimă pe care n-o mai încercase până atunci. Maică-sa l-a apucat de mână, vârful degetelor îi erau reci. S-a apropiat de margine, ținându-l alături. Buzele i se mișcau întruna, de parcă s-ar fi rugat. Chiar când se pregătea să se arunce înainte, trăgându-l după ea, băiatul s-a speriat și, din reflex, s-a smucit în lături. Mâna i-a alunecat dintr-a ei la fel de repede ca un pumnal

scos din teacă. Mișcarea asta bruscă a bulversat totul, făcând-o să-și piardă o clipă echilibrul, dacă nu și hotărârea. Aisha a căzut, însă în loc să plonjeze în apele de dedesubt, s-a răsturnat într-o parte, rostogolindu-se în josul pantei. A căzut câțiva metri, urzicile și pietrele rănindu-i fața, cu buza de jos crestată.

— Mamă, ești bine? a strigat el de sus.

Era bine și totuși nu era bine deloc. S-au întors acasă și n-au suflat nimănui vreun cuvânt despre asta.

Doi ani mai târziu, nemaiputând suporta, Aisha i-a părăsit. Într-o dimineață dispăruse – haina ei nu mai era în cuier și o valiză ponosită lipsea de sub pat. Adem a refuzat să creadă că plecase fără el și, ca să se asigure că nu era așa, deschidea dulăpiorul de mai multe ori pe zi, uitându-se după oglinda de mână din argint și peria ei de păr. Câtă vreme erau acolo avea să se întoarcă. Când oamenii bârfeau – în casă sau afară –, asculta remarcile urâte pe care le făceau, dar nu pomenea niciodată nimănui, mai ales lui Baba (Cel Beat), că încercase să se sinucidă, luându-l cu ea. Nici nu povestise nimănui despre bărbatul pe care îl văzuse în gară. Bărbatul cu care, acum înțelegea, fugise mama lui.

*

Cu o noapte înainte, în apartamentul întunecos de la marginea deșertului, Adem jucase din nou și pierduse; era o sumă prea mare ca s-o poată plăti vreodată, oricâte ture în plus ar fi făcut. Acum, ștergându-se la ochi, și-a amușinat surprins lacrimile de pe mână. Nu-și dăduse seama că plângea. Dar nu simțea tocmai tristețe. Îl învăluia o nepăsare adâncă, o acceptare a lucrurilor pe care nu le putea schimba – așa cum nu se putea schimba pe el.

Și-a scos ceasul și l-a așezat alături, atent să nu-l spargă. Dacă ar fi fost un Rolex adevărat, i-ar fi plăcut să-l lase unuia dintre fiii lui, probabil lui Yunus. Dar nu voia să lase nici unui fiu un cadou contrafăcut. Spera doar să-l găsească paznicul de noapte.

Închisoarea Shrewsbury, 1991

În dimineața următoare, la revărsatul zorilor, Zeeshan mă trezește să medităm. Spre deosebire de alte zile, nu bombăn. Ne așezăm turcește pe covor, față în față. El radiază. Mă întreb de unde-și ia energia.

— Golește-ți mintea, spune el, așa cum face mereu. Poluarea aerului deloc bună pentru orașe. Poluarea minții deloc bună pentru oameni.

Vreo zece minute stăm tăcuți. E un exercițiu pe care l-am învățat de la el luna trecută. Nu trebuie să mă gândesc la nimic, ceea ce nu reușesc să fac niciodată. Cum e de așteptat, mintea mea începe s-o ia razna și curând înăuntru e un adevărat sabat al vrăjitoarelor. Sunt îngrijorat în privința vizitatorului misterios. Nu mă pot opri să-mi dau cu presupusul despre posibilități candidați. Unchiul Tariq, Oratorul, vechiul meu amic, Arshad... Nu vreau să văd pe nici unul dintre ei. Îi învinovățesc pe toți că au făcut din mine tipul care eram. Și totuși sunt cu toții liberi, bucurându-se de viață, iar eu zac aici și spumeg.

Deci treaba cu meditația nu prea merge. Nu merge niciodată. Dar Zeeshan nu pare să fie dezamăgit. Nu e niciodată.

— Iskender, când te gândești la alții, toată energia dinăuntru tău zboară spre ei. Ție nu-ți mai rămâne nimic.

În lumea lui Zeeshan există rețele spațiale nevăzute care leagă oamenii, întâmplările, locurile. Prin aceste canale ne transmitem lucruri unii altora. Ca într-un film SF dement.

— Inima omului ca soba. Producem căldură, facem energie, în fiecare zi. Dar când acuzăm pe alții, când spunem lucruri cumplite, energia dinăuntru se duce în altă parte. Inima se răcește.

Zeeshan spune:

— E întotdeauna mai bine să privești înăuntru. Lasă-i pe ceilalți să-și poarte singuri de grijă. Fiecare amărăciune e bagaj greu. De ce să-l cari? Ești un balon cu aer cald. Spune-mi, vrei să mergi în sus sau în jos? Lasă în urmă furia, durerea, lasă sacii să cadă.

Zeeshan spune:

— În univers sunt două arce. Unul care urcă, altul care coboară. Oamenii se mișcă neîncetat. Unii urcă, alții coboară. Dacă vrei să urci, începe să te critici pe tine însuși. Un om care nu e în stare să-și vadă cusururile n-are cum să se vindece.

Din ziua în care Zeeshan și-a făcut apariția în celula mea, am simțit de multe ori impulsul să-i pocesc mutra sau să-i spun să-și pună lacăt la gură. Lucru ciudat, n-am fost în stare. Probabil că am un prag de toleranță ridicat pentru tipu' ăsta. Îi ascult trăncăneala fără sfârșit, uneori amuzat, alteori pe jumătate convins. Deci, când aud ce spune mai departe, ascult și asta.

— Când vizitator vine din trecut, promite-i lui Zeeshan că nu-ți ieși din pepene.

— Pepeni, îl corectez eu râzând.

— Da, da. Nici o ceartă cu nimeni. Te gândești numai la tine, nu uiți? Ești o nestemată, însă ai muchii tăioase, foarte tăioase. Trebuie să trudești ca un muncitor pe șantier ca să-ți șlefuești inima.

Individul ăsta mă derutează complet. Mă numește în același timp „sobă”, „balon cu aer cald” și „muncitor pe șantier”. Totuși mă aud spunând:

— Nu sunt o nestemată, Zeeshan. Spre deosebire de tine, am comis o crimă, una gravă.

Cu ochii închiși, Zeeshan expiră și apoi inspiră lung, adânc, amintindu-mi de crizele de astm ale tatălui meu.

— Mulți oameni pe lumea asta o iau la vale. Dar puțini alunecă până jos de tot. La capătul arcului care coboară, știi ce-e acolo?

— Nu.

— Iadul, spune el. Ai fost acolo. Ah, sufletul ți-e în flăcări. Dar așa trebuie să fie. Fiindcă ai făcut un lucru cumplit. Trebuie să arzi în flăcări. După aceea începi să-ți găsești drumul în sus. Arcul care urcă. Știi ce se află la capătul lui?

— Raiul, sugerez eu.

— Da, când iubim și suntem iubiți, când ne eliberăm de energiile rele, ajungem mai aproape de rai. Un pas mic în fiecare zi. Nu pot să-ți promit că ai să ajungi acolo. Dar încercăm, Alex. Lucrăm.

Chiar în săptămâna aceea, mă îndrept spre sala de vizite, neștiind la ce să mă aștept. Gardianul Andrew e acolo. Nu se uită la mine, dar nu-ți trebuie cine știe ce imaginație ca să ghicești c-a venit să vadă spectacolul, dacă e rost de vreunul.

Apoi îl văd. E Yunus. Fratele mai mic pe care nu l-am văzut de ani de zile. Din ziua când am fost închis n-a venit să mă vadă decât de două ori. O dată chiar după proces. N-am schimbat nici un cuvânt. Doar a stat acolo, privindu-și mâinile. S-a întors un an mai târziu. Iar n-a scos nici un cuvânt. Apoi a încetat să mai vină.

Acum e bărbat în toată firea. De înălțime mijlocie, zvelt, destul de chipeș. Oricât s-ar fi schimbat, ochii i-au rămas la fel. Duios, blânzi, cu gene dese. Ochii unui băiat îndrăgostit de o punkistă.

— Salut, puștiule.

— Bună, frate, spune el.

Ne uităm unul la celălalt. Mi-era mai ușor s-o înfrunt pe Esma. Ea mă urăște. Fățuș și clar. Venea din când în când aici să-și descarce furia. Îmi spunea tot soiul de lucruri în față și, fără îndoială, și pe la spate. Și totuși, dinaintea ei nu m-am simțit nici măcar pe jumătate atât de vinovat pe cât mă simt acum. În ochii lui Yunus se citește ceva ce nu pot suporta: nevoia de-a înțelege. Caută încă o explicație. Crede încă că oamenii sunt buni și că ceva rău trebuie să fi pus stăpânire pe mine ca să se întâmple asemenea lucruri oribile.

— Cum merge cu muzica?

— Grozav, spune el tare. Tocmai am scos primul album. Ți-am adus unul, dar l-au luat paznicii. Au zis că o să ți-l dea ei.

— Mda, nu-ți face griji, îi răspund, deși știu că n-o să-l văd niciodată. De ce-ai venit, Yunus? Nu mă înțelege greșit. Mă bucur să te văd. Doar că... sunt surprins.

Șovăie. O umbră îi trece peste chip.

— O să ieși curând, spune el. Trebuie să știu ce planuri ai.

Planuri? Sună așa de jalnic. De copilăros. Dar Yunus e fratele meu mai mic. Nu vreau să-i frâng inima. Și i-am promis lui Zeeshan că încep să urc, orice-o însemna chestia asta.

— Planul meu e să-mi găsesc o slujbă decentă. Una cu care să-mi acopăr cheltuielile. Să duc o viață liniștită. Dacă Katie e pregătită să fie rezonabilă, ar fi frumos să recuperez timpul în care n-am fost alături de fiul meu. Vreau un puls. Și vreau să petrec mai mult timp cu tine și cu Esma. Dacă mă vreți înapoi.

Yunus se îndreaptă de spate, privindu-mă drept în ochi.

— M-am tot întrebat dacă să-ți spun sau nu lucrul ăsta și am hotărât să n-o fac. În toți anii ăștia n-am făcut-o. Și nici Esma. Am avut o înțelegere. Dar acum nu mai vreau să risc.

— Ei, nu mai vorbi în șarade, spun chicotind fără strop de veselie. Nu pricep despre ce tot vorbești.

El trage adânc aer în piept.

— Eram un puști când ai omorât-o pe mama. Nu te puteam opri. Dar dacă-i mai faci rău vreodată, situația o să fie cu totul alta. Nu mai sunt un puști. O să mă-mpotrivesc.

O clipă mă tem că fratele meu și-a pierdut mințile. Am mai văzut chestia asta. La bărbații din aripa țicniților, care și-au pierdut mințile de durere.

— Puștiule, ce vrei să spui?

— Că o iubesc pe mama și n-o să te las să-i mai faci rău vreodată.

— Frate, mama e...

— Nu, n-am terminat încă, mă întrerupe el tare.

Gardianul Andrew se uită spre noi cu o sclipire în ochi. Drama la care spera începe să se pună în scenă.

Atunci Yunus coboară glasul până la o șoaptă, atât de scăzută și de răgușită, încât nu sunt sigur că l-am auzit clar nici măcar când știu bine că-i așa.

— Iskender, ascultă-mă, spune el. Mama trăiește.

Iskender Toprak

Imaginea în oglindă

Londra, 30 noiembrie 1978

Yunus a ridicat capul din farfuria pentru micul dejun, zâmbindu-le celor două femei de pe canapea. Se întâmplase o minune. Mătușa lui, Jamila, venise la Londra. Trecuseră trei ani de când băiatul o văzuse ultima oară. Înainte o vizitaseră din când în când, mai ales vara, întâlniri atât de scurte și de intense, încât îi lăsau aproape amețiți. Totuși, în ultimii trei ani, familia încetase să mai călătorească, vacanțele devenind o cheltuială pe care nu și-o mai puteau permite. Acum, după ce tânjiseră atât de mult să se vadă, cele două surori se aflau din nou sub același acoperiș: Soartă Trandafir și Destulă Frumusețe.

Lăsându-se pe spate, Yunus a căutat deosebiriile dintre gemenele în oglindă de parcă ar fi jucat un joc de genul „Încercuiește diferențele” sau „Descoperă intrusul”. Pembe era stângace, Jamila – dreptace. Pembe avea o gropiță pe obrazul drept, Jamila – una pe obrazul stâng. Alunița lui Pembe de pe frunte era în partea dreaptă, iar a Jamilei – în partea cealaltă. Vârtejurile le creșteau în direcții diferite. Jamila era cu vreun centimetru mai înaltă, avea mâinile și picioarele un pic mai lungi, iar degetele îi erau mai osoase.

— Ce mai e, mamă?

— Păi, de fapt, mai e o diferență. Ai uitat-o pe cea mai importantă.

— Chiar, care? s-a băgat în vorbă Yunus.

Răspunsul a venit de la Jamila.

— Inimile noastre bat pe părți diferite.

— Cum adică?

Aveau o afecțiune rară, întâlnită la gemene. Inima lui Pembe bătea în partea stângă a corpului, în timp ce inima Jamilei se afla pe partea dreaptă.

— Uau, a exclamat Yunus.

Când le-a văzut încântarea, Pembe a râs, simțindu-se mai ușoară și cumva mai întregă decât se simțise de multă vreme.

Nici una nu a băgat de seamă că Jamila nu se salutase cu alți doi membri ai familiei: Adem, care nu se mai afla la Londra și din când în când trimitea vederi și bani din Abu Dhabi, și Iskender, care cu o noapte înainte se întorsese acasă, după ce toată lumea adormise și plecase dimineață, înainte ca Pembe să apuce să-i spună că mătușa lui se afla acolo. Plănuiau să-i facă o surpriză în seara asta.

Yunus a implorat-o pe maică-sa să-l lase să rămână acasă. Nu se simțea prea bine, pretindea el, *îl durea gâtul și era foarte slăbit*. Pembe știa că, dacă era vreo fărâmbă de adevăr în ce-i spunea, era destul de tras de păr, dar se bucura atât de mult să fie alături de sora sa geamănă, încât i-a dat voie fiului ei să tragă chiulul de la școală pentru o zi.

Pe când își sorbeau ceaiurile lângă fereastră, au început să vorbească în kurdă, lăsându-l pe Yunus pe dinafara discuției. Pembe i-a mărturisit Jamilei că lumea aflase cumva de legătura ei cu Elias.

Umblau bârfe, ajunseseră chiar la urechile lui Iskender. Fiul ei n-o mai privea în ochi, i-a șoptit ea. Iskender îi interzisesese să mai lucreze și, de parcă asta n-ar fi fost de-ajuns, să iasă din casă. I-a explicat toate astea cu inima grea, dar cu un zâmbet silit pe chip, pentru ca Yunus să nu simtă cât de îngrijorată era.

Jamila a zis:

— O să rezolvăm asta cumva, cu voia lui Dumnezeu. Lasă-mă să vorbesc cu nepotul meu.

Apoi, de parcă discuția pe care o prevăzuse ar fi avut deja loc, a zâmbit veselă.

— Știi ce, mai bine ies eu și fac cumpărăturile azi.

Putea să aleagă niște legume proaspete, să cumpere pâine caldă și să găsească cele mai bune zarzavaturi. Nu vorbea o boabă de engleză, dar dacă Yunus – a cărui durere de gât părea să fie brusc pe trecute – îi putea da o mână de ajutor, asta n-avea să fie o problemă.

Yunus, încântat să petreacă mai mult timp cu mătușa lui, n-a lăsat să-i scape prilejul:

— Da, da, mamă, dă-mi voie să mă duc!

— Să nu întârziați, a fost tot ce-a avut Pembe de zis.

Era o zi ca oricare alta. Doar că una mai bună. Joi, 30 noiembrie. Chiar când Jamila și Yunus își puneau pantofii și hainele, Pembe i-a oprit.

— O, stați puțin!

A pescuit din geantă un ruj de culoarea prunei și a dat-o pe soră-sa pe buze, care erau foarte palide după atâția ani de soare, vânt și neglijare. Apoi, dintr-o mișcare, i-a smuls eșarfa de pe cap. Părul des al Jamilei s-a revărsat pe umeri într-o cascadă de cafeniu și castaniu.

— Arăți mai bine așa.

Jamila a șovăit zărindu-se în oglinda îngustă din hol. Noua rochie, noua coafură, noua Jamila o făceau să se simtă stânjenită. Alături ea, Yunus a stăruit în turcă:

— Hai, mătușico. Arăți fantastic.

Ea a cedat.

— Dacă spuneți voi.

Zâmbind, Pembe i-a dat surorii ei niște bani și lui Yunus un pumn de mărunțiș. I-a sărutat pe amândoi.

— Nu uitați să cumpărați cardamom. Diseară avem carne la cină. Și am nevoie de el și pentru cafea.

Au ieșit din casă. Jamila și Yunus, încântați unul de compania celuilalt. Ea a încercat să-i vorbească în kurdă și a fost dezamăgită văzând că nu pricepea nimic. Cum amândoi abia rupeau câteva boabe de turcă, au vorbit foarte puțin și s-au ținut doar bucuroși de mână. Oricât de încântat ar fost Yunus să se plimbe cu Jamila, după două ore de cumpărături, a găsit prilejul s-o șteargă pe drumul înapoi spre casă. Avea alte lucruri de făcut, mai importante, după ce se întâlneau cu Tobiko pe stradă.

Punkiștii plănuiau să se mute din nou în vechea casă, aflase. Ziua cea mare sosise în sfârșit. Până la miezul nopții, după ce-și adunase din nou forțele, grupul avea de gând să lanseze mult așteptatul contraatac. Folosind răngi ca să pătrundă dincolo de scândurile ce înconjurau casa victoriană, voiau să ocupe iarăși locul cu sacii de dormit și cu muniția lor. A doua zi dimineață, cartierul avea să se

trezească cu ei acolo, iar dacă consiliul local își trimitea din nou polițiștii, aveau să-i alunge cu pietre și sticle.

Văzând cât de agitată era Tobiko, Yunus a întrebat-o pe mătușa lui dacă era în regulă să mai stea puțin cu prietena lui. Oricum erau aproape de casă, a spus el, și cumpăraseră tot de pe listă.

— Ești sigur că mama ta ți-ar da voie? a întrebat Jamila.

Suna mai puțin ca o întrebare și mai mult ca o mustrare ușoară, așa că Yunus a asigurat-o:

— Te ajung din urmă într-o clipită, promit.

Dând din cap, Jamila a apucat plasele și a pornit-o în direcția pe care i-o arătase Yunus. Pe drum s-a oprit de câteva ori. Mai întâi ca să asculte un muzicant de pe stradă și să se zgâiască la o frescă pictată pe un zid și apoi ca să se uite în vitrine, minunându-se de adunătura de lucruri de vânzare. Era atât de distrată, speriată și uimită că se afla într-un oraș atât de straniu, încât n-a observat cum cineva se ținea pe urmele ei.

Lămâiul

Londra, 30 noiembrie 1978

Pembe se afla în bucătărie, îngânând un vechi cântec de dragoste kurd, „Susan Susie“, care era grozav de melancolic, ca toate cântecele de dragoste kurde vechi. Totuși era departe de-a fi tristă. Deși mintea îi era chinată de griji și inima ei tânjea după Elias, Pembe nu-și putea înfrâna fericirea. Prezența surorii sale îi reînnoiește încrederea în viață și îi dăduse din nou speranță. Cu ceva timp în urmă îi scrisese lui Adem, explicându-i că trebuiau să se despartă de tot. Nu-i răspunsese. Acum trebuia să găsească un avocat. Adem avea să fie trist, dar nu surprins. Poate chiar avea să fie o ușurare pentru el că făcea ea primul pas. Fără îndoială, o să fie mult mai greu să-l convingă pe Iskender, dar poate reușea să-l facă să înțeleagă. Nu o să-i mai spună nici un fel de minciuni, doar adevărul. Lucrurile o să se schimbe de-acum.

După ce și-a alcătuit un plan de bătaie, s-a apucat să pregătească o tartă cu lămâie – o rețetă pe care o învățase de la Elias. Spera să-i facă o surpriză Jamilei cu acest desert delicios. În copilărie le plăcea să mănânce lămâi murate și aveau chiar și un soi de poezioară pentru asta: *Acru plus acru egal dulce*. Surorile lor mai mari nu puteau să facă asta, fețele li se strâmbau de fiecare dată când încercau. Totuși gemenele puteau să mănânce chiar cinci lămâi odată și gemurile lor preferate erau întotdeauna cele dulci-acrișoare.

Dar nu părea să mai fi rămas mare lucru din pofta de mâncare de odinioară a Jamilei. Sosise în Londra cu o zi înainte și de-atunci mâncase foarte puțin și vorbise și mai puțin despre ea. Ochii ei păreau a fi umbrele unor cercuri întunecate, iar zâmbetul îi era ezitant, aproape umil. Totuși schimbările erau atât de discrete, încât numai Pembe le observase. Copiii erau uimiți să vadă cât de mult semănau încă mama și mătușa lor. Odată ce Jamila își lepădase hainele ei de lână aspre și își pusese o rochie de-a lui Pembe, pieptănându-și părul la fel – spre frunte, unde se despărțea de la sine – era imposibil să le deosebești.

Când a terminat de bătut ouăle și zahărul până s-au făcut ca o spumă groasă, Pembe a aprins cuptorul. Elias o sfătuisese să adauge o cantitate generoasă de coajă de lămâie rasă. Pembe ținea întotdeauna lămâile galbene și verzi și portocalele într-un coș de bambus pe balcon. Mai demult încercase să cultive lămâi, dar de fiecare dată se uscaseră din cauza vreunui îngheț brusc.

Îngânând mai departe același cântec, Pembe s-a repezit pe balcon. Fără să vrea, ochii i-au alunecat dincolo de balustrada de oțel, spre strada de dedesubt. Ceva i-a reținut privirea. O clipă mai târziu, a zărit-o pe geamăna ei apărând în capătul străzii Lavender Grove, cu câteva sacoșe în mână. Pembe s-a întins peste balustradă și i-a făcut cu mâna. Sora ei n-a observat-o la început.

— Jamila... Uită-te în sus! Aici!

Când a ridicat privirea spre balcon, cu o expresie netulburată pe chip, Pembe a zâmbit. Sub înfățișarea solemnă și ținuta plină de demnitate, stăruia ceva din naivitatea ei copilărească, delicată ca o ceață. O scânteie de inocență, adorație și invidie ascunsă. Nu putea să nu fie invidioasă văzând cât de

atrăgătoare era sora ei. Pentru că, deși semănau, nu erau la fel. Șarmul era ceva firesc la Jamila, așa cum o albină se așază pe-o floare. Jamila răspânda în jur viață și lumină, era sigură pe ea și liniștită, s-a gândit Pembe, spre deosebire de ea.

— Fac un desert pentru tine!

— Ce? a întrebat Jamila, distrasă de o mașină care trecea pe-alături.

— Fac...

Pembe s-a întrerupt, observându-l abia atunci pe Iskender cum se apropia pe stradă. Câteva clipe l-a privit cum o urmărea pe sora ei. Avea ochii îngustați ca niște fante și o privire aspră. Fălciile îi erau încleștate și buzele i se mișcau întruna, de parcă s-ar fi certat cu sine.

Nu și-a dat seama ce se petrecea. Nici când l-a văzut năpustindu-se spre Jamila, nici când a zărit cuțitul din mâna lui, nici când l-a văzut tăindu-i calea și rostind cuvinte care nu puteau decât să-l oțelească pentru însărcinarea ce-l aștepta, n-a înțeles ce se petrecea în fața ochilor ei. Dar apoi, dintr-odată, perdeaua care-i încețoșase vederea s-a dat la o parte și a văzut întregul adevăr, întreaga primejdie. A simțit că nu mai are aer. Strângând încă lămâile în mână, s-a repezit din balcon în living și, prin hol, pe ușă afară, în stradă.

Pembe a alergat. Era doar la doi metri când l-a văzut pe fiul ei înjunghiindu-i sora. Iskender a răsucit cuțitul neglijent și grăbit, de parcă ar fi vrut să termine odată cu asta și să-și vadă de ale lui. Lama a descris o jumătate de cerc în aer, înfigându-se în carnea Jamilei în partea dreaptă a toracelui. În spatele lor, Pembe a scos un țipăt strangulat. A știut îndată, a simțit în propriul trup, că cuțitul străpunsese inima surorii ei gemene.

Iskender a făcut un pas în spate și s-a oprit un moment, încruntându-se la cuțitul din mâna lui. Preț de o clipă a părut rătăcit, de parcă n-ar fi știut ce făcuse, de parcă ar fi fost o marionetă dansând cum îi dictau sforile și abia acum se trezea. Cu o tresărire, a aruncat cuțitul departe de el și a luat-o la goană în direcția opusă.

Pembe a auzit pe cineva țipând. Un strigăt ascuțit, purtat de vânt. I-au mai trebuit câteva minute ca să-și dea seama că ieșise din gura ei. Nu se putea clinti din loc pentru că nu avea trup. Nu avea substanță. Era doar o voce. Întreaga ei ființă era redusă – sau amplificată – la un țipăt care dădea naștere altora noi în spirale, independent de voința ei, rotindu-se, învârtejindu-se, topindu-se într-un ecou nesfârșit.

Cu ochii măriți și stomacul întors pe dos, Pembe s-a îndreptat împleticindu-se spre sora ei. Lucrurile din plase erau împrăștiate pe stradă. Chifle, brânză, mere verzi, busuioc în ghiveci, un pachet de cardamom.

Ca o somnambulă, a mângâiat-o pe sora ei geamănă. A sărutat-o pe față – pe frunte, pe obraji, pe adâncitura dintre clavicule. I-a luat pulsul, dar n-a simțit nimic, trupul îi era moale, pierzându-și deja căldura. Se albise la față, în afară de buze, care erau acum de aceeași culoare cu rana ei. Pembe a început să tremure, de parcă viața s-ar fi scurs și din ea. O baltă de sânge se lățea și se adâncea pe pământ, atât de întunecată, încât părea aproape neagră. A auzit pași grăbiți, glasuri șoptite. Sirena unei ambulanțe care se iveau de după colț. Portiere trântite, discuții prin stațiile din mașinile de poliție. S-a îndepărtat clătinându-se de trupul surorii ei gemene, simțind asfaltul tare sub papucii de casă.

Nici un minut mai târziu, o femeie în vârstă, o vecină albaneză bună la suflet, s-a apropiat din celălalt capăt al străzii, observând abia atunci agitația. Nedumerită și temătoare, s-a aplecat spre trupul de pe jos. A căzut în genunchi, țipând, plângând.

— O, biata de tine! Ce ți s-a întâmplat, Pembe scumpo?

La celălalt capăt al străzii, Pembe a simțit că i se face pielea de găină. Era straniu și înfricoșător să-și audă numele jelit, dar – într-un fel ciudat – asta o ajuta să se detașeze de împrejurare. Nici nu s-a oprit, nici nu s-a uitat în urmă. Cu brațele încrucișate pe piept și capul plecat de parcă ar fi înaintat printr-un vânt șfichiuitor, s-a strecurat prin mulțime ca o stafie, așa cum simțea deja că devenise.

*

Tot restul zilei, Pembe a rătăcit pe străzi, văzând zone din partea de nord a Londrei unde nu mai pusese piciorul înainte. Știa că nu putea să se întoarcă acasă sau să se ducă la Elias cât Iskender umbla încă liber pe undeva. Fără îndoială, era doar o chestiune de timp până când fiul său avea să-și dea seama de greșală și să pornească în căutarea ei. Se simțea atât de înspăimântată, încât nu era în stare să-și jelească sora. Devenea tot mai neliniștită, de parcă neliniștea ar fi fost o substanță, un lichid care o umplea încetul cu încetul.

De vreo câteva ori a fost silită să se oprească și să răsuflă adânc ca să se liniștească. Picioarele ei o duceau în cercuri în jurul clădirii de la Crystal Scissors, până când s-a oprit peste drum de intrare. Își lăsase serviciul fără nici o explicație. Pusese cheile în cutia poștală și rupsesse orice prietenie. Acum, ascunzându-se după o dubiță de poștă, a privit profilul înzorzonat al Ritei prin geam. Înăuntru erau două clienți și o femeie care părea să fie noua ucenică – o tânără asiatică cu părul de culoarea vinetei.

Pembe s-a furișat în curtea din spate, unde uscau prosoapele, halatele și șorțurile. Dacă avea noroc, poate găsea ceva cu care să se îmbrace. Bluza îi era pătată de sânge, lucru pe care încercase să-l ascundă încrucișându-și brațele și încovoiindu-și umerii. Era curios că trecătorii nu observaseră nimic. Sau poate că preferau pur și simplu să nu vadă. A deschis poarta din spate, s-a strecurat înăuntru și s-a oprit.

Legănându-se în ritmul muzicii din salon, ucenica venea să strângă prosoapele de pe uscător. Era prea târziu ca să se întoarcă și nu avea unde se adăposti. Pembe s-a trezit holbându-se la străina care făcea acum același lucru.

— Scuze, a spus Pembe cu obrazii în flăcări.

S-a întins înainte, a înșfăcat un halat și a luat-o la goană.

— Hei, ce faci? a țipat asistenta. Hoța! Hoța!

Dar Pembe dispăruse deja.

În orele ce au venit a continuat să rătăcească pe străzi, soarele la asfințit mângâindu-i ceafa cu razele sale călduțe. Nu avea unde să se ducă. Dacă se ducea la poliție, aveau s-o interogheze. Nefiind în stare să înțeleagă limba, n-o să reușească să le răspundă la întrebări și poate că o să fie învinuită

pentru toate.

Nu putea să caute adăpost nici în casa unei vecine. Cine ar vrea să-și asume asemenea riscuri? Pe deasupra, nu știa dacă Iskender acționase de capul lui sau fusese îndrumat de alții. În cazul ăsta, cine putea să fie amestecat? Oare Tariq știa despre asta? Dar soțul ei? Oare cei doi frați îl convinseseră pe Iskender, sultanul ei, mărul din ochiul ei, săucidă o ființă de aceeași carne și de același sânge cu el? Capul îi zvâcnea. Nu putea să aibă încredere în nimeni, în afară de Elias. Gândul la el a făcut-o să se înfioare. Asta era totul. N-avea să-l mai vadă. Era bine că Iskender nu știa unde locuiește sau unde lucrează Elias, și-a zis. Atâta vreme cât se ținea departe de el, Elias avea să fie în siguranță. Era mai bine să creadă că murise.

Vinovăția, acel șarpe mârșav care se încuibase în pieptul ei de luni de zile, învârtoșându-se pe zi ce trecea, se arăta acum în toată puterea și urâciunea ei și îi mistuia sufletul. Se învinovătea numai și numai pe ea. Legătura ei cu Elias abătuse asupra lor această nenorocire. Cum ar putea suporta să-l vadă din nou? Adevărul e că, chiar și atunci, chiar și acolo, Pembe încerca să-l dezvinovățească pe Iskender. Tânjea să-și vadă ceilalți doi copii. Ce vor face când vor afla că mătușa lor era moartă și mama lor dispăruse? Ce le vor spune polițaii și ce le vor răspunde ei?

De cum s-a lăsat întunericul, Pembe s-a întors târșându-și picioarele în cartierul ei, deși știa că e periculos. Pitindu-se cât de bine îi stătea în puteri, furișându-se prin grădini dosnice și pe după garaje din spate, a ajuns în Lavander Grove. Acolo unde Jamila zăcuse moartă cu doar câteva ceasuri în urmă era acum o siluetă desenată cu cretă albă. Locul era împrejmuț cu bandă galbenă și câțiva oameni fumau alături, comentând. Neputându-se apropia, Pembe a hotărât să plece.

În noaptea aceea, a găsit un cotlon presărat cu gunoaipe în fața unei filiale Barclays și s-a ghemuit acolo, tresărind de fiecare dată când trecea o mașină. S-a dus la o toaletă publică, a cerut niște apă și ceva de mâncare de la un patron de restaurant și a plâns până a adormit.

— Trezește-te! Scoală-te de-aici, haimana!

Era un vagabond care se apleca asupra ei. Înalt, cu o burtă umflată de-atâta băutură și o față buhăită, sprâncene stufoase, dinți lipsă.

— Ce mama dracu' crezi că faci pe locul meu?!

Pembe a sărit speriată în picioare, cu buzele tremurând.

— Îmi... îmi pare rău.

I-a simțit mirosul în aer. Un amestec de vin, mahorcă, naftalină și urină. Bărbatul s-a apropiat clătînându-se de ea. Pembe s-a ferit și a rupt-o la fugă.

— Hei, vino înapoi, păsărico! Ce te temi așa?

Vagabondul a privit-o cum aleargă în josul străzii până când a dispărut după colț. Chicotind de parcă și-ar fi spus singur o glumă bună, a ocupat cotlonul cald încă, a oftat când și-a dat jos ghetetele și a început să-și maseze distrat picioarele.

Esma

Londra, 1 decembrie 1978

Era atâta mâncare în bucătărie, ceaune și oale de tocană, toate pline ochi cu felurite delicatese, împrăștiindu-și mirosurile grele și înțepătoare, caserole, plăcinte și deserturi înșiruite pe blatul de bucătărie, pe masă, pe scaune, pe jos. Nu știam cine-o să le mănânce pe toate, acum că eram doar eu și Yunus. Dar îndoliații curgeau întruna și ne aduceau de mâncare, hotărâți să ne hrănească. În living, femeii de toate vârstele ședeau una lângă alta. Unele erau vecine vechi, pe altele le cunoșteam doar vag, iar pe altele le vedeam prima oară în viață. De fiecare dată când venea cineva, mătușa Meral se ridica, îl întâmpina, plângea împreună cu el, făcând pe gazda. Yunus și cu mine stăteam într-un colț, acolo și în același timp în altă parte, ca doi pești somnoroși într-un acvariu gol. Toată lumea care intra pe ușă se apropia de noi, ne privea, ne cerceta, bătând în peretele de sticlă care ne despărțea și apoi așteptând să reacționăm. Vedeam și auzeam oamenii, dar nu simțeam nimic, indiferenți la cuvintele lor de consolare. Mințile noastre erau ocupate să dezlege o enigmă de care numai noi ne dădeam seama.

— Esma, e numai vina mea, a zis Yunus cu voce frântă.

— Ce vrei să spui?

— Am lăsat-o pe mătușica singură.

I-am luat mâna, l-am îmbrățișat.

— Iskender a făcut asta, nu tu, *canim*.

— Dar dacă cea din ambulanță era mătușa Jamila, atunci unde-i mama?

— Asta mă întreb și eu.

Aveam să aflăm răspunsul în mai puțin de-un ceas. Pe la prânz, ușa s-a deschis iar și a intrat o nouă musafiră, îmbrăcată din cap până-n picioare în verde deschis și cu o pălărie cu pene pe cap. Îndoliații s-a holbat, muți de uimire, la zorzoanele sclipitoare, unghiile vopsite și purtările ei.

Totuși eu am fost încântată s-o văd.

— O, Rita..., am spus și am alergat plângând spre ea.

Ne-am așezat amândouă la masa din bucătărie, departe de ochii iscoditori.

— Mama nu e moartă, am șoptit.

Ea a dat din cap.

— E cu tine?

A dat din nou din cap.

Rita mi-a povestit că, dimineață devreme, când s-a dus să deschidă salonul, a găsit-o pe fosta ei asistentă dormind pe prag. A întrebat-o ce i se întâmplase, dar n-a putut să scoată prea multe de la ea. A dus-o în camera de epilat din spate, i-a dat să mănânce ceai și biscuiți, a tras jaluzelele, i-a dat ucenicei zi liberă și a agățat pe ușă plăcuța cu „Închis“. Apoi a ajutat-o pe mama să se spele pe față, să-și curețe hainele și a lăsat-o să plângă până i-a ieșit sufletul.

— Poți să o ții la tine câteva zile? am întrebat-o. Până găsim o soluție?

Rita a clătinat din cap. Prietenul ei nu i-ar da voie nici în ruptul capului s-o aducă pe mama acasă și, chiar dacă i-ar fi dat, nu era sigură că i se putea încredința un asemenea secret.

— Mai e ceva, a zis Rita întinzându-mi o bucată de hârtie cu numele și adresa lui Elias. Trebuie să-i spui că mama ta a murit. Pembe crede că e mai bine așa.

N-am mai vorbit altceva. Am condus-o la ușă. Jucându-și desăvârșit rolul, Rita m-a îmbrățișat cu ochii în lacrimi.

— Îmi pare rău, iubito. Mama ta îmi era foarte dragă.

*

După lăsarea întunericului, am intrat alături de Yunus în salonul Crystal Scissors pe ușa din spate, ținându-ne de mână. Cât voi trăi, n-am să uit niciodată clipa în care am alergat în brațele ei, plângând și râzând în același timp. Părea foarte zguduită, era trasă la față și încercănată.

Cu capul odihnindu-se pe pieptul mamei, Yunus a murmurat:

— E numai vina mea. Am lăsat-o pe mătușa Jamila singură. Vorbeam cu prietenii și am lăsat-o să se întoarcă singură acasă.

Mama l-a sărutat. Apoi m-a sărutat și pe mine, șoptind:

— Ai vorbit cu el?

I-am povestit pe scurt despre vizita la Elias. M-a ascultat, dărâmată și vlăguită, cufundată într-o stare între vis și trezie.

— Oamenii spun lucruri îngrozitoare despre tine, s-a amestecat Yunus în discuție. Nu mai vorbim cu ei.

Așa a aflat mama că întregul cartier vuia de bârfe. Unii o acuzau că acoperise familia de rușine și își împinsese fiul să aleagă o cale atât de întunecată.

I-am aruncat o privire tăioasă fratelui meu.

— Peste o zi are să fie înmormântarea. Mătușa Meral se ocupă de toate.

Atunci Yunus, fie pentru că plănuia asta de ceva timp, fie pentru că-i părea rău că nu-și ținuse gura, a apucat-o pe mama de braț și a mângâiat-o autoritar.

— Nu-ți face griji. Știu unde să te duc. Există un singur loc în Londra în care ești absolut în siguranță și nimeni nu te dă pe mâna poliției.

Așa a început mama, Pembe Kader Toprak, de treizeci și șase de ani și decedată conform actelor oficiale, să locuiască ilegal într-o casă dărăpănată din Hackney, altminteri ocupată de un grup de punkiști.

Curățenia

Londra, 5 decembrie 1978

Pembe stătea în capul oaselor în pat, cu fața ca o mască a epuizării. Cuprinzându-și genunchii cu brațele, și-a împreunat degetele. Simțea o apăsare în piept, o durere crescândă, de parcă ceva îi apăsa coastele. Îi era greu să respire și o durea când înghițea.

Asculta zgomotele din vechea casă victoriană, scăldată acum în întuneric, și adu-meca izul ușor neplăcut ce stăruia în aer. Praf, sudoare, mobilă mucegăită, rufărie jilavă, cearșafuri murdare, sticle goale, scrumiere pline. Stând într-o cameră unde mai dormeau pe jos – unul lângă altul – alți șapte inși, și-a adus aminte de copilărie. Și-a amintit cum ea și surorile ei dormeau noaptea lipite una de alta, încercând să se încălzească. Oricâte pături ar fi avut, întotdeauna se trezea noaptea dezvelită și înfrigurată. Trăgându-și peste cap pătura cea mai la îndemână, se învelea cât de bine putea, lăsând altă soră dezvelită.

Pembe s-a uitat – peste trupurile tinerilor adormiți – la golul întunecat din spatele ferestrelor, cuprinsă de un soi de nepăsare pe care n-o mai încercase înainte. A trecut un ceas. Poate mai mult. N-avea cum să știe. După ceva vreme, ochii ei au zărit primele licăriri de lumină în zare. Raze stacojii, ascuțite precum săgețile. Peste conturul Londrei se iveau zorii. O teamă chinuitoare i-a urcat în gât. Curând aveau să se trezească toți. Să mănânce, să glumească, să fumeze. Deși fuseseră de acord s-o găzduiască o vreme și se străduiau să n-o deranjeze, punkiștii nu se puteau opri să pună întrebări, nereușind să înțeleagă ce se petrecea.

Celor mai mulți dintre squatterii le plăcea să doarmă până târziu, totuși – dată fiind situația incertă cu consiliul local – erau foarte vigilenți, dându-și seama clar că zilele senine de lenevit în pat trecuseră de mult. Astfel, în jur de opt, toți erau în picioare, bâjbâind după hainele de ieri, aprinzându-și prima țigară, înghiontindu-se pentru o șuviță de apă care se prelingea din singura chiuvetă spartă. Chiar și Iggy Pop, care dormea cu niște dopuri improvizate în urechi, se scula.

În bucătărie, Tobiko o urmărea pe Pembe cum face clătite pentru o întreagă armată. S-a chinuit să găsească ceva de spus, însă n-a reușit decât să exclame:

— Uau, miroase grozav!

Pembe a schițat un zâmbet. Mâinile ei continuau să lucreze, iuți și atente, dar mintea îi era la mii de kilometri depărtare. Câteva minute mai târziu, i-a întins lui Tobiko o farfurie mare, plină vârf cu clătite.

— Haideți... mâncați, a zis ea.

Tobiko a ezitat.

— Dar tu?

— Mănânc mai târziu.

— Știi că-l iubim pe fiul tău, a zis Tobiko din senin. E ca un fel de mascotă a noastră. Și hmmm... nu prea știi care e problema, însă Yunus a spus că e un secret și trebuie să te ascunzi o vreme. Orice-

ar fi, ești bine-venită să rămâi la noi cât vrei.

Pembe s-a simțit cuprinsă de un val de duioșie pentru Tobiko, atât de puternic că i s-au umplut ochii de lacrimi. A îmbrățișat-o pe tânără, care nu se aștepta, însă i-a răspuns imediat la fel. Momentul a fost întrerupt de Iggy Pop, zbierând din toate puterile în living, *agora*:

— Alo! Murim de foame aici. Oamenii vor mâncare!

Zâmbind, Tobiko a luat farfuria și s-a grăbit înăuntru.

Singură în bucătărie, Pembe a apucat o mătură ponosită și-a început să măture podelele. Dacă nu făcea ce făcea în fiecare zi, se temea că o să-și piardă mințile. Astfel, în orele următoare, a frecat, a măturat, a șters praful, a spălat cu mopul și a lustruit toată casa sub ochii uluiți ai locatarilor. A fost într-o asemenea frenezie toată ziua, că nimeni n-a îndrăznit să râdă de ea sau s-o roage să se oprească. Trebuie să fi fost chiar ceva contagios, pentru că alți câțiva inși s-au oferit s-o ajute, alăturându-i-se în nebunia ei cu mopurile și măturile lor improvizate. Dar au renunțat curând, oboșiți și plictisiți.

Încă trebăluia când s-a lăsat întunericul și punkiștii se țineau după ea în vârful picioarelor, privind-o pe femeia asta care avea o altă cultură, o altă limbă, o altă poveste, cum plânge și deretică, plânge și deretică.

Închisoarea Shrewsbury, 1992

Cu doar trei luni înainte de eliberarea mea, o bătrână aflată la secția de terapie intensivă a unui spital din zonă deschide ochii. Se plânge că-i e sete și că o doare spatele. Dar în afară de asta pare absolut în regulă. Când e pregătită să vorbească, poliștii o întreabă despre bărbatul care i-a furat geanta și a atacat-o cu o sticlă spartă într-o zi friguroasă. Ea îl descrie. Memoria ei e în perfectă stare. Iar descrierea pe care le-o oferă n-are nici o legătură cu Zeeshan. Nefiind convinși încă, îi arată o fotografie cu chipul colegului meu de celulă. Bătrâna spune că nu-i el. Atunci îl iau pe Zeeshan și o pun să-l privească cu atenție printr-un geam de sticlă. Bătrâna spune din nou că nu-i el. Curtea hotărăște să redeschidă cazul.

— Trebuie să fii în al nouălea cer, zic. În curând o să fii un om liber.

— Zeeshan deja om liber, răspunde el. Nu-i nevoie să meargă în cer.

— O să-mi fie dor de tine, frate.

Pare abătut, înghite cu greutate.

— Ies și gândesc la tine, zice el. Ai fost cel mai bun elev al meu.

— Iar tu ești un mincinos jalnic.

Chicotește, scuturând din umeri.

— Nu uita să-ți faci tema.

— Ce temă?

Atunci îmi spune.

În dimineața când Zeeshan trebuie să plece, medităm împreună pentru ultima oară. Spre deosebire de alte zile, nu-mi bat joc, nu protestez. Stau turcește pe pardoseala tare, uitându-mă la el. Și pentru prima oară izbutesc să-mi golesc mintea de gânduri, chiar dacă pentru scurt timp.

În seara aceea, după plecarea lui Zeeshan, mă întind pe prici și mă gândesc. Absența lui mă apasă. Ultima oară m-am simțit așa când a murit Hal. Dar încerc să termin ce m-a rugat să fac. Tema. E cel mai greu lucru pe care l-am făcut vreodată. Să-i scriu o scrisoare mamei și să i-o dau când ies de-aici.

Cu un stilou în mână, mâzgălesc mai multe scrisori în zile diferite. Câteva dintre ele sunt așa și-așa, dar lasă pe dinafară o grămadă de lucruri, cele mai multe sunt cu totul neconvingătoare. Le fac bucați, o iau de la capăt, nu ajung nicăieri. Mâzgălesc

în fiecare zi câte ceva, cum i-am promis lui Zeeshan. Mai și meditez puțin. Gardianul Andrew vine și pleacă, nu ne iubim deloc, ca și până acum, dar nici nu ne mai sărim la beregată. Am terminat cu asta.

Apoi compun o scrisoare ce pare la fel de înfiorătoare ca și celelalte. De data asta hotărâsc s-o păstrez. Zeeshan m-a instruit ca, după ce termin scrisoarea, să o copiez în fiecare zi pe o pagină albă până o învăț pe de rost, așa că asta fac în continuare.

„Dragă mamă,

N-o să-ți trimit scrisoarea asta. O să ți-o aduc eu însumi, inshallah, și să ți-o dau, pentru că e mai ușor să scrii decât să spui prin viu grai. Anul ăsta mi s-au deschis ochii. Am avut un coleg de celulă nebun. Dar în sensul bun al cuvântului. Ți-ar fi plăcut. Îl chemă Zeeshan. Un tip de treabă, m-a ajutat mult. Înțeleg mult mai bine asta acum, când a plecat. Ce păcat că prețuim mereu ce avem după ce pierdem.

Dacă aș avea din nou șaișpe ani, n-aș face niciodată lucrurile pe care le-am făcut și n-aș pricinui atâta suferință. Ție, surorii mele, fratelui meu, bieteii mele mătuși. Nu pot schimba trecutul. Nici măcar o clipă din el. Zeeshan spune că pot să mă îndrept. Nici măcar de asta nu sunt sigur. Dar dacă m-ai primi din nou în viața ta, dacă te-ar lăsa inima să mă ierți, m-aș simți binecuvântat să fiu iar fiul tău.“

Iskender Toprak

Esma

Londra, 12 septembrie 1992

Sâmbătă dimineață. Pregătesc micul dejun în bucătăria noastră renovată de curând. Ne-a costat o avere, mai mult decât ne puteam permite. Dar soțul meu a insistat să cumpărăm ce era mai modern. E cadoul lui pentru a zecea aniversare a căsătoriei. Dulapuri de culoarea cafelei espresso, dușurile de culoarea arțarului, un frigider de primă clasă, un storcător de fructe întregi, ca să nu mai fie nevoie să le tai, atât de practic. Select, silențios și stilat. Așa scria în broșura de prezentare.

Întorc omleta cu o spatulă, privind cum părțile bine rumenite de la fund ajung deasupra, întocmai ca frânturile de trecut ce ies la suprafață în prezent. Nu e ușor să faci omletă când mintea îți zboară întruna la altceva. Trebuie să respecti timpul de preparare ca să obții un rezultat bun și cred că eu nu-l respect niciodată. S-ar putea să am o problemă cu noțiunea de timp în general. Nu pot nici să las trecutul în urmă, nici să mă concentrez asupra viitorului. Din fata cu idei mărețe și cuvinte exaltate n-a mai rămas mare lucru astăzi. Când mă gândesc la acel eu al meu cu ochi scânteietori, nu mă pot abține să mă simt trădată, deși de nimeni altcineva decât de mine însămi.

Fetele mele stau la masă, ciripind despre prezentatorii din *Blue Peter*, programul lor pentru copii preferat. Ca de obicei, au păreri diferite. Le ascult, însă mintea mi-e ca un zmeu. Flutură încolo și-ncoace în vânt.

— Mamă, poți să-i spui, te rog, celeilalte fete ale tale să tacă? zbiară Layla.

— Mhm, da, zic eu luând tigaia de pe foc.

Omleta nu s-a rumenit bine încă, dar nu vreau să se ardă. Nu din nou.

— Mamă!!! strigă Jamila.

— Scuze, scumpo, ce-ai zis? întreb eu, însă e prea târziu.

Când mă întorc, o găsesc pe una dintre ele radiind, triumfătoare, și pe cealaltă supărată.

Soțul meu îmi vine în ajutor.

— Lăsați-o pe mama în pace. Are multe pe cap astăzi.

— De ce? întreabă Layla.

— Scumpete, am vorbit deja despre asta, spune Nadir cu bunăvoință. Unchiul vostru vine să ne cunoască. Mama nu l-a mai văzut de mult timp.

— O! exclamă Jamila, deși pe fața ei nu se citește nici o urmă de surpriză.

Observ că Jamila se uită cu atenție la tatăl ei, cu o sclipire sfidătoare în ochii negri și migdalați, atât de diferiți de ai femeii al cărui nume l-a primit. Dintr-odată spune:

— Ne mințiți cumva?

Mâna care pune omleta în farfurii mi se oprește în aer. Ascult tăcerea ce se lasă, nefiind în stare să o rup.

Nadir e calm și sigur pe el, ca întotdeauna.

— Draga mea, nu e frumos să folosești cuvântul ăsta când vorbești cu părinții. Sau cu oricine

altcineva.

— Scuuuze, zice Jamila cu voce tărgănată.

— Bine, acum spune-mi ce-ai vrut să zici.

Bucuroasă că i se dă atenție, Jamila strânge veselă din buze.

— Păi... nu cred că unchiul Iskender lucrează în Alaska. Cred că..., se întrerupe ea, cercetând masa de parcă ar spera să găsească un indiciu acolo. Cred că e spion rus.

— Numai în visele tale! se amestecă Layla.

— E adevărat. Aruncă cu bombe în aisberguri.

— Ba nu!

— Ba da!

Pun câteva felii de roșie și o frunză de busuioc pe fiecare farfurie și le duc la masă, întrebându-mă dacă lucrurile ar fi fost mai simple în cazul când fratele meu mai mare ar fi fost într-adevăr un spion plătit de ruși, care testa bombe la Polul Sud.

Mai târziu, când fetele pleacă să se îmbrace pentru o petrecere de aniversare, Nadir mă cuprinde cu brațele, înclinând capul într-o parte. Îl privesc drept în ochi, cercetându-l cu luare-aminte. Felul în care își îngustează ușor ochii, ridurile pe care le face când zâmbește, zbârciturile fine de pe frunte. Părul, des și stufos, crește în sus, sfidând gravitația, refuzând să-i acopere urechile. Are câteva fire albe la tâmple ce te lasă să-i ghicești vârsta. E cu șaisprezece ani mai mare decât mine. Exact aceeași diferență de vârstă dintre Elias și mama. O coincidență, desigur, îmi reamintesc întruna.

Îl iubesc și totuși relația noastră n-a fost de la început una de iubire. Știam amândoi că nu îi eram la fel de devotată pe cât îmi era și, sper, îmi este încă el mie. În adâncul inimii am strâns o mulțime de sentimente amestecate pentru el: respect, duioșie, admirație și, mai ales, recunoștință pentru că m-a tras afară din mocirla în care mă bălăceam. Auzi adesea oameni spunând despre tovarășii lor de viață că i-au făcut să fie „mai buni“. Auzi, însă nu crezi într-adevăr până nu ți se întâmplă ție.

După ultima zi de noiembrie din 1978, familia noastră s-a topit ca un om de zăpadă sub un soare arzător. Brusc, din viețile noastre de dinainte nu mai rămăsese decât o zloată cenușie. Ceea ce păruse odată solid și trainic devenise rapid iluzoriu, nesigur. Yunus și cu mine am locuit o vreme cu unchiul Tariq și mătușa Meral, însă – deși nu erau nici răi, nici zgârșiți cu noi – am urât fiecare clipă petrecută în casa lor. Nu i-am iertat niciodată pentru că au împrăștiat bârfe murdare despre mama în săptămânile de dinainte de crimă și, chiar cât am trăit sub acoperișul lor, am mâncat din mâncarea lor și am purtat hainele pe care mi le-au cumpărat, s-au aflat mereu în capul listei mele cu oameni pe care îi detestam. Tata ne trimitea vederi, cadouri și bani de la Abu Dhabi, tot mai puține cu trecerea anilor, până când a încetat să mai dea vreun semn. Unchiul și mătușa ne-au ascuns sinuciderea lui cât de mult au putut. Acoperind, ciuntind, prefăcând adevărul. Ar trebui să știu, pentru că și eu fac acum același lucru cu copiii mei. E o tradiție de familie – să înfășurăm adevărul în văluri, îngropându-l adânc în inerția de zi cu zi, ca după o vreme să nu mai poată fi ajuns nici măcar în imaginație.

Amintirile mele despre acei ani sunt ca un tărâm nesigur, un nisip mișcător alcătuit din durere și disperare. Pe măsură ce mă afundam în el, furia era singura frânghie care mă trăgea afară și mă făcea să mă simt vie și așa a fost o bună bucată de vreme. Zilele de început ale doamnei Thatcher, schimbări

uriae pe drum. Anglia se îndepărta și ea rapid de ceea ce fusese, o dihanie care se trezește din amorțirea unui vis iernatic. Luam întotdeauna note bune la examene. Ministerul educației arăta un interes deosebit pentru cazul nostru, așa că Yunus și cu mine am fost transferați curând la o școală cu internat din Sussex. Asta a ajutat puțin, depărtarea. Totuși mă țineam cu dinții de furia mea, fără să-mi dau seama că nu ducea nicăieri. Mă înecam în propria revoltă. După școala cu internat, am mers la colegiul Queen Mary, unde am studiat engleza. Atunci l-am întâlnit pe Nadir.

E om de știință, un savant care crede în adevărurile universale și obiective. Născut în Gaza, crescut într-o tabără de refugiați palestinieni, și-a părăsit țara natală la nouăsprezece ani ca să vină în Anglia, grație unei rude generoase care l-a susținut în perioada studiilor. La scurt timp după ce Beatles a lansat *Yellow Submarine*, iar Nixon a fost numit președinte și Arafat a devenit lider al Organizației pentru Eliberarea Palestinei, Nadir a sosit la Manchester, tăcut și timid, dar încrezător. Și-a ales o carieră cât mai îndepărtată de politică: biologia moleculară. Pe când lumea se învârtea tot mai repede, intrând în tot soiul de conflicte, Nadir s-a retras în laboratorul lui ordonat, metodic și controlabil ca să studieze morfologia celulelor.

Rudele și cunoștințele lui se află încă în Gaza. Le-am întâlnit de câteva ori. O familie numeroasă. Caldă, mândră, curioasă, guralivă. L-am urmărit pe soțul meu când se afla printre rude, căutând cu cinism semnele unei schimbări de caracter, o transformare care să scoată la iveală miezul de sub furnirul ce îl acoperă. Dar Nadir rămâne același suflet blajin oriunde și cu oricine. Nu acționează niciodată dintr-o toană sau dintr-un impuls. Îi place să chibzuiască, să *cugete*, un cuvânt preferat al lui. Nu e niciodată grăbit. Mottoul lui în viață e: *Apele liniștite sunt adânci*. Nu-i de mirare că se înțelege atât de bine cu Yunus.

— Ești bine? mă întrebă.

Dau din cap. Să fiu singură. Asta-i tot ce vreau acum. Să-mi iau haina și să ies pe ușă, lăsând totul așa cum e, neatins, resturile de pe farfurii, firimiturile de pe fața de masă, cămile murdare, crâmpielele trecutului meu.

— O să fie o zi lungă, asta-i tot.

— Nu-ți face griji, spune el. O să iau eu monștrii de la petrecere. Trebuie să petreci mai mult timp singură cu el.

Ascult accentul soțului meu. Sunete guturale, inflexiuni arabe.

— Dar tocmai de asta mă tem, să petrec mai mult timp cu Iskender.

Nadir îmi cuprinde obrajii în palme, sărutându-mă pe buze.

— Draga mea, totul o să fie bine.

O clipă trecătoare îmi doresc să nu mai fie așa de atent, de grijuliu. Nadir e genul de om care, pus în fața violenței, fizice sau verbale, evită confruntarea cu orice preț. Dacă cineva îi face rău, cum i s-a întâmplat cu un coleg de la universitate, acceptă situația și chiar se socotește răspunzător. Dintr-odată îmi dau seama că, conștient sau nu, m-am măritat cu un om care e exact opusul fratelui meu mai mare.

— Nu'ș, zic. Poate n-ar trebui să mă duc. S-ar putea să apară unchiul. Sau unii dintre vechii lui amici.

Nadir ridică dintr-o sprânceană. Vede că îmi revine amărăciunea. Își alege cuvintele cu grijă.

— Ar trebui să te duci totuși să-l vezi. Dacă nu s-a schimbat deloc, dacă a rămas același om, n-ai nevoie de el în viața ta. Dar ar trebui să te duci măcar să te asiguri, mă îndeamnă el. Apoi rostește cele trei cuvinte ce îmi vor răsună în urechi toată ziua: E fratele tău.

— Ce-o să le spun fetelor când ajungem aici? Bună, dragele mele, ăsta e unchiul vostru mai în vârstă pe care nu l-ați cunoscut. De ce? Păi, pentru că a fost la pușcărie. De ce? Hmm, pentru că, vedeți voi, a ucis-o pe...

— Nu trebuie să le explici nimic. Nu încă.

Ochii mi se umezesc și, când vorbesc iar, vocea mi-e încordată.

— Tu și Yunus vreți întotdeauna ca lucrurile să fie simple și ușoare. Dar lumea e atât de complicată. Totul e complicat.

Nadir își țuguie buzele, maimuțărindu-mi tandru tonul:

— Las-o încolo de lume. *Să dăm pe vin avutul ce n-a fost cheltuit, 'nainte ca-n țărână și-n noapte să intrăm.*¹

Râd fără să vreau.

— E tot din Khayyam?

— Da, Omar Khayyam.

Bărbatul acesta blând la vorbă care îmi recită poeme ce încălzesc inima. Bărbatul acesta care e cinstit, de nădejde și drept uneori până la o naivitate ce mă scoate din minți. Bărbatul acesta care crede că onoarea are de-a face mai mult cu inimile oamenilor decât cu dormitoarele lor. Încerc să-mi închipui ce vede la mine, cum de mă iubește încă. Nereușind să găsesc un răspuns, murmur:

— Mai bine mă duc să mă pregătesc.

— OK, scumpo.

Odată credeam că sunt făcută pentru lucruri importante, lupte memorabile, idealuri mărețe. Aveam să devin scriitoare și activistă pentru drepturile omului. Aveam să călătoresc în diferite părți ale lumii ca să organizez campanii pentru cei oprimați și abuzați. J.B. Ono – renumita autoare de romane de dragoste în care nimeni nu era nicicând prostit de dragoste. Odată îmi doream să fiu centru lumii, dar apoi m-am resemnat să fiu doar unul dintre multele personaje dintr-o poveste și nici măcar una majoră.

Am scris o vreme, înainte să-mi dau examenele finale², oricât de greu mi-ar veni să-mi amintesc acum. La universitate aveam rezultate bune, scriam povestiri ingenioase și unii chiar credeau în mine, însă ceva s-a schimbat ireversibil. Mi-am pierdut încrederea în mine. Ca o plantă ce pare plină de viață la magazin, dar se ofilește misterios de cum o aduci acasă, dorința mea de-a scrie s-a stins de îndată ce-am fost scoasă din mediul meu familiar.

După aceea n-am mai scris altceva decât scrisori peste scrisori. Le trimiteam regulat scrisori lui Iskender la Shrewsbury și lui Yunus când eram despărțiți. Corespondam și cu Elias (cu care am luat legătura) și cu Roxana (care a luat legătura cu mine), iar ei m-au ajutat, fiecare în felul lui, să găsesc piesele lipsă din puzzle. Și i-am scris mamei, de două ori pe săptămână, vreme de doisprezece ani.

Apoi, vara trecută, după ce mama a murit, m-am apucat să scriu povestea vieții ei. Am lucrat zi și noapte, de parcă m-aș fi temut că, dacă mă opream fie și o clipă, aveam să-mi pierd motivația și totul avea să se destrame. Lucrurile pe care le-am așternut pe hârtie erau atât de intime, încât unele părți erau dureroase și altele mă făceau să înțeleg câte ceva din mine. Totuși, la scurt timp după ce-am încheiat manuscrisul, m-a cuprins un sentiment de înstrăinare. Nu era a mea povestea asta.

Trecutul e un cufăr uitat în pod, ticsit de rămășițe, unele prețioase, altele fără nici o valoare. Prefer să-l țin închis, dar se deschide singur la cea mai ușoară pală de vânt și, înainte să-mi dau seama, lucrurile din el se revarsă afară. Le îndes la loc. Unul câte unul. Amintirile, fericite sau nefericite, doar ca să mă trezesc că cufărul se deschide din nou când mă aștept mai puțin.

Sarcina a fost mai mult un accident decât ceva planificat. Când am aflat, am fost uluită, înspăimântată și euforică, toate odată. Iar când am aflat că am gemene, am plâns un ceas întreg, simțind din nou că viața mea, orice aș fi hotărât să fac cu ea, era doar o verigă într-un lanț de povești. De-a lungul celor nouă luni, trupul meu a fost remodelat, de parcă eram făcută din lut. Am sperat doar să se întâmple același lucru și cu sufletul meu. Acum fetele mele au șapte ani. Layla, cu părul ca satinul întunecat al nopții, și Jamila, numită așa după strămătușa ei moartă, deși ea nu știe asta.

Aud telefonul sunând în dormitorul nostru de la etaj și pe soțul meu răspunzând. Am o bănuială că e Yunus – băiatul care a primit numele celui mai îndărătnic profet. În ultima vreme, fratele meu mai mic și soțul meu vorbesc zilnic la telefon. O camaraderie între bărbați. Știu că șușotesc despre mine și despre stările mele de deprimare. Mă privesc ca pe o bombă cu ceas, ticăind întruna, gata să explodeze, iar ei – întotdeauna calmi și raționali – încearcă să-și dea seama cum să mă dezamorseze. Mă imaginez ca pe un pachet suspect lăsat pe stradă, iar pe Yunus și pe Nadir ca pe doi experți în dezamorsarea bombelor, cu costume și căști ignifuge, apropiindu-se de mine circumspecți.

— Iubito, Yunus vrea să-ți vorbească.

Ridic receptorul, aștept ca soțul meu să închidă la etaj și spun cât de vesel sunt în stare:

— Bună, dragul meu.

— Bună, Esmă scumpo, cum te simți astăzi?

De ce mă întreabă toată lumea cum mă simt?

— Foarte bine, las să-mi scape. Dar tu? Cum e vremea pe-acolo?

Nu ia în seamă banalitățile mele și atacă direct problema.

— Bine. Când te duci să-l iei?

Aud formația repetând în fundal. Pianul, chitarele, *ney*³-ul. Fratele meu are un concert la Amsterdam în seara asta. Un eveniment cultural strălucitor. Este așteptat și prințul Claus.

— Plec într-o oră.

— Ascultă, hmm... Știu că nu e ușor. Mă simt groaznic că te-am dezamăgit. Aș vrea să fiu acolo.

— E OK. Ai alte treburi.

Deslușesc o urmă de acreală în glasul meu. Dacă a remarcat-o și el, Yunus nu vrea s-o ia în seamă.

— Știi la ce mă gândeam în dimineața asta? La ziua aia când am fost să-l vizitez... s-a bucurat să audă că trăia. A fost atât de... emoționat. E mare păcat că n-a putut s-o vadă și să-i ceară iertare.

Dau ochii peste cap.

— Ah, să-i ceară iertare.

— S-ar fi putut întâmpla, insistă el. Era frumos dacă ar fi putut să-i sărute mâna și să-i ceară iertare.

— O, te rog, mai scutește-mă.

Se lasă o tăcere apăsătoare și încep să cred că s-a întrerupt legătura când îl aud pe Yunus zicând:

— Cred că a suferit destul.

Închid ochii, simțind că-mi clocotește sângele în vene.

— Cum poți să spui așa ceva? N-o să sufere niciodată de-ajuns. E un om egoist care a omorât-o pe mătușa noastră și așa o să rămână până la moarte.

— Era un puști.

— Era un puști! Chestia asta nu are nici o legătură cu vârsta. Și *tu* erai un puști. Și n-ai făcut ce-a făcut el. E vorba de firea lui.

— Dar el era cel mai mare, zice Yunus. Tu te plângeai întruna că ești tratată diferit din cauză că ești fată, iar mie mi se părea greu să fiu cel mai mic. Dar te-ai gândit vreodată că poate pentru Iskender era mai greu?

— Mda, nu-i ușor să fii sultan.

Yunus oftează.

— Ascultă, surioară, trebuie să închid. Aș fi venit dacă aș fi putut. Vorbim când mă întorc. Rezolvăm noi cumva chestia asta. Amândoi. Cum am făcut întotdeauna, OK?

Neavând încredere în vocea mea, încuviințez din cap, de parcă Yunus m-ar putea vedea. După ce închid, mă duc la baie să mă spăl pe față și să mă machiez. Îl invidiez pe Yunus pentru că e în stare să ierte și să uite și îi port pică lui Iskender pentru ce ne-a răpit: o copilărie normală. Sentimentul acela încurajator de siguranță, iubire și continuitate pe care îl dobândești în familie înainte de-a crește și de-a plonja în lumea cea mare, cu mini-serialele ei reale. Aveam cincisprezece ani când Iskender și-a pierdut capul. După aceea, viața obișnuită pe care o cunoșteam s-a năruit și o durere neîntreruptă s-a cuibărit în inima mea. Pentru mama a fost și mai rău.

Omorând un singur om, Iskender a ucis mai mulți.

*

Conduc spre Închisoarea Shrewsbury, pe lângă peluze bine întreținute și pășuni verzi întinse. Timpul încetinește. Mintea îmi zboară înapoi la Yunus. Devine destul de faimos fratele meu mai mic. Nadir îmi spune că studenții săi au auzit melodiile lui și le plac. Sunt mândră de el. Dar, în momentele când mă simt în stare să fiu sinceră cu mine, îl și invidiez. Mă întreb dacă faptul că eu, o fată așa-zis inventivă, am ajuns să duc o viață casnică mediocră, pe când Yunus, băiatul liniștit și stăpân pe sine, își urmează visurile în jurul lumii, nu e unul dintre jocurile lui Dumnezeu. Cred că rivalitatea între

frați nu dispăre niciodată. Te iei la întrecere pentru dragostea părinților chiar și când nu mai sunt prin preajmă.

Când ajung la Închisoarea Shrewsbury, aștept afară, surprinsă că nu mai văd pe nimeni. Nici pe unchiul Tariq. Nici pe mătușa Meral. Nici vecini, prieteni, rude. Unde sunt cu toții? Nici vechii tovarăși ai lui Iskender nu și-au făcut apariția. L-a uitat toată lumea?

Trece un ceas. O răceală furișă se răspândește în aer, înăbușind toate zgomotele, și simt că mi-e cam sete. Dacă aș fi intrat în clădire, paznicii mi-ar fi oferit un pahar cu apă, poate chiar o ceașcă cu ceai. I-aș fi întrebat la ce să mă aștept și probabil aș fi aflat câteva lucruri despre Iskender. Dar apoi ar fi apărut și ar fi trebuit să ne îmbrățișăm sau să ne strângem mâinile sau ceva de genul ăsta de față cu toată lumea. Mai bine aștept aici, afară.

În cele din urmă porțile duble se deschid. În lumina asta, îmbrăcat cu o pereche de blugi și o haină din catifea reiată, arată cu totul diferit decât atunci când l-am văzut ultima oară. A avut grijă de el, pare suplu și în formă. Mersul i s-a schimbat. Nu-și mai trage umerii în spate și nu mai ridică bărbia așa cum obișnuia. După ce face câțiva pași, se oprește și se uită la cerul acoperit de nori, exact cum îmi închipuiam că va face.

Mă vede, stând în picioare, cu spatele la mașină. Fără nici o expresie pe chip. Se apropie încet, lăsându-mi timp să mă întorc în parcare, să pornesc motorul și să plec dacă vreau. Când ajunge lângă mine, fac un pas înainte, vârând mâinile în buzunare.

— Bună, Esmă, spune.

Dintr-odată sunt grozav de supărată pe Nadir și pe Yunus și pe toate spiritele din lume pentru că m-au convins să vin aici. Dar încerc să alung gândurile negre.

— Bună, frate, îi răspund, rostind mai apăsător al doilea cuvânt.

— Nu mă așteptam să te văd.

— O, nici eu nu mă așteptam să vin.

— Păi, îmi pare bine c-ai venit, spune el.

În mașină simt nevoia să vorbesc ca să umplu golul dintre noi.

— Credeam că o să vină unchiul Tariq.

— Așa avea de gând. I-am spus să nu vină.

Mâinile mele nu mai strâng volanul atât de tare.

— Chiar? Interesant.

Iskender se lasă pe spate, fără să spună nimic.

— Ce mai fac fetele? Dar Nadir?

Îi spun că fetele joacă într-un musical pus în scenă la școală anul ăsta. Layla o să fie un Pește Cântător, dar nu știm încă de care. Un pește-spadă, probabil, deși ar prefera să fie delfin. Fata mea cea mică a primit rolul Nevestei de Pescar, un personaj răutăcios și zgârcit, însă destul de important. Așa că se simte o oarecare competiție în casă la momentul ăsta. Peștele Cântător împotriva Nevestei de Pescar.

Îi spun toate astea fără să pomenesc numele Jamilei, deși știe cu siguranță.

— Sunt amândouă foarte entuziasmate, închei.

— Grozave puștoaice, spune zâmbind.

Tăcerea care se lasă după aceea e tulburătoare, așa că bag în casetofon albumul cu ABBA pe care îl adusesem cu mine, dar parcă mi-e teamă să apăs pe Play.

— Vrei o țigară?

— M-am lăsat de ceva timp.

— Chiar? zic cercetându-l cu coada ochiului. Deci, dacă nu te superi că întreb, ce ai de gând să faci acum?

— Aș vrea să-mi văd fiul cât mai curând.

Nu-i spun că m-a sunat Katie acum câteva zile. S-a stabilit în Brighton. E măritată cu un clarvăzător. Un tip care îți citește în palmă și pretinde că vede viitorul, deși mă îndoiesc că a prevăzut eliberarea din închisoare a fostului ei iubit destul de notoriu. Au trei copii împreună. Pe când vorbeam la telefon, nu m-am putut abține să bănuiesc că mai ținea încă la fratele meu, poate chiar îl mai iubea puțin.

De parcă mi-ar fi citit gândurile, Iskender întreabă moale:

— Ce mai face Katie?

— Are o căsnicie fericită.

Dacă vestea asta îl doare, nu lasă să se vadă.

— E grozav. Mă bucur pentru ea.

Vorbește serios?

— Drăguț din partea ta că ai venit să mă iei, spune. N-o să stau mult. O să-mi găsec o locuință. Și o slujbă. Sunt buni samariteni care ajută oameni ca mine. După aceea..., se întrerupe. Aș vrea să mă duc s-o văd pe mama.

Speranța din cuvintele lui plutește în aer precum aburii ce se ridicau din tăvile mamei cu *börekler*⁴. Schimb viteza, accelerez și spun cu vocea îngroșată:

— A murit.

Se uită la mine cu o privire goală.

— Dar... dar Yunus mi-a zis...

— Știu ce ți-a zis. Era adevărat, îi răspund ștergându-mi ochii. A murit cum șase luni.

— Singură?

— Singură.

Nu-i povestesc cum s-a întâmplat. O s-o fac mai târziu.

— Vo... voiam să-i săr... sărut mâna, spune și deslușesc în felul lui de-a vorbi o ușoară bâlbâială care apare și dispare. Speram să fie de acord să mă vadă.

— Sunt sigură c-ar fi fost, îi răspund, pentru că ăsta e adevărul. Am scrisorile ei la mine. O să-ți citesc câteva dintre ele și o să vezi că întreba întotdeauna de tine.

Iskender pleacă imediat capul și își cercetează încheieturile de parcă încă ar purta cătușe. Se întoarce spre fereastră și oftează, răsuflarea lui aburind sticla. Coboară geamul și scoate capul afară, respirând cu greutate. Apoi scoate din buzunar o foaie de hârtie și o lasă să zboare ca pe un zmeu fără

sfoară.

— Încă un lucru, spun când închide geamul. Nadir... soțul meu... nu știe.

— Ce vrei să spui?

— Numai Yunus și cu mine știm. Și tu, bineînțeles. Nimeni altcineva din familie n-a știut că mama era vie și nimeni n-ar trebui să știe vreodată.

— Asta a fost jurământul nostru. Al lui Yunus și al meu. Când am înțeles că toată lumea o confunda pe mătușa Jamila cu mama, am jurat pe *Coran* să nu dezvăluim niciodată adevărul. Nici tatei. Nici unchiului Tariq. Nici mătușii Meral. Nici lui Elias. Nici măcar soților sau soțiilor dacă ne căsătoream. Numai noi doi aveam dreptul la acest secret.

— Atunci cum de mi-ați spus mie?

— A fost idea lui Yunus, nu a mea. S-a gândit că a venit vremea să afli. Spera ca voi doi să vă întâlniți, să vă împăcați. Bănuiesc că voia să te pregătești.

— Treceam printr-un sat adormit fără să întâlnim țiipenie de om. După-amiaza se apropie de sfârșit, lumea se simte întregită și mulțumită. La un semafor, se întoarce și mă privește în ochi.

— Ai prea multe secrete, sora mea.

— Apropo de secrete, spun deschizând compartimentul pentru mănuși. Poți să scoți chestia aia?

— Scoate încet obiectul spre care arăt – o carte despre Alaska.

— Ai o oră și jumătate să înveți tot ce se poate ști despre Alaska. Le-am spus fetelor mele că ai lucrat acolo în tot timpul ăsta.

— Zâmbind trist, Iskender se-apucă de răsfoit cartea. Munți acoperiți de zăpadă, urși grizzly, somoni săltând prin apa rece. Dintr-odată nu mai pare un loc groaznic în care să trăiești; defel. Alaska.

1. Omar Khayyam, *Rubaiyatele lui Omar Khayyam*, „Vinul – eliberator“, trad. de George Popa, Editura Timpul, Iași, 1998, p.88.

2. În original, A-Levels (General Certificate of Education Advanced Level) – examene susținute de tinerii britanici în ultimii doi ani de liceu.

3. Fluiet de trestie (în tc., în orig.).

4. Pateuri umplute cu brânză, spanac sau carne tocată (în tc., în orig.).

Vis în vis

Un loc de lângă Eufrat, mai 1991

Deschizând cufărul, a scos covorașul de rugăciune și a rămas în picioare, ascultând zgomotele din vale. Țasta era un alt neajuns al faptului că locuia acolo. Câtă vreme vântul bătea înspre nord, aducea chemările la rugăciune de la moscheea din satul aflat jos, departe, însă când își schimba direcția, nu-și mai putea da seama ce oră era. Ceasul pe care îl adusesese cu ea de la Londra nu mai mergea, așteptând într-un colț, ca un chip bătrân și ofilit, prea ostenit să mai vorbească. Dar avea nevoie să știe cât era ceasul ca să se roage, de peste cinci ori pe zi, pentru că avea multe să-i spună lui Dumnezeu.

Poate că vârsta o făcea mai evlavioasă, deși era departe de-a fi bătrână, avea abia vreo patruzeci și cinci de ani. Sau poate pentru că acum erau prea multe stafii în viața ei, prea multe pe care să le jelească. Se ruga în fiecare zi la Dumnezeu s-o ajute pe Jamila să-și găsească pacea în rai, pentru că acolo se dusesse cu siguranță. O pune la socoteală când se ruga și pe Hediye, mama-soră pe care și-o amintea nu ca pe grămada de carne umflată și învinețită ce atârna din tavan, ci ca pe fata veselă care fusese odată. Se ruga și pentru soțul ei, gândindu-se la tot ce și-ar fi putut dăruia sau nu unul celuilalt. Apoi se ruga pentru părinții ei morți de mult și, dacă îi mai rămânea vreun strop de vlagă, pentru cei trei bătrâni centenari ai satului, care își dăduseră de curând ultima suflare, unul după altul.

După ce le aducea omagii morților, trecea la cei vii. Mai întâi începea cu nepoatele ei din ploioasa Londră, pe care le știa doar din fotografii. Apoi se ruga să primească îndrumare *fiica mea încăpățânată și bărbatul ei grijuliu*. După aceea rostea o rugăciune lungă pentru Yunus (și uneori pentru formația lui), ca să se facă remarcat și să ajungă sus fără a fi ispitit de zorzoanele faimei. Apoi se ruga pentru Elias – să fie bine, sănătos și mulțumit, și să găsească o femeie pe care s-o iubească, dacă nu găsise deja. După aceea venea rugăciunea cea mai lungă dintre toate, pentru Iskender. *Sultanul ei, leul ei, mărul din ochiul ei*.

Erau momente când se întreba dacă făcuse un lucru bun întorcându-se. Dar liniștea ce i se înfășura în jurul trupului în fiecare dimineață la revărsatul zorilor îi dovedea cu prisosință lucrul ăsta. De la o viață atât de solitară nu mai era decât un pas până la nebunie. Încerca să-și păstreze echilibrul mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru tot ce-i dăruise, dar și pentru tot ce-i refuzase. E mai greu să înnebunești când ești plin de recunoștință.

Zilele de început ale vieții ei în Anglia erau acum atât de îndepărtate, încât i se păreau un vis în vis. Prima oară când luase un autobuz roșu cu etaj, cu copiii încă mici alături și Yunus pe drum. N-avea să uite niciodată încântarea de-a vedea palatul reginei prin ferestrele aburite și soldații reginei, calmi și serioși, călare pe cai înalți. Un sentiment de singurătate a năpădit-o când au ajuns în Hackney, cu străzile muiate de ploaie, casele de cărămidă lipite una de alta și grădinile sale cât un degetar. Casa pe care o găsise soțul ei era neîngrijită și avea nevoie de-o mână de var, dar asta n-a deranjat-o, fiind obișnuită să-și aranjeze locuința în spații mici, așa cum o vrăbie își face cuibul sub streșină. Lucrul cu care nu se putea obișnui era clima. Ploaia. Cerul mohorât. Norii întotdeauna de o culoare

nedeslușită. Crescând în vecinătatea Eufratului, se deprinsese cu iernile aspre și cu verile chiar și mai aspre, însă nu se putea adapta ușor la un cer veșnic înnourat. Totuși îi plăcea să meargă la piața de vechituri din Ridley Road, să privească oamenii cotrobăind după chilipiruri și strada zumzând de activități febrile, ca un stup. Nu semăna deloc cu bazarurile din Istanbul, totuși palpita de viață și asta îi plăcea. Puteai să întâlnești oameni cu pielea în toate nuanțele de brun, alb și negru, din locuri care erau, pentru ea, doar niște nume pe o hartă neclară.

Faptul că se circula pe partea stângă sau că șoferii stăteau pe scaunul din dreapta mașinii nu o uimea atât de mult ca felul de-a fi al britanicilor. Rigiditatea doamnelor în vârstă, impertinența tinerilor, libertatea gospodinelor, genul de încredere pe care ea n-o avusese și nu credea s-o capete vreodată. Le privea pe femei, îmbrăcate în tricouri prin care li se distingeau sfârcurile și cu părul scânteind la soare, minunându-se cum își purtau feminitatea ca pe-o rochie. Perechile se sărutau pe stradă, fumau, beau, discutau. Nu văzuse niciodată oameni atât de dornici să-și etaleze viața în public. Sătenii printre care copilărise nu erau prea vorbăreți, iar ea fusese întotdeauna o fire retrasă. Pentru ea, Anglia era o țară a cuvintelor și se străduia din toate puterile să prindă sensurile ascunse, poantele, ironiile.

Totuși păsările o uimeau cel mai tare în marile orașe – ascunse în găuri și crăpături, nevăzute în cea mai mare parte a timpului dacă nu se strângeau și se înghionteau pentru o mână de grăunțe sau nu cădeau moarte pe trotuare. Păsările de lângă Eufrat nu erau deloc așa. Poate că nu trăiau prea multe specii prin jur, cu siguranță nu atât de multe ca la grădina zoologică din Londra, dar erau libere... și bine-venite.

În Londra s-a îngrozit văzând pervazurile cu țepușe, ca niște țepi de porc-spinos, pentru a împiedica păsările să se așeze pe ele și să le găinățeze. Îi amintea de zidurile cu cioburi de sticlă pe care le văzuse în Istanbul. Erau pentru a ține hoții la distanță, i se spusese. Până și gândul la ele o făcea să se tragă înapoi înspăimântată. Cine locuia în casele alea nu voia numai să-i oprească pe intruși, ci și să se încredințeze că se umplu de tăieturi pe mâinile și picioarele goale. Pervazurile cu țepușe, zidurile de grădină cu cioburi de sticlă, nu-i plăceau nici unele, nici cealaltă. Sau ce făcea viața citadină din oameni, încetul cu încetul.

*

După crimă, Pembe a stat în casa squatterilor câteva luni. Yunus și Esma o vizitau cu rândul, mereu cu ochii în patru, mereu în gardă să nu sufle o vorbă unchiului și mătușii lor. Iskender fusese deja arestat și trimis la pușcărie, însă Pembe nu se putea hotărî încă dacă să iasă la iveală sau nu. La început se temuse că squatterii aveau să afle de ce se ascundea, însă faptul că nu citeau decât rareori ziarele, darămite să asculte bârfele din zonă, a fost în avantajul ei. Nu că n-ar fi simțit că avea probleme, dar își închipuiau că intrase în vreo încurcătură cu cei de la Biroul de Imigrări. Fiind împotriva oricărei forme de autoritate, erau bucuroși să o ascundă chiar și după ce aflaseră adevăratul

motiv pentru care stătea acolo. Yunus i-a rugat s-o ajute pe mama lui să-și schimbe înfățișarea, iar ei n-au lăsat să le scape prilejul. Au tuns-o scurt și i-au vopsit părul într-o nuanță de roșcat, *ca o fătucă irlandeză*. Cu o pereche de ochelari mari, rotunzi și îmbrăcată în blugi, era de nerecunoscut.

Totuși, oricât s-ar fi străduit, Pembe n-ar fi reușit să treacă prin acele zile sumbre fără ajutorul surorii ei gemene. Odată, pe la miezul nopții, pe când stătea la fereastra casei squatterilor, privind într-un gol pe care numai ea era în stare să-l vadă, a zărit o siluetă în grădină, apatică, dar totodată atentă. Era sora ei. Jamila nici nu s-a apropiat, nici n-a rostit vreun cuvânt, însă vederea ei a fost de ajuns ca s-o umple pe Pembe de o imensă bucurie. Momentul s-a sfârșit repede, năluca topindu-se în văzduh ca o picătură de lapte în apă. Dar întâmplarea a încredințat-o cumva pe Pembe că sora ei geamănă nu suferea și că locul în care se strămutase nu era de neîndurat. Din ziua aceea, stafia avea să le apară la răstimpuri când lui Pembe, când lui Iskender în închisoare.

Curând după ce Yunus și Esma au început să meargă la școala cu internat, Pembe a hotărât să plece. Și-a dat seama, cu o înțelegere mai profundă, că șederea ei în Anglia se încheiase și trebuia să se întoarcă. La Euftrat, la locul în care se născuse, pentru că – spre deosebire de Elias – ea nu era o plantă de aer și simțea nevoia să-și îmbrățișeze rădăcinile. Yunus și Esma au fost de acord cu planul, cu condiția să se întoarcă repede și s-o viziteze vara.

Aveau încă diamantul, *Cadâna de ambră*, pe care Jamila îl adusese cu ea în tocul scobit al pantofului, rugând-o pe Pembe să-l pună la loc sigur. Nici unul n-avea cea mai vagă idee cât valora și cum să-l vândă. Până la urmă le-a venit în ajutor doamna Powell, împreună cu Căpitanul, spre marea neliniște a lui Yunus. Diamantul a fost vândut și doamna Powell a aranjat plecarea lui Pembe. De asemenea, a avut grijă să pună destui bani deoparte la bancă pentru Yunus și Esma. Cu restul banilor, punkiștii au împușcat niște petreceri de pomină, care au fost subiect de bârfă pentru locuitorii din Hackney luni în șir. Singurul amănunt care i-a scăpat lui Pembe, când a vândut diamantul în Hatton Garden, a fost că acesta nu putea fi decât dăruit sau primit în dar, nu scos la vânzare. Nu știa de blestem și, chiar dacă ar fi știut, tot și-ar fi pus planul în aplicare. Pembe, femeia cu nenumărate superstiții, se săturase de spaimile ce-o frământau.

Când a ajuns la coliba surorii ei din vale, Pembe n-a fost cu totul îngrozită de dărăpănătura pe care a găsit-o. Trecerea timpului, cele patru vânturi, contrabandiștii și neîngrijirea distruseseră în parte ascunzătoarea liniștită pe care și-o încropise Jamila.

Țăranii erau încântați că Moașa Fecioară se întorsese, totuși n-aveau să înțeleagă niciodată de ce refuza să mai moșească la nașteri. Dar au ajutat-o să-și curețe și să-și repare coliba. Ținutul devenise însă foarte primejdios. Mișuna de insurgenți kurzi care luptau împotriva guvernului și de soldați care patrulau zi și noapte. Pembe a rămas acolo, în mijlocul tuturor evenimentelor, înlocuindu-și sora geamănă. Erau clipe când se temea de pericole, însă nu pomenea niciodată despre ele în scrisori. Scria numai despre lucruri bune.

Le promisese copiilor ei că mutarea era temporară, că avea să stea acolo o vreme și apoi să se întoarcă, o altă femeie, dar de cum a intrat în casa surorii ei și s-a apucat să pună lucrurile în ordine, Pembe și-a dat seama că n-avea să plece degrabă.

Esma

Se spune că începi să-ți înțelegi mama când devii tu însăși mamă, însă pe mine scrisorile ei m-au ajutat s-o înțeleg mai bine.

Îmi scria regulat, deschis, spunându-mi mai multe despre ea decât îmi spusese vreodată în față. Să primesc un plic *par avion* de la ea a devenit o necesitate pentru mine, o rutină îndrăgită. Îmi făceam ceai, mă așezam la masa din bucătărie și citeam, o dată, de mai multe ori, aflând că era sănătoasă și îi mergea bine.

Draga mea fiică, lumina ochilor mei, în viața asta și în cea de apoi,

Mă gândesc mereu la tine. Te rog, nu înceta să-l vizitezi pe fratele tău. Iartă, Esma. Încearcă. Știu că e greu, dar trebuie. Ai grijă să înțeleagă că nu e singur. Nu suntem niciodată singuri. Mă rog la Allah să-i trimită un tovarăș, cineva care să vorbească o limbă nouă, o limbă a iubirii. Mă rog în fiecare zi să găsească un astfel de om și să-l trimită în închisoare să-i țină tovarășie lui Iskender.

Nu te încrunta, iubirea mea. Nu spune că-i țin partea chiar și acum. Poți să preferi un deget altuia? Așa stau lucrurile pentru o mamă. Nu poți să favorizezi unul dintre ei. Iskender, Yunus și cu tine îmi sunteți la fel de dragi.

În ultima vreme mi-e mai greu să trimit scrisori. Nu te îngrijora dacă nu primești vești de la mine ceva vreme. Ieri am avut un vis foarte liniștit. Eram și aici, și în Londra reginei în același timp. Ploua, doar că era o ploaie stranie, în culori atât de vii, ca atunci când te uiți la artificii, dar fără focul care le naște. M-am trezit și mi-am zis: Chiar e adevărat. Sunt acolo cu tine. Întotdeauna.

Mama ta iubitoare, Pembe

A fost ultima scrisoare pe care am primit-o de la ea. Cea pe care am citit-o de atâtea ori, că hârtia s-a zdrențuit pe la colțuri și care are o mulțime de urme de degete pe ea, ale mele peste ale ei, ca poveștile care se încrucișează și se despart.

Mai târziu, când am reușit să ajung în Turcia, sătenii mi-au povestit în amănunt ce se întâmplase. M-au asigurat că nu suferise, chiar deloc. Luase un virus. Totul începuse cu o erupție în jurul gâtului și pe brațe, niște pete rozalii, nimic foarte îngrijorător. Curând, bolnavul începe să tremure și să transpire și, dacă nu e tratată în faza asta, boala duce la febră mare și somn letargic, care slăbesc atât de mult plămâni, încât mulți nu se mai pot trezi. Apăruse în 1992, pe la sfârșitul primăverii, trecând de la animale la oameni, omorâse vreo șase inși într-o săptămână și apoi dispăruse de parcă nici n-ar fi existat. Luase probabil virusul când se dusese în satul ei, Mala Çar Bayan, să-și cumpere provizii și acceptase invitația la ceai a unei femei care voia să-i arate covoarele pe care le țesuse în tinerețe. Fiul de șase ani al femeii avea boala, însă nimeni nu știa la vremea aceea. Copilul a supraviețuit, mama nu.

Abia când scrisorile ei au încetat să mai sosească, am înțeles că murise pentru a doua și ultima oară.

Mulțumiri

Aș vrea să-i mulțumesc lui David Rogers, care a citit o variantă nefinisată a romanului și mi-a oferit sugestii valoroase.

Îi mulțumesc agentei mele, Elizabeth Sheinkman, pentru încurajările ei și pentru că este atât de drăguță. Le mulțumesc în mod deosebit editorilor mei, Paul Slovak și Venetia Butterfield, pentru observațiile lor pătrunzătoare și atenția scrupuloasă pentru detalii și Donnei Poppy pentru contribuția ei unică.

Multe mulțumiri Zeldei și lui Zahir, care – întrebați la școală ce fac mamele acasă de obicei – au răspuns: „Semnează cărți“, și lui Eyup, soț, iubit, monument de răbdare și înțelepciune.

Le sunt de asemenea recunoscătoare femeilor, din Orient și Occident, care mi-au împărtășit atât poveștile, cât și tăcerile lor.

Elif Shafak

elifshafak.com